Knud Lyne Rahbek

Fem fortællinger

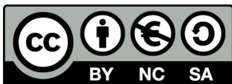
Knud Lyne Rahbek

Fem fortællinger

eBibliotek 1800

2023

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Hanna von Ostheim

eller: Den kærlige kone

> *Le plus charmant objet de la nature, le plus capable d'émouvoir un cœur sensible et de le porter au bien, est, je l'avoue, une femme aimaible et vertueuse* Note 1).
>
> **J. J. Rousseau**

Hanna von Ostheim var sine forældres eneste barn. I sin spædeste barndom mistede hun sin fortræffelige moder, men hendes retskafne fader, som hun nu blev alt, opofrede sig ganske til at opdrage hende og danne hendes hoved og hjerte tidlig. Skulle der være nogen undtagelse i den almindelige regel, at kvindedannelse lykkes kun kvindehånd, da måtte det være for sådanne mænd som Gustav von Ostheim. I lang og fortrolig omgang med den elskværdige, som omsider var blevet hans kone, havde han haft lejlighed til at studere det kvindelige hjerte i al dets indtagende skønhed, og at studere det *con amore*; naturligvis kendte han tillige dets elskværdige, men farlige blødhed. Langt fra at overlade sin Hanna i tyendes eller lejesvendes hænder påtog han sig derfor selv at lære hende alt det, et fruentimmer bør lære af mandfolk; på hans værelse og i hans nærværelse fik hun undervisning i de kvindelige sysler, der var passende for hendes alder; hun var hans kæreste og eneste selskab og var heller intet sted så gerne og så glad som hos ham.

Hanna nærmede sig til sit tolvte år, og hendes fader anså det nu for tid at lade hende blive kendt med den egentlige husholdning. Vel var hun arving til en halv tønde guld; men det

var så langt fra, at Ostheim troede, dette kunne befri hende fra slige sysler, at han tværtimod anså kendskab med dem og kærlighed til dem for den eneste modgift, der i den store verdens anstikkende luft kunne bevare et ungt fruentimmer mod forfinelsens og forførelsens smitte. Hans eneste omhu var derfor at finde en person, som han sikkert kunne betro sin datter, og af hvem hun i det mindste intet ondt lærte i de timer, da husholdningssyslerne holdt hende bort fra hans opsyn; og han var så lykkelig at finde en ganske efter ønske.

En midaldrende ugift kusine af Ostheim havde just på samme tid mistet sin fader, hvis hus hun adskillige år havde forestået; hans død gjorde hendes forfatning meget kummerlig, og da det så meget langvarigt ud, inden hun kunne få plads i det frøkenstift, som var hendes eneste udsigt, blev det en sand velgerning for hende, da Ostheim tilbød hende at tage hen til ham, forestå hans hus og give hans datter anvisning i husholdningskunsten. I øvrigt var Dorothea von Ostheim – sådan hed denne kusine – en god, jævn, gammeldags pige; hendes katekismus indeholdt kun fem hoveddyder: Gudsfrygt, ærbarhed, huslighed, sparsomhed og renfærdighed; men hun holdt så meget des strengere over enhver af disse; hele hendes kultur bestod i en udstrakt kogekunst og en fuldkommen færdighed i al slags fruentimmergerning.

Jeg har sagt, at Ostheim tidligt *dyrkede* sin datters hoved og hjerte, men han var for klog til at *drive* nogen af delene. Den forstandige gartner, der sætter større ære i at fremelske ypperlige frugter end at prale med utidige, tager ikke gerne sin tilflugt til mistbænk og drivhusvarme. Ostheims fornemste omhu var at udvikle Hannas egne begreber og følelser og ikke at

fuldproppe hende med andres; han huskede meget for vel, at hun var et barn og han et menneske, til at han skulle danne sig nogen af disse systematiske planer, der er lige så teoretisk dejlige, som de er praktisk umulige; men da han levede bestandig med og for hende, benyttede han hver forefalden lejlighed til at udvikle og berigtige hendes begreber uden enten at fremskynde eller skade dem.

Imidlertid vogtede han sig omhyggeligt for at lade barnet mærke, at han levede ene for hende; den, der i sine spæde år vænnes til at være midtpunktet for sine forældres og frænders bestræbelser, vil i modnere alder vente og fordre det samme af den øvrige verden, finder det ikke og bliver ulykkelig. Ofte måtte derfor Hanna tåle små afslag, endog i ting, som han meget gerne havde kunnet føje hende i; ofte skabte Ostheim sig ubetydelige hindringer for at nøde hende til at udsætte eller opgive sine ønsker. Resignation er blandt alle menneskelige dyder den, vi oftest har lejlighed og mindst har lyst til at øve; til den troede Ostheim derfor, man ikke kunne vænnes for tidligt. Ostheim ville fremme sin Hannas lykke og værd og ikke selv vinde beundring; han var altså meget glad ved, at hun intet vidunder blev, og at især utidig smiger aldrig fristede hende til at anse sig selv for et sådant. At hun imidlertid i sit tolvte år følte med en finhed og tænkte med en rigtighed, som andre piger ellers sjældent når før den store epoke, hvor kærlighed modner deres forstand og hjerte, er meget begribeligt.

Velsagtens stred denne opdragelse ikke så lidet mod tante Dorotheas begreber; ved alle givne lejligheder uddelte hun ros og dadel med rund hånd, endog hvor Ostheim ikke fandt mindste anledning til nogen af delene. Hendes

hovedgrundsætning var, man måtte give barnet *ambition*, og denne stræbte hun også aldeles at meddele hende på den almindelige urimelige måde. Hvis Hanna f. eks. løb ned i haven i middagssolen for at hente en blomst til sin fader, skændte tante Dorothea upåtvivlelig, af frygt for, hun skulle blive brun eller fregnet; hvis barnet, glad over at have fundet en usædvanlig smuk blomst, kom hoppende og springende med den, advarede tante hende om at gå anstændigt og artigt og – hvad værre var – ikke at komme af sted som en bondetøs. Ved slige lejligheder var Ostheim meget omhyggelig for i største hast at bemestre sig samtalen, inden Hanna kunne mærke, hendes tante havde uret; han gjorde hende da f. eks. opmærksom på, hvor skadelig middagssolen kunne være for helbredet, eller erindrede hende om, at hendes tante havde før havde forbudt hende at springe i heden, og drejede nu sagen således, at Hanna selv fandt, hun i det mindste fra den side havde uret; han viste hende da, at slige ubesindigheder kun kunne tilgives et stakkels bondebarn, som ikke var så lykkeligt, at nogen brød sig om det, men ikke hende, der blev opdraget og oppasset med så megen omhu. Ligeledes gik det ikke sjældent med Dorotheas berømmelser, der som regel faldt ganske i utide; en af disse scener vil give langt tydeligere begreb om Ostheims opdragelsesmåde, end nogen anden slags beskrivelse kunne.

En dag, som denne lille familie sad til bords, spurgte tante Dorothea tjeneren, som vartede op, om den gamle kone, der plejede at komme, var ude i køkkenet, og da han bejaede det, gav hun dem lov til at give hende det vand, hvori en skinke, han just kom ind med, var afkogt.

"O, tante!" sagde Hanna med en hende usædvanlig fyrighed, og en tåre trængte sig frem i hendes lyseblå øje.

Ostheim, som aldrig tabte sin datter af syne, spurgte da straks, hvad dette betød.

"Den er kogt af i hø, min fader!" sagde Hanna, og tårerne fik løb og faldt ned på hendes tallerken.

"Hvad da? det er jo dog synd at kaste Guds gaver bort!" svarede tante Dorothea.

"Og hvad der er modbydeligt for os, der er kræsnere vant," sagde Ostheim, "det er sand velgerning, er måske herrekost for den arme kone. Men ved du hvad, min pige! vi vil bede tante, om hun ikke vil tillade, hun får et stykke af flæsket til, så bøder det ene på det andet."

"O, ja, gode tante!" sagde Hanna og kyssede først hendes hånd og siden sin faders. Ostheim var på vej til at kysse hende, men betænkte sig, dog kunne han ikke bare sig for lidet at trykke hendes hånd, og gav hende derpå flæsket, som hun hjerteglad sprang ud med til den fattige kone.

"Det er min Katty op ad dage," sagde Ostheim, så snart han og tante var ene, "hun har sin moders hele hjerte."

"Ja!" sagde Dorothea, "hun er ganske god, men hun slæber mig her så mange stoddere på dørene."

"Ih nu, kusine!" svarede Ostheim, "der er dog næppe endnu kommet så mange, at vi ikke har haft noget tilovers til hver; desuden ved De nok, at der findes ikke synderlig mange stoddere på mit lod, og fremmede tåles ikke ret længe."

I det samme kom Hanna ind og var så glad: "O, min fader!" sagde hun, "det var sådan en gammel, gammel kone, og hun

blev så fornøjet og ville have kysset min hånd og sagde, jeg var sådan en rar lille frøken."

"Så!" sagde Ostheim smilende, "spiste hun da flæsket?"

"Nej, hun kom det i krukken til flæskevandet, fordi det skulle blive varmt, til hun kom hjem med det til hendes stakkels mand, som skal være så syg."

"Gud bevare os," udbrød tante Dorothea, "at give den syge mand flæsk!"

"Nå ja, kusine!" sagde Ostheim, "det er i alle tilfælde meget bedre end at lade ham sulte. Det, fattige folk mest trænger til, når de er syge, er stærk, nærsom føde; hos dem hjælper naturen sig gerne selv, og vor sygekost ville være lige så utjenlig for dem som vore medikamenter; begge dele er efter vor forvante, forkælede natur. Men hvem er da hendes mand?"

"Det er den ny hyrde oppe ved leddet," svarede Hanna.

"Jeg skal se ind til ham, når vi har spist," sagde Ostheim.

"O, min fader, må jeg ikke gå med?"

"Du ville da nok, konen skulle kalde dig nok en gang en rar lille frøken; andet ser jeg ikke, dit besøg kunne nytte til; men hvis du kunne få Johan til at gå op med det hver middag, så vil vi bede tante, om han ikke kunne få lidt her af køkkenet, i det mindste så længe, til han blev frisk."

"O jo!" sagde tante Dorothea, "der levnes dog altid noget; jeg skal sige det til Johan."

"Nej, kusine!" sagde Ostheim, "det er en ting, som vi ikke kan pålægge ham, det hører ikke til hans tjeneste; men Hanna må selv se, om hun kan få ham til det."

"Jeg vil love ham noget for det af min sparebøsse," sagde Hanna.

"Som du vil, min pige. Men du husker, du har samlet for at kunne købe dig et lidet etui til markedet, og når du nu giver dine penge bort –"

"Så giver papa hende nok så mange igen!" sagde tante Dorothea.

"Nej, det gør jeg ganske sikkert ikke," sagde Ostheim, "i så fald var det jo ikke af sine, men af mine penge, hun gav."

Johan kom ind i det samme, og Hanna gjorde straks akkord med ham, om han ville bære maden hver dag til den gamle mand, så skulle han få en lille markedsgave af hende. Uagtet både Johan og alle folkene i huset gerne var gået for Hanna, hvor det skulle være, så meget holdt de af hende, så kendte han dog Ostheims handlemåde så vel, at han vidste, han skulle tage mod det, Hanna bød ham, og til markedsdagen fik han også en ganske anstændig liden foræring. Tante Dorothea, som syntes, det var synd, barnet skulle miste for sit gode hjertes skyld, havde vel købt et meget smukt etui, som hun ville forære Hanna, men Ostheim bad hende med så megen alvorlighed, at hun ikke måtte give barnet det, at hun endelig så sig nødt til at føje ham.

"Min Hanna må vænnes til at elske det gode for dets egen skyld," sagde han, "uden egennytte, uden frygt for nødvendige opofrelser. De siger, det var synd, hun skulle miste for sit gode hjertes skyld. Men var det da ikke endnu langt større synd, hun skulde miste dette sit gode hjerte og vænnes til øjentjeneri? Børn, som kommer i vane med at få belønning for det gode, de gør, kommer snart i vane med at gøre det gode for belønningens skyld, og det må ikke være."

Slige ræsonnementer var vel såre langt over tante Dorotheas horisont, men da hun anså Ostheim for en meget klog mand, og han desuden på en vis måde var hendes husbonde, tav hun stille og lod ham have sin vilje.

Man vil måske finde, at vi har her opholdt os alt for længe ved en ubetydelig barndoms-anekdote, men det syntes nødvendigt at give et eksempel på den måde, Ostheim brugte til at opdrage sin datter, da just denne opdragelse og dens følger var årsagen til den sjældne og mærkelige karakter, som vi herefter vil finde hos Hanna. Hans grundsætning var, at enhver god opdragelse måtte være indrettet efter den opdragnes tilkommende bestemmelse, og derfor var det hans idræt således at opdrage sin Hanna, at hun i sin tilkommende bestemmelse som hustru og moder kunne blive så fuldkommen og så lykkelig som muligt. Og hvorledes kunne han bedre gøre Hanna en ædel husmoders, en kærlig ægtefælles og en øm moders pligter fattelige og elskelige end ved at afbilde hende sin tabte Katty, hendes fortræffelige moder, det skønneste mønster på disse pligters fuldkomneste udøvelse? Det var naturligt, at Ostheims dybt sørgende hjerte villigt greb enhver lejlighed til at udgyde sig i berømmelser over denne uforglemmelige ædle, at skildre hendes utrættelige fromhed, hendes uudtømmelige godhed og hjælpsomhed mod ulykkelige og trængende, hendes blide, ædle omgang mod hendes underhavende, hendes mageløse tålmodighed i lidelser, hendes trofaste kærlighed til hendes mand, hendes moderlige ømhed mod Hanna. Men så villigt han dvælede ved at genkalde sig og afbilde Hanna alle deslige scener, lige så omhyggeligt vogtede han sig for at gøre hende bekendt med deres hindrede og forfulgte kærligheds lange

roman; han ville danne hende til en gang at blive en kærlig og lykkelig kone og ingen sværmerisk elskerinde; han ville ikke, hun skulle anse slige lidelser som ønskelige, fordi de var rørende; han ønskede en gang at kunne ledsage hende til hymens paradis uden at føre hende gennem sværmende og blinde lidenskabers tornevej. Heller ikke var det i deres lønnede kærligheds rusende øjeblik, han skildrede hende sin Katty og sin lykke ved hende. Nej, han malede hin stillere, renere fryd, når han så denne ædle, blid som en engel fra Himlen, aftørre eller forekomme tårer, husvale smerter og udbrede lise og trøst og glæde omkring sig; det var i udøvelsen af de ædleste pligter, han malede hende skøn.

Hvad Hanna under en sådan vejledning kunne og måtte blive, behøver jeg ikke at sige. Men næppe havde hun fyldt sit tolvte år, før end hendes fader faldt i en farlig og langvarig sygdom. Hanna, som følte til fulde storheden af det forestående tab, var næsten ikke til at bringe fra hans side. Hun overhængte idelig sin tante om tilladelse at våge hos ham, og når det ikke blev hende tilladt, blev hun dog hos ham så langt ud på natten og kom igen så tidligt om morgenen, at man tydeligt så, hvor lidet hendes bekymring tillod hende at nyde den hvile, man ville pånøde hende mod hendes vilje.

Tante Dorothea frygtede, at hendes helbred skulle lide under det.

"Det har ingen fare, kusine!" sagde Ostheim, som hun meddelte sin frygt; "kærlighed til hendes fader vil give Hanna de kræfter, hun synes at savne; atter her kender jeg hendes ædle moder igen. Husker De, kusine, hvor længe og farligt jeg var syg, året efter jeg var blevet gift med min Katty? O! da skulle De

have set hende; hun gik den gang frugtsommelig med vor Hanna; hun havde skrante før jeg; De ved, hun var desværre ingen tid stærk af helbred; men min fare gav hende sundhed og kræfter; hele uger var hun ikke af sine klæder, fik næsten ingen hvile, ingen søvn undtagen en mere udmattende end vederkvægende slummer på en kanapé ved siden af min seng, hvor hun vågnede ved det mindste, der rørte sig; hun, som, ved De selv, næppe siden kunne bære sin spæde Hanna, flyttede mig bestandig af og i seng på sine arme, da jeg vranten og vanskelig ikke ville lade mig passe af nogen anden. Jeg ved, hvad hun led, hvor hun sørgede, hvor meget hun mistvivlede om mit liv; men hun tvang sig til en blidhed, som var mere velgørende for mig end de lægedomme, hun gav, end den pleje, hun beredte. I feberheden tog mit sværmende hoved hende hundrede gange for en engel, der var nedsendt fra Himlen for at stå mig bi og styrke mig i mine lidelser; og det var hun; hun, hendes omhu, hendes kærlighed drog mig tilbage fra dødens halvåbne dør, som hun skulle ind ad selv før end jeg. Og vil De nu se hendes datter, hvor hun er båret og født til de samme pligter og dyder; vil De se, hvor hun tvinger sig til at være blid og munter, når hun er om mig; hvor hun nøder sig til at hykle et håb, som jeg ved, hun hverken har eller har grund til; hvorledes hun ofte må gå ud af værelset for at give sine tårer luft og kommer så, når hun har afgrædt, tilbage med et påtaget smil og glemmer, at hendes forgrædte øjne forråder hende. O, kusine! kusine! sørg mig endelig vel for den pige; hvis hun får en mand, der erkender og påskønner hendes værd, vil de to få Himlen på Jorden."

Tante Dorothea græd og ville overtale den gamle Ostheim, at han var ikke i synderlig fare, og at han endnu kunne leve længe med sin datter, men forgæves – han følte den kommende død, og desværre bedrog han sig ikke.

Et par dage efter var hans læge og ven, doktor Trosthold, hos ham; Ostheim så, manden var usædvanlig betænkelig og adspredt og svarede idelig meget kort og ofte usammenhængende på alt, hvad Ostheim sagde til ham. Ostheim begreb, hvad dette bebudede.

"Min ven!" sagde han til Trosthold, "jeg ser, De har en ting at sige mig, som De ikke kan komme ud med; men jeg ved den allerede forud. Min sidste time er ikke langt borte."

Trosthold trak på skuldrene: "Det var muligt – en lykkelig forandring!" stammede han.

"Vist, min ven!" sagde Ostheim, "der forestår mig en stor, og jeg håber en lykkelig forandring."

"Ostheim!" sagde Trosthold, "det glæder mig at finde Dem så fattet. Jeg vil tilstå Dem det, min kunst er til ende; stod det til mig at –"

"Vil min ungdomsven, min gamle læge fornærme mig og sig selv med slige forsikringer?" faldt Ostheim ind. "De har rejst den hældende væge, men lampen er udbrændt, og gyde ny olie til kan De ikke."

I det samme så han, Hanna ville gå ud af værelset. "Bliv, min datter!" sagde Ostheim, "nu kan jeg gerne se de tårer, du græder ved vor afsked. Jeg havde rigtignok ønsket at leve for at se dig blive en lykkelig kone; men jeg dør med det håb, du sikkert vil fortjene en gang at blive det. Ær din tante, elsk din moders erindring, og lad hendes dyder bestandig være dit mønster, så

vil du en gang komme til at leve så lykkelig, som jeg levede med hende, og dø så rolig som jeg dør."

Hanna var ikke i stand til at svare, hun dækkede sin faders hånd med de mest brændende kys og de hedeste tårer; man bragte hende bort fra sengen, og Ostheim lå nogle øjeblikke tavs; hans hænder var foldet, hans øjne fulde af en usædvanlig ild; man så, hans hele sjæl var opløftet til det uendelige væsen, han snart skulle fremstilles for; han bad, og bad for sin Hanna. Da dette var forbi, lod han folkene komme ind.

"Jeg ville have taget afsked med eder, børn!" sagde han, "men jeg føler mig for svag; lev vel, og tak."

Man måtte ufortøvet få dem ud af værelset, da deres lydelige gråd og jammer foruroligede den døende. Da han nu ingen så om sig uden lægen og sin kusine, spurgte han om sin Hanna; hun kom målløs og satte sig ved hans seng; han holdt hendes hånd inden i sin, hans bristende øje hang på hende; med et fik hans håndtryk en krampagtig styrke, og hans ånd fo'r ud i et sagte pust, lig den milde luftning, der en skøn sommeraften bortvisker den dalende sols sidste genskin af den vestlige himmel.

Nu havde Hanna da tabt sin fader, sin lærer, sit selskab, sin ven. Hendes smerte over hans død var ubeskrivelig; men selv da denne havde tabt sin nyhed, da såret ikke længere blødte, selv da udbredte hans tab en sørgmodighed over Hanna, som intet kunne fordrive. Hendes foretagender, hendes forlystelser, alting havde tabt sin behagelighed, sin interesse hos hende. Hun følte sig ene. Hun elskede og ærede tante Dorothea, men de var intet selskab for hinanden, og det var naturligt, at en omgang som den, Hanna havde tabt, måtte gøre hende for

kræsen på selskab til at more sig blandt tjenestefolkene, så meget disse endog til Ostheims var over den almindelige slags. Anden omgang var der ikke på gården, når jeg undtager præsten, en værdig, men sygelig mand. Enlighed blev altså Hannas lod og snart hendes lyst. Kvindeligt håndarbejde og husholdningssyslerne, som tante Dorothea sparsomhed efter Ostheims død desuden meget indskrænkede, var ikke tilstrækkelige til at optage Hannas hele tid. Der blev stedse mangen kedsom søndag eftermiddag, da tante Dorothea holdt det for helligdagsbrøde at arbejde, mangen uendelig vinteraften, da Hanna ikke måtte sy for sine øjnes skyld, og som hun altså var forlegen for at få ende på. Også lokkede mangen skøn sommermorgen Hanna tidligt op af sin seng, og når hun nu havde passet sine duer og øvrige småkreaturer og set til sine blomster og ville til at sværme om i haven eller på marken, da savnede hun den, hvis samtaler tilforn havde gjort hende slige morgener så behagelige; at vanke om i haven på hans yndlingssteder, at genkalde sig, hvad han havde sagt hende på dem, var da hendes hele trøst, eller også at sætte sig hen med en af de bøger, de havde læst med hinanden, og som var altid blevet hende nyttigere og behageligere ved det, han sagde om bogen, end ved det, de læste i den. På denne måde fik Hanna snart en meget stærk smag for læsning; hendes fader havde lært hende grunden af de vigtigste levende sprog, da det efter hans tanker var næsten lige så let at lære flere på en gang som at lære et; hun læste altså temmelig færdig fransk og italiensk, men især engelsk, som havde været hans yndlingssprog. Han havde efterladt hende et temmelig udsøgt bibliotek; men det var udsøgt som til en mand. Der fandtes kun en eneste roman –

hvis navn vi snart skal erfare – ganske få poeter, men des flere historieskrivere og filosoffer. Blandt disse udsøgte nu Hanna vel allerførst dem, hun havde læst eller læst i med sin fader, og hine udødelige ugeskrifter fra den engelske litteraturs gyldne epoke, *Spectator, Guardian, Tatler* og deres yngre værdige brødre, Johnsons *Rambler* og *Idler,* var da hendes kæreste læsning; men snart havde hun læst disse så ofte, at hun trængte til nyt, og nu kom raden efterhånden til den største del af bøgerne i denne bogsamling. På denne måde fik hun ikke blot Buffon, Hume, Robertson og Raynal, men endog Montesquieu og Gordons oversættelse af Tacitus og flere dejlige bøger gennemlæst; og skønt denne slags naturligvis ikke blev hendes kæreste læsning, skønt hun hellere læste Popes *Heloise til Abælard* end hans *Forsøg om Mennesket,* hellere Hallers *Elisa* og *Mariane* end hans filosofiske *Oder,* hellere den femte bog i Emil/ end den tredje, kunne dog hin læsning aldrig andet end have kendelig virkning på hendes forstand og dannelse. Hun følte med et fruentimmers hele finhed og ømhed, men hun tænkte med en mands modenhed og styrke; hvert indtryk, hun fik, var dybt og uudsletteligt; men hendes forstand havde i høj grad herredømmet over hendes indbildningskraft. Vistnok var hin oven omtalte roman i stand til at have fortrængt den øvrige læsning og givet hendes hjerte en ganske anden stemning; det var Rousseaus fortryllende *Heloise*; men hændelsesvis traf Hanna på først at læse fortalen, og da hun der så, at Rousseau sagde: Aldrig læste en ærbar pige romaner! lagde hun ikke alene bogen bort for evigt, men kunne ikke engang siden overtale sig til at læse Gellerts *Svenske Grevinde,* da det også var en roman, uagtet den stod i et bind af hans værker, som præsten havde

lånt hende, og uagtet hun for resten inderligt elskede denne skribents rene sædelære og usminkede fromhed.

Denne synderlige læsning bidrog naturligvis særdeles meget ikke blot til den energi af karakter, som Hanna fik ved at uddanne sig i ensomhed, men også tillige til at give hende tænkerens varsomme tilbageholdenhed og at gøre det umuligt for hende at lade munden løbe uden ophør uden at sige noget. Dertil kom endnu den særdeles beskedenhed, som hun af naturen rigeligt var begavet med, men som Ostheim desuden omhyggeligt havde fremelsket, dog med det faste forsæt at holde den inden sine visse grænser og give den sin fornødne indskrænkning, så snart Hannas forstand og hjerte var kommet til den modenhed, at hun kunne med nytte føres ind i verden og skelne mellem sandhed og tant. Da hun var barn, troede han, man måtte sørge for, hun ikke satte for høj pris på sig selv; i hendes ældre dage ville han have vogtet hende for at skatte sig for ringe. Men sligt kunne tante Dorothea hverken falde på eller gøre. Hun holdt Hanna for en meget god pige, fordi hun var flittig og stille, men hendes øvrige fortræffelige egenskaber kunne hun hverken kende eller vurdere. Heller ikke havde hun mindste drift til at føre hende ud mellem mennesker. Tanten var opdraget på en tid, da uselskabelighed gik lige så vidt, som selskabeligheden i senere dage. På samme fod opdrog hun Hanna. Deres eneste omgang bestod i nogle få gammeldags stive etikettebesøg, der veksledes regelmæssigt med de omliggende herskaber, og nogle endnu stivere ceremonigæstebud, hvor den indbydendes hele idræt var at lade sin koge-, bage- og syltekunst, sit dække- og sølvskab glimre, og hvor de indbudte kom for at lade dem se i deres stads. Disse

samkvem var ikke synderlig skikkede til at gøre Hanna bekvem og glad for omgang og selskab. Vel skimtede hun på samme tid den højere levemåde, da en gammel onkel, som tante Dorothea ikke turde sige nej, tog dem med på et adelsbal, hvor nogle frøkener fra byen viste sig i den fulde glans af den kokette frækhed, der i modesproget hedder frihed og raskhed; men dette forhold indskød Hanna en grundet vederstyggelighed, som tante Dorothea med ufornøden omhu søgte at nære. Ja, det, som mere er, denne, som altid råbte på, en pige skulle være ærbar og stille, behøvede siden kun at huske Hanna på disse for rent at udslukke de sidste glimt af munterhed og livlighed, som hendes faders tab og hendes ensomme levemåde havde efterladt hende.

Således henlevede Hanna fire år i sin ensomhed, ubemærket, vant til at indslutte alle sine tanker og følelser. Hvis hun ikke elskede selskaber, da var hun til gengæld heller ikke yndet i dem. Man synes overalt ikke at gælde der uden efter den pris, man sætter på sig selv; men Hanna var, som vi har set, så langt fra alle prætensioner, så blottet for det kokette charlataneri, der udfordrer for at stille sine fuldkommenheder til skue, at hun måtte blive ubemærket, om hun endog havde haft alle de glimrende konversationsfortrin, hun manglede. Hun havde vel lært at danse og dansede gerne, men langt fra ikke med den ynde, lethed og liv, som man kun får ved at danse meget og vide, man danser godt. Musik forstod hun intet af; hendes fader havde netop begyndt at lære hende at spille lidt på klaver, da han døde, og tante Dorothea regnede en klavermester blandt de aldeles unødvendige udgifter; men havde Hanna end spillet som Hamborgs Bach Note 2), ville det dog aldrig været at tænke

på at få hende til at spille for nogen talrig eller fremmed forsamling. Af samme undseelse hørtes hun aldrig at synge, skønt en af hendes venner, der adskillige år efter overraskede hende nynnende ved et af sine børns vugge, har forsikret, hun havde en ganske nydelig stemme. Hun talte intet fremmed sprog, skønt hun læste deres vanskeligste skribenter uden møje; overalt var hun for frygtsom til at tale meget og forklare sig med lethed. At hun kedede sig i hine samkvem, har jeg allerede sagt, og da hun var for beskeden til at tro, det var selskabets skyld og slige samkvems natur, søgte hun skylden dertil hos sig selv, og skønt hun var for godmodig til på nogen måde at være mut, blev hun dog alt mere og mere frygtsom og næsten folkesky.

Selv hendes udvortes syntes at stemme med det øvrige. Hun havde et af disse gode, fromme hverdagsansigter, som man så gerne vil kalde intetsigende, fordi de fattes det bizarreri, der i vore dage kaldes karakter, og hvis væsentligste fortrin synes at bestå i deres sunde ungdoms farve. Hende store lyseblå øjne var vel, som Ariosto beskriver Alcines

pietosi a riguardar, a mover parchi,

– fromme og rolige – men hun syntes så lidt selv at vide, at hun havde smukke øjne, at alle egnens kammerjunkere svor på, de hverken sagde eller nogen tid kom til at sige det allermindste. Hendes vækst og skabning var uden lyde, men ikke udmærket skøn, som ikke lettelig nogen bliver ved stillesidden; heller ikke kunne det falde gratierne ind at omsvæve det natbord, hvorover tante Dorothea havde øverste opsigt; overalt udmærkede Hannas påklædning sig alle hendes dage mere ved yderlig pænhed end smag. Var det da noget under, at Hanna aldeles ubemærket opnåede sit sekstende år? Vist nok ville en

granskende menneskekender have kunnet forudsige, at den, der en gang erfor hendes værd, ville blive hendes for evigt; men vistnok kunne man også være hundrede gange i selskab med hende uden en gang at opdage skimt deraf, så lidet var hun omhyggelig for at stille det frem. Det var en diamant henkastet i ørken, hvor ingen skønnende kom, og som hånligt blev forbigået af dårer, der agter glimret af det slebne glas højere end diamanten i sit grålige svøb. Den ædleste, forstandigste pige i hele egnen, hun, som måske besad det allerømmeste, varmeste hjerte blandt alle, blev almindeligt anset for en kold, kedsom, enfoldig kokkepige, der vist aldrig blev gift, hvis hun ikke havde en halv tønde guld. Men den ejede hun, og altså gjorde alle egnens rige enkemænd og alle forgældede ungkarle på 20 miles omkreds sig al mulig umage for at få hendes hånd og hendes penge, men forgæves. Enkemændene henvendte sig til tante Dorothea, og hun ville hjertelig gerne, at hendes niece skulle gøre et godt parti og tage en af disse, som ikke var fulde tresindstyve år, som havde ikke ærgret livet af mere end tre koner, som havde sin fulde førlighed på det nær, at hans bønder, opbragte over hans tyranniske medfart, havde knust hans højre hånd, og som ejede fire herregårde; men hertil var Hanna ikke at bevæge, og tanten havde kun en rådgivende, ingen afgørende stemme. Spradebasserne vendte sig med endnu mindre held til Hanna selv; og skønt de i forvejen var så sikre på deres sag, at de allerede gjorde væddemål på, hvem af dem hun skulle tilhøre, uagtet de ødelagde tolv skræddere, fem galanterihandlere og seks jøder ved tilberedelser til at erobre denne enfoldige pige, udrettede de dog aldrig det allermindste.

Men nu fremstod en ny frier, kaptajn Wangenthal. Alle officerer er ikke telheimere, siger Minna Note 3); men denne var virkelig en Telheim, endog deri, at han havde tilsat sin formue i tjenesten. Da han i sit tiende år havde mistet sin fader, var han af sin formynder blevet sat til kadet og udmærkede sig således i syvårskrigen, at han straks før freden fik kompagni. Til hans ulykke havde han en gammel onkel, hvis eneste arving han var, og som ansås for meget bemidlet. Wangenthal var ikke den mand, der kunne undslå sig for at dele alting med dem, der delte fare og møje med ham; hans kasse og kredit stod derfor bestandig så vel til hans kammeraters som underhavende tjeneste. Naturligvis måtte begge dele efterhånden udtømmes; men da Wangenthal på ingen måde kunne lære, at det var eller kunne blive penges udgift, når man underskrev et gældsbevis som borgen; da han uagtet alle sine indsigter i den militære matematik aldrig kunne begribe den simple aritmetiske sætning, at fem gange tyve var det samme som hundrede, blev han ved at kavere for sine kammerater og låne dem enkelte louisdorer på en tid, da han ikke sjældent måtte gå af vejen for sine kreditorer, og da han måtte nægte sig endog virkelige nødvendigheder. Således var f. ex. Wangenthals uniform den ældste i regimentet, fordi han ingen kredit havde mere hos sin egen skrædder, på samme tid, som tre af hans kammerater gik i ny uniformer, som de hos deres skræddere mod Wangenthals kaution havde fået. Da Wangenthal på denne måde fortærede sit korn grønt, er det meget naturligt, han havde intet til høsten; og da nu hans onkel døde, og den hele arv faldt ud til en 8-10.000 daler, kunne disse ikke forslå til den gæld, han havde at betale for sig og for andre; og hvad endnu det værste var; det,

han beholdt tilbage, var sand æresgæld, penge, som venner havde betroet ham i fuld tillid til hans ubrødelige retskaffenhed, som de altså ikke skyndte sig med at fordre tilbage, som adskillige iblandt dem ikke godt kunne undvære, og som altså vedblev at trykke ham.

Af denne forlegenhed kunne Wangenthal på ingen måde redde sig uden ved et godt giftermål, og da hans tidligere formynder fra mødrene side var onkel til frøken Ostheim, gav han Wangenthal anslag på hende. Man må tilgive en kriger, der er opfødt og opvokset blandt våben, om han ikke kender det raffinement, den delikatesse af følelse, som vore kvindemænd i fruentimmerkredsene brammer med. Wangenthal så Hanna, fandt hende ganske tækkelig, følte hverken kærlighed eller utilbøjelighed for hende og friede. Han var ung, velskabt, fuldkommen smuk, når man undtager, han havde et ar på den højre kind, som dog i Hannas øjne snarere prydede end vanheldede ham, da det var et minde af en sand heltegerning; han var munter, havde forstand og kundskaber og det raske, frie væsen, som er den sandes kriger så eget, og som kun hos vore parfumerede, pudrede Achiller vanarter til frækhed og vildhed. Han var desuden afholdt og æret af hele verden for hans ypperlige forhold, tapperhed og ædelmodighed; hvad under, at han meget snart gjorde indtryk på Hannas unge, uindtagne hjerte? Tante Dorothea var vel ikke så ganske for ham, da han ingen god husholder havde været; men just den måde, hvorpå han havde tilsat sin formue, var ham i den veldædige Hannas hjerte en ny fortjeneste; tante Dorothea gav efter, i det håb, at han satte sig nok, når han først fik en kone, og Hanna gav Wangenthal villigt sin hånd, gav ham sit hele

hjerte med de. Desværre var Wangenthal ikke i stand til at føle eller erkende denne uskatterlige gaves hele værdi, som først tabet siden måtte lære ham at sætte pris på.

Han ægtede hende; han var en ærekær, retskaffen mand, hvis faste forsæt, hvis uafladelige bestræbelse det var, at gøre hende lykkelig; men han erkendte Hanna for lidet til at være i stand til det. Straks efter brylluppet tog Wangenthal med sin unge kone hen til den by, hvor han lå i garnison. Selv aldeles ukendt med de stille, huslige glæder troede han at gøre Hanna livet behageligt ved at føre hende ind i den store verden, ved at lade hende tage del i alle forlystelser; men endskønt den selskabelige tone der i byen var meget bedre end den, Hanna hidindtil i hine højadelige og højkedsommelige sammenkomster havde truffet, var den dog aldeles ikke skikket for hende. Hun fulgte sin mand i begyndelsen med sin sædvanlige godmodighed og føjelighed, men da han snart mærkede, at hun ingen glæde fandt i det og langt hellere blev hjemme, lod han hende have sin fri vilje, og hun unddrog sig dem næsten aldeles.

I begyndelsen prøvede Wangenthal på at blive hjemme med hende og gøre hende selskab, men dette huslige, stille liv var ikke skabt for denne fyrige unge mand; Hanna mærkede snart, at han kededes, og hun nødte ham at vende tilbage til de selskabelige adspredelser, som han var vant til. Hun faldt igen til sin tidligere ensomhed og læsning og levede på denne måde nogen tid fuldkommen lykkelig, elskede inderligt sin mand, var afholdt af ham for hendes fromme og gode hjertes skyld og gjorde ikke fordring på nogen mere levende tilbøjelighed fra hans side.

Rigtignok forekom det hende undertiden, som om denne deres gode forståelse dog ikke just var det, hun havde lovet sig, ikke var det, hendes fader i sin forening med Katty havde afmalet hende så henrykkende; hendes hjerte følte en tomhed, et savn, som det ikke kunne gøre sig rede for. Men hun straffede det straks for sådanne drømme; hun sagde sig selv, hun kunne ikke fortjene eller vente at være elsket som hendes moder, da hun ikke besad hendes fortrin; hun skød al skylden på sig, når hun ikke fandt, hvad hun søgte, og dette udsåede umærkeligt den første sæd til den selvforagt, som siden udbredte sig så skrækkeligt i hendes hjerte.

Da den by, hvor de boede, ikke var synderlig stor, var der naturligvis så meget mere og nøjere omgang iblandt dens *beaumonde*, der bestod af garnisonens officerer, nogle anselige andre embedsmænd, nogle bemidlede købmænd og nogle herremænd af nabolaget; og alle disse udgjorde på en vis måde et koteri, en sluttet kreds. Wangenthal, der var almindeligt elsket og agtet for sin retskaffenhed, der var ung, smuk, vittig, rig, blev snart hele kredsens yndling, sjælen i alle deres forlystelser; intet lystparti kunne fornøje, uden Wangenthal stod for det eller i det mindste var med i det; han var overhovedet *Maître des Plaisirs* i sin kreds, til hvilket fortrin måske hans runde hånd og åbne pung bidrog ikke mindre end hans virkelig heldige smag.

Men var Wangenthal kongen i disse forlystelser, da var den ny obersts datter, Lina von Lindenhausen, ikke mindre deres dronning, og enhver, som ville gøre hende dette fortrin stridigt, satte kun hendes umiskendelige fordringer derpå des bedre i lys. Det var en rank, rask, velskabt, fyrig brunette; måske ingen

regelret skønhed, men gratierne selv kunne ikke have dannet hende yndigere; hendes store, nøddebrune øjne smilte og græd, besjælede en øm følelse og en skalkagtig vittighed med lige ynde! Det ædleste hjerte og den muntreste ånd stod lige umiskendeligt tegnede deri; dog, hvad vil jeg fuske på et skilderi, som gratiernes digtere Wieland og Fasting har udført med mesterhånd: det er nok at sige, Lina var Musarion, musernes bolig, kun med et hjerte så rent, så ubesmittet som Evas første åndedrag.

Hermed forenede Lina endnu alle tilfældige fordele, som bidrog til at sætte hendes væsentligere fuldkommenheder i des fuldere lys. I den hele egn var der ingen, der klædte sig med den smag som hun: hun var mønstret, og det uopnåede mønster for alle, for selv, når de var klædt mest efter hende, var de dog aldrig klædt som hun. Uagtet hendes pynt og dragt var så beskeden og simpel, som den sande skønne kan være, var der dog stedse noget i den, som udmærkede hende; ofte en helt ubetydelig ting, en blomsterkrans anbragt på hendes kastanjebrune hår eller slynget om hendes hat; som oftest kun måden at sætte og bære det på; kort sagt, en sand bagatel, men som drog alle øjne til hende uden dog at drage dem fra hende til hendes pynt. Hun forstod intet fremmed sprog; men hun havde læst des mere og des bedre sit eget; hun var blevet opdraget i Berlin på den tid, da det store skole var i sin fuldeste glans; hun var kendt og yndet af alle dens formænd; Lessing elskede hendes raske og spillende vid, Ramler hendes sikre og rigtige smag, og Kleist hendes store, følende hjerte. Disses omgang og skrifter havde fornemmelig givet hende sin dannelse, som forrådte sig blot ved det smagfuldeste valg af udtryk, ved den

fine politur, der var i al hendes tale, men som aldrig forledte hende til at tale som en bog og meget sjældent om bøger. Hendes talestemme var så melodisk, at man måtte have hørt hende med glæde, om endog det, hun sagde, ej havde været så skønt og så fint. Hendes sang havde foruden sit ikke ringe musikalske værd det end sjældnere fortrin, at hendes hele hjerte genlød deri. Hendes klaverspil svarede til hendes sang; strengen fik sjæl og ånd og udtryk under hendes hænder. Uagtet hun spillede med megen færdighed besad hun dog for megen smag til at kunne smittes af den usle forfængelighed at fornedre den veldædigste mellem de skønne kunster til en kedsom mekanisk hændighed. Hun dansede med en ubeskrivelig ynde, raskhed og lethed og med en glæde, som gjorde hendes dans dobbelt elskværdig. Nicolina von Lindenhausen var skabt til ved første øjekast at fængsle et hjerte og aldrig at tabe det mere, og da stod det til hende at gøre hendes elsker til det lykkeligste eller ulykkeligste blandt mennesker. Men det, der især gjorde disse hendes fortrin fortryllende og farlige, var hendes besynderlige beskedenhed, der indhyllede dem i et tyndt slør, hvorigennem de fremskinnede dobbelt indtagende, som månen bag lyse, gennemsigtige skyer. Vistnok kendte Lina selv sine udvortes fortrin; det var hende vel ikke ukært, måske ikke ligegyldigt, at man bemærkede dem; men den, der ene bemærkede disse, fornærmede og fortørnede hende; hun var sig et større indvortes fortrin bevidst, og denne hendes ædlere stolthed havde således overmagt over hendes forfængelighed, at det var kun i højst sjældne ubevogtede øjeblikke, denne fik lov til at vise sig. I Berlin havde man spøgt med Lessing, at hun havde været

idealet til Minna; så meget er vist, at hun i hine øjeblikke havde disse småluner, småegensindigheder, uden hvilke, som Telheim siger om Minna, hun havde været en engel, man sitrende måtte tilbede, men ej kunne elske. Undertiden var hun liden i småting, men hun var sikkerlig altid stor i de større.

At denne Minna måtte behage Wangenthal Telheim, at hendes ædle raskhed, munterhed, varme og vid måtte fortrylle en mand, der selv glimrede ved lige egenskaber, er meget begribeligt; og kunne Wangenthals kækhed og ædelmod så ganske indtage den fromme, bløde Hanna, da måtte de endnu virke stærkere hos den fyrige, entusiastiske Lina, som måtte genkende sin egen sjæl deri. Hertil kom naturligvis også det udmærkede fortrin, Wangenthal idelig tilstod hende; ingen forstod hver en finhed i Linas tale og forhold så ganske som Wangenthal, og der var ingen, hvis bifald var hende så vist og så vigtigt, som hans. Efterhånden blev disse to mere for hinanden, end de formodede selv. Måske havde de heller aldrig erfaret det, hvis ikke en hændelse havde åbnet deres øjne, vist dem deres fulde fare og gjort den derved des mere uundgåelig. Det går med lidenskaberne som med bagtalerske rygter; at kæmpe imod dem er ofte det sikreste middel til at gøre dem aldeles uovervindelige; lader man dem derimod være i fred, dør de ikke sjældent om kort tid bort af sig selv.

Det regiment, som Linas fader nu havde, og hvorved Wangenthal stod, havde tilforn stået under en gammel general, der hed Elbstein. Trættet af år og møje havde denne helt allerede haft i sinde at søge sin afsked, inden syvårskrigen brød ud; men aldrig så snart så han sin konges sværd draget, før det blev ham umuligt at nedlægge sit. I krigens sidste år blev han

endelig kvæstet, så at han ikke længere kunne sidde til hest, og straks efter freden tog han sin afsked, og Lindenhausen fik hans regiment. Det var imidlertid denne gamle kriger umuligt at forlade sine forrige underhavende, der elskede ham alle som børn; han købte sig derfor en gård tæt uden for byen, hvor regimentet lå; her besøgte officererne flittigt deres gamle, ærværdige anfører. Det var et skønt, højtideligt syn at se denne gråhærdede helt at sidde i en kreds af mænd, der selv var blevet gamle i tjenesten, men der næsten alle havde tjent under ham som kadetter, og endnu stadig vedligeholdt en sønlig ærbødighed for ham. Dog var mellem alle Wangenthal hans besynderlige yndling; Elbstein havde fra allerførst af haft ham ved sit eget livkompagni, dannet og anført ham selv og mere end én gang talt om ham til kongen som om en ung mand af de største forhåbninger.

En smuk efterårsdag var Lindenhausens og Wangenthals ude på Elbsteins gård. Det var det eneste sted, hvor det glædede Hanna at komme; hun hørte så gerne denne værdige gamle berømme hendes Wangenthal. Efter måltidet drak de kaffe i haven. Wangenthal og Lindenhausen gik omkring og røg tobak; Elbstein sad inde i lysthuset hos fruentimmerne, da han ikke kunne tåle at gå. Hændelsesvis begyndte Elbsteins datter Regina, en god, ubetydelig syttenårs vildlap, at fiksere Lina i anledning af en ung løjtnant, en sød nar, som nylig var kommet til regimentet, og som gjorde særdeles kur til Lina. Regina fortalte, han havde truet stærkt med at komme derud, og dersom han vidste, hvem som var der, kom han ganske sikkert den dag.

"Det brænder solen for hedt til," svarede Lina, "for uagtet han behagede i overgårs at sige mig en hel del smukke ting om mit ansigt, så synes han dog meget bedre om sit eget, og han vover vist ikke sin fine teint i den hede."

"Sig ikke det," faldt Regina ind, "kanske han gør os en overraskelse og kommer her ud forklædt som et fruentimmer. Du husker jo, han fortalte os forleden, han havde været sådan på et bal i Berlin, og alle mennesker havde været nysgerrige efter, hvem den dejlige pige kunne være, og ser du, så risikerer hans teint intet, for så kan han have slør over sig."

"Rigtignok," sagde Lina, "ligner han mere en pige end en karl; Deres mand, fru Wangenthal, skulle låne ham sin skramme over kinden, for at han kunne komme til at se ud som en soldat."

"Ja! til låns måtte han nok også få den," gav Regina til gensvar, "for på anden måde skaffer han sig den dog næppe."

"I det mindste," tog den gamle Elbstein ordet, "ser han ikke ud til at hente sig den, som Wangenthal hentede sin."

Om det end aldrig havde angået Wangenthal, så var Lina, Kleists veninde, alt for besjælet af den romerske entusiasmus, som syvårskrigen så almindeligt opflammede hos alle den store konges undersåtter, til at lade sig undgå nogen lejlighed til at høre om sine landsmænds heltegerninger; og da Elbstein selv så gerne roste sin yndling, behøvede hun heller ikke at bede ham længe, før han fortalte dem, hvor Wangenthal havde fået dette sår. Med den gamle krigers fyrige, simple veltalenhed beskrev han nu det forfærdelige slag ved Torgau, denne gyselige kanonild, som helten Frederik selv fandt mageløs skrækkelig,

disse næsten ubestigelige høje, hvorfra de østerrigske batterier styrtede preusserne rodevis til jorden.

"Et af disse," sagde han, "inkommoderede meget vort regiment; Wangenthal påtog sig at tage det bort; fulgt af halvandet hundrede frivillige besteg han højen med opplantede bajonetter, otte og halvfjerdsindstyve faldt, inden de nåede batteriet, endelig kom de andre der op; og i det øjeblik kanonerne gik tilbage af skuddet, fo'r de ind gennem skydehullerne. Wangenthal og en gammel soldat ville ind af samme åbning; soldaten trængte sig foran; men idet han kom ind på batteriet, kløvede den kommanderende officer hans hoved, og han faldt for den indstyrtende Wangenthals fødder; i samme øjeblik havde denne hævnet hans død; officeren faldt, men idet Wangenthal fældede ham, fik han det hug over kinden; ved officerens fald blev batteriet vores, Wangenthal fornaglede kanonerne og kom tilbage til mig for at bringe mig rapport og foreslå mig en attaque fra dette batteri; men idet han allerbedst talte, sank han ned for mine fødder, da blodet var forløbet ham af et skud, han havde fået, og som han i heden ikke mærkede eller ikke ville lade sig mærke med. Da han nu efter slaget blev forbundet, kom blandt andre major Borchhorst, en af Wangenthals nøjeste venner, ind til ham; Wangenthal kaldte på ham, trykkede ham sin pung i hånden og bad ham bringe den til den gamle soldats kone og forsikre hende, at han skulle aldrig forglemme at sørge for hende; 'havde hendes mand ikke givet sit liv for mit,' lagde han til, 'så sad jeg nu ikke her'."

"O!" brød Lina med sin fyrighed ud, "jeg kunne have kysset ham, som han stod der for Dem med sin blødende kind og af

begærlighed efter ny heltegerninger ikke følte sine sår."

"Og jeg!" sagde Hanna, "kunne have kysset ham, da han midt under sårene og forbindingens smerte huskede på den arme enke."

"Og jeg!" faldt Regina med sin sædvanlige overgivenhed ind, "jeg kunne endelig have kysset ham, hvornår det skulle være."

I det samme gik Wangenthal forbi lysthuset.

"Kaptajn Wangenthal!" råbte Elbstein, "her er en standretsdom for, at De skal kysses."

"Men min fader!" sagde Regina.

"I gevær!" sagde den spøgefulde gamle; "en, to, tre!" og gjorde tempo dertil med sin pibe.

"De ser, der er ingen pardon at vente, hr. kaptajn," sagde Regina og faldt ham med sin sædvanlige flygtighed om halsen.

Næst ved hende sad Hanna; hendes almindelige beskedenhed udbredte sig endog over hendes kærtegn; hun modtog altså mere Wangenthals kys, end gav ham sit, så inderlig forelsket hun også var i ham. Men nu kom raden til Lina; og hun, hvis hjertes renhed fritog hende for at være streng i sådanne småting, som overalt kun har den vigtighed, vi giver dem selv, hun var nu for første gang i verden forlegen med at give et kys; gerne havde hun vægret sig ved at kysse ham; men hun følte, dette ville endnu være værre; hun søgte derfor at samle sig og give ham det med hendes sædvanlige sorgløse raskhed; men i denne påtagne raskhed blandede hendes forlegenhed og forvirring sig således, at – det er umuligt at beskrive sådant for den, som aldrig har følt noget sligt og den, der selv har erfaret det, må nødvendigvis finde enhver beskrivelse ufuldkommen og mat. Nok, at det var det

forunderligste, og det første forunderlige kys, Wangenthal havde fået i sine dage. Han havde på sin side heller ikke modtaget eller gengældt det roligt; så kært end et kys af Lina måtte være ham, havde han dog hellere ønsket ikke at få det; for første gang i hans dage var ham Hannas nærværelse besværlig; kort sagt, de var begge i den ubeskriveligste forvirring.

Alt dette var ikke undgået den kærlige Hanna. Hendes mand var hende for kær til, hun ikke straks skulle mærke de første glimt af hans fremblussende elskov; hun var ikke mindre forlegen og forunderlig end Lina og han. Hun så Linas kinder blusse, hendes øjne fæstes til jorden; hun så sin mand vanke om i haven, ustadig og ensom; når de samledes begge, så hun deres øjne skiftevis søge og sky hinanden, drage sig pludselig og ligesom skamfulde tilbage, når de uforvarende mødtes; Wangenthal at fordoble fine kærtegn og sin opmærksomhed mod hende, ikke for at blænde hende, dertil var han for redelig, men for, om muligt, igen at inddysse sig selv i den drøm, at det var hende og ikke Lina, han elskede; Lina undvige hende frygtsom og mestendels skamfuld. Da følte Hanna, at hine savn var mere end drømme, at kærlighed var noget andet og mere end den omhu og agt, hendes mand udviste mod hende.

Endelig blev der foreslået en promenade, og Lina hvilede ikke, førend hun fik Elbstein med, ved at tilbyde sig at være hans støttestav; herved undgik hun for det første at gå med Wangenthal, som hun ellers rimeligvis var kommet til, og fik tillige lejlighed til at fatte sig igen, og denne udnyttede hun også så vel, at hun ved bordet om aftenen kunne spøge, le, ja endog være så usædvanlig munter, at ingen skulle have mærket,

hun fattedes det allermindste, undtagen Hanna, som just mærkede det af, at hun var så meget muntrere end sædvanlig.

Fra denne dag af blev Wangenthal aldeles forandret; han erkendte nu, at han elskede Lina, og ved hans bestræbelser for at udslukke denne kærlighed opflammede han den idelig mere. Han anklagede sig selv, fordi han elskede Lina, men om han ikke gjorde det for til sin undskyldning at kunne gennemtænke og dvæle ved alle Linas fuldkommenheder, det er en anden sag. Ofte foresatte han sig at afbryde al omgang med Lina og aldrig at se hende mere; men så betænkte han igen, at dette pludselige skridt måtte give anledning til folkesnak og bringe hans retskafne kone på mistanker, som ville krænke hende, og som han stedse gjorde sig umage for at tro hende fri fra; og naturligvis vandt disse betænkninger sejr. Hans hele glæde hos Lina var borte; men forlade hende kunne han ikke.

Lina besad i højeste grad sit køns talent til at dølge sine følelser. Efter hin uventede scene undslap der hende ikke et vink, ikke et ord, der kunne forråde hende; vel anvendte hun yderste forsigtighed for at undgå al anledning til sådanne scener; men selv denne anvendte hun så snildt, at ingen kunne mærke hende årsagen af. I øvrigt sang, dansede, spillede, talte, spøgte hun med ham som tilforn; hun havde al sin ynde, sit vid, sin munterhed, hvor han var til stede, men vidste dog stedse at mage det så, at han ikke skulle tro, de fremvistes for at behage ham. Men denne udvortes styrke betalte hun med indvortes kamp. Hun udtømte sine kræfter for at vise denne sindsro i selskab og sank under sine sindslidelser, så snart hun blev ene; hun hentæredes af anger og kummer, hendes lidenskab var hendes daglige selskab og syssel; i den indbildning, at hun

bestred den, sysselsatte hun sig med den bestandig. Efterhånden svækkedes herved hendes helbred; hendes øjne tabte deres glans og tiltog måske derved i ynde; rosernes blomstrende farve blegnede mærkbart på hendes kinder. Hun led; Wangenthal så det og græmmede sig, Hanna så det også og led for dem begge. Hun havde stedse søsterligt elsket Nicolina, skønt hendes beskedenhed havde hindret hende at knytte et fortroligere venskab med denne elskværdige, hvis fremskinnende fortrin hun uden avind beundrede. Hun fandt, at Lina var den, der var skabt til Wangenthals kone, den, som han kunne være blevet lykkelig med. Havde hun tilforn tilskrevet sig selv, at hendes ægtestand ikke svarede til det ideal af lyksalighed, hendes fader havde skildret hende i sin, da bebrejdede hun sig nu, at Wangenthal kunne have nydt denne lyksalighed, hvis hun ikke hindrede ham. Idelig vejede hun sig og sine egenskaber mod Lina, og idelig tiltog overvægten i dennes vægtskål. Hannas så elskværdige mageløse beskedenhed udartede nu alt mere og mere til selvforagt, selvhad og mismod.

Wangenthal så hendes tiltagende onde lune, og den forøgede hans kummer; uagtet alle hans bestræbelser for at indbilde sig det modsatte randt det ham dog ofte i tanke, at hans lidenskab for Lina dog vel ikke var Hanna ubekendt; han bebrejdede sig nu, at han ikke havde elsket hende af sit ganske hjerte, at hun aldrig havde været lykkelig med ham og nu var blevet ulykkelig; og, da det nu en gang ligger i den menneskelige natur, at vi så gerne søger nogen uden for os, på hvem vi kan vælte vor brøde, henvendte Wangenthal hele sit had på den onkel, der havde gjort deres giftermål; denne beskyldte han for at have solgt dem

begge; hver gang der taltes om pengegiftermål, brød han ud med en bitterhed, som hidindtil havde været fremmed for hans åbne, raske karakter, og som Hanna følte og misforstod. Hun troede, han bebrejdede hende sin ulykke, og han bebrejdede sig tvært imod hendes. Hun undveg ham og led. Han styrtede sig ud i adspredelser uden at finde opmuntring, han drog sig tilbage i ensomhed uden at finde ro. Hvert glimt af hans kones ædle hjerte, af hendes kærlighed til ham, lod ham des dybere føle sin brøde og hendes uforskyldte kummer. Hendes nærværelse martrede ham, og han bebrejdede sig, når han var borte fra hende. Hundrede gange var det hans hensigt at gå bort for at søge døden i fremmed krigstjeneste; men hvad gavnede det skridt de to, han gjorde ulykkelige?

Under sådan selvplage henlevede disse tre den hele følgende vinter. vårens allerførste mildne klagede Hanna, hun allerede nogen tid ikke havde befundet sig vel og troede, landluften ville være tjenlig for hendes helbred. Hun ville derfor tage ud på sin fædrene gård, hvor hun sikkert ventede at komme sig. Wangenthal tilbød sig straks at søge tilladelse til også at ligge der ude og holde hende med selskab; men dette ville Hanna ingenlunde tilstede.

"Man må ikke kæle for syge børn!" sagde hun, "des før kommer de dem; hvorfor skulle du forlade dine forretninger, dine forbindelser og venner og begrave dig med mig ude på landet, fordi det falder mig ind at skrante? Tror du, jeg blev bedre af at, at jeg så dig gå og kede dig derude?"

Wangenthal begyndte at forsikre hende, at han ikke frygtede for at kede sig.

"Om jeg også var så stolt," svarede Hanna, "at jeg troede, jeg kunne erstatte dig det selskab, du kan have i byen, kan jeg da også erstatte dig dine forretninger? Hvad har du vel der at tage vare på? Nej, min ven! så vil jeg meget hellere blive i byen."

Det var første gang, Hanna havde været påstående i nogen ting, så Wangenthal måtte give efter.

Hanna lavede da alting klar til rejsen; hun viste en ubeskrivelig længsel efter at komme der ud, ikke des mindre tiltog hendes tungsindighed kendeligt, jo mere dagen nærmede sig, som var fastsat til hendes afrejse. Især havde man lagt mærke til, at hun i de sidste dage lukkede sig tit inde i et værelse, hvor hans og hendes portrætter hang, at hun sad der hele timer, og kom derfra med røde, forgrædte øjne; den dag, da hun tog ud, gennemvandrede hun alle værelserne ligesom til afsked, men da hun kom i dette, brast hun pludselig i gråd; alt dette blev siden anmærket og udlagt som en anelse om, at hun følte, hun ikke mere kom der igen; denne anelse havde den naturligste grund.

Wangenthal kørte ud med hende, og jo nærmere de kom til gården, jo lettere syntes Hannas hjerte at blive, jo mere formildedes hendes sørgmodighed til et vist blidt, sværmerisk tungsind.

"Her er vi da!" sagde Wangenthal, idet de trådte ind i huset; "gid du nu kun må finde dig vel her."

"Jo, med Guds hjælp!" sagde Hanna: "her bliver alting godt."

Og et ufrivilligt suk brød i det samme ud fra hendes inderste. Mange sådanne småting forefaldt, som måtte have gjort Wangenthal opmærksom, hvis det havde været ham muligt at forestille sig det store foretagende, som Hanna gik svanger

med. Morgenen efter deres ankomst på gården fik han hende lokket ud med på en spadseretur, som han trak ud til henimod middag. De var netop kommet tilbage, da de hørte en klokke nede i gården, og da Hanna gik til vinduet, så hun en del fattige komme strømmende ind fra et sted, hvor de hidindtil var blevet opholdt, og en af Wangenthals tjenere vise dem hen til et ledigt udhus, hvor der var anrettet et måltid til dem. Dette var en af de drømme, Hannas veldædige hjerte havde leget med i sin barndom; Wangenthal havde hændelsesvis hørt den en gang af tante Dorothea, der havde fortalt den som en barnagtighed; og nu havde han ved denne dejlighed fået den virkeliggjort for at overraske hende med en uventet glæde. Hanna vidste i begyndelsen ikke, hvad hun skulle tro, førend hun så Wangenthal stå bagved og nyde hendes overraskelse; med tårerne i øjnene faldt hun ham nu om halsen: "O, Wangenthal!" sagde hun, "dersom jeg ikke gjorde dig lykkelig!"

Wangenthal ville svare, men Hanna lod ham ikke komme til orde, tog ham ved hånden og gik ned med ham til de fattige. Her gik hun hele kredsen rundt, erkyndigede sig om enhvers alder og tilholdssted, og hvor forøgedes ikke hendes glæde, da hun hørte, at Wangenthal ved hendes gamle ven præsten havde ladet indrette en arbejdsstue, hvor alle disse mennesker for fremtiden skulle finde forsørgning. Aldrig havde hendes mand været hende kærere, aldrig havde hendes forehavende været hende helligere og tungere end i dette øjeblik. Næste dag beså hun indretningen med Wangenthal og præsten, så de fattige arbejde, opmuntrede, roste, anviste enhver af dem, og dette var siden, så længe hun var på gården, hendes kæreste syssel, og der var heller ingen, hvori hun kunne være elskværdigere. Hvis

andre fordunklede hende i assembléernes glimmer, i den støjende balsal og i modekonversationens snik-snak, da skinnede derimod Hanna med mageløs glans i den ringes hytte, hos den trohjertige bonde, hos den undselige fattige, og dette fortrin turde måske vel veje op mod det andet. Her var hun venlig uden nådig nedladelse, snaksom uden påtaget væsen, veldædig uden pral; havde Wangenthal fra først af lært at kende hende her, havde alle Linas fortryllende egenskaber ikke været farlige for ham; men nu bidrog enhver fuldkommenhed, han opdagede hos Hanna, kun til at forøge hans selvhad og selvanklage, fordi han ikke belønnede hende, som hun fortjente. Af denne årsag undveg han hende også så meget som muligt den dag, de beså denne indretning; og hun, som på sin side ikke var mindre forlegen og bange for at forråde sig, henvendte ligeledes alle sine berømmelser og taksigelser til præsten.

De dage, Wangenthal havde taget sig tilladelse at være fra byen, udløb hastigt, og nu tilbød han Hanna end en gang at søge om at turde blive den hele sommer der ude; men hun modsatte sig stedse med samme standhaftighed, så han til sidst måtte give efter. Imidlertid besøgte han hende flittigt, og det forekom ham, som hendes sind oplivedes mere og mere; han tilskrev landluften og hin ny og elskede syssel hendes bedring; imidlertid lod hun en dag et ord falde om, at hun nok med det første ville et par dage til byen; Wangenthal, som ellers plejede at ride der hen, tog da næste gang ud i sin chaise for at kunne bringe hende med tilbage. Da han kom, fandt han præsten hos hende. Hun sagde ham da, hun havde rigtignok haft i sinde at tage med ind et par dage, men der var nogle

småting, hun først ville have besørget der ude, og da hun havde hørt, at præsten ville til byen, havde hun tilbudt ham sin plads i chaisen. Wangenthal, som på Hannas ord meget agtede præsten, og som ikke formodede, der stak noget anlæg under denne indretning, gentog da straks sin kones tilbud, og det blev derved. Imidlertid forekom Hanna ham hele dagen så ganske forunderlig, men han kunne ikke for præsten komme til at spørge hende om, hvad hun skadede. Hende øjne hang næsten uafladelig på ham med en usædvanlig betydenhed, ikke sjældent syntes de at mørkne af tårer; der lå en bog opslået i vinduet; denne tog Wangenthal uden videre at tænke over det i hånden og begyndte at se i, da Hanna, som var i den anden ende af værelset, så det og med usædvanlig hastighed og den ubeskriveligste forlegenhed kom hen og fik den af hånden på ham; dette slog ham end mere, og da han med den fuldeste overbevisning vidste, at Hanna vist ingen ting læste, som hun havde nødig at undse sig ved, kunne han ikke bare sig for at benytte et øjeblik, da Hanna var ude af værelset, til at se efter, hvad det var for en bog; han fandt den, det var Diderots afhandling om lidenskaberne; han fandt endog det opslagne sted, han læste det igennem, og det blev ham stadig mere og mere ubegribeligt, hvorfor hun ikke ville have, at han måtte se, at hun læste det. Stedet lød: *Man vil uden tvivl ønske aldrig at skilles fra sin ven, men kan han ikke anderledes være lykkelig, end idet han forlader os, opofrer man uden betænkning den lykke, hans syn og nærværelse udbredte over vort liv. Forestillingen om hans lyksalighed trøster over det allerhårdeste tab et ømt hjerte kan føle.*

Et par gange nævnte han bogen ved bordet, men Hanna vidste bestandig at dreje samtalen af; dette hele blev alt mere og

mere mørk tale for ham. Og da han nu skulle bort og havde sagt farvel, og præsten allerede sad i chaisen, kom Hanna ned af trappen efter sin mand og gav ham endnu tre lange, brændende kys uden tårer. Den usædvanlige varme og højtidelighed i dette favntag forøgede Wangenthals forundring og hans tvivl. Noget måtte der være på færde; det var hans faste forsæt få dage derpå at komme igen og få dette forklaret; men inden den tid havde det allerede forklaret sig selv.

Et par dage efter fik Wangenthal en seddel fra sin forvalter, at Hanna straks efter hans bortrejse var blevet farligt og pludseligt syg, men havde forbudt dem alle at lade hendes mand det vide. Han sendte straks bud efter præsten for at bringe ham med ud og gik imidlertid hen til obersten for at melde, at han rejste på landet. Han fandt ikke Lindenhausen hjemme, og da tjeneren spurgte ham, om han ville gå op til frøkenen, havde efterretningen om Hannas sygdom gjort både Lina og ham selv så forhadte i hans øjne, at han gik bort uden at efterlade sig nogen besked. Da han kom hjem igen, blev ham overleveret en seddel med ubekendt udskrift, og som en ubekendt havde leveret; men hvor studsede han, da han åbnede den, erkendte Hannas hånd og læste:

Min ven!

Endelig har jeg fundet et middel til at gøre os lykkelige, at bryde de lænker, som bandt dig til mig. Jeg ved, vor forbindelse har været din ulykke, har hindret dig at blive lykkelig ved en værdigere, og jeg bryder den. Hundrede gange har jeg tænkt på, om det kunne være synd at forkorte mine dage for at gøre dine lykkelige; endelig lærte kærlighed mig et bedre, et mildere middel. Wangenthal!

> Dine bånd er brudte, og det er din Hanna, der bryder dem. Jeg forlader dig for evigt; vær ikke bekymret for min skæbne! Den tanke, at jeg har gjort dig lykkelig, vil gøre mig ethvert sted, enhver forfatning behagelig. Straks efter denne seddel vil du få efterretning om min død, og når du læser dette, er jeg allerede borte. Med største umage har jeg fået min pige og min gamle tjener til at understøtte dette mit forehavende; du vil forgæves vente at finde mig igen; men lad mig tage den tro med mig, at jeg ikke har gjort dette tunge skridt forgæves; stød ikke den lyksalighed fra dig, jeg tilkøber dig så dyrt. Lev nu evigt vel, min ven! Jeg siger ikke mere min mand! Lev evigt vel med din Lina. Hun gør dig lykkelig, og da hviler min bedste velsignelse over jer begge; men tro dog bestandig, at hun ikke vil kunne elske dig inderligere end din
>
> *Hanna von Ostheim.*

Wangenthal blev som lynslagen ved dette uventede brev; nu var da alting tydeligt for ham; hans eneste håb var, om det endnu skulle være muligt at forekomme udførelsen af dette forehavende; han lod derfor straks sin hest sadle, obersten sige, at hans kone var blevet farligt syg, og præsten bede at komme efter i chaisen så snart som muligt, og derpå fo'r han af sted hen til gården; men inden han var kommet halvvejen, mødte ham et ilbud med efterretning om Hannas død. Og da han nu kom ud på gården, stimlede folkene om ham, forgrædte og forsørgede; alle kappedes om at sige ham noget, enten til at berømme eller beklage den afdøde; en fortalte træk af hendes mageløse godhed og veldædighed, en anden påstod at have

mærket, hun fra det allerførste af, hun kom derud, havde vidst, hun kom ikke mere tilbage; en erindrede Wangenthal om, hvor underlig hun havde været, den dag han var sidste gang ude; en fortalte, at hun var gået op på den øverste sal for at se efter vognen, da den kørte bort, og kammerpigen havde sagt, hun havde grædt så bitterlig; og straks derpå var det, hun havde begyndte at klage sig; hun havde vidst fra det første øjeblik af, at det blev døden, og straks givet befaling, at de skulle lade komme en ganske simpel kiste fra snedkeren, og den skulle de lægge hende i, så snart hun var død, og den gamle tjener skulle straks slå den til, og der måtte ingen have med liget at gøre uden han og den gamle pige. De vidste ikke, at de gød gloende olie i Wangenthals sår. Og da han nu kom ind, hvert sted, hver plet i værelserne opvakte ny smertelige erindringer hos ham. I hint kabinet var han første gang blevet forestillet hende; i hint lysthus i haven fik han hendes ja; i dette vindue lå den opslagne Diderot, hvis betydning han nu begreb alt for vel; på det trappetrin gav hun ham de tre kys til evig varende afsked; af det salsvindue havde hun set ud, da klokken ringede de fattige sammen til måltid.

"O, Hanna!" brød Wangenthal ud, "var det på denne måde, du ville gøre mig lykkelig?"

Han erkyndigede sig nu om den gamle tjener og pigen, men man sagde ham, fruen havde beordret dem begge to at rejse bort, så snart hun var lagt i kisten, og lade nøglerne under forsegling ligge til hendes mand; tjeneren var sendt til tante Dorothea i hendes kloster, pigen til den gamle onkel for at underrette dem om hendes død.

Nu var Wangenthal i den skrækkeligste uvished om, hvad han skulle gøre. Ikke længe efter kom præsten, der havde skyndt sig alt, hvad han kunne, da han havde hørt, at Hanna var syg, og siden, at hun var død. Gerne havde Wangenthal betroet ham den hele ting i sin sammenhæng, men han kunne ikke overtale sig til at åbenbare, hvad der var foregået mellem Lina og ham; han måtte indslutte sin kummer i sin barm og prøve til fulde, at den marterfuldeste blandt alle smerter er den, man må tie med. Han besluttede nu at lade kisten begrave i stilhed, som man sagde ham, Hanna havde befalet, og imidlertid skikke en eksprespost til byen til obersten for at få permission til at rejse i seks måneder og anvende disse til at opsøge hende og derpå tage med hende hen til et sted, hvor de begge var ukendte. Derfor skrev han også til sin ven Borchhorst og overdrog ham at sælge gården og gøre al resten i penge i hans fraværelse. Han led imidlertid uendeligt i de få dage, inden han kom derfra; især dagen før kisten blev begravet, da folkene endelig med al magt ville se deres frue en gang endnu, og da han for at holde dem derfra måtte modsætte sig med en hårdnakkethed og en heftighed, som siden kom ham meget til last. Så snart begravelsen var forbi, satte han sig på sin hest uden at ville tillade nogen af sine folk at følge ham; han gennemvankede alle omliggende egne, erkyndigede sig – dog med den nødvendige varsomhed – på alle stationer, udspurgte alle postførere, gennemledte alle nabobyer; ingensteds fik han oplysning om hende; et par gange troede han at være på sporet, men bragtes tvært imod på afveje og erkendte snart, at den, der taltes om, var ikke hans Hanna.

Han vendte sig endog – uagtet Hanna var luthersk – til et par nærliggende klostre; der var ingen sådan novice ankommet. Da han nu ikke mere vidste at få nogen oplysning om hende, foretog han sig at søge de tvende af folkene, som havde været Hannas medvidere, og som hun havde sendt bort, på det de ikke skulle røbe hende.

I begyndelsen havde han vel noget spor efter disse, men også dette tabte sig snart og efter de seks måneders forløb vendte han da, mere rådvild og mismodig end nogen sinde, tilbage. Og da han nu betrådte igen de preussiske grænser og steg af på ***s posthus, hvem kan da beskrive hans lidelser, den fortvivlelse, der rasede i hans barm? Det var, som han først da havde mistet sin Hanna, fordi han først da aldeles opgav det håb at finde hende igen. Og da nu postskriveren kom op og spurgte, hvorhen han befalede heste? da Wangenthal skulle nu nævne sit hjem – navnet døde bort på hans læber.

"Til næste station!" sagde han, "hurtigt!"

Postskriveren ville spørge om mere, eftersom det overalt er gerne et spørgesygt folkefærd; men Wangenthal skyndte så eftertrykkeligt på ham, at han nær havde kastet ham ud af døren.

"Og hvad vil jeg der?" råbte Wangenthal vildt, så snart han så sig ene; "også gøre Lina ulykkelig! nej aldrig! aldrig! tilbage, hvor jeg kom fra!"

I det samme tog han sin sabel for at stikke den ved siden, portdepéen faldt ham i hånden: "Og skal jeg da rømme fra min konge, som gav mig denne? O! jeg ser det; jeg skal, jeg må blive ulykkelig!"

Et øjeblik hvilede hans hånd på grebet af sablen, hans øjne var stift hæftede på jorden; den tanke at gøre ende på alt fo'r igennem hans sjæl; men Hannas minde, hendes sidste bøn, Linas billede, tanken om begges smerte derover standsede hans hånd, og den sank ned fra grebet.

"Nej!" sagde han; "skæbnen må gøre ved mig, hvad den vil! Skal de bedste mennesker blive ulykkelige for min skyld, vil jeg dog ikke selv forsætligt være årsag dertil," og sank tankeløs og døvet om i en hosstående stol.

Pludselig vaktes han af denne dorskhed ved postskriveren, som kom for at fortælle ham, der var forspændt, om den nådige herre nu befalede.

"Det haster ikke!" sagde Wangenthal og blev liggende i sin forrige stilling. Postskriveren gjorde store øjne og begyndte stammende: "Men jeg syntes, nådige herre sagde før ..."

"Det er et forbandet menneske med sine indvendinger," sagde Wangenthal; "nå, så skaf mig da min regning, siden jeg ikke må blive her for ham."

Postskriveren kaldte på pigen og gik ned for at advare postkarlen om, at den herre, han havde at køre for, havde en skrue løs; i det samme kom pigen til og hørte det; hun korsede sig og sagde: "Det var skade for sådan en god herre, der havde flyet hende en hel daler for den flaske vin og den kolde steg, han havde fået og ingen ting havde nydt af, og ville ingen penge have igen; men jeg troede det rigtig nok selv," sagde hun, "for som jeg stod inde hos ham, og han tog sin overkjole på, råbte madamen et par gange på mig: Hanna! Hanna! så vendte han sig lige så forunderlig om og så så sær ud af øjnene og spurgte: 'Hvor er hun?' og jeg stod lige foran ham; og da jeg så sagde:

'Her var jeg!' sagde han: 'Ja så! *Hun* hedder Hanna.' Og så stak han så underligt i at le, og så var det, han sagde, jeg behøvede ikke at bringe ham penge igen på hans daler."

I det samme kom Wangenthal ned og satte sig i vognen, og talte til postkarlens store forundring aldrig et eneste ord i al den tid, de kørte; enten så postkarlen kørte stærkt eller sagte, enten han stod af ved en kro for at tænde sin pibe, det er at sige: at få sig en dram, eller han holdt stille for at slå en sladder af med en kammerat, der kom ham i møde. Ja, da han endog midtvejs mødte en postkarl fra den anden station, og de efter deres lovlige skik blev enige om at skifte, bekymrede Wangenthal sig ikke det mindste om det, og det var også virkelig sket, havde ikke den, der rejste i den anden chaise, på det eftertrykkeligste sat sig imod denne kedsommelige forsinkelse. Wangenthal havde ingen ting at haste efter, hvert ophold var ham derimod behageligt, hvert øjeblik, han tilbragte længere på vejen, var i hans tanker vundet.

Endelig nåede de da hans hjem, efter at postkarlen, som mærkede, han kunne bruge sin magelighed, havde været syv timer på de fire mile og altså blev meget forundret, da Wangenthal efter at have set på sit ur uopfordret gav ham dobbelte drikkepenge. Postkarlen begyndte da at gøre undskyldninger om de tunge sandveje o. s. v.

"Alt godt," sagde Wangenthal, ",jeg ville ønske, jeg kunne køre således med dig hele min livstid."

Nu var da Wangenthal i sit hjem, et rov for den sorteste melankoli; samvittighedsnag og Hannas erindring forfulgte ham alle vegne, og han hadede livet, mennesker og sig selv. Jo mere han imidlertid fordybede sig i sine bekymringer, jo

omhyggeligere stræbte hans venner efter at rive ham ud derfra ved adspredelser, forlystelser og omgang, men næsten altid til ingen nytte.

Den eneste, det undertiden lykkedes at skaffe ham lindring og trøst, var naturligvis Lina. Ved efterretningen om Hannas død var håbet vågnet i hendes elskende hjerte. Det var nu ikke mere brøde at elske, ikke dårlighed at håbe på Wangenthal; hun overlod sig derfor aldeles til sin lidenskab for ham. Hans idelige hypokondri gjorde ham endnu elskværdigere i hendes øjne, da hun anså det for sorg over Hannas død; og hvad måtte ikke en elsket kone kunne vente af en mand, der sørgede så dybt over tabet af en, som han dog i grunden ikke havde elsket. Det syntes hende tillige en pligt – for hvad hykler så gerne for sig selv som elskov? – at lindre og om muligt helbrede så ædel en smerte; og hvad var der nu, der kunne hindre hende deri? Disse forestillinger gav hende efterhånden hele hendes forrige munterhed og livlighed tilbage; hendes kinder fik deres forrige blomstrende farve, hendes øje sin ild. Med den elskværdigste bøjelighed vidste hun at lempe sig efter Wangenthal i alle hans luner, at klage med ham, at ynke og dele hans kummer i de øjeblikke, da medynksom deltagelse kunne lindre hans smerte; blot at lade ham føle denne deltagelse i et rørt øjekast, en vennehuld tone på slige tider, da hans hjertes brændende vunder ikke engang tålte vennehåndens mildeste berørelse, og derimod i lysere øjeblikke at bortvende hans opmærksomhed fra ham selv og hans forfatning til uvedkommende, ofte ubetydelige ting, som hendes foredrag gav ynde og interesse; vel endog at muntre ham med dæmpet varsom spøg, som dog erfaring havde lært hende at være højst forsigtig med. For da

hun en dag ikke selv var i det bedste lune og derfor ved hans komme fremkunstlede en munterhed, der næsten grænsede til overgivenhed, tog han del i al hendes spøg med en så kendelig vildhed, udstødte så mange menneskefjendsk bitre skæmteord, at han aftvang hende Lottes: "De er mig frygtelig, når De er så lystig!" længe før Goethe havde ladet det sige af Lotte [Note 4)]. Også indtraf det undertiden, at Lina, som ikke kendte Wangenthals sande sindsforfatning, oprev sårene, idet hun troede at forbinde dem.

En af de ting, som Linas store sjæl med fuld entusiasme brændte for, var religionen; hun følte, at den kunne og måtte være den bedste, sandeste og måske eneste trøst for den ulykkelige, og var det da noget under, at hun stræbte at bruge den til at trøste Wangenthal med?

En dag kom han derhen og var usædvanlig vild; Lina prøvede på at trøste ham med den overbevisning, at hans Hanna var vel, hvor hun var.

"Og er *det* da så afgjort?" brød Wangenthal med selvhadets hele bitterhed ud.

"Jeg beklager Dem, Wangenthal!" svarede Lina, "hvis De er så ulykkelig at tvivle på det;" og hendes misfornøjelse over det irreligiøse, hun troede at finde i Wangenthals tvivl, betog hendes tone noget af sin forrige venlighed. Wangenthal følte det, og det smertede ham.

"O, veninde!" sagde han, "jeg er virkelig mere at beklage, end De kan forestille Dem!"

"Kun spørgsmål," vedblev Lina med sin forrige tone og i samme vildfarelse, "om det ikke er Deres egen skyld!"

Hun kunne ikke have sagt ham noget skrækkeligere.

"I det mindste burde De ikke lade mig det høre!" dette svar svævede på hans læber; men han fattede sig og sagde blot: "O, Lina! Lina! De ved ikke, hvad De gør!" og begyndte med voldsomme skridt at gå op og ned i værelset.

Skønt Lina ikke begreb dette hans forhold, så hun dog nok, at det ikke var tid at fortsætte denne samtale; hun tog da sin tilflugt, efter sædvane, til klaveret, der i almindelighed plejede at virke på ham som Davids harpe på Saul. Men her var al ting forgæves; deres samtale havde med fuld bitterhed opvakt forestillingen om hans brøde mod Hanna; han så i Lina sin medskyldige, medårsagen til Hannas elendighed; han kunne ikke udholde hendes nærværelse, greb pludselig sin hat og gik bort, så godt som uden farvel, kun at han, idet han gik ud af døren, kastede et kort *god nat* hen til den studsende Lina.

Oven på sådan en scene skyede han hende gemenlig en otte dages tid; efterhånden blev hun vant til det, men hun begreb det ikke, lige så lidt, som hun begreb, hvorfor Wangenthal, der elskede hende, der burde føle sin kærlighed gengældet, aldrig erklærede sig for hende eller talte derom til hendes fader. Han var på sin side i den mest pinefulde forfatning; han elskede Lina, han troede sig elsket af hende, men han ærede de bånd der havde forenet ham med Hanna, og kunne ikke tro sig løst, skønt hun havde sønderrevet dem; det var derfor hans faste beslutning aldrig at åbenbare sin elskov for Lina; men på den anden side var han ikke i stand til at rive sig fra hende. Så mange årsager han end havde til at ønske, hun ikke måtte se hans kærlighed, var det ham dog ufordrageligt, når hun syntes at tvivle om den; så lidet hendes genkærlighed kunne gøre ham lykkelig, lige så lidt kunne han dog tåle den mindste lunkenhed,

der vistes mod ham, det mindste fortrin, hun syntes at give en anden.

Denne hans forlegenhed forøgedes ved småsedler, han adskillige gange fik gennem usporlige veje, som indeholdt kun disse ord, skrevet med Hannas hånd:

Wangenthal! De har endnu ikke opfyldt min bøn.

Så pinlig imidlertid denne forfatning måtte være, var den dog mindre martrende end den dødssøvn, denne fortvivlelsens dorskhed, hvori han ellers var nedsænket. Men med et gav en ubetydelig tildragelse tingene en ny og uventet vending.

Jeg har allerede sagt, at man var meget omhyggelig for at drage Wangenthal ind i alle forlystelser, endskønt de ikke morede ham mere. Han blev da også indbudt til et subskriptionsbal [Note 5)], hvor hele kredsen var samlet. Han kom sildigt, og da han ikke ville danse, blev han sat til et spillebord for at gøre et parti whist med Elbstein, Lindenhausen og en hr. von Sarpsburg, en herremand der fra egnen, hvis fornemste fortjeneste var, at han havde penge og en kone, som kunne have været køn, hvis hun ikke havde skæmmet sig ud ved sine overdrevne prætentioner på at være dejlig, og som var Linas mest erklærede rivalinde. Da de skulle til bords, var det for at forekomme disputter således indrettet at hver skulle følge sin baldame, med mindre de selv ordnede det anderledes. Da Wangenthal ingen baldame havde, tilbød hans tre medspillende ham at tage en af deres, og da han af en egen delikatesse ikke ville tage Lina og ikke kunne lide fru Sarpsburg, tog han naturligvis Elbsteins Regina.

Da Lina sang så nydeligt, var det blevet skik, at der blev stedse sunget ved slige måltider; hun blev da også denne aften anmodet derom og sang et par småting med sin sædvanlige ynde. Millers skønne sang: *Den hele landsby samler sig* var den gang ny, og Lina havde før sunget den med den hende egne sødhed og følelse; man bad hende også om den nu; men hun undskyldte sig meget alvorlig og indvendte, at den både var for lang og upassende på det sted. I det samme hørte hun Regina bede Wangenthal at anmode hende om den, og siden hun hverken turde sige ham nej og heller ikke ville synes at gøre det for hans skyld, da hun havde afslået de andre, skyndte hun sig at forekomme hans bøn. Wangenthal, som mærkede, hun havde hørt, hvad Regina sagde til ham, faldt på at støde sig over, at hun ikke ville lade ham have den fornøjelse, at hun gjorde det for hans skyld. Imidlertid sang han efter sædvane med, og de to første vers gik også, uden at han erindrede sig, hvad der fulgte. Men da det tredje vers kom: "*For ak! min Hanna fattes mig, jeg glemmer aldrig hende!*", faldt disse ord på ham med deres hele styrke; med en vild bevægelse kastede han sig tilbage på stolen; et menneskefjendsk, konvulsivisk smil fortrak hans ansigt. Lina, som aldrig tabte ham af syne, blev det var, afbrød sig i samme øjeblik med sin sædvanlige utvungne ynde og sagde: "Det er galt at synge viser, man ikke kan." En ung spradebasse, som var nylig kommet hjem fra Göttingen og havde studeret med Miller, bød sig til at sufflere; men uden at svare ham begyndte Lina Gleims skønne sang for slaget ved Rosbach, da hun vidste, at skulle nogen ting kunne muntre Wangenthal igen, måtte det være erindring af fordums hæder. Men denne gang slog selv dette middel ikke an. I hans vilde stemning

havde hin millerske vise og de erindringer, den opvakte, just været efter hans sind, og da derfor fru Sarpsburg, der også gav sig af med at synge og måske ikke havde sunget så galt, hvis hun ikke ved sine sædvanlige prætentioner havde skæmmet det ud, også sad skrås over for ham, rakte Wangenthal sig over til hende og bad hende synge den, siden frøkenen ikke havde sunget den til ende før, hvilket hun da også ved hin spradebasses understøttelse med megen triumf gjorde.

I begyndelsen sang Lina med uden at tænke på nogen ting; men hun så Wangenthals øje falde så ofte med sådan bitterhed på hende, at hun lettelig følte, det var for at trodse hende, han havde anmodet den ham ellers modbydelige fru Sarpsburg om at synge; nu blev hendes forfængelighed, måske vel også hendes kærlighed stødt, og hun tav pludselig stille. Dette undgik ikke Wangenthal; aldrig så snart var derfor denne vise til ende, før end han overvældede fru Sarpsburg med komplimenter og sagde: "Siden jeg ser, *De* er så artig at gøre, hvad jeg beder Dem om, må jeg bede Dem synge en endnu."

"Dersom frøkenen vil hjælpe mig!" sagde fru Sarpsburg, der ville lade Lina føle sin sejr.

"O!" svarede Lina, "jeg kom ikke så godt fra den sidste," og fortsatte i det samme en samtale med den gamle Elbstein, der var hendes nabo ved bordet.

"De ser, hun slår hånden af os, Wangenthal," sagde fru Sarpsburg; "hvilken skal det være?"

"Jeg vil bede Dem om Goethes romance!" svarede Wangenthal; "men frøkenen siger, de alvorlige viser passer ikke her, altså vil jeg hellere bede Dem om den: *Hør til, jeg vil om visdom synge*."

Fru Sarpsburg sang den, og Lina følte brodden uden at kunne begribe årsagen; men for ikke at lade sig mærke med, at hun følte dette, ventede hun, til det sidste vers kom, som egentlig var det, hvorfor Wangenthal valgte visen:

Når følesløs din Kloris bliver
Og spot med klager driver
Og al din kærlighed belér,
Da ras kun ej mod dine dage,
I steden for forgift at tage,
    Drik vin,
Så er det dig, der lér.

og dette sang hun med så megen munterhed, så aldeles uanfægtet, at fru Sarpsburg selv begyndte at frygte, dette stød havde ikke truffet. Imidlertid var den næppe ret udsungen, før end Lina, der frygtede fortsættelsen, sprang op fra bordet, og alle ilede ind i dansesalen. Wangenthal og Regina skulle føre op i den anden række; men Wangenthal var alt for forvildet til at sanse turen; ydermere havde man valgt en dans, som for sin raske, men lette turs skyld havde været meget afholdt af Hanna, der dansede gerne, men mådeligt. Denne erindring bidrog til at forvirre Wangenthal end mere, og en af hans venner, som råbte til ham: "Kan du ikke huske den? den var dog din salig kones livdans", bragte hans forvirring til det højeste.

I det samme stødte han i figureringen på Lina, som ville bringe ham til rette. "Hvor vil De hen, Wangenthal," sagde hun og ville tage fat på ham for at lede ham ind i turen igen.

"Fra Dem!" svarede han, greb sin dame, valsede hende igennem rækken ned til enden og sagde: "På den måde, eller på en anden, når man kun kommer ud af det. – Om forladelse,

frøken!" sagde han til Regina, da han var kommet ned, "jeg var rent ude af det; for *ak! min Hanna fattes mig*."

"O! det siger intet, hr. kaptajn!" svarede Regina. Dette flove svar slog Wangenthal; han følte, Lina ville have svaret anderledes, og slap Reginas hånd, som han havde taget for at kysse. Denne vilde bevægelse havde imidlertid været velkommen for hans oprørte sind, og da fru Sarpsburg straks efter dansede ned i den anden række, udnyttede Wangenthal det øjeblik, hun stod ledig, til at bede hende om næste dans og snakkede endnu med hende, idet Lina kom neddansende i hans række, så at Regina måtte kalde ham hen for at figurere. Uagtet Lina virkelig var stødt over Wangenthals forhold, var hun dog på de senere tider blevet så vant til at bære over med ham, at hun også nu forsøgte på at tage det med det gode.

"Jeg har efter gammel sædvane kontradansen fri til Dem, om vi så en næste gang," sagde Lina.

"Jeg takker Dem, frøken!" fik hun til svar, "jeg er engageret, desuden er De mig for *fornuftig* i aften."

"Så!" sagde Lina med et fremtvungent smil og løb hurtigt til skænkebordet efter en kop te, for at Wangenthal ikke skulle se, hvordan alt blodet steg op i hendes ansigt. Fru Sarpsburg holdt alt for meget øje med Lina og Wangenthal, til at dette skulle være undgået hendes opmærksomhed. Med det faste forsæt at gennemnyde sin sejr og nu tilstrækkeligt ydmyge sin rivalinde for det fortrin, Wangenthal så ofte tilforn havde givet hende, passede hun da på, til Lina kom ud af dansen, gik da hen, satte sig hos hende og tog med yderste venlighed hendes hånd, for at hun ikke skulle slippe fra hende. I det samme så hun Wangenthal komme for at sige hende, at næste dans var

kontradans, og forespørge sig, om de dansede den sammen alligevel. Men uden at kunne oppebie hans komme rullede hun sit tørklæde sammen og kastede på ham og bad ham hente sig et glas punch; da han kom med dette, sagde hun til Lina: "Hvad mener De? Enkemanden og jeg skal danse sammen næste gang; det er ikke gået os over før i vore dage!"

"Jeg ville just sige Dem," faldt Wangenthal ind, "at det var en kontradans, så jeg ikke ved ..."

"O, det siger intet," sagde fru Sarpsburg; "rigtignok er jeg engageret til den; men det lader jeg, som jeg glemmer."

Den göttingske spradebasse, som havde netop løfte på kontradansen af hende, kom til i det samme; men fru Sarpsburg forsikrede ham med så alvorligt et ansigt, at hun umuligt kunne have lovet ham den, at han begyndte at gøre sig vred, da Wangenthal i det samme trådte til og sagde at det var *ham*, fruen havde lovet at gøre en ære at danse næste dans med. Göttingeren, som havde megen ærbødighed for Wangenthals tapperhed, trak sig da straks ganske forlegen tilbage og sagde til Lina: "Frøkenen nytter det vel ikke at tale til?"

"Jeg er ikke engageret," sagde Lina og rejste sig i det samme for at følge med ham til pladsen, glad over at slippe fra fru Sarpsburg. Imidlertid kunne hun ikke undlade at sige til Wangenthal, idet hun gik ham forbi: "De ser, de forskudte trøster hinanden."

Så vant hun end var til at omgås ham som et sygt barn, begyndte dog tålmodigheden nu at forgå hende; oven i købet havde hendes kavaler taget plads i øverste kvadrille, hvor Wangenthal førte op; Lina ville have været henne i en anden.

"Er det, fordi jeg er her?" spurgte Wangenthal.

"O, jeg beder Dem mangfoldig, hr. kaptajn! Hvor kan De falde på det?" sagde Lina med så megen fremmed levemåde som muligt.

"Jeg troede," svarede han, "De kunne være bange for, jeg skulle løbe fejl igen."

"O ikke!" sagde hun, "De er i for gode hænder dertil; det eneste skulle være, om jeg lige så vel skulle figurere som danse Dem for fornuftig."

I det samme begyndte dansen, og fru Sarpsburg, der havde foresat sig at lade Lina føle sin triumf til det yderste, dansede nu med Wangenthal med al den kokette kælenhed, alle de minauderier Note 6) og agacerier Note 7), der stod i hendes magt, vred sig med så smægtende blik ud af hans favn, når de skulle skilles i dansen, og slyngede sine arme så fyrigt om ham, når de samledes igen, lænede sig så fortroligt på ham, når han førte hende, at hun på enhver anden tid ville i højeste grad have været Wangenthal væmmelig; men da han nu så Lina føle det og ærgre sig derover, da han så hende figurere alt ligegyldigere og ligegyldigere med ham, jo mere påtrængende fru Sarpsburg blev, begyndte han alt mere og mere at indlade sig med denne, men – hvilket ikke blev ubemærket af Lina – begyndte tillige at danse alt voldsommere og voldsommere, så at han og hans dame til sidst gjorde hver svingning firedobbelt.

Nu så Lina alt for tydeligt tvang og det martrede hjertes krampestyrke i Wangenthals forhold, til at hun ikke skulle mere ynke ham end være vred på ham derfor. Hun besluttede derfor at se at lokke ud af ham, hvorfor han var vred, og at få ham god, om hun kunne. Kontradansen varede meget længe; et par gange

ville man have gjort ende på den, men Wangenthal var uudtømmelig på nye ture; efter syv kvarter var den endelig ude.

"Det var en afskyelig kontradans – så lang," sagde fru Sarpsburg, idet de holdt op.

"Jeg tror, det er, fordi jeg dansede med Dem," svarede Wangenthal, idet han kyssede hendes hånd, som lønnede ham med et fortroligt tryk.

"Han havde vist ikke fået lov til at gøre den så lang, havde han danset med Dem, frøken!" sagde fruen til Lina.

"O, det var da næppe heller faldet ham ind!" svarede denne.

Atter her greb Wangenthal den urette side: "Vi har dog før danset med fornøjelse sammen," sagde han med bitterhed.

"Ja, men aldrig sådan," svarede Lina med al den blidhed og venlighed, hendes hulde ansigt og søde stemme kunne modtage; "det er ikke glæde, det er vildskab, rus."

"Som om ikke al glæde på Jorden var rus!"

"Al glæde?" gentog Lina med meget eftertryk.

"Ja, min nådige frøken. Venskab er for eksempel en overmåde behagelig rus, men det værste er, at, når man vågner af den, har man sådan en afskyelig hovedpine."

"Jeg mærker, Wangenthal!" sagde Lina med betydning, "at Deres dans er ikke det eneste, hvori De ikke vil være fornuftig i aften."

"Men skulle der ikke være tider, min nådige frøken! da en smule ufornuft ikke var så gal? det er dog ganske vist, at alt for megen fornuft til sine tider ikke er brav."

"For eksempel," sagde Lina, som mærkede, han ikke ville lade sig bringe ud af sin stemning, og efterhånden kom efter,

hvorfor han var vred, "når man står og filosoferer efter en lang kontradans i stedet for at sidde og hvile sig."

"Hvem ville hvile sig?" sagde fru Sarpsburg; "vi damer må aldrig lade os mærke med, vi er trætte."

"Vil De altså danse kehraus med mig?" sagde Wangenthal; "jeg ser, der er taget så mange bort under kontradansen, at vi får næppe mere end den."

"Ja!" sagde fru Sarpsburg, "hvis De vil føre op; De fører rask op."

"Danser De med?" sagde hun til Lina.

"Nej!" svarede denne, "den turde blive for rask for mig," og gik misfornøjet hen og satte sig i en krog.

Kehrausen begyndte. Det havde aldrig været Linas dans, og især havde hun måttet aflægge den, siden hendes helbred havde lidt under hendes sindslidelser; hun afslog den altså ligeledes i aften og blev siddende for at se til. Wangenthal førte den op efter aftale med sin dame, og uagtet musikken gik alt, hvad den kunne, var den dog dette par tre fjerdeparter for langsom, og de gjorde, som i kontradansen, hver svingning firedobbelt. Da Wangenthal på denne måde havde hvirvlet hende ned til enden, benyttede han det korte påfølgende pusterum til at fare hen til skænken og styrte en halv karaffel koldt vand i et glas. Idet han ville til at drikke det, kom Lina:

"Tag Dem i vare, hr. kaptajn," sagde hun.

Uden at erindre sig, hvor ofte han den aften havde kaldt hende *min nådige* og *nådige frøken*, stødte han sig over dette *hr. kaptajn*, og svarede bittert: "O, min nådige! De bærer alt for stor omsorg for mit helbred," drak vandet hurtigt og løb tilbage i raden.

Da næste tur var til ende, løb Wangenthal atter hen til skænken for at drikke; men denne gang passede hun bedre på og tog karaflen bort.

"Tør jeg bede!" sagde Wangenthal med bittert galanteri.

"De får det ved Gud ikke," svarede hun "jeg mærker, jeg må i aften have fornuft for os begge."

"Det har jeg længe mærket," svarede han i sin gamle tone; "men De ved også, hvad jeg tror om den megen fornuft; må jeg bede Dem om karaflen."

"Wangenthal!" sagde hun, "De ved ikke, hvor De bedrøver mig."

"Så?" svarede han smilende og rakte efter en anden karaffel.

"O, lad være! for Deres Hannas skyld, om De ikke vil for min."

"og hvad vinder hun ved, at jeg pines her?" svarede han vildt.

I det samme kom fru Sarpsburg til.

"Vil De komme og figurere, Wangenthal," sagde hun; "det glemmer De rent over det behagelige selskab."

Uagtet Lina havde sat sig for at tåle alt af Wangenthal, var hun dog ikke således sindet i henseende til hans dame, og svarede derfor med en del bitterhed: "Det turde snarere være nyttigt end behageligt, frue! han er vred, fordi jeg vil hindre ham i at forgive sig med koldt vand."

"Nej! det må De ikke, kære Wangenthal!" sagde hun, "vi må i det mindste have vor kehraus ud sammen først."

Hun tog ham nu under armen og slæbte ham hen til rækken. Nu skulle den voldsomme og udtømmende svingtur begynde. Lina, som så Wangenthal klappe ad musikanterne, at de skulle spille stærkere, og som frygtede for hans voldsomme dans, sagde til Borchhorst, som stod ved siden af hende: "Jeg får lyst

til at danse kehraus på mine gamle dage; vil De være min kavaler?"

De trådte nu ind i rækken; i det samme kom Wangenthal farende ned for at svinge nederste dame og traf med yderste forundring på Lina.

"Wangenthal!" sagde hun, idet han tog hende fat for at svinge hende, "De gør synd mod Dem selv og mod mig, at De danser sådan," og tårerne stod synlige i hendes lysbrune øje og kvalte hendes stemmes melodiske klang. Dette var mere, end Wangenthal kunne modstå; med et sagtnede hans vildskab, og alle hans dames kunster og kærtegn var nu aldeles spildt på ham.

Da dansen var til ende, stod Lina i et vindue og viftede sig; Wangenthal gik hen til hende og trykkede et brændende kys på hendes hånd.

"Om forladelse, ejegode veninde!" sagde han.

"Så De er ikke vred på mig længere?"

"På min skytsengel? Det har De været i aften; det har De endelig været så ofte! o, gid De kunne være det stedse!"

"Wangenthal!" sagde Lina med oprørt, halvkvalt stemme og gjorde i det samme et svagt forsøg på at drage sin hånd ud af hans.

"O, Lina!" sagde Wangenthal, "dersom De vidste –"

"Og hvilket, kære Wangenthal? At jeg ikke er Dem ganske ligegyldig? At dog de mandfolk så gerne vil tro, de er de eneste, der kan se; om jeg aldrig havde vidst det før, hvad var da vel årsagen til, at De blev stødt i aften, fordi jeg sang uden at give Dem tid til at bede mig om det? De ville hævne Dem ved at gøre af fru Sarpsburg, som jeg ret godt ved, De ikke lider; jeg var

barnagtig nok til at tage mig det nær, og, sandt at sige, var vi børn begge to."

"Forunderlige pige!" sagde Wangenthal; hans sjæl var i dette øjeblik i det sælsomste oprør; så ofte havde han foresat sig, Lina skulle aldrig erfare, han elskede hende; nu hørte han det af hendes egen mund, og det gik med hans forsæt, som det så ofte går med fornuftens bedste forsætter i lidenskaberne øjeblik. – Han så nogle øjeblikke tavs på hende; men hans øje talte et meget forståeligt og lidenskabeligt sprog.

"Dersom De vidste," begyndte han omsider igen.

"Hys!" sagde Lina; "De giver Deres skytsengel meget at gøre i aften; vogt Dem, at De ikke fortæller en anden, hvad den ikke ved, idet De vil fortælle mig, hvad jeg så længe har vidst."

Wangenthal ville se sig om.

"Se Dem ikke tilbage," sagde Lina hastigt, "og dersom De vil bringe mig min Kleist i morgen, skal De få Deres Gleim igen; De ser selv, jeg har ikke haft den forgæves," lagde hun til med mærkelig stigende stemme og betydede ham i det samme ved en liden drejning, han skulle gå. Idet han da vendte sig om, så han fru Sarpsburg, der stod og rettede på sit hår for spejlet i pillen lige ved siden af dem, men hvis øje og øre var så ganske henvendt til dem, at hun rev meget mere ned, end hun satte op. Hun havde vel egentlig ikke hørt noget, men af den inderlighed, hvormed de talte sammen, havde hun gjort sig en formodning, som bestyrkedes ved Linas kunstgreb, at slutte samtalen med at tale højt om ligegyldige ting, for at man skulle tro, den hele samtale havde været om sligt. Fru Sarpsburg havde for ofte, og det ved meget mindre uskyldige lejligheder, brugt slige

kunstgreb til ikke at kende dem alle, og hun formodede straks, man måtte kunne gøre fortræd med det, man her havde set.

Da Lina tog bort, og Wangenthal hilste på hende, sagde hun højt til ham: "Altså får jeg min Kleist i morgen."

Wangenthal forstod dette vink og lovede det. Næste eftermiddag gik han altså så tidligt, det kunne skikke sig, hen til obersten, men fik til svar: "Der var ingen hjemme."

Dette faldt ham underligt; han spurgte derpå, om frøkenen ikke havde lagt en bog ud til ham? måske, tænkte han, er der et par ords efterretning i den; men nej, der var ingen.

"Sådan en scene i går og dette forhold i dag," brød han ud, da han kom på gaden, "sådan er fruentimmerne!"

Han gjorde sig umage for at udtænke nogen undskyldning for Lina, men forgæves; mismodig og bitter ville han spadsere, men det morede ham ikke; han gik på kaffehuset og var på et hængende hår kommet i klammeri med en af sine bedste venner; han red ud til Elbstein og fandt det yderlig kedsommeligt, da den gamle gnavede – skønt aldrig det mindste mere, end han plejede – over sin podagra, og frøkenen fandt han flov – som hun altid var – fordi hun ikke havde udsovet, egentlig fordi han ikke sandt Lina, som han havde håbet at træffe der. Han red derfor også ufortøvet tilbage igen og løb om aftenen alle de steder, hvor han kunne vente at finde Lina. men hun var ikke at opspore.

Skulle hun blot have nægtet sig hjemme? Denne tanke fo'r som en lynstråle gennem hans sjæl; man havde ikke efter sædvane ladet ham gå op, men Lindenhausens gamle tjener havde afskåret ham adgangen til trappen. Han havde, da han kom hjem fra Elbstein, spurgt sig for i porten, om

Lindenhausen var taget ud af byen; det var de ikke; han gik nu hen til Borchhorst, som boede lige overfor, og denne kom ulykkeligvis til at fortælle ham, han kunne ikke begribe, hvad det skulle sige – han havde været ovre og villet hilse på Lindenhausen efter i går, men de havde ikke taget imod ham, og han havde dog ikke set nogen af dem køre ud.

"Så?" sagde Wangenthal med den skødesløse tone, som den yderste forbitrelse undertiden skjuler sig under; "jeg synes ikke, jeg er rigtig efter i går; kom hen med på kaffehuset, og lad os få nogen punch."

Da de kom der, var der et par som foreslog at tage ud til Sarpsburgs næste eftermiddag, og i sin sjæls bitterhed var Wangenthal den første, der sagde ja, og glædede sig den aften inderligt over, at Lina skulle se, han kunne gerne være borte fra hende; men da næste dag frembrød, og Wangenthal erindrede sig, han heller ikke den dag skulle se hende, begyndte han at angre sit givne løfte, og da han så hendes Kleist ligge på bordet, besluttede han at bringe hende den, inden han tog ud, for i det mindste at have set hende først.

Han klædte sig da på, tog Kleist i lommen og gik derhen; men den gamle tjener mødte ham atter i porten med den sædvanlige besked. Wangenthal blev forbitret, flyede ham Kleist og bad ham levere frøkenen den, når hun kom hjem, og hvis hun skulle komme inden middag, om hun da ikke ville sende ham hans Gleim, han havde lovet fru Sarpsburg den og tog der ud i dag.

Næppe var heller Wangenthal kommet hjem, før end hans egen tjener kom ind og sagde, der var en kompliment fra frøken Lindenhausen og den bog. Dette blev alt mere og mere

ubegribeligt og pinligt for Wangenthal; han spurgte, om der ellers ingen bud var.

"Nej!"

"Hvem der havde været med den?"

"Lindenhausens gamle tjener."

Da denne karl ellers aldrig plejede at gå ærinder, studsede Wangenthal noget derved; Gleim faldt ham i hånden, og han så, det forreste hvide blad var revet af, et par papirmærker, der havde ligget i bogen, var borte, og ryggen af bindet var bøjet, som om der havde været puttet noget ned derimellem, der havde videt den ud; men der var intet. Uden at kunne forklare sig noget af alt dette kastede han sig på sin hest og fløj mere end red ud til fru Sarpsburg. Hun blev i begyndelsen noget underlig over at se ham, især da han kom længe før nogen af de andre; men hun fattede sig straks og tog imod ham med så megen glæde, takkede ham få inderligt, fordi han dog en gang ville besøge dem, gav ham siden, da de øvrige kom, et så kendeligt fortrin for dem alle, under det påskud, at, da det var første gang, han var der, måtte hun bære sig sådan ad, at han kunne få lyst til at komme der tiere, at Wangenthals forfængelighed, som Lina havde såret, fandt sig smigret derved, og han foretog sig at gengælde det ved at vise al den selskabelighed, den munterhed, det galanteri, som man siden Hannas tab stedse havde savnet hos ham. Fru Sarpsburg undlod heller ikke at hviske til en anden, men så højt, at Wangenthal hørte det, at han var charmant i dag.

Ved at gøre sig munter lykkedes det virkelig Wangenthal lidt efter lidt at neddysse sit onde lune, og en slags overgivenhed rus betog ham. Det kendelige fortrin, fru Sarpsburg gav ham,

begyndte også efterhånden ikke at anstå ham ilde, især da hun den dag virkelig var, hvad naturen havde dannet hende til at være, meget indtagende. Wangenthal havde overrasket hende i hendes landlige hverdagsdragt, og hun havde straks haft det galanteri at erklære, hun ville før bede sine gæster om forladelse for sit *deshabille* end nægte sig den fornøjelse af deres selskab så længe, mens hun gjorde sit toilette; hun var altså ikke så *overpyntet*, som hun plejede at være. En simpel sort hat hævede hendes fine, hvide hud, og hendes smukke askefarvede hår flagrede løst og frit ned om hendes skønne hals uden at være uduglet ved krusning eller tilflyet med pomade og pudder. Hendes raske vækst tog sig fordelagtigere ud, da den ikke var indpint af snøreliv, og selv en vis bleghed, som savnet af den sædvanlige sminke forvoldte, var ikke uinteressant, da den lidt efter lidt måtte vige for den rødme, som tiltog mere og mere, jo morsommere og mere levende den almindelige samtale blev. Desuden smigrede Wangenthals besøg og forhold hendes forfængelighed, skønt hun endnu ikke ret begreb årsagen dertil. Hun prøvede på at gøre et par småstød efter Lina; hun blev f. ex. bedt om at synge:

"Ja!" sagde hun, "så må jeg have bogen først, at det ikke skal gå mig, som frøken Lindenhausen forleden, der måtte holde op midt i det."

I det samme så hun til Wangenthal, der sad og så ganske alvorligt og mørkt ned for sig. Hun mærkede altså nok, at, skønt der var en kurre på tråden mellem ham og Lina, led han dog ikke, at hun sagde noget ondt om hende. Hun begyndte da et øjeblik efter at spørge meget venskabeligt til hende; men Wangenthal svarede i så kort og flygtig en tone, at han ikke

havde set hende siden ballet, at fru Sarpsburg fandt det bedst aldeles ikke at nævne hende mere. De faldt derpå i andre mere morsomme samtaler, og Wangenthal brillerede, som sagt, usædvanligt. Da han også tog bort og ville takke for den dag og udbede sig tilladelse at besøge dem tiere, faldt hun ham på den mest smigrende måde i ordet, forsikrede ham, at han var den, der havde medbragt den almindelige fornøjelse, og bad ham meget indstændigt at komme snart og ofte igen.

"Jeg tager Dem," sagde hun, "i min tjeneste, at være *Maître des Plaisirs* herude, når vore gode venner besøger mig," og Wangenthal forsikrede, det ville være en sand ærespost for ham.

"Nu vel da," sagde hun, "så er vor kontrakt sluttet, og for at De ikke skal træde tilbage, vil jeg give Dem penge på hånden."

I det samme faldt hun ham om halsen og kyssede ham med en hel del varme. Dette kys af en virkelig meget køn mund, denne frihed, som var så forskellig fra den ærbødige frastand, hvori han var vant til at leve med Lina, denne hele dags tummel berusede ham så ganske, at han både lovede og foresatte sig at komme snart og ofte tilbage.

Også på hjemvejen var han meget munter; dette kys havde gydet en ild i han blod, som var meget forskellig fra det, han følte, den gang han fik hint kys af Lina. Da han imidlertid vågnede næste morgen, var han ikke nær så vel tilfreds med sig selv. Uden ret at kunne angive sig grunden kunne han ikke overtale sig til at gå over til Lindenhausen, så inderligt han endog ønskede at komme på spor af den sande sammenhæng med Linas forhold. Så meget, der endog vidnede imod hende, svævede dog hin samtale i vinduet for levende for hans sjæl og

talte til hendes fordel. En lønlig følelse af, han havde forset sig mod hende i går, gjorde ham det umuligt at komme for hendes øjne.

Han red derfor ud til Elbstein for at foreslå Regina, siden hun dog den dag tog ind på koncert, at køre til Lindenhausen og se, hvordan det var med Lina, da han havde hørt, sagde han, hun var syg. Den troskyldige Regina, som holdt ærligt af Nicoline, var også straks villig til det.

Wangenthal red straks ind til byen igen og gik op til Borchhorst, da han ikke turde gå over til Lina. O, hvor han længtes, indtil han så Elbsteins vogn komme op ad gaden. Med hvilken glæde han hilste Regina, som den, der om få kvarter skulle bringe ham budskab om Lina, der måske – hvem ved – kunne bringe Lina selv med på koncert. Og da hun nu holdt uden for porten, ringede på, den samme lede gamle tjener kom ud, hun blev ikke taget imod – det var Wangenthal umuligt at blive; uagtet Regina kørte en anden vej, uagtet der var gode halvanden time, til koncerten skulle begynde, måtte han dog på timen der op for at kunne få Regina i tale, så snart som hun kom. Hvert øjeblik så han på uret, spurgte enhver, der kom til, hvad hans klokke var, gik til vinduet ved hver vogn, der hørtes. Omsider kom da Regina. Wangenthal fløj hende i møde.

"De har fixeret [Note 8)] mig, hr. kaptajn!" sagde Regina med sin intetsigende tone; "frøken Lindenhausen har ikke været syg; hun er ude."

"På landet?" spurgte Wangenthal hastigt.

"Det ved jeg ikke," sagde Regina; "men jeg spurgte, om hun kom her i aften; det sagde den gamle Bernhard nej til."

I det samme fik Wangenthal et slag med en vifte, og hvem skulle det være uden fru Sarpsburg?

"Tak for i går," sagde hun.

"Jeg beder Dem mangfoldig," sagde Wangenthal ganske forvirret og kyssede i største hast hendes hånd for at vende sig om igen til Regina; men borte var hun. Han forsøgte da på at trænge sig efter hende, men hun var kommet ind imellem en hel klynge andre fruentimmer, og Wangenthal, som nok så, der var ikke stor oplysning at hente hos hende, og som desuden undveg fru Sarpsburg, skyndte sig ud ad den anden side af salen. Den hele ting med Lina blev ham alt mørkere og mørkere; at hun nægtede sig hjemme for ham, for Borchhorst, det kunne få være; men også for Regina – det kunne han ikke begribe.

Næste dag fik han et glimt, men som dog mere misledte end oplyste ham.

Han var budt til bords hos en købmand, hvor han traf Lindenhausen. Lindenhausen kom silde, og de gik straks til bords, da han kom; Wangenthal så nok, han var ikke i det bedste lune, men forestillede sig ikke, det fornemmelig gjaldt ham. Endelig begyndte værten ved bordet at drikke Lindenhausen brudeparret skål til, på tilkommende børnebørn. Wangenthal blev som himmelfalden.

"Ja! sagen er vel ikke ganske afgjort," sagde Lindenhausen, "imidlertid håber jeg nok, det skal finde sig."

"O!" sagde værten, "man ved nok, alle piger gør vanskeligheder; det er ligesom kommandanter i belejrede fæstninger, hr. oberst! for at skaffe sig en ærefuldere kapitulation."

"Ja!" svarede Lindenhausen med et bittert blik til Wangenthal, "undertiden vel også for at amusere belejrerne, til man kan få undsætning. Nu da, siden De så befaler: hr. von Einhausens og min datters skål."

Hvad Wangenthal ikke havde været forbavset før, blev han det nu, over at høre brudgommen nævne; det var hin rige, nedrige, kejthåndede enkemand, der også havde friet til Hanna; men endnu mere kom han ud af sin forfatning, da Lindenhausen med den ondskabsfuldeste mine rakte sit glas hen mod ham, og sagde: "Nå, hr. kaptajn! Drikker De ikke den skål med? De har dog ladet til at være så god en ven af min datter."

I største hast og uden at sige et ord greb Wangenthal sit glas, klinkede, satte det til munden, men var ikke i stand til at synke en dråbe. Lindenhausen så det og kastede et øje til ham, som fo'r Wangenthal gennem sjælen, og som han næppe havde tålt uden af Linas fader. Så snart de stod fra bordet, gjorde Wangenthal værten en undskyldning og listede sig bort. Noget lys havde han nu fået i denne sag, men dens fulde sammenhæng indså han dog ikke. Var det med eller imod Linas vilje, hun ægtede denne afskyelige blodsuger, og hvorfra kom Lindenhausens bitterhed mod *ham*? Endelig følgende dag fik han fuldkommen oplysning.

Han var netop kommet af sengen, da hans tjener meldte ham en soldat af hans kompagni, der var kommet af vagt, og ville tale med ham.

Da han kom ind, gik tjeneren endnu og puslede med noget af Wangenthals tøj.

"Hvad vil du, Paul?" sagde Wangenthal.

"Hr. kaptajn!" svarede den gamle, "vi må være ene, før jeg kan give min rapport."

Wangenthal lod tjeneren gå ud.

"Hr. kaptajn!" blev den gamle ved, "jeg ved, jeg har fortjent fugtel, lad mig få dem; det er de første siden mine rekrutdage; men vær ikke vred på mig, for jeg kunne ikke andet."

"Hvad er der da?" spurgte Wangenthal opmærksomt.

"De ved, jeg stod på post uden for oberstens i nat mellem tolv og to: klokken et kom der en inden for porten og spurgte, om jeg var af Deres kompagni, og hvad jeg hed? Jeg sagde da, jo! jeg hedder Paul Mohr. Dersom han er Wangenthals gamle Paul, sagde den, så levér kaptajnen den seddel; han vil takke ham for den; det, der er inden i den, er til ham selv for hans umage. Og i det samme stak den dette papir ud igennem sprækken på porten. Jeg ved, jeg har fortjent fugtel, for det jeg har taget noget på min post; men den person sagde, det var noget, De skulle takke mig for, og ser De, hr. kaptajn! det måtte jeg tage, om så bøddelen stod med sværdet over mit hoved."

"Tak kammerat!" sagde Wangenthal, "fly mig nu sedlen, og gå ud så længe."

Han åbnede nu sedlen, kendte Linas hånd og læste:

Kære Wangenthal!

Deres Lina overgiver sig herved ganske i Deres varetægt! De har kaldt hende Deres skytsengel, vær De nu hendes; De har uden tvivl ikke fået eller ikke fundet en seddel, jeg havde puttet ned i ryggen på den Gleim, De forlangte af mig for at bringe fru Sarpsburg. Wangenthal! De vidste ikke, at Deres Lina den dag, for Deres skyld over den samme fru Sarpsburgs nederdrægtige ondskab, sad

indespærret, truet med mishandling. Så snart hun havde set os snakke sammen på ballet, gik hun hen og gratulerede meget venligt min fader med et parti mellem os to, da hun meget godt vidste, det ikke var ham med. Så snart vi derfor kom ned i vognen, begyndte han straks at spørge mig, hvad der var mellem mig og Dem. De ved, Wangenthal, jeg kan ikke lyve, om det så gjaldt alt, hvad mig kært er. Jeg sagde ham da rent ud, jeg troede, De havde godhed for mig, skønt De aldrig havde gjort mig nogen formelig erklæring. Så er det vel derfor, faldt han mig vred i ordet, du ikke vil have Einhausen, fordi du har forgabet dig i den prakker, der har måttet sælge sin gård, og hvis stakkels salig kone sørgede sig ihjel over hans slette husholdning. Jeg ville svare. Du skal tage Einhausen, eller jeg skal vise dig noget andet, sagde han. Siden den tid er jeg ikke kommet ud af mit kammer, og ingen får lov at komme til mig, uden tjeneren, som bringer mig mad, og min fader. Hændelsesvis kom jeg efter i dag, da min fader var oppe hos mig, at Deres kompagni har vagt. Jeg håber, jeg skal træffe på en, som er Dem tro nok til at bringe Dem denne seddel. Overmorgen, Wangenthal! overmorgen skal jeg tvinges til at give Einhausen min hånd; han kommer da fra sin gård for at vies til mig. Har jeg forstået Dem, Wangenthal, så vent mig med en vogn uden for vor have i morgen efter midnat, og da er jeg evigt Deres. Er det endog sandt, hvad min fader siger om Deres tilstand, lad det ikke afskrække Dem! De kan alle vegne finde tjeneste, jeg kan arbejde, leve nøjsomt og være lykkelig, når jeg kun lever med Dem. Tro ikke, det koster mig noget at forsage

den store verdens glimrende cirkler; de var mig kun behagelige, fordi jeg fandt Dem der. Farvel, min ven. Gid De lykkelig måtte få dette! ikke sandt, da vil De ikke tage i betænkning at frelse Deres Lina?

"Nej!" udbrød Wangenthal heftigt, da han havde læst dette, "reddes må du; ikke opofres til den nedrige Einhausen, ikke mishandle for min skyld; men hvad så? – først redde hende, og siden – lade hende bestemme det øvrige. – Paul!"

Paul kom ind igen.

"Her er din louisdor, som var i brevet, og her er en fra mig med."

"Hr. kaptajn!" sagde Paul og holdt hænderne på ryggen.

"Der, der; tag dem, og sig ingen noget om den seddel."

"Hr. kaptajn! jeg bad Dem give mig mine fugtel og så ikke være vred på mig for det mere; men jeg ser nok ..."

"Hvorfor skulle jeg være vred på dig?"

"Siden De vil betale mig for ikke at være nogen gammel sladderkælling."

"Vist ikke, gamle kammerat; men du har gjort mig en tjeneste; der!"

"Siden jeg da endelig skal have dem, må jeg da ikke bede hr. kaptajnen om sølvpenge?"

"Gerne, og hvorfor?"

"Min stakkels kammerat Hausmann har en syg kone og fem små børn, hvoraf det ene ikke kan rejse det andet; nu vil jeg give dem noget ugentligt, så langt de penge rækker, og hr. kaptajnen ved nok, når en soldat bytter sådanne store penge –"

"Du er dog altid den samme gamle ærlige Paul," sagde Wangenthal og flyede ham i det samme to tutter.

"Det er nok for mange, hr. kaptajn!" sagde Paul.

"Vist ikke, du må dog også have noget at drikke min skål for."

"Det behøves ikke, hr. kaptajn. Det gør jeg så tit alligevel; jeg kommer ud med min lønning og med det, jeg fortjener, og har endda imellem så meget til overs at jeg kan drikke på min brave kaptajns velgående."

"Johan," sagde Wangenthal, "bring os en flaske vin ind; jeg må dog en gang takke Paul for den skål."

"Hr. kaptajn!" sagde Paul ganske forlegen.

"Kom, kammerat. Skål og tak for dit ærlige hjerte mod mig og dit venskab for dine kammerater."

"Hr. kaptajn!" sagde Paul, og hans stemme kvaltes af tilbageholdne tårer, "dersom De nogen tid behøver en karl, der skal gå i døden for Dem, så glem ikke den gamle Paul Mohr."

"Tak, kammerat!" sagde Wangenthal og trykkede hans hånd, "og nu farvel! – Johan!" sagde Wangenthal, da Paul var gået, til sin gamle tjener; "du hørte, hvad Paul sagde; kan jeg vente mig det samme af dig?"

"Det tænker jeg, kaptajnen ved," svarede Johan, "om det så kun var, fra vi var på batteriet sammen."

"Nu godt," sagde Wangenthal, "ser du, jeg må sige dig alting: jeg har –"

"Vil kaptajnen bare sige mig, hvad jeg skal gøre," brummede Johan, "mere behøver jeg ikke at vide, og så skal De –"

"Hvad er det?" sagde Wangenthal, "det lader jo, som du var vred."

"Det gør mig så ondt, hr. kaptajn, at De vil have mere tro til Paul end til mig, der har nydt så meget godt af Dem."

"Nå, nå, Johan!" sagde Wangenthal, "det skal du se, jeg ikke har; pak hurtigt noget tøj sammen, spænd så for min chaise i aften, tag den med dig, og hold i den lille gade, når man drejer om fra Lindenhausens havemur; for –"

"Det er godt, hr. kaptajn!" sagde Johan og ville gå.

"Johan!" sagde Wangenthal, "jeg betror i dette øjeblik mere end mit liv i dine hænder."

"De skal også få at se, De har ikke betroet Dem galt," sagde Johan og gik ganske fornøjet bort.

Hvor pinefuldt lang denne dag var for Wangenthal, hvor meget enhver martrede ham, som talte til ham om foretagender i de næste dage, behøver man vel ikke at sige. Endelig kom den ventede nat, og klokken elleve var Wangenthal i borgerlig klædning uden for Lindenhausens havemur. Uden at betænke, at det var ham selv, der var kommet for tidligt, blev tiden ham her uendelig lang, og han var i tusinde angster for, at deres hele anlæg var røbet. Endelig, da klokken var halvgåen et, hørte han nogen i haven; det var Lina, som sprang over døren fra gården; og et øjeblik efter så han hende ved hjælp af et træ, som stod tæt der ved, oppe på muren. Uden at kunne sige noget af angst og glæde greb han hende i sine arme, og uden at besinde sig bar han hende hen i sin chaise. I porten angav Johan, som man til alt held ikke kendte, dem for en herremand fra landet med hans kone, og da man så, det ikke var post, havde man heller ingen betænkeligheder.

Da de var kommet uden for byen og troede sig sikre, faldt Lina sin befrier med inderlig ømhed om halsen. Det var det første kys, han havde fået af hende, siden det vidunderlige, som underrettede dem begge om deres indbyrdes kærlighed; men

dette var så ganske forskelligt fra hint; det var et af de kys, som Horats siger, kærlighedsgudinden Cypris forsøder med den fjerde del af sin nektar; den varmeste erkendtlighed, den inderligste, længe tilbageholdne, nu omsider frit udbrydende kærlighed var deri. Wangenthals hele sjæl blev drukken; han glemte sig, sine betænkeligheder, sine forsætter, alt; Lina var hans, var i hans arme, og han var lykkelig. O! at den menneskelige lykke kun varer så kort!

En hel del anderledes kørte Johan end den postkarl, der havde været syv timer om vejen; men for Wangenthals utålmodige frygtsomhed var det endda for langsomt. Johan måtte altså stå bag på, og Wangenthal kørte. På tre timer lagde de da de fire mil tilbage; men da de nåede stationen kunne hestene ikke heller gå længere. For at få friske heste måtte de da af i det samme posthus, hvor man havde set Wangenthal an for forrykt, og blev netop ført op i samme værelse, hvor han havde været, da han kom tilbage fra forgæves at søge sin Hanna. Dette syn vakte nu på ny alle de ideer, som glæden over Linas befrielse og hendes kærlighed havde neddysset. Hvad ville han nu gøre? hvor ville han føre hende hen? ville han ægte hende? og Hanna levede og var hans kone? skulle han forsage hende, og hun elskede ham så inderligt, og de kunne blive så lykkelige med hinanden, og Hanna ønskede det selv! og hvad skulle ellers Linas skæbne blive? Alle disse modstridende betragtninger søndersled hans sjæl. Lina så denne pludselige forandring og kunne ikke fortolke den.

"Wangenthal," sagde hun omsider, "angrer De, hvad De har gjort for mig? Har måske den bortløbne pige tabt sit værd i Deres øjne?"

"O Lina! Lina!" sagde Wangenthal, "jeg tør, jeg kan, jeg bør ikke længere dølge en ting for Dem; der – læs!"

I det samme rakte han hende Hannas brev. Hvor entusiastisk strenge Linas begreber var i alt, hvad der angik religion og sæder, har jeg allerede sagt; så snart hun havde læst dette brev, havde hendes store sjæl straks fattet sin beslutning.

"Gud velsigne hende," sagde hun "for denne mageløse ædelmodighed; men jeg kan, jeg vil aldrig blive Deres. De tilhører Hanna endnu, og intet uden døden kan bryde disse bånd. Lad os vende om, før mig til min tante, hun vil næppe nægte mig sin beskyttelse; og om hun end gjorde det, får dog Einhausen aldrig min hånd. Dem takker jeg for det, De har gjort for mig."

Tavs og uvis stod Wangenthal for hende, da han i det samme hørte Johan nede på trappen sige ganske heftigt: "De kommer ikke længere, hr. oberst, så længe jeg står her."

"Knuden er løst, frøken!" sagde Wangenthal; "der er Deres fader – Johan!" råbte han ud af døren, "lad hr. obersten komme op."

Men Lindenhausen, som var forsigtigere end så, sendte sine to ordonnanser og sin gamle tjener op foran sig og befalede dem at bemægtige sig Wangenthal. Wangenthal tog en pistol fra bordet og holdt imod dem.

"Tilbage, børn!" sagde han, "jeg ville nødig gøre nogen af jer noget. Hr. oberst! med magt må De ikke tro at tage mig; når disse to er skudt af, har jeg min kårde tilbage. Vil De behage at træde nærmere. Der ligger mine pistoler. Her har De min kårde; jeg er Deres arrestant. Deres frøken datter har selv forlangt at komme tilbage til byen. Vil De betjene Dem af min

chaise med hende, så skal jeg ride med Deres folk; De kan forlade Dem på, jeg skal ikke løbe fra dem."

I det samme ville Lina række ham Hannas brev, som hun endnu sad med i hånden. Lindenhausen trådte imellem og greb efter det; men med sin sædvanlige sjælsfasthed kastede Lina det i samme øjeblik i kakkelovnen, som hun sad ved, rejste sig op og sagde med ubeskrivelig sjælestyrke til Wangenthal:

"Farvel! og tak både for Deres venskab og Deres åbenhjertighed. De var er bedre skæbne værdig."

"Og De!" udbrød Wangenthal heftigt. "O, hr. oberst! vær menneske; jeg tør ikke sige: vær fader!"

"Vær rolig for mig!" sagde Lina med sin forrige højmodighed; "man kan mishandle mig, men man skal aldrig fornedre mig til at give min hånd til en mand, jeg foragter."

"March!" sagde den opbragte Lindenhausen. "I krigsretten tales vi ved, hr. kaptajn."

Wangenthal satte sig på Lindenhausens hest og red med folkene uden at sige et ord; forgæves gav de ham al mulig lejlighed til at undfly, forgæves gjorde de ham næsten med udtrykkelige ord dette forslag; om hans ord end ikke havde været ham helligt, var dog frihed og liv og alting ham nu meget for ligegyldigt til, han skulle gøre noget for det.

Lindenhausen havde imidlertid dog haft den opmærksomhed at give sin ordonnans en seddel med til løjtnanten i porten, om at modtage Wangenthal hos sig, indtil han blev afhentet til hovedvagten, for ikke at lade ham føre således igennem gaderne. Den vagthavende officer havde stået som kadet og fændrik ved Wangenthals kompagni; han blev som lynslået, da denne blev ham bragt som arrestant. Hele

vagten var som ude af sig selv af forundring og medynk, mens Wangenthal uden at agte på nogen ting med den yderste følelsesløshed lod sig føre, hvor hen de ville. Hans Hele sjæl var hos Lina, og al hans bekymring var, hvad Lindenhausen ville foretage med hende.

Hun og hendes fader var næppe kørt en halv mil, før end han, der var en gammel mand, der var jaget op af sin seng i sin bedste søvn, da den gamle tjener havde hørt noget springe over havedøren og straks var faldet på, det måtte være deres fange, og desuden var udmattet af det stærke ridt, faldt i søvn. Da han vågnede igen, fandt han Lina i et anstød af en meget heftig feber. De foregående dages behandling, flugtens besværligheder, det oprør, hendes sjæl var i, havde nedbrudt hendes ellers stærke helbred, øg naturligvis blev hendes sygdom, som den hos de heftige og stærke mennesker er, ligeledes meget heftig og stærk. Da de ikke var langt fra byen, lod Lindenhausen postkarlen jage; så snart de kom hjem, blev en læge hentet, der erkendte det straks for en galdefeber, som efter alt udseende kunne blive farlig.

Lindenhausen, som efter sin måde elskede sin datter meget, fik over denne hendes fare et endnu uforsonligere had til Wangenthal, og dette tiltog end mere, da Einhausen, som fru Sarpsburg havde båret omsorg for at underrette om den hele undvigelse og ydermere forklaret Linas upasselighed og flugtens nødvendighed af meget naturlige årsager, skrev obersten til og opsagde ham formelig købet; for således kan man rettelig kalde den akkord, de to havde sluttet om Lina. Denne besluttede da at lade Wangenthal forfølge som desertør efter hele krigslovens strenghed; og ulykkeligvis var

regimentets auditør, som tillige var dets regimentskvartermester, Wangenthals personlige fjende, fordi denne ofte ved pengelån havde reddet unge officerer, han var i færd med at udsuge, ud af hans kløer, ja endog i slige anledninger talt et par gange så højt og så fyndigt, at regimentskvartermesteren havde haft Lindenhausens hele beskyttelse, som af gode grunde – sagde man – beskærmede hans blodsugerier, behov for at slippe nogenlunde derfra. Denne vidste da først på en snedig måde at holde Borchhorst og Wangenthals øvrige venner ude af krigsretten ved at lade dem indstævne som vidner; og dernæst forstod han til fulde af deres uskyldige udsagn at drage de farligste beviser. Således måtte Borchhorsts vidnesbyrd, at Wangenthal allerede om sommeren på sin rejse havde overdraget ham at sælge sin gård og gøre alting i penge, tjene ham til at vise, at denne undvigelse var et gammelt forehavende, som han længe havde beredt sig til, især da ulykkeligvis endnu den omstændighed indtraf, at disse penge først nylig var udbetalt. Men hvorfor skulle Wangenthal flygte? det spørgsmål stillede alle hans venner. Dersom han ikke ville blive, kunne man da vel nægte ham hans afsked, når han søgte den? Ulykkeligvis erindrede auditøren sig Hannas pludselige forsvindelse; han havde den umenneskelige ondskab at ytre den tvivl, at en lønlig forbrydelse måtte være årsagen så vel i Wangenthals flugt, som i det kendelige sorte lune, hvormed han siden hendes død havde været plaget, og som ikke kunne bære sorg over tabet af en kone, han aldrig havde synderligt elsket. Og da han i følge denne mistanke nu fik Hannas ligkiste åbnet, fandt intet lig, fandt den opfyldt med sten, hvor han da triumferede! hvor han med skinhellig

nidkærhed priste Himlens retfærdighed, der lod aldrig slig en misgerning blive ustraffet! Alle studsede ved denne opdagelse; selv Wangenthals kæreste venner forstummede.

Wangenthals bortrejse, indtil han – således blev det forklaret – erfarede, at der ingen mistanke var faldet på ham; de to tjenestefolks undvigelse, der havde været om hende, og nu måtte anses som medvidere; Wangenthals heftige modstand, da folkene ville åbne kisten for at se deres frue, alt dette blev nu beviser imod ham; det eneste vidne, der kunne have lagt hans uskyldighed for dagen, Hannas brev, var brændt; den eneste person, som kunne oplyse sagens sammenhæng, Lina, var syg og havde ikke sin samling; Wangenthal selv var tavs som graven; vel nægtede han standhaftigt, at han havde aflivet sin kone, men han var lige så hårdnakket i ikke at ville give nogen oplysning om tingenes rigtige sammenhæng: "Om jeg end siger det, tror De det dog ikke," var bestandig Wangenthals svar. Forgæves overhængte Borchhorst ham med de indstændigste bønner om at sige ham, hvordan det kunne være gået til.

"Lad mig kun miste livet, min broder. Her er så intet mere at gøre for mig!" var alt, hvad hans ven kunne presse af ham.

Blandt alle Wangenthals venner var der ingen, dette krænkede dybere end den gamle, ærværdige Elbstein. Han påstod bestandig, at Wangenthal var uskyldig, og fattede et dødeligt had til Lindenhausen, som han så aldrig havde ret kunnet lide. En dag, da han sad i sin lænestol og havde sit ben indsvøbt liggende på en taburet, var der et par officerer hos ham, der beklagede, at generalen havde så meget podagra.

"Det er kanske ret godt!" sagde den gamle, "for kunne jeg gå, er jeg bange for, jeg gik hen og slog jeres oberst, så gammel jeg

er."

Alle var enige om, at dette stød havde gjort ham 20 år ældre; han kunne ingen lide omkring sig, ikke engang sin Regina.

"Hvorfor var du ikke sådan, at Wangenthal kunne falde på at ville have dig?" sagde han en dag til hende i vrede.

"Det er ikke min skyld, min fader!" sagde Regina med sin sædvanlige ubesindige naivitet.

"Vist er det," brummede han, "og så var al den ulykke ikke sket."

Som han en dag sad således vranten og sur, kom der en tjener ind og meldte, der var en bondepige, der ville endelig tale med ham. Elbstein bed af tjeneren og spurgte, hvad det var for noget narreri, da Regina i det samme kom flyvende ind, faldt sin fader ganske henrykt om halsen og råbte:

"Hun er der! Hun er der!"

"Hvem, hvem? hvad har du nu for dumme streger for igen?" brummede den gamle, "hvem kan der vel være?"

"Hanna Wangenthal er der!" råbte Regina.

"Hvad! Hvad! er du fra din forstand?" udbrød han, da i det samme Hanna trådte ind. Elbstein ville stå op og ile hende i møde; men i det samme var Regina tilbage hos Hanna og fløj med hende hen i hans arme.

"Gud ske lov! Han er uskyldig og fri!" brød Elbstein ud; "det er det lykkeligste øjeblik i mit hele liv. Regina! hurtig! Klæd fru Wangenthal på, vi må på timen til kongen."

"Men vil De da ikke først vide –"

"Jeg ved jo, hun lever, jeg ved jo, han er uskyldig. De ågerkarle får ikke deres glæde; hurtigt. Men forbyd folkene, de må ikke snakke om det til nogen."

Regina, hvis hjerte uagtet hendes ubesindighed var ganske fortræffeligt, fik Hanna op på sit kammer, men kunne næppe af bare glæde få hende omklædt. Forgæves prøvede Hanna på at fortælle hende, hvor hun havde været imedens; Regina var for glad til at høre på det, hun dog så meget ønskede at vide. hun faldt Hanna hvert øjeblik om halsen, kyssede hende og sprang om som et barn. Endelig blev Hanna da færdig, efter at Elbstein, som var utålmodig efter at komme afsted, havde sendt fire gange bud for at skynde på dem; han havde imedens ladet spænde for og lod nu hestene flyve alt, hvad de kunne, af sted til ***, hvor på den tid den store konge opholdt sig.

Undervejs fortalte hun Elbstein sin hele historie, så vidt hun, uden at forringe Wangenthal, kunne; således tav hun med den tildragelse, som havde oplyst hende om Lina og Wangenthals kærlighed, og angav blot den dybe følelse af sin udygtighed til at gøre ham lykkelig som årsagen til sin flugt. Hun fortalte ham nu, hvordan hun havde klædt sig som en bondepige og, da hun i sin barndom på sin faders gård havde lært sig meget godt til at tale plattysk, ukendt og umistænkt var sluppet bort under denne forklædning og kommet til en præst nogle mile derfra, hvor hun havde givet sig ud for en pige, hvis forældre var døde fra hende, og som søgte tjeneste. Præstekonen havde taget hende an til at sidde og sy for sig for det første, da hun just havde en datter, som skulle giftes bort, og var snart blevet så fornøjet både med hendes arbejde og hendes forhold, at hun beholdt hende med det samme. De havde rigtignok undret dem over, at hun kunne gøre så mange ting, som bønderpiger ikke plejede at kunne; men hun havde foregivet, der var en

præstekone, der havde stået fadder til hende, der havde ladet hende lære med sine egne børn.

Der havde hun da levet ganske fornøjet den hele sommer, afholdt af alle, især præstens yngste datter, som endnu var hjemme, og som gerne gad snakke med hende. Denne var kommet ud til hende i overgårs og havde fortalt hende, at der var en officer i ***, som skulle miste livet, fordi han havde dræbt sin kone; man havde gravet hendes kiste op og ikke fundet noget lig i den. Hun havde da straks formodet, det måtte være Wangenthal, og var blevet ganske elendig, havde derpå kaldt præsten ud og åbenbaret sig for ham og var over hals og hoved rejst hen til Elbstein som den eneste ven, hun vidste, hun og Wangenthal havde.

Så snart Elbstein kom til *** og så, det var på den tid, kongen plejede at gå i haven, tog han Hanna ned med sig og humpede der hen; for både var hans podagra noget bedre, og glæden over Wangenthals redning havde givet ham nye kræfter.

Uagtet kongen ellers ikke kunne lide at møde nogen, når han spadserede, genkendte han ikke så snart sin gamle krigskammerat langt borte, før end han gik ham i møde.

"Velkommen, min gamle Herkules!" råbte han til ham noget borte, "hvad er det for en Hebe, De har fået til at føre Dem?"

"Den anklagede Wangenthals kone, Deres Majestæt!" sagde Elbstein.

"Står de døde nu op før den yderste dag?" sagde kongen, "han er jo allerede under anklage, fordi han er sin kones morder!"

"Han er uskyldig, sire," sagde Hanna og kastede sig for hans fødder; "hele skylden er min."

"Jeg lider ikke godt den knælen," sagde kongen; "da De nu lever, og han er uskyldig, hvad skyld kan da være Deres?"

Wangenthals fare gav den ellers så frygtsomme Hanna lidenskabens uimodståelige veltalenhed; hun skildrede kongen Wangenthals hele karakter, hvilken mand han var, hvilken mand han havde været imod hende, hvor omhyggelig, hvor deltagende han ved hver lejlighed havde vist sig. Med alt det havde hun snart følt, hun var ikke den, han kunne blive lykkelig med. Hun havde da uden hans vidende vovet det skridt, som nu skulle blive hans ulykke. Linas navn nævnte hun ikke. Til sidst besvor hun kongens retfærdighed ikke at lade en af sine troeste tjenere blive et uskyldigt offer for hans fjenders forfølgelser, men lade al straffen komme over hende, hvis der var begået noget strafværdigt.

Kongen hørte hende med beundring.

"Elbstein," sagde han omsider, "vi har dog begge været en tid her i verden og hørt om mange koner, der er løbet fra deres mænd, men det er den første, jeg har truffet, der har gjort det af kærlighed. Men hvad er det for resten med ham; man beskylder ham jo for, han har villet desertere?"

Elbstein fortalte nu kongen så meget af sammenhængen, som han vidste; sagde ham, at obersten havde spærret sin datter inde for at nøde hende til at tage en gammel bondeplager; hun havde givet sig under Wangenthals beskyttelse, og denne, som måske nok havde godhed for hende, var rigtignok gået bort med hende, men var for det første blevet indhentet inden for grænserne, og det var desuden hverken rimeligt eller bevisligt, at han ville blive længere borte end indtil han var viet til hende.

"Men så er jo obersten en nar," sagde kongen, "når han bilder sig ind, at Wangenthal skulle bede ham om permission til at løbe bort med hans datter. Den sag skal da heller ingen betænkeligheder have. Men det vil nok ikke være godt, om de to kommer til at tjene i et regiment sammen herefter; og ikke sandt, frue! De ønsker ikke heller, Deres mand skulle blive så nær ved den obersts datter?"

"Deres Majestæt!" sagde Hanna, "mit eneste ønske er at Wangenthal skal blive lykkelig! Jeg er kommet tilbage for at frelse hans liv, men ikke for at forgifte ham resten af det, og jeg håber, Deres Majestæt tilsteder mig at følge min gamle plan, så snart Wangenthals uskyldighed er bevist."

"Nej!" sagde kongen, "hvis Wangenthal efter alt det, De har gjort for ham, og det, De gør nu, ikke kan leve lykkeligt med Dem, er han ikke den mand, De beskrev mig; men jeg kan tænke, De længes; jeg skal straks gå ind og udstede en ordre, den hele sag mod ham skal hæves"

Hanna ville nu atter falde ned for hans fødder, men kongen holdt hende tilbage: "De har ingen ting at takke mig for, madam!" sagde han; "jeg er tvært imod Dem forbunden, at De frelser mig en brav officer, som Elbstein elsker og agter."

Han forlod dem, og næppe var de kommet tilbage til den gæstgivergård, hvor de var taget ind, førend der var en kongelig feltjæger, som bragte Elbstein en ordre til Lindenhausen at sætte Wangenthal på fri fod, da han var aldeles uskyldig.

Elbstein og Hanna ilede nu alt, hvad de kunne, for at befri deres elskede ven; naturligvis tog de lige til hovedvagten, hvor Wangenthal sad i arrest. Så meget det endog kostede Hanna, at hun ikke skulle være den, der bragte Wangenthal hans frelse,

gav hun dog efter for Elbsteins forestillinger, og denne gik ind for at forberede ham til at se sin tabte kone igen.

Wangenthal sad mismodig og mørk i en krog og rejste knap hovedet op, da han hørte, døren gik. Imidlertid studsede han ved at se sin gamle velgører.

"Hvordan!" sagde han, "Deres Excellence værdiges at komme til en ulyksalig, der er forladt og fordømt."

"Ikke fordømt, min søn," sagde Elbstein, "jeg kommer fra kongen og bringer dig nåde!"

"O, min fader! hvad har De gjort!" udbrød Wangenthal heftigt, "kan Deres søn, som De gør mig den ære at kalde mig, modtage benådning! kan han med ære modtage et liv, han har kongens nåde at takke for! O nej! nej! frikendes må jeg, og det kan jeg ikke blive og hvis det end kunne ske, skulle De dog ikke ønske mig det! Min død er ikke retfærdig, men den er en velgerning for mig; jeg har tabt alt, hvad der kunne gøre mig livet til lykke."

"Wangenthal!" sagde den gamle Elbstein, hvis betænkeligheder ganske bortfaldt over Wangenthals sorte sindsforfatning: "De er lykkeligere, end De ved af!"

I det samme åbnede han døren, og Hanna sank i Wangenthals arme.

"Hanna!" sagde Wangenthal, "min Hanna! jeg har dig igen! Nu er kongens nåde mig velkommen, nu, da jeg kan leve med dig. O, hvor har du kunnet forlade mig?"

"Wangenthal!" sagde hun og drog sig ud af hans arme; "det har jeg kunnet, det kan jeg endnu, hvis din lykke kræver det. Du må være lykkelig, og det må gå mig, som det vil!"

"O, min dyrebare kone! mit hele tilkommende liv skal være helliget til at afbetale, hvad jeg er dig skyldig! Så megen kærlighed til en mand, som jeg var!"

"Wangenthal!" sagde Hanna med en mildt bebrejdende tone, "lad mig aldrig mere høre sligt. Men den arme Lina!"

"O!" sagde Wangenthal, "når du lærer at kende hende til fulde! Hvis der er din mage i verden, er det hende; og jeg skulle forgifte livet for jer begge!"

Nu fortalte han hende det, der var foregået på deres undvigelse; Linas vægring ved at benytte sig af det offer, Hanna havde gjort; og de var endnu begge i færd med at beklage og beundre denne herlige pige, da Elbstein, som var gået bort for at gøre anstalter til Wangenthals fuldkomne befrielse, kom igen for at forkynde ham den.

Få dage derefter blev han ved et kongeligt håndbrev forflyttet til et af de regimenter, der lå i Berlin. Den store konge lærte personligt at kende ham og fandt ham Elbsteins venskab og lovtaler fuldkommen værdig.

Wangenthal havde nu lært at påskønne og skatte sin kones hele sjældne værd; han begyndte med at højagte og beundre hende, men efterhånden blev denne beundring til den mest brændende kærlighed, der vel ikke som hans elskov for Lina oppustedes ved skinsygens og modgangens heftige stormvinde, men som næredes ved det uudtømmelige forråd af ædle og skønne egenskaber, han dagligt mere og mere lærte at kende hos hende. Ved at leve om hende antog han lidt efter lidt hendes dyder; hendes fromhed, hendes blidhed formildede det alt for mørke og voldsomme, hine ulykkelige dage havde efterladt sig i hans sjæl; deres ægteskab velsignedes med børn, og Hanna fik

en ny værdi, nye fortrin i den skønsomme ægtemands øjne; han frydedes ved at se den moderlige omsorg og åbenhed, hvormed hun passede og plejede dem; aldrig havde Lina i hendes mest glimrende øjeblikke været ham fjerdeparten så skøn, som Hanna var ham, når hun havde et af deres børn ved brystet eller på skødet; Kleists eller Gleims sange havde aldrig henrykket ham således på Linas læber som de små gammeldags viser, Hanna nynnede ved sine børns vugge; og da nu efterhånden børnene voksede til, så hun kunne begynde at opdrage dem, da han så hende med rund og rig hånd udså sine dyder i deres spæde hjerter – uden at vide det selv lærte han efterhånden kunsten af hende, han blev fader, som hun var moder, og de var begge de elskværdigste og misundelsesværdigste blandt dødelige.

At nu Wangenthals hjem blev hans himmel, at alle hine støjende usselheder blev ham væmmelige, begriber enhver, som kender noget til den sande lyksalighed. Kun én gang rev han sig bort fra sin Hanna, for at følge ærens og pligtens tydelige stemme, som bød ham følge sin konge i den bayerske successionskrig; og skønt denne blev ført på en måde, der ikke tillod ham at vinde sig laurbær som dem, Syvårskrigen havde kronet ham med, kom han dog tilbage hædret med sin store konges højagtelse, der i ham havde erkendt sin brave Elbsteins bedste discipel.

Få år efter døde den store konge; adskillige af hans yndlinge og helte forlod hans eftermands tjeneste, og Wangenthal var mellem dem. Længe havde Hanna sukket efter landlig rolighed; mere end en gang havde Wangenthal ladet byde på deres gamle gård, men forgæves; hændelsesvis blev den gård sat til salg, som

den gamle Elbstein – der døde straks efter Wangenthals forflyttelse – tilforn havde ejet; Wangenthal købte den og tog derhen for at indrette alting. Et par dage efter kom Hanna derud; den gamle ærværdige Elbsteins erindring mødte hende overalt, især der, hvor hun var blevet bragt ind til ham som bondepige, og hun ofrede hans minde erkendtlige tårer; men da de gik ned i haven, og hun kom imod det murede lysthus, hvor det mærkværdige kys var givet, så Wangenthal hende rødme og sagtne sin gang uden selv at vide deraf.

"Vær rolig, min kone!" sagde Wangenthal smilende, "det lysthus er lutret og indviet til højere guddomme." Han åbnede døren, og lige foran hende hang et familiestykke, Wangenthal selv havde malet; det forestillede Hanna, som hun fløj ham i møde, da han kom hjem fra det bayerske felttog med hendes øvrige børn omkring hende, rækkende ham den yngste, der havde ligget for døden af mæslinger, og som hendes moderomhu havde reddet.

"Frygt ikke," sagde han, "for Linas erindring, hvor jeg har disse skytsguder om mig!"

Med tavse tårer faldt Hanna om Wangenthals hals, og de var lykkelige.

Hannas tilbagekomst og Wangenthals redning gav Lina det første glimt af bedring i hendes sygdom; men lidt efter lidt sejrede hendes stærke karakter, ligesom hendes store sjæl efterhånden bestred sin ulykkelige lidenskab. Hun erfarede, at Hanna og Wangenthal levede lykkeligt med hinanden, og hendes ædle hjerte frydedes ved denne deres lykke. Et års tid efter, Wangenthal var blevet forflyttet, anholdt Borchhorst om hendes hånd.

"Hr. major!" sagde hun, "jeg vil tale åbenhjertet med Dem; jeg agter Dem som en overmåde retskaffen mand, jeg har altid set Dem an som min ven; men jeg har elsket en anden. Min undvigelse med Wangenthal –"

"Er mig ikke ubekendt; uden at elske Dem med Wangenthals heftighed bar jeg længe godhed for Dem; jeg så min vens kærlighed og trådte tilbage for den; han var den eneste, jeg havde undt Dem hellere end mig! At jeg imidlertid nøje har agtet på hvert skridt af Dem, kan De vel tro."

"Borchhorst!" sagde Lina, "De er en ædel mand! Hvis højagtelse og redelig hengivenhed er Dem nok hos den, De vælger til kone, så er jeg Deres!"

Hun ægtede ham; også Deres ægteskab velsignedes med børn, huslig lyksalighed gød sin balsam i de sår, hin lidenskab havde efterladt sig; efterhånden lægtes de ganske, og enhver, der ikke kendte Wangenthals Hanna, nævnte Lina von Borchhorst som mødres og hustruers mønster.

Mindesmærkerne

eller: Den danske eneboer

> ***N.*** *Mais enfin vous connaissez les lieux? vous avez été à V**, dans le pays de ***?*
>
> ***A.*** *Plusieurs fois, et je vous déclare, que je n'y ai point ouï paler du **, ni de **. J'ai été á **, et je n'y ai rien vu de semblable à la maison décrite.* Note 9)
>
> **J. J. Rousseau, fortalen til *Julie*.)**

I yngre dage var jeg en utrættelig fodgænger; ubundet af embedssysler, ikke hildet af kærere bånd, fandt jeg en lyst i at sværme til fods, hvor mit hjerte hendrog, eller venskabelig gæstmildhed indbød mig. Yndige, tryllende vandringer! aldrig glemmer jeg jer! kun til fods rejser man med fuldkommen nydelse; for kun til fods kan man efter hjertets lyst forfølge hver lokkende udsigt, dvæle ved hvert indtagende syn, med lange drag gennemnyde hver henrykkende scene; også er det kun fodgængeren, der til fulde har øje og hjerte derfor; de ved gangens blide bevægelse opildede livsånder bringer blodet i det mildt hurtige omløb, der er følelsen så gunstig. O! men hvad endnu for mig er vandringene ypperste fortrin: kun til fods føler man til fulde, hvad det er at være velkommen. Romantiske S***d, smilende O**p, venlige St***e, og især du, mit hjertes evige dronning, elskede F***g! uforglemmelige, til mit sidste åndedræt uforglemmelige være mig mine yngre dages valfarter til jer, da tusinde dyrebare erindringer ledsagede hvert fjed på min vej, tusinde sværmeriske forhåbninger i trylledans betegnede mig min bane; o, men dobbelt, dobbelt uforglemmelige være mig mine valfarter mål og løn, hine

himmelske velkomstøjeblikke, når med den dalende sol min vandring var fuldbragt, jeg uventet trådte ind i den elskede kreds og i mine overraskede venners glade, nær havde jeg sagt taknemmelige modtagelse, i hver mindste omhyggelighed, hvormed de kappedes om at overøse mig, nød mit livs himmel, den salige overtydning om at være dem kær.

Kun det nordlige Sjælland gjaldt den tid mine vandringer; did var jeg koglet, som danerkongen Valdemar til sit elskede Gurre; jeg kendte, jeg attråede intet videre. Helligt og ærværdigt ved mangen barndomserindring, indviet af venskabs, taknemmeligheds, sønlig kærligheds guddomme var mig mit fordum H*rl*fsh*lm; ofte, ofte ønskede, drømte jeg mig did; ofte legede min sjæl med den drøm, dér at kunne hendrage sine øvrige dage. Men at vandre der hen randt mig aldrig i tanken; dertil lå det for afsides fra tryllekredsen; vejen der hen gik igennem tomme, fremmede, ligegyldige egne, som ingen erindring betegnede, ingen drømme omsvævede; nøjet, mere end nøjet, umætteligt hængende ved det kendte og elskede, der ved hver bortsværmet dag, hver nydt glæde, ved hvert fremspirende håb og ved hver hensvunden drøm blev mig dyrebarere og helligere, behøvede, ønskede, rummede mit hjerte intet nyt, der var mig fremmed og koldt.

Blandt andre glæder, jeg taknemmeligt mindes hine vandringer for, var også, at de havde bragt mig en ven, med hvem jeg – som mine andre venner spøgende sagde – i bogstavelig betydning havde *indgået* det varmeste venskab, for vor hele omgang indskrænkede sig til vore hyppige sommervandringer; om vinteren mødtes vi aldrig, da den kreds, der var tryllet om ham, var såre forskellig fra den, jeg var

indkoglet i. Gerne skete vort møde i den ensomme, forunderligt blidtungsindige G**lskov, da vi samlet gennemvandrede de ved alle den tilvoksende skønheds tillokkelser tryllende egne nedad mod H*rsch*lm, hvor vi sædvanligvis skiltes, da hans bane var afstukket til højre, imedens min gik ad venstre. Han var, hvad man kalder en gammel karl, for han var langt over de 30 og var ikke blot endnu kun student, men var endog så aldeles student, at det endnu ikke var faldet ham ind ved nogen embedseksamen at lade sig fritage for at studere fremdeles; hvoraf han egentlig levede, var en gåde for alle dem, der ikke ved, hvor lidet nøjsomhed har behov; en inspektørplads på Regensen, et vicedekanat på klosteret og et højst ubetydeligt familiestipendium var hans indkomster; han informerede ikke, manuducerede ikke, skrev ikke; han studerede, tænkte og læste; og jo mere, sagde han tit, han stræbte at lære selv, jo mindre fandt han sig i stand til at lære andre. Hvor han i senere dage er blevet af, har jeg ikke været i stand til at opdage; da mine vandringer afbrødes, tabtes vi af syne; imidlertid har jeg den fuldeste overbevisning om, at han, om han lever endnu, ikke er i nærheden af København; for i aprilfarens dage fandt jeg ham ikke under fædrelandets banner, og havde han kunnet være der, havde jeg sikkert ikke søgt ham forgæves.

Indtaget, som jeg, af de ustridigt malerisk skønne landskaber, vi gennemvandrede, forargede han mig dog ofte ved, at han, midt i vor vandring, tit gjorde en ufordelagtig sammenligning mellem disse og hans elskede fædreegne, hans første kærlighed – som han kaldte dem – i det sydøstlige Sjælland; hundrede gange skildrede han mig med entusiasmens brændende farver den fristende udsigt fra *Faxø*

Kalkbjerge, den venlige havbugt ved *Tappenøje*, det skøntliggende *Nysø* med hele det smilende landskab om *Præstø*; men dobbelt, dobbelt brændende var farverne dog, forhøjede ved savnets og længslens mørke baggrund, når han kom til at afbilde det uligneligt skønne *Vordingborg*, den dejlige omegn, den mageløse udsigt over Dans archipelagus Note 10) med alle dets frugtbare øer, de majestætisk romantiske ruiner, Valdemar den Stores uødelæggelige mindesmærker; men endnu var øjeblikket ikke kommet, da jeg – for at låne et udtryk af Norges digteriske maler, min Zetlitz Note 11) – skulle drikke af østsidens tryllebæger; kærligt gemte skæbnen mig det, til det endnu skulle forsødes ved at rækkes mig af kærligheds hånd. Forgæves fristede min ven mig at søge og hylde hine nye skønne; ja, vel syntes stundom hans ild at opflamme mig; stundom oprandt hos mig en lyst at rive mig fra de længe elskede egne, og – var det end kun for at forherlige disses ros – at sammenligne dem med de nye; men aldrig har jeg kunnet alene glæde mig over en ny egn; jeg behøver en, hvis interesse derfor opvækker min deltagelse; et par gange foreslog jeg da min ven, at vi samlede gjorde en valfart der hen, men stedse afslog han det, og forslaget gjorde ham mørk og tavs for en tid. Og som jeg en dag, da tilfældige omstændigheder gjorde det ønske levende hos mig, på en sådan rejse at kunne for nogle dage undfly mig selv, trængte mere levende ind på ham, afbrød han mig med et: "*Nej! der hen kommer jeg aldrig!*" i en så bestemt og tillige smertefuld tone, at jeg blev stum og havde aldrig hjerte til at nævne det mere.

Hundrede gange var min – som i de år – skaberiske indbildningskraft sysselsat med at digte sig en grund til, at han

med så bestemt og betydende et afslag bortskød tanken om igen at se egne, han så højligen elskede og savnede; skønt jeg fuldt ud følte, at jeg skyldte hans hjertes løndomme samme ærbødighed, som jeg fordrede for mit; skønt det aldrig kunne rinde mig i tanke at forske eller fritte, kunne jeg dog ikke holde mig fra selv at skabe hundrede historier, der i grunden alle var variationer af det unge hjerte sædvanlige yndlingstema: ulykkelig kærlighed. Endelig skaffede en hændelse mig den sande sammenhæng at vide og viste mig langt andet, end jeg havde tænkt mig.

En dag – jeg ved ikke – men det var en underlig dag – efter adskillige dages lumre og trykkende kvalme havde en ualmindelig stærk torden renset og afkølet luften; den hele natur ligesom åndede friere; i den kvægende skov hilste et uafbrudt kor af tusinde forskellige sangfugle den lutrede himmel; hver blomst duftede, smilede os friskere i møde; selv delte vi denne almindelige stemning; vore hjerter, der havde åbnet sig for des bedre at modtage indtrykket af al den ynde og glæde, der omgav os, var også åbnede til at udgyde og meddele sig; samtalen var livlig og let; just havde vi tilbagelagt vor kære skov, og idet vi nu ilede hen ad den følgende nøgne, skaldede bakke, kvægede vi os ved at lade vore øjne og tanker svæve rundt på venstre hånd i Dronninggaards tryllende egne, kastede i forbigående nogle blomster på naturmaleren Poulsens grav [Note 12)], kom Drevon [Note 13)] erkendtligt i hu og anpriste den overdåd, der udgyder sit overflødighedshorn over skønne landskaber for endnu at forskønne dem mere, men erindrede tillige, hvor let og hvor ofte smagløs forskønning blev til virkelig vansir, når kinesisk barnestads stod og gabte på græske ruiner,

gotiske vagttårne på norske træhuse og nymodens befæstninger på middelalderens eremitboliger; dette sidste bragte os igen til at tale om eremitter, der stod op efter deres død, og eremitspisestuer med familieborde og dusinstole og alle de eremitflovheder, som i den tid var i højeste mode; og kom jeg da overalt til at tænke på den hele idé i et land, hvor der vel næppe nogen sinde havde været eremitter.

"Da har jeg" – faldt min ven mig med et forunderligt smil i ordet – "selv kendt en dansk eremit!"

Næppe havde han sagt disse ord, førend han syntes at betænke sig, om han og skulle sige mere; men han så mit øje utålmodigt hænge på hans læber; jeg var – som han siden en gang sagde mig – forekommet ham som et menneske, der kunne forstå ham, når han talte om, hvad der var ham det kæreste i verden, og hvad han endnu aldrig havde vovet at tale om, af frygt for at misforstås. Jeg vil – så godt jeg kan – prøve at fortælle det med hans egne ord; imidlertid, så nøje jeg synes at erindre disse, så levende de svæver for mig, kan jeg, når jeg læser igen, hvad jeg har skrevet, ikke genfinde det indtryk, han gjorde på mig.

Jeg har – sagde han – som du måske ved, gået i Vordingborg Skole og er født der i byen, hvor min fader var en efter tidens og stedets måde velhavende borger. Fra min tidligste barndom af havde jeg hørt tale om en besynderlig mand, som hele omegnen kendte under navn af *den gamle*; på en af de fortryllende odder, der forskønner det dejlige, landstrøede sund havde han sin ensomme bolig; få eller ingen kunne mindes nogensinde at have set ham, ingen kom til ham, ingen levede hos eller med

ham; han var selv hele sit hussinde som hele sin omgang; ammer og bedstemødre brugte hans navn til at kyse børn med, almuen anså ham for en troldmand, gejstligheden for en separatist og antikrist, og byens formente fornuftige folk trak på skuldrene som over et ulykkeligt menneske, der ikke var vel forvaret i hovedet.

Efterhånden blev han imidlertid – som det almindeligvis går – så godt som glemt, og det, der endnu undertiden bragte ham i erindring, var nogle store hunde, som gik hans ikke mange ærinder til byen og var således afrettede, at han, når han ville have noget købt eller besørget, blot gav en af dem en kurv med en seddel og penge, eller hvad det ellers kunne være, om halsen, hvorpå hunden rigtigt og uden at lade sig lokke eller anholde af nogen gik med kurven hen til en vis gammel købmand, med hvis hus den gamle altid havde haft at bestille, lod der kurven tage af sig og blev nu roligt siddende, indtil det fornødne var besørget, og den fik kurven på igen, hvorpå den straks begav sig lige ud til sin herre, og ve over den, menneske eller dyr, der ville byde sig til at standse den på dens vej eller røre dens kurv, og hvad der var i. En anden ting, som især tildrog sig vi skoledrenges opmærksomhed, var hans mangfoldige og mangehånde dejlige duer, der idelig svævede os over hovedet, og det varede ikke længe, før denne opmærksomhed blev til misundelse, og denne misundelse omsider til lyst til i det mindste at dele dem med ham.

Blandt mine skolekammerater var der et par præstesønner fra en af naboøerne, der fra deres barndom af ikke alene var vant til at have med duer at skaffe, men endog var udlærte duefangere, da de hjemme havde levet i et evigt duekaperi så vel

med deres nabo degnens jævnårige sønner som især med en velhavende selvejer, der boede i samme by; disse var da ikke sene, før de næste ferie fik et par lokkeduer bragt med hjemmefra; men da de ikke kunne have deres anstalter, hvor de var i kost, og da min faders hus var måske det højeste i byen, på hvis røde tag den gamles duer havde for vane at sidde, tilbød de mig interessentskab, på vilkår, at jeg skulle skaffe dem slag på min faders loft. Dette vilkår var mig, der siden min moders død fik alt, hvad jeg pegede på, såre let at opfylde; slaget blev indrettet, duerne bragt derhen, og nu havde da ikke blot jeg og mine medinteressenter, men en ikke liden del af vore meddisciple i nogle dage så meget at tage vare dermed, at vi hverken kunne sanse eller passe noget andet. Længe varede det da heller ikke, før vi således havde vænnet vore duer, at vi turde lade dem flyve ud, og se! de kom ikke blot tilbage, men bragte snart en af den gamles duer med; jeg kan se den endnu, den var usigelig dejlig; lyserød med en dejlig grå ring; det lykkedes uden vanskelighed at fange den, og du kan da let forestille dig, at der blev en almindelig glæde, og at min ikke var den mindste, da den efter den mig for dueslaget bevilgede forfangstret hørte mig personligt til. Men al denne glæde varede ikke længe, mine kammerater måtte gøre ved den, hvad de ville, så ville den hverken æde eller drikke, men blev uafladeligt siddende på ét sted og sørgede. Jeg var den gang en ømhjertet, temmelig ufordærvet dreng; det skar mig i hjertet for den smukke due; gerne havde jeg ladet den flyve igen, men mine kammerater havde efter sædvanlig duefangermanér rykket den, så snart de fik den, så at den ikke skulle flyve bort, inden den vedbørlig var vant til slaget; midlertid kunne jeg ikke længere holde ud at se

ynk på den; og da det just var en søndag – aftenen før havde vi fanget den – besluttede jeg, før den skulle forkomme hos mig, at bringe den hjem til sin rette ejer igen.

Næppe fik jeg da om søndagen spist, før jeg med min due i mit tørklæde begav mig på min valfart, men dog uden at betro nogen mit forehavende, af frygt for at blive udlét, hvad der endelig også havde været mig vist nok. Jeg havde hidtil kun tænkt på duen, og det var slet ikke faldet mig ind, at den gamle kunne være anderledes at komme til end enhver anden mand; du kan derfor let tænke dig min forundring, da jeg kom ud i den liden skov, hvormed den hele odde var bevokset, og nu ikke blot vej og sti, men endog tråd, det mindste spor af menneskefjed forlod mig med et. Hist og her så jeg vel en åbning mellem buskene, men dels slyngede denne sig igennem så mange forunderlige bugter, at det snarere syntes en irgang, end en vej, dels var der, skønt græsset her rigtignok syntes noget nedtrådt, også hist og her nogle kviste var brækkede, så lidet tegn til, at noget menneske nogensinde havde gået der, at jeg stod ganske rådvild og ikke ret dristede mig til at vove mig derind, da jeg i det samme temmelig langt borte i skoven hørte en stærk gøen, hvorpå det ikke varede længe, førend to store, røde, danske hunde kom springende imod mig. Forbavset over denne modtagelse ville jeg vende tilbage; men allerede havde den ene af hundene afskåret mig passagen, snerrede og viste tænder, mens den anden stod logrende, men bestandig bjæffende, foran mig og ligesom søgte at indbyde mig til at følge sig. Jeg gjorde da, hvad jeg ej kunne lade være med, men begyndte slet ikke at være vel til mode over dette underlige geleide [Note 14)], da jeg nu alt mere og mere erindrede mig, hvad jeg fra min barndom af

havde hørt om den gamles trolddomskunster. Endelig efter at have gennemvandret denne labyrint, som angsten gjorde mig uendelig, kom vi da til en liden trædør, som hundene vidste et eget greb på at støde op, hvorpå min fører gik indenfor og viste mig vej, men min vagt blev bag ved mig, indtil jeg var gået igennem.

Nu var jeg på en temmelig rummelig forgård, hvor der bag i lå et simpelt, men net landligt hus, hvis vægge var beklædt med ranker og fine frugttræer, men så ud, som det var ubeboet. Jeg gik der hen ad og ville banke på; men begge mine vogtere satte sig på dørtærsklen, snerrede og viste tænder, så snart jeg gjorde mine at nærme mig døren, men gjorde for resten ikke andet, end at de gøede af fuld hals, men som om de kaldte på nogen. Det varede heller ikke længe, før jeg temmelig langt borte hørte et fløjt ligesom til svar; på øjeblikket tav begge hundene, blev siddende foran døren og knurrede blot, når jeg gjorde nogen bevægelse. Endelig hørte jeg fodtrin inde i huset, gårddøren gik op, og den gamle stod for mig.

Havde allerede de foregående omstændigheder indjaget mig en slags ærbødig ængstelighed, da fordobledes endnu dette indtryk ved synet af den gamle. Aldrig i mine dage har jeg set ærværdigere, kraftfuldere alderdom; hans skarpe, magre, af sorgers og dages hånd dybt furede, skønt ingenlunde affældige ansigt, hans grå hår og skæg bebudede en mand på halvfjerds; men efter hans stemme, hans stilling, hans gang, hans bevægelser og øvrige adfærd at dømme var han næppe halvtreds. Hans klædedragt var ikke mindre påfaldende end det øvrige, sammensat af fremmed og gammeldags, af udenlandsk og hjemmegjort mellem hinanden. På hovedet havde han en grå

islandsk hue, men oven på den en solskærm eller stråhat, han selv havde flettet sig; dertil gik han i en gammeldags, men kostbar hvid broderet vest med lange ærmer og vesteskød, sorte fløjlsbukser, grå islandske oprullede strømper og brednæsede sko.

"Hvad godt?" spurgte han mig med en rolig, men uvenlig tone og blev stående inden for den åbnede dør.

"De har nok," svarede jeg forvirret og stammende, "mistet en af Deres duer?"

"Og hvad så?" gav han i endnu ublidere tone til gensvar.

"Jo, for jeg har nok fanget den," sagde jeg med tiltagende forlegenhed.

"Det er godt for ham," afbrød han mig vredt, trådte i det samme tilbage og tog efter døren ligesom for at trække den i efter sig og således gøre ende på samtalen med et.

Nu vidste jeg næsten ikke, hvad jeg skulle sige; i min forlegenhed tog jeg duen frem og sagde: "Her er den!" men i samme øjeblik arbejdede den sig ud af mine hænder og hen til den gamle, fløj på hans hoved, hans skuldre, pikkede ham i munden og vidste ikke, med alt hvad for kærtegn den ville give ham sin glæde til kende.

Den gamles barske øje formildedes lidet, han besvarede duens kærtegn, klappede og strøg den og sagde venligt til den: "Ja, ja! jeg skal købe dig igen! jeg skal betale dem for at stjæle mine duer," trådte i det samme et skridt frem, men endnu bestandig inde i huset og spurgte mig med sin sædvanlig tone: "Nå! hvad skal han da have?"

"Have?" spurgte jeg, som aldeles ikke forstod spørgsmålet, ganske forundret.

"Ja," tog han ordet igen; "hvad skal jeg give ham, for det han har stjålet min due?"

"Jeg har ikke stjålet den," svarede jeg; "den kom imellem mine duer og ..."

"Og så plukkede vel De den, at den ikke skulle flyve hjem igen!" sagde han og så ned på mig med en ubeskrivelig foragt over den løgn, han troede at have truffet mig i; "der!" i det samme rakte han mig duen igen med fravendte øjne og i begreb med at gå bort.

"Nej!" sagde jeg og skød den med begge hænder fra mig, "den vil slet ikke være hos mig; den har hverken villet æde eller drikke, og dette har jeg haft så ondt af, og derfor..."

"Og derfor?" gentog den gamle med mildere stemme og trådte så godt som ud på dørtrinnet.

"Og derfor tænkte jeg," blev jeg ved, "jeg ville se at få den hen, hvor den hørte hjemme, at den ikke skulle komme noget til."

Nu blev den gamle efterhånden venligere, hans stemme blidnedes, han tog mig lidt efter lidt ligesom i øjesyn, snart trådte han ud i gården til mig og spurgte mig godmodigt, om jeg havde selv duer. Jeg fortalte ham da ganske trohjertigt den hele sammenhæng, at duerne var nogle af mine kammeraters, men at de havde givet mig part i dem, imod jeg lagde dueslag til; men jeg ville ikke have mere med det at gøre; for de ville fange, og det var synd, havde jeg set, for de stakkels duer, de længtes og kunne ikke trives på et fremmed sted. Min troskyldige, barnlige åbenhjertighed syntes at interessere ham; han spurgte mig, om jeg slet ikke tænkte på den, duerne hørte til, og som det dog vel gjorde ondt at miste dem? Jeg svarede, som mine kammerater havde sagt for mig, at det var en gang

sådan med alle dem, der havde duer, at den ene bestandig fangede fra den anden, og da de, der havde duer, dog havde dem for at sælge dem eller at spise dem, så kom det da så vidt ud på et.

"Jeg fanger ingen og spiser ingen og sælger ingen," sagde den gamle.

"Ikke!" udbrød jeg med yderste forundring; "hvad gør De da med Deres duer?"

"Jeg holder af dem," sagde han, "og de af mig; synes du da, det er ret at fange dem fra mig?"

"Jeg fanger aldrig flere enten fra Dem eller nogen," sagde jeg, og tårerne trillede mig ned af kinderne.

"Jeg tror dig, min dreng!" sagde han, tog mig i hånden og klappede mig; ufrivilligt henrevet af den ærbødighed, der fra første øjekast af havde gennemtrængt mig, ville jeg kysse hans hånd, men han trykkede mig til sit bryst; og mellem os var i tavshed indgået en pagt, som selv døden ikke har brudt.

Han bød mig med sig ind i sin have for at få noget frugt at læske mig på. Haven lå på den anden side af huset; det er mig ikke muligt at beskrive det indtryk, den gjorde på mig. Vist nok var det den første smagfulde have, jeg havde set i mine dage; men jeg har heller aldrig siden set nogen, der lignede den. Uden for huset, der også fra denne side var klædt med frugttræer, men af almindelige sorter, der mindre trængte til sol, lå et blomsterparti, der således overraskede mig, at jeg, skønt et barn, glemte den lovede frugt for at opholde mig ved det. Du er, har jeg mærket, ingen blomsterelsker, og det gør mig ondt for dig; du savner da en af livets skyldfrieste og reneste glæder; men i denne have var du blevet det, som jeg, ved

den rigdom af vellugt og skønhed, der tryllede sanserne, ved den forunderlige kunst og smag, hvormed den var anlagt, så at ikke blot hver blomst, hver vækst fandt det jordsmon, det ly eller den sol osv., den havde behov, men at de med hensyn til deres blomstretid, deres farve, deres højde osv. vare således ordnet, at du fra vårens første mildne til de sidste efterårsdage måtte komme der, når du ville, så hvert blomstrende land bestandig ud som en smagfuld buket. Også kan du let begribe, at denne haves prydelse umuligt kunne bestå i sådanne planter og vækster, hvis fornemste fortrin ligger i, at de er fremmede her, da de i deres kære fædreland regnes blandt ukrudt; nej! de samme blomster, som her fortryllede mig, var på meget få nær næsten alle sådanne, som du i marken, engen og skoven med ringeagt i tusindvis går forbi eller træder under fode, men forædlede ved den omhyggeligste dyrkning. Ofte har du på vore udvandringer set mig dvæle ved en eller anden markblomst, som du fandt intet mærkeligt hos; ak! det var da gemenlig en eller anden gammel bekendt fra min gamle have, jeg hilste, og som nu – syntes jeg – stod og udartede igen, fordi den ligesom jeg savnede sin dyrker.

Den beundring, den henrykkelse, hvormed jeg begabte alt dette, morede eller rettere interesserede den gamle; endelig fik han mig derfra ind i, hvad man med føje kunne kalde hans frugtskov; aldrig har jeg smagt udsøgtere, finere frugter, aldrig set stoltere, frodigere, rigere træer; og nu at se denne kraftfulde olding med en kæmpehånd tage fat i en af de hovedgrene, som jeg med begge mine hænder næppe kunne omspænde, og som jeg i mine karleår knap har været i stand til at rokke, se ham ryste den, og med den hele træet, så let, som hinden leger med

siv, se den gyldne frugtregn, som ved hvert tag, han tog, nedstrømmede om træet; det er måske ret godt, at jeg ikke så let i verden får sådant igen at se, det ville kun alt for levende erindre mig om, hvad jeg dog kun forgæves ønsker at glemme.

Rigeligt forsynet med frugt bad jeg nu min gamle, om jeg måtte få hans duer og andre husdyr at se, og han førte mig ud ved siden af haven i en såkaldet grønnegård, der vrimlede af alle slags småkræ. Næppe havde han sat foden derind, førend alle hans husdyr stimlede omkring ham og udgjorde en cirkel, som vel næppe nogen stormand har haft talrigere, og helt sikkert ikke oprigtigere ved sin kur. Heller ikke kom de for at trygle føde, hvoraf der var overflod, men i bogstavelig betydning for at forestille sig for ham, tales til, kæles for af ham. En høne kom for at anbefale ham sine nylig udrugede kyllinger; hans store hunde gjorde sig plads mellem vrimlen for at trykke sig op til hans side; en kat, uden at agte på disse hans naboer, kom med et helt kuld af killinger, den havde fået, og lagde dem for hans fod ligesom for at anbefale dem i hans husfaderlige beskyttelse.

Overalt var det en synderlig fred og enighed, der herskede i dette hus; endog de dyr, hvis fjendskab ellers er blevet til mundheld, var her ikke alene fuldkommen fredelige indbyrdes, men endog venner; således så jeg siden en af hundene tage kattekillingerne så ganske i yndest, at den rugede og vågede over dem, når moderen gik bort; således gik ikke alene gårdens store og små hussinde, kyllinger, ællinger, duer og dueunger i fuldkomneste fred mellem kattene, men selv dens talrige husvante gæster, svaler og de næsten utallige andre småfugle og spurve, sangfugle, der byggede og boede omkring i gården og

haven, nød alle den fuldkomneste borgerret; lige så trygge vandrede en ung, ikke blot tam, men endog kælen råbuk og en hare i fuldkomneste frihed om mellem hundene og gårdens øvrige husdyr, ja et par gange, da det havde hændet sig, at fremmede hunde og katte havde listet sig ind at jage på halvøen, var de store hunde kommet deres øvrige medindbyggere så eftertrykkeligt til hjælp, at hine fribyttere tabte lysten at komme der tiere. Også var der i følge, ikke blot af den fred og tryghed, men tillige den overflod, de nød, jo tættere man kom op til huset, fordoblet liv, især af fugle, for omhyggeligt sørgede også den gamle for, at de rigeligt fandt ikke blot alt, hvad de behøvede til føde, men også til at bygge rede, og havde han derfor til tak, at, når han vandrede om i sit rige, kunne han gå tæt hen til fuglenes reder, og de blev ganske roligt liggende eller hoppede ham vel endog i møde for at se, om han bragte dem noget. Overalt var man ganske på den halvø i Æsops dage; dyr og fugle talte og blev forståede og besvarede, og aldrig har derfor nogen ting slået mig mere, end da jeg siden i Herders adspredte blade [Note 15)] fandt fremsat, hvad jeg her havde været vidne til.

Dette sande paradisiske syn, mennesket som konge dvs. fader mellem dyrene, interesserede mig uendeligt, og den interesse, jeg deri fandt, var mig igen ingen ringe anbefaling hos den gamle; han fandt alt mere og mere fornøjelse i at føre mig omkring, bragte mig ud på marken til sine får, der med al denne slægts egne kælenhed og godmodighed kom trippende ham i mode; derfra til en arm af søen, der gik op i hans marker, og hvor en snehvid svane med sine grå unger ikke før blev ham va'r, før hun i spidsen for sin hele skare stoltelig pløjede vandet

for at modtage så godt som af hans hånd brødstumper og andet sådant, han i sin vestelomme bragte den med, mens en vrimmel af småfisk med en sikkerhed, som noksom viste, de hverken havde lært at frygte krog eller båd, flokkede sig i strandbredden for at snappe de smuler, der faldt af hans hånd.

Efter at vi havde fuldbragt hans ronde, som han kaldte det, tog han mig ind igen i sit hus; også dette havde et højst forunderligt robinsonsk udseende; en synderlig simpelhed stak ubeskriveligt af ved siden af enkelte kostbare ting, der for det meste var anvendt såre langt fra deres oprindelige bestemmelse, ligesom også en vis udenlandskhed hist og her udgjorde en påfaldende kontrast med det øvrige danske landboudseende; man spiste f.ex. på ler, men fik saftevand af en sølvkaffekande; man sad på en træstol med en selvflettet stråhynde under et italiensk madonnahoved eller foran en afstøbning af den vatikanske Apollo; på den simple hvide væg hang mangfoldige tegninger, for det meste af hans nabolag, og adskillige af disse tegnet flere gange, fra forskellige synspunkter, under forskellig belysning, til forskellige års- og dagtider; og nu atter ved siden af disse andre egenhændige tegninger, snart af Italiens majestætiske ruiner, så af dets stolteste pragtbygninger; nu af Poflodens paradisiske egne, så atter af de vildromantiske landskaber om elven i Sachsen og Bøhmen.

Særdeles morede det oldingen at se, hvorledes indtrykket af alle disse til dels nye genstande delte mig mellem sig; nu stirrede jeg på en italiensk madonna, hvis skønhed allerede henrev mig, skønt jeg endnu ikke forstod den; så hilste jeg med jubel en af mit fædrehjems genkendte egne; så måtte jeg fra

disse billeder hen til vinduet, for at se, hvad en eller anden usædvanlig bevægelse i hønsegården kunne betyde; derpå fik jeg atter noget at skaffe med hans hunde, især med en puddel, der inde i huset lod til at have den fornemste opvartning, og som endnu i klogskab syntes over de andre; også gav alt dette mig naturligvis lejlighed til hundrede barnagtige spørgsmål, der ikke sjældent lokkede smil på den gamles læber, såsom, da jeg, der i denne tryllekreds fuldkommen havde glemt alt, hvad man fra vuggen af havde fortalt mig, spurgte ham, hvor da hans folk var henne, siden man ingen af dem så?

"Jeg har ingen," sagde han, "jeg lever ganske alene."

"Ganske alene!" gentog jeg forundret, som man så ofte bliver, når man i virkeligheden ser det, som man hundrede gange har hørt sige uden at gøre sig nogen ret forestilling om det; "men hvor kan De det?"

"Man kan, hvad man må, min dreng!" sagde den gamle med en tone, som, så lidt jeg den gang forstod den, gennemfo'r mit inderste.

"Men da kunne vi jo let," svarede jeg med barnlig tjenstagtighed, "skaffe Dem et menneske ..."

"Et menneske!" faldt den gamle mig i ordet med et forunderligt smil; "måske ikke så let."

"Å jo," blev jeg uden at have forstået ham i mine tjenstfærdige nidkærhed ved, "en pige eller en karl, der ..."

"O ja!" faldt han mig atter i ordet, "en pige eller en karl, der tog min løn og måske tog til takke med min tarvelige kost, fandt jeg kanske endda, skønt mulig knap nok; men de levede ikke med mig endda."

"Da ville jeg gerne leve hos Dem," brød jeg ud af fuldeste hjerte.

"Det blev du snart ked af, min dreng!" sagde han smilende.

"Nej!" faldt jeg ham fyrigt i ordet; "her er så rart, og De er så god," og klyngede mig op ad ham i det samme.

"Nå, nå!" faldt han mig med en synderlig højtidelighed i ordet, "nå, så vær mig da velkommen, når og så tit du vil komme."

Mere end engang har min gamle siden, da han så mig i stand til at forstå ham, sagt mig, at han ved den besynderlige måde, hvorpå jeg blev ført til ham, næsten fra allerførst havde anset mig som Forsynets besynderlige gave, umiddelbart sendt ham til at lindre det savn, han midt i sit paradis følte, trangen til en menneskelig skabning, der var kød af hans kød, ben af hans ben, hans hjerte og ånd nærmere beslægtet, end selv det klogeste og kærligste dyr kunne være. Overalt havde den gamle mellem adskillige egenheder, som hans ensomme levemåde og stilling nødvendigvis måtte medføre, også en synderlig tro på Forsynets umiddelbare styrelse i de mindste ting, så at han ikke lettelig bortskød nogen ting, der så at sige af sig selv blev givet ham i hænde, eller foretog noget, som der udenfra kom noget tilfældigt i vejen for. Smil ad mig, om du vil; men jeg har arvet den efter ham, og fra den kan du måske endog udlede, både at jeg ikke før har sagt dig noget om min gamle, så ofte jeg end har haft lyst til at tale om, hvad min hele sjæl er uafladelig fuld af, og at jeg har talt og taler så meget om ham i dag.

Du kan let forestille dig, at hans indbydelse blev ikke gjort mig forgæves; da det aftnede, og jeg måtte hjem, fulgte han mig længere på vejen, sagde han selv, end han i tredive år havde

været, og vi skiltes ad med den aftale, at jeg snart igen skulle besøge ham, men at jeg ingen, hvem det end var, måtte bringe med. Fra nu af tilbragte jeg næsten hele min fritid hos ham; hele min dannelse skylder jeg ham, og lærte jeg end ikke at gøre lykke, har jeg måske lært den endnu større og vanskeligere kunst at undvære den. Det var et underligt liv, denne olding førte, og som jeg lærte at føre med ham; oppe om sommeren med solen var han intet øjeblik ørkesløs og tålte heller ikke, at jeg var det; så arbejdede vi på hans marker, hvor alt, da han hverken havde eller ville have plov eller heste, blev gravet med spade, hvilket, da han ikke ønskede at frembringe mere, end han selv kunne forbruge, ikke var vanskeligt at overkomme; så passede vi hans husdyr og fjerkræ; så syslede vi i haven, så redede vi vort pythagoræiske måltid, der bestandig bestod af urter, frugter, rødder, æg og mælk, og hvor der aldrig kom noget, der havde haft liv [Note 16)]; så hjalp vi hinanden med den øvrige husgerning; så viste han mig an til mangehånde kunstflid og håndgerninger, hvori han var en mester; så tegnede han for mig og med mig; så de lange høstaftentimer, hvor vi ikke kunne se at arbejde, og hvor han dog ikke ville tænde lys, som han overalt ikke meget elskede, tog han sin harpe eller sin fløjte, og jeg, som, fordi det der i skolen på den tid var mode, havde lært noget at spille, men med kedsomhed og ulyst, lærte nu ved at spille med ham og høre ham, hvad musik var. Ikke gerne forsømmer jeg nogen lejlighed, hvor der er god musik at høre, det er min største, måske min eneste luksus, men endnu har jeg aldrig hørt

under *nogens* hænder strengen tale

som under *hans*; måske, fordi den altid havde noget at sige, fordi han ikke spillede andre stykker end enten sådanne, som havde en mangeårig, stedse tiltagende, ved andre dages minder forhøjet interesse for ham, eller også hans egne fantasier, som især er mig uforglemmelige, hvis toner uafladeligt svæver for min sjæl, o! men som jeg aldrig er i stand til at genfinde på min fløjte.

Med alt dette vidste han faderligt at sørge for, at ikke disse udenom idrætter skulde blive mig så vigtige eller tillokkende, at jeg over dem skulle forsømme mit hovedformål; idelig, snart ved vore huslige, snart ved vore mekaniske sysler, drejede han talen hen på, hvad jeg i skolen havde at bestille, og gemenlig forvandlede disse utvungne samtaler sig umærkeligt til en meget streng, men desuden lærerig eksamen. I historie, i geografi, i fysik, i matematik kunne min gamle gerne være mine læreres lærer; mindre nøje bekendt var han derimod, som let kan begribes, med de gamle skribenters gloser og fraser, men des fortroligere med deres tanker og ånd, fortrin og mangler; og ved at gøre mig ved tid og lejlighed opmærksom herpå, lære mig at søge ting, hvor man hidtil kun havde vist mig ord, gjorde han mig deres læsning både tillokkende og nyttig. Også varede det ikke såre længe, før jeg erfarede en særdeles nytte deraf; for da vor skole på samme tid fik en ny lektor af ikke mindre smag og indsigt end lærdom, og denne ved eksamen ikke ville i historien lade sig nøje med Holbergs ord om Karl den Tolvte: *om hvis så bekendte bedrifter intet behøver at siges*, som var alt, hvad mine kammerater havde at sige om det, og jeg nu gjorde ham en temmelig fuldstændig rede for denne konges hovedbedrifter og begivenheder; og da jeg endnu

ydermere, da han siden eksaminerede os i Curtius Note 17), kom til at sige, hvad min gamle havde gjort mig opmærksom på, at mange ville anse Curtius som en romanskriver, der havde sin glæde af at fortælle eventyr, men at, når man huskede på Karl den Tolvte, faldt man let på at fæste tro til, hvad hos ham blev fortalt om Alexander, tildrog dette mig således min nye lærer opmærksomhed og godhed, at jeg ikke blot blev straks flyttet op i hans klasse, men også har fra den tid af bestandig i ham haft en faderlig ven.

Omtrent på samme tid traf det sig, at min fader opgav sin handel og flyttede fra byen for at drive en temmelig betydelig selvejergård eller såkaldt parcel, som han som kautionist for en uvederhæftig køber havde måttet tage til sig. Fra nu af blev min gamle så godt som mit eneste tilhold; i det hus i byen, hvor jeg havde værelser og kost, sørgede man efter brugelig skik ikke for andet, end at jeg ikke fik for meget for mine penge; om jeg lå hjemme eller ude om natten, spiste hjemme eller ude om middagen, bekymrede ingen. Heller ikke lod min gamle de flere timer og halve dage, han havde mig hos sig, gå unyttede hen; jeg havde tilfældigvis mod skoleskik lært de første rudimenter af engelsk og fransk af et menneske, min fader ville have et anstændigt påskud til at give lidt mere end almindelig almisse; næppe opdagede min gamle den svage spire, der endnu var blevet tilbage heraf, før han ivrigt fremelskede den. Selv kunne han, hvad man i almindelighed kalder alle levende sprog, tysk, fransk, engelsk, italiensk, og kunne dem, som den kan sprog, der har lært dem i landene selv; snart vænnede han mig til næsten uafladeligt at måtte tale dem med ham, også deri havde han nogle synderlige indfald; ved vor husgerning taltes

gemenlig tysk, om literariske genstande fransk og ved vore mekaniske arbejder engelsk; for – påstod han – om kunstflid og hændighed kunne man ikke tale ret godt uden i deres fødelands sprog; italiensk bragte ban mig ikke så vidt i, at jeg kom til at tale det, skønt han havde en særdeles forkærlighed for dette sprog og dette land, som han aldrig mindedes eller nævnede uden med begejstring.

Men dog bet, der især vil blive mig uforglemmeligt, det, der ene og for al ting må gøre mig til hans evige gældner, var, hvad han virkede til min dannelse som menneske og borger. O! at jeg kunne skildre dig ham, når han i de dejlige lyse måneskinsaftener under himlens tindrende befæstning vandrede med mig mellem sine kæmpehøje, frugtrige, selvplantede træer, og nu hans store hjerte strømmede over af andægtig, menneskekærlig begejstring, af den mest levende, brændende kærlighed til fædrelandet, af fjerde Frederiks og hans talrige ædles taknemmelige erindring; ikke har jeg lettelig i mine senere dage fundet nogen god, nogen gavnlig tanke fremspire i min sjæl, uden at jeg har kunnet erindre mig, når, hvor og ved hvad lejlighed min gamle nedlagde sædekornet dertil. O! som blandt andet en aften – jeg var allerede student, men ilede imidlertid, så snart og så ofte omstændighederne tillod det, tilbage til det sted, der for min dannelse var usigelig vigtigere end det akademiske tyggemad, hvormed stæreunger opklækkes til efterpjat; et tordenvejr, næsten som dette i dag, var draget op fra alle sider; længe havde vi fra strandbredden nydt dette majestætiske syn, da en skyllende regn nødte os at søge til hus; længe så vi endnu fra vinduet på de slag i slag så godt som på en gang over hele horisonten knitrende lyn;

endelig syntes det lige over vor isse; stråle og skrald fulgte så godt som uden mellemtid på hinanden; ved et usædvanlig frygteligt glimt trådte jeg mekanisk fra vinduet bag pillen; med et forunderligt smil betragtede den gamle mig, slog derpå sit ærværdige øje mod himlen og spurgte: "Tror du, *han* ikke kan ramme dig der?" O! at jeg kunne skildre dig alt, hvad der ved disse ord lå i hans tone, skildre dig det høje udtryk på hans rolige, andægtigt ærværdige, af de idelige lyn oplyste ansigt; og nu den følgende samtale aldrig – min ven – aldrig er den største, den trøstefuldeste blandt sandheder: *at ikke en spurv falder til jorden, uden vor himmelske fader,* blevet mig så lys og så levende; ingen – frit tør jeg sige det – ingen af vore samtaler har haft den indflydelse på hele mit liv; endog i vor omgang har du ved mangen lejlighed måttet spore virkningen deraf; derfor kan intet – og sandelig ikke så ubetydelige stød har truffet min isse – intet i verden nedbøje mig; for stedse står min lid til ham, der sagde til havet: så vidt skal du komme, og ikke videre; men derfor – jeg tilstår det og er mine forhåbninger, min tillid, især til menneskelige planer, menneskelige foretagender, menneskelige bestræbelser usigelig ringe, for jeg ved, at kun et støvgran behøver at falde fra hin almagtshånd, og en verden standses i sin gang; derfor – skønt jeg sandelig ikke er ligegyldig for mine brødres vel, må du ofte have fundet mig is, når du blussede højt i sangvinske jubeldrømme.

"Men hvem var," – faldt nu jeg ind, måske, uden at være mig det tydeligt bevidst, uvillig til at høre mere af en lære, der så ubarmhjertigt nedbrød mine luftslotte – "hvem var denne besynderlige mand?"

"Ja!" svarede min ven, "hvem han var, kan jeg endelig nok svare dig på, og det tænker jeg, du omtrent af det foregående kan besvare dig selv. Han var den bedste, ædleste, viseste mand, jeg har kendt; min faderlige lærer og velgører; men spørger du mig tillige, hvad han var, og hvorledes han var kommet til at blive det, han var, har jeg ikke så let ved at fyldestgøre dit spørgsmål. Det er, som du vel også har erfaret, kun i de gammeldags romaner, at folk således sætter sig ned og fortæller hinanden deres levnedsløb. Så meget, jeg imidlertid, af hvad jeg ved en og anden lejlighed hørte af ham, har kunnet sætte mig sammen, havde han i sin ungdom rejst med Frederik den Fjerde og været siden meget brugt og betroet af denne sande konge og en nøje ven af hans mænd og venner, Ramshart, Møinichen, Barchman, Lüders. Da kongen efterhånden blev svagelig, og min gamle ønskede en stadig stilling, havde han været bestemt til en mig ubekendt, men uden tvivl ikke ubetydelig post på det Vordingborgske rytterdistrikt, der var fjerde Frederiks øjesten; ved samme lejlighed havde han fået den liden gård, han beboede, i fæste på levetid og var i begreb med at gifte sig, og det med en inderligt elsket pige, hvis fader uden tvivl var en af de mindre hofofficianter.

Men sorgens dag, den 12. oktober 1730 kom; Danmarks gode genius bortvendte sit ansigt, fjerde Frederik døde, og det blev nu i de nye magthaveres øjne en brøde at have været blandt hans, eller som hofsproget lod, blandt Anna Sophias venner. Med føje glad ved at være blandt de lykkeligere af disse, som glemtes, da de ikke på nogen embedsliste faldt avind i øjnene, besluttede min gamle at henleve sine øvrige dage på sin liden gård som landmand i stilhed, og sysselsatte sig nu med at

udpynte og indrette den på det bedste, at dette opholdssted også kunne blive hans tilkommende kone behageligt. Men – også der havde bladet vendt sig; vel ikke, så vidt jeg fra enkelte ord af den gamle kunne slutte, så lige hos hende; men da han efter nogen tid kom til byen i den tanke at bringe denne forbindelse i rigtighed, viste hendes forældre og hele familie en sådan fremmed kulde imod ham, eller rettere gik af vejen, og, når de kunne, lukkede vinduer og døre for ham som en befængt og havde tillige fået en så ganske forandret, sukkende tone og kending, at han fra første øjeblik af fattede, han måtte gøre sin regning på en med bibelske sprog og pietistiske talemåder udpyntet kurv fra faderen, der ydermere for større forsigtighed havde fået sin datter ud på landet, hvor hun ikke længe derefter ved faderlig myndighed og familie-overhæng kobledes til et menneske, hvis hoved hang til den rette side, men med hvem hun levede ulykkeligt og døde kort efter.

Nu var verden bortdød for min gamle, og snart bortdøde han også ganske for den; adskillige chikaner, han, som en halvt om halvt prisgivet falden, hyppigt mødte fra nogle af de småvæsner, der altid søger at sætte sig i nåde ved at fortrædige dem, de ved at være i unåde, bragte ham til at bortleje på sin livstid for sin egen afgift de jorder, der var til gården, og ikke forbeholde sig videre, end han med egne hænder kunne drive, skille sig ved sine tyende, som man betjente sig af til at volde ham tusinde fortrædeligheder, så meget mere, som en af stedets gejstlighed havde kastet den mistanke på ham, at han var en separatist Note 18) og papist – ateist var ikke den gang modebeskyldningen endnu – og således var han så godt som umærkeligt efterhånden kommet rent ud af alt

menneskesamkvem og var nu en fuldkommen eneboer, indtil Forsynet på den besynderlige måde førte mig til ham; – dog, jeg vil hellere fortælle dig en underlig scene, som jeg dog har at takke for det meste, jeg kan sige dig om ham.

Det var det sidste år, jeg havde den lykke at eje ham; jeg havde været ude at hente den besked, at der intet var at arve efter min et par års tid i forvejen afdøde fader, og tog nu efter sædvane til min gamle; jeg ved ikke, så mange hundrede gange, som jeg havde været hos ham, var ingen gang mig så forunderligt mærkelig, som denne var; der er næppe en eneste dag, hvorfra jo en eller anden synderlig omstændighed står dybt indskrevet i mit hjerte.

En aften, det var en af de dejlige lyse måneskinsaftener i august, da nat og dag ligesom umærkeligt glider over i hinanden, sad vi efter gammel skik under de to herlige høje valnøddetræer i gården og spillede sammen på fløjte; det var, som han den aften slet ikke kunne holde op. Hans yndlingsstykker, hvoraf han ellers kun *per la bocca dolce* [Note 19)] – som han selv udtrykte sig – plejede til slutning at spille et enkelt, blev denne aften alle gennemspillet; endelig faldt han i at fantasere, og aldrig hørte jeg han fløjte så talende, så smeltende, så henrivende, det var svanens afskedssang; omsider ligesom hendøde de sidste lange, udholdende, højtideligt vemodsfulde toner; der blev en stum pause, vi rejste os begge for at gå til hvile; idet vi gav hinanden hånden tavse til afsked, drog et tindrende stjerneskud sit lange, lysende ildspor over vore hoveder og forsvandt for vore øjne; synderligen greb dette tilfælde ind i den gamles tankerad; med styrke trykkede han min hånd og sagde med en tone, som jeg hører endnu:

"Vort sande sindbillede: *glimte, forsvinde, ikke mere være til og intet spor efterlade på Jorden*." Hans højtidelighed udbredte sig over mig; det var, som jeg besjælede af hans ånd; med kraft holdt jeg fast på hans hånd, som han var i begreb med at drage tilbage, og sagde med en energi, der hævede mig over mig selv, de dejlige linjer af hans yndlingsdigt, Addisons *Cato*:

> If there is a power abov' us –
> And that there is, all nature cries aloud
> Through all her works – he must delight in virtue
> And that, what he delights in, must be happy.

"*But,*" faldt nu min gamle, mere med tungsindig højtidelighed end klagende mismod, mig i ordet:

> *But when? and where?*

Opflammet, begejstret, som at et højere væsens indskyldelse, strakte jeg den anden hånd mod himlens stjerneklædte befæstning og svarede:

> T'is heaven itself, that points out an hereafter.
> And intimates eternity to man,

og nu, som gennemstrømmede af én følelse, udbrød vi på én gang hånd i hånd, med hænder og øjne opløftede mod himlen:

> Eternity! thou pleasing, pleasing thought [Note 20)],

tav begge med ét, blev stående nogle øjeblikke tavse, hensunkne i andagtsfuld stilhed, og nu sank den gamle om min hals, trykkede et faderligt velsignelseskys på min læber, og vi skiltes.

Efter en sådan aften sover man ikke; ved det første daggry var jeg oppe og ville, da jeg just samme dag nødvendigvis måtte

til København, lige som tage afsked med mine yndlingssteder, ak, for sidste gang! – Idet jeg ville gå ud i haven, kom min gamles puddel, – der, ked af vor lange sidden forrige aften, i stedet for som sædvanlig at følge ind med, havde lagt sig ude i loen og altså nu var på færde – og gjorde mig selskab. Med tankerne opfyldt af forrige aften, af tungsindige anelser, som jeg imidlertid gjorde mig umage for ikke at forstå eller agte på, omvankede jeg uden synderlig at se mig om, hvor puddelen førte mig, mere end jeg tog selv nogen ej. Således kom jeg da til den store hasselhæk, der fra den ene side begrænsede haven og dækkede gærdet; med ét forsvandt min ledsager; jeg agtede ikke på det, for jeg så den komme tilbage og ligesom se ad, om jeg ikke fulgte den; der fattedes en hasselbusk i hækken, det havde jeg ofte set, men aldrig gjort mig videre tanke om, da jeg så gærdet tæt indenfor og altså ikke ventede noget derimellem; men da man her i huset var vant til at agte på alle husdyrenes bevægelser, kunne jeg nu ikke andet end følge med puddelen og fandt da en ordentlig bekvem, vel tiltrådt sti, der snart førte mig ud på den mest romantiske plet, jeg nogen tid mindes at have set. Også på denne side dækkedes gærdet af en for øjet uigennemtrængelig hæk, men næsten af lutter blomstertræer af forskellige slags, og som, uagtet de stod i naturens indtagende tilsyneladende uorden, dog ikke kunne andet end være plantet, da deriblandt var mange, der i vore lande ikke vokser vildt; tæt der fordi rislede over et leje af sand en spejlklar bæk i tusinde bugter, og i bogstavelig forstand spillende mellem blomster; for ikke blot var også på den anden side et blomsterkrat, lig det, i hvis ly jeg vandrede, men også bækkens bredder vare tæt bevoksede med de mest afvekslende, skønneste mark- og

haveblomster i en ubeskrivelig frugtbarhed; og nu tænker man sig min overraskelse, da jeg, efter at have vandret i dette paradis, ved et eneste skridt uden om en fremstående busk, med ét så mig stå over havet, det sejlrige sund med alle sine smilende øer under mine fødder på den ene, og det frugtbare sydlige Sjælland i al sin skønhed på den anden side, Vordingborg med dens ruiner lige for mine øjne; længe stirrede jeg på denne maleriske udsigt, der endnu forhøjedes ved betragtningen af den nøgne, ved strandens bølger udhulede, selv af min venlige bæk undergravede og i bogstavelig betydning med undergang truende brinkpynt, hvorpå jeg stod; endelig gav jeg mig videre på min sti, og næppe havde jeg gjort få skridt, før jeg atter så mig inde i smilende blomstergange, aflukket fra den øvrige verden og netop ved bølgernes dæmpede brusen mindet om, hvor jeg var; efterhånden begyndte nu plantningerne at antage et alvorligere, højtideligere præg: højere træer, mørkere skygger modtog mig; og nu midt i en grantykning, hvor ikke solens fineste stråler enten sommer eller vinter kunne trænge sig ned, så jeg foran mig ved en liden bænk stå en solskive, hvoraf til overflod viseren var afbrudt; jeg mindedes tillige, at jeg havde anmærket, at der midt i blomsterkvarteret uden for hans hus var en liden unyttet plet, og at, da jeg en gang undrede mig herover til ham, jeg havde fået det svar: *der havde stået en solskive, men den var flyttet*, uden at jeg nogensinde havde kunnet opdage, hvor den var flyttet hen. Jeg kunne nu intet øjeblik drage i tvivl, at dette jo havde sin betydning; jeg gik endnu nogle skridt frem, og midt i en liden halvcirkel af italienske popler, over hvilke en bag ved stående kæmpeeg udbredte sin majestætiske krone, stod et brystbillede

af min gamles kongelige helt, Danmarks gode genius, *Frederik den Fjerde*, men, hvad især faldt mig på, stod omvendt, med ansigtet ind ad nichen til, og, som jeg ved nøjere eftersyn befandt, for ikke såre længe siden flyttet således, da de spåner, der ved denne omflytning var skåret af fodstykket, endnu temmelig friske lå der omkring; ligesom også nogle buske, der stod foran ved poplerne, syntes ikke at have været meget længe plantet der, og nu allerinderst under den melankolske skygge af en hel klump hængebirke var opkastet en jordhøj, på hvis top var anbragt en hæk, hvor fra til min forundring ikke var den mindste udsigt uden ned i en temmelig dyb hule, der var gravet midt i højen, og i øvrigt aldeles tom; på begge sider af bænken stod to antikke hoveder, som den gamle selv havde bragt med fra Italien; over graven stod et kors, og på fodstykket en ibenholts medaljon med et overmåde skønt kvindeligt ansigt, uden tvivl min gamles eget arbejde og elskede.

Som jeg fordybede mig i betragtningen heraf, hørte jeg med et min puddel bryde ud i den glade bjæffen, der altid bebudede, at den gamle nærmede sig, og fluks så jeg den som en fugl fare ham med glæde i møde. Jeg fulgte den, noget forlegen med, hvorledes han ville optage at finde mig her på egen hånd inde iblandt sit hjertes løndomme. Men ikke længe lod han mig blive i uvished.

"Nå! – er du her?" udbrød han, og rakte mig venligt hånden; "da jeg ingen steder kunne finde dig, randt det mig straks i tanken, du måtte være fundet her ud."

"Sort" – sådan hed puddelen – "har ført mig her ud," sagde jeg; "min fader er dog ikke vred, for ..."

"Vred?" afbrød han mig med mildhed og ømhed, "og mener du, at her er nogen slags mysterier, du kunne vanhellige! Den guddom, her dyrkes, er *erindringen*, og Gud være lovet, der er intet, hverken ved den eller dens dyrkelse, jeg behøvede at dølge for nogen."

"Men da De aldrig har vist mig ..."

"Jeg skar mig i hånden i forgårs, viste jeg dig det? Jeg forvred en gang på min rejse i Italien med Frederik den Fjerde mit ene ben; har jeg vist dig det. At vise sår eller ar er at ville ynkes, og Gud ske lov! det har jeg ikke behov. Overalt – hvad der ikke kommer – som man kalder det – af sig selv, det kommer ikke hos mig! Din time var ikke før nu; så kom da."

Med bankende hjerte, men mere af deltagende end nysgerrig forventning fulgte jeg ham, vi standsede ved åbningen.

"Her," sagde han, "har du en betydende lære fra naturens hånd, ikke fra min. Den jordplet, vi beså og beplanter med blomster, er en tynd, undergravet, udhulet skorpe; i det øjeblik, vi måske drømmer om at have fået vort paradis i stand, styrter det sammen under vore fødder, og vi begraves med det."

Disse ord sagde han med en så profetisk begejstring, med en så underfuld energi, at det blev sort for mine øjne, jeg svimlende greb ham i armen, og det var mig, som jorden i samme øjeblik skulle rulle bort under mine fødder.

"Nå! nå!" sagde den gamle smilende, "i dette øjeblik sker det vel ikke, så kom da! kom!"

Stiltiende gik vi videre og kom da til bænken og den afbrudte solskive under granerne.

"På denne bænk," sagde han, "på denne plet, som den gang var åben, smilende og fri, har jeg drømt mit livs skønneste

drømme, at dele mine øvrige dage mellem borgergavn og husligt held; de forsvandt, og til en erindring flyttede jeg denne skive hid, da den holdt op at være mig til nytte, da dag og nat, morgen og aften blev mig et; da tiden ophørte for mig, og den lange evighed begyndte, begyndte med en 40 års skærsild at lutre mig til den herlighed, som skal efterkomme."

I tavshed gik vi atter videre og kom til fjerde Frederiks minde. O, min gamles skygge må have svævet for din ven, *Høstgildet*s ædle digter [Note 21)], da han skildrede sin gamle ved den første Bernstorffs støtte.

Han stod stille
og tav og blottede sit sølvgrå hoved
og nejede og henrykt så til himlen.

Aldrig har jeg hørt, læst, tænkt disse linjer, uden min gamle har stået for mig med sivhatten i sine foldede hænder, østens skønne stråler spillende på hans snehvide hår, på hans ærværdige isse, med bøjede knæ og et øje, hvori tindrede velsignelse over hans fædrelands herlige konge og tak til den Gud, der havde undet ham at se hine dets hædersdage. Lidt efter lidt rejste han sig igen, dækkede sit hoved, tog med højtidelig anstand min hånd og sagde; "Her, hvor vi står, min søn, stod *danerkongen*, Frederik den Fjerde, og så ud over sit kære Vordingborgske krongods, over sit skønne, lykkelige land, så dem bygge på de skoler, der var hans halvhundrede års takoffer; her gav han mig denne odde på livstid, at jeg efter min evne og i mit kald skulle ærligt gå ham til hånde i det store og gode, han mente disse egne, som hele sit folk; her om ham stod hans venner og mænd, der mente ham og Danmark det ærligt, og som derfor … Dog nej! ingen bitter tanke besudler det sted,

der er helliget fjerde Frederiks minde! Gud give dig, min søn! at opleve de dage, at Danmark får en sådan Frederik, og han sådanne mænd og venner igen, og du skal føle, med stolthed og fryd føle, hvad det er at være dansk."

Atter hensank vi i en højtidelig, næsten andagtsfuld tavshed; fordums dage drog synligt forbi den gamles sjæl og prægede deres vekslende spor på hans ansigt; et langt, dybt suk bebudede mig omsider, at hæderstoget var forbi, og sørgetoget begyndte; for at afbryde dette faldt jeg halvt tankeløs ind:

"Den gang var her da ikke så bevokset med buske som nu."

"Den gang," faldt nu den gamle med den hårdeste tone, jeg nogen sinde af ham havde hørt, mig i ordet, "den gang knejsede ikke heller en ny herregård op, hvor man henvendte sit øje."

Jeg tav og undertrykte hastigt det spørgsmål, hvorfor støtten var vendt.

Vi kom nu til højen.

"Her," sagde den gamle, "her er mit kæreste sæde; hidtil har du set mine erindringer og savn; her ser du mit håb, det er på hin side graven; her sidder jeg tit hele timer og nyder i tanken den tid, som skal kommet."

"Og disse to hoveder," sagde jeg, "det er nok Aristides og Phocion Note 22)."

"De er," sagde min gamle "et bitterhedsmindesmærke fra november 1730. Jeg satte dem hid ved den første tidende om, hvordan man behandlede Frederiks venner, men da stod korset her ikke; jeg har siden tit tænkt på at tage dem bort; men lad dem stå; de minder mig om, hvad jeg var, og lader mig des mere levende føle, hvad jeg skylder *ham*, den *fredegode*, ved hvem jeg er, hvad jeg er."

"Og denne medaljon?" faldt jeg ham i ordet, "er det en madonna?"

"Så?" svarede han; "har du også hørt, at vi skulle være kommet fra vor italienske rejse som katolikker? ja!" vedblev han, "en madonna er det, men ikke den, du mener. Du undrer dig måske over, finder måske afgudiskhed i, at hun er der; og imidlertid var uden hende måske alt dette ikke således."

Med en forunderlig patos gentog han nu af sin yndling Petrarca:

> Levom' mi il mio pensier in parte, ov' era
> Quell, ch'io cerco, e non ritrova in terra Note 23).

"Og graven?" blev jeg ved.

"Den skal modtage det alt; når jeg er død, bar jeg føjet anstalt, at alt dette skal nedbrydes, borthugges, brændes, og asken og bruset kastes i denne grav, som mine egne hænder har gravet dertil."

"Og hvorfor?" sagde jeg.

"At det ikke skal være en spot eller en dårskab for fremmede, at ..."

"Men allerede som et smukt anlæg," svarede jeg, "måtte det få værdi for den tilkommende beboer, om han end ikke vidste at sætte pris på en værdig mands minde."

"Minde?" sagde den gamle, besteg med ivrighed bænken og drog mig op efter sig, "en værdig mands minde! Se! se den ene herregård efter den anden på fjerde Frederiks rytterdistrikt! og der," sagde han og vendte mig med styrke til den modsatte side, "se dem der nedbryder og oprydder levningerne af den store Valdemars kongesæde – jeg tror, til en hundestald!"

Min ven tav; hans mørke, funklende øje, hans stærke åndedrag, hans næsten vilde, højst ulige gang viste, at hin scenes erindring lå tungt på hans bryst; tavs, fuld af en underlig højtidelig følelse ilede jeg ved hans side; vel en god fjerdingvej lagde vi tilbage, uden at nogen af os mælte et ord; endelig blev hans skridt lidt efter lidt stadigere, hans øje roligere, hans åndedrag stillere.

"Og blev," vovede jeg nu at spørge, "og blev din vens sidste vilje efterlevet?"

"Punktligt!" svarede han mig, "så punktligt, som vel ellers sjældent nogen god mands vilje sker efter hans død; men den var endelig også forstyrrelse. Mit egentlige ærinde til København var at indrette mine sager således, at jeg for fremtiden kunne uafbrudt være hos min gamle; ak! jeg havde dannet mig så glade, så skønne drømme om det liv, vi skulle leve tilsammen; men hvad sagde han selv? vi besår og beplanter med blomster et udhulet jordlag, der skal begrave dem og os i sit fald. Som jeg næsten var færdig, fik jeg et brev fra en gammel skoleven, at min gamle var død, at man havde først hørt en usædvanlig tuden der ude og set duerne, ikke blot som sædvanlig flyve over at solbade sig på byens tage, men også ganske mod sædvane at komme ned i gårdene og søge føde; endelig var en af de store hunde uden kurv, uden ærinde kommet over til købmanden og havde, da man bød den æde, ædt med rådighed; man havde derpå besluttet at følge den; man havde forenet sig, var kommet derud og havde fundet den gamle liggende på sin seng, uforandret, som om han sov, men iskold og stendød. På et lidet bord for ved sengen lå hans sidste vilje, hvorved han gav alt sit efterladenskab til sin Frederiks

kære stiftelse, egnens danske skoler, på fjerde Frederiks sidste vielsesmedalje nær, som han havde legeret til mig, og den sum i danske kroner, hvis sted udtrykkelig anvistes, der var udsat til ovenomtalte eksekutor; denne tog man, da det var en mægtig mand, under bevaring og bragte ham tillige med testamentet; for resten lukkede man dørene det bedste, man kunne, da ingen havde mod til at blive natten over i huset hos sådant et lig. Imidlertid måtte dog nogle ud på natten have fået noget mere dristighed for da rettens betjente næste formiddag kom der ud, fandt de begge de store hunde ligge skudt, og der var betydelig rømmet op mellem fjerkræ og hvad andet, der var uden om; for ind i huset syntes man dog ikke at have turdet vove sig. Man fik nu den gamle – efter nogle vanskeligheder – begravet i stilhed og med så liden bekostning som muligt; puddelen måtte man skyde nede i graven, hvor den sprang ned efter sin herre og ikke var at bringe bort fra, og man dog ikke ville begrave den i kristen ord. Eksekutor lod med den ualmindeligste nidkærhed brænde, sønderslå og rydde, indtil endelig andre vedkommende måtte lægge sig derimellem, da det lod, som han i sin fromme nidkærhed ville tage hele skoven med, så meget mere, som søen kom ham til hjælp og havde bortrevet størstedelen af anlægget. Du kan let begribe, at jeg ikke lettelig kan fristes til at komme mere i de egne; vielsesmedaljen til mig fandt skifteretten aldrig, og jeg har heller ikke erfaret, at almueskolerne blev rigere ved min vens efterladenskab."

Bomhuset

En fortælling

Ce, qui redouble l'étonnement,c'est que dans le temps, dont il s'agit, il ne disparut dans l'Europe aucun homme considérable Note 24).

Voltaire:
Siècle de Louis XIV.

Det var en dejlig høstdags morgen; den unge Melnek, som på denne dag skulle forlade universitetet, hvor han havde nydt så rene glæder og fundet så mange og sande venner, vågnede efter en kort og urolig slummer, der idelig var blevet afbrudt af drømme, hvori gårsaftenens afskedssange svævede ham for øre, hvori hvert håndtryk, hvert favntag, hvert blik, hvor han havde læst sine trofaste staldbrødres smerte ved hans nært forestående savn, forestille sig for ham igen. Disse havde endnu ikke taget den endelige afsked; efter gammel sædvane kunne så elsket en medbroder ikke rejse bort uden ledsagning; men Melnek, så rørt han end var ved denne prøve på deres hengivenhed, besluttede at undgå disse mange farvel, lod sin hest sadle, skrev en seddel til følgeskabets formand, takkede dem samtlige, men bad dem undskylde, at han måtte frabede sig det, og red bort, ikke til residensen, hvor han ellers skulle være taget hen, men til sin fader, der ejede en gård nogle mile derfra. Tungsindig forlod han ***, som, så lidet behageligt dets ophold end er i sig selv, og så ubehageligt det i begyndelsen havde været ham, dog ved venskab var blevet ham kært; med tåre så han tilbage dertil, idet han var på toppen af den høj, hvor han sidste gang kunne øjne det; de glade dage, de mange

elskede venner svævede livagtigt for ham; han gav sin hest af sporerne, ligesom han kunne undfly alle disse billeder ved at komme fra højen; men dette forsøg på at undfly dem, gav dem i begyndelsen endnu mere livagtighed. Han overlod sig da til dem, og nu, da han ikke mere ville forjage dem med magt, veg de, som altid sker, af sig selv lidt efter lidt og gav plads for udsigter over fremtiden, forestillinger om det, der ventede ham på den ny bane, han nu skulle betræde, om hans faders glæde ved at se ham uventet igen, om de veje, han ville bryde sig til at virke og gavne. Således hensvandt adskillige timer; imidlertid blev dagen alt mere lummer, luften alt mere uklar og tung, og endelig rejste sig et tordenvejr, der nåede vor rejsende just, som han var kommet et godt stykke ind på den store og øde lynghede. Her red han en tid lang uden at kunne finde ly eller skjul; endelig blev han langt borte et bomhus va'r, ganske gennemblødt kom han dertil; en ærværdig olding åbnede bommen for ham:

"Gode gamle!" Sagde Melnek, "vil han ikke låne mig hus, til vejret går over?"

"Meget gerne!" svarede denne.

"Men min stakkels hest?"

"Ja! Stald har jeg ikke; men jeg skal dog nok bringe den i tørre."

Melnek takkede, sprang af og gik ind i stuen, hvor han til sin store forundring fandt Brindleys Horats liggende på bordet, og den skønne ode: *Bøde skal du for fædres forbrydelser!* opslået.

"Har han børn?" spurgte Melnek, da den gamle, der havde trukket hesten i ly, kom igen ind i stuen.

"Nej!"

"Hvem læser da i den Horats?"

"De skal vel have Deres vadsæk! De er jo ganske våd!" sagde den gamle, tog i det samme Horats'en af bordet, kastede den op på en hylde over døren og belavede sig til at gå ud efter vadsækken.

Melnek følte af denne adfærd, at han ikke måtte spørge mere, takkede altså for den gamles tilbud, og denne gik. På hylden over døren lå endnu et par bøger af samme format, som Horats'en; Melnek havde ubeskrivelig lyst til at efterse, hvilke det var; men så megen ærbødighed havde den gamles ærværdige og højtidelige udsende og adfærd indskudt ham, at han ikke dristede sig til at mætte denne nysgerrighed. Siden har han erfaret, at det var Tacitus og Lucan.

Den gamle kom nu med vadsækken, og Melnek klædte sig om. Under omklædningen kom de lidt efter lidt i samtale. Melnek var blevet ubeskrivelig begærlig efter at erfare, hvem denne synderlige mand kunne være, som han fandt således begravet i denne udørk, og den gamle lod til at have fattet godhed for Melnek. Hændelsesvis kom denne til at sige, at han nu tog hjem til sin fader og derfra til residensen for at søge sin lykke.

"Lykke!" gentog den gamle med et ubeskriveligt smil: "Hvad kalder De lykke?"

"At gavne sine medmennesker, belønnes, elskes og agtes af dem!"

"Kan man det?" spurgte hin videre.

"Hvorfor ikke? når man redeligt tragter efter det!"

"Tror så ens medmennesker det?"

"Når man ikke giver dem anledning til at tro andet."

"Tager de da heller ingen?"

"Undertiden; men til sidst vinder dog sandhed."

"Som da athenienserne rakte Sokrates giftbægeret!"

"Den gang vandt den i det mindste lidt silde."

"Eller da Aristides blev jaget i landflygtighed!"

"Men dog igen kaldt tilbage."

"Eller da Phocion ikke engang måtte finde et gravsted i sit uskønsomme fædreland?"

"Men De tager også alle Deres eksempler fra ældre tider?"

"Skulle da de nyere være bedre?"

"Det synes mig."

"Regner De Henrik den Fjerdes dage til de nyere tider?"

"Det var en oprørs og fanatismes epoke."

"Faldt Gustav Adolph for fjendehånd?"

"Det er en lod, som hviler over de højere klasser, at de ikke kan gavne det hele uden at fornærme eller i det mindste fortørne enkelte."

"Hørte da den ædle Rousseau også til disse, siden man ikke engang ville unde ham et fængsel til fristed?"

"Jeg ved ikke, om de kender de to linjer af et meget skønt digt til hans minde:

> Les mortels, qu'il vouloit forcer a se connoitre,
> S'etoient trop avilis pour non pas l'en punir. Note 25)

Alle sandheder er ikke behagelige at høre; og de, han forkyndte, var især såre ubehagelige for dem, der havde magten i hænde."

"Og nu vor Lessing! hvem fornærmede han ved hans utrættede og redelige gransken efter sandhed?"

"Men ville De dog ikke hellere være Lessing end Gøtze?"

"Hvem vil ikke hellere være lammet end ulven, men hvem vil dog gerne sønderslides?"

"De tror meget lidt på menneskegodhed."

"Mennesket er godt; men menneskene er onde. Det er næsten den eneste sentens, jeg har beholdt igen af min Rousseau, og Gud ved, hvor sand den er, især når man bedømmer menneskene efter deres handlinger, og ikke efter de hensigter, de har, eller tror at have derved."

"Men skal man da leve unyttig, ukendt i verden?"

"Kære unge mand! gå i rette med Dem selv! De sætter unyttig først; men skulle ikke ukendt være det, der lå Dem mest på hjerte?"

"Nå, og om så var!"

"Melnek! det, De frygter for, det, De anser for ulykke, er den eneste, den misundelsesværdigste lykke på Jorden; at leve ukendt, er at leve umiskendt! og at miskendes, tro mig, det er den tungeste af alle de forbandelser, der af Pandoras æske gød sig ud over Jorden. Og tro ikke, tro for alting ikke, at de, som lever ukendte, lever derfor unyttige! Som oftest er disse, der virker i stilhed, i det små og med lempe, de egentlige og sande gavnere. De fleste glimrende revolutionister og reformatorer arbejder i almindelighed for dem selv, for deres egen ære og fordel, idet de indbilder deres medmennesker eller medborgere, at de arbejder for disse; hvilket de endelig og undertiden indbilder dem selv."

"Men alle sygdomme er ikke tjent med lempelige midler; disse er som oftest palliativer [Note 26)]; og stundom behøves der radikalkure."

"Som i almindelighed kun læger en sygdom ved at forvandle den til en anden og ofte ulægeligere. Radikalkure kræver desuden fra patientens side en tiltro og lydighed, som man ikke må gøre sig regning på, når det er et helt folk eller en klasse af mennesker, man tager i kur. Selv de få, vi nævnte før, som med virkelig redelige hensigter, og med så usædvanlige evner vovede sig til dette kæmpeforetagende, hvor lidet udrettede de? De opofrede sig selv til liden vinding for den gode sag. Melnek! i dag er første gang, jeg ser Dem! Men tro en gammel mand, der kanske kender mere til verden, end De venter! De skal nu til at gå ind i den; De har hoved og kundskaber; De har iver og varme for det gode; så kort vor samtale har været, har jeg hørt mere end et træk, hvoraf jeg har set, hvad for ideer De går frugtsommelig med, hvorledes De vil erklære despoti og misbrug og fordomme åbenbar krig, hvorledes De har besluttet at blive helt eller martyr for sandhed og ret; men tænk på mig! gå sagte og gå sikkert! tro mig, De gavner da mere og varigere. Har De Deres egen lykke kær, følger De min advarsel."

"Men anser De da ikke det for lykke, at man kan være sig selv bevidst, at man med iver har søgt at fremme sine medmenneskers vel! Regner De ikke på denne dydens egen uadskillelige løn!"

"Hos de fleste reformatorer og omstøbere ville denne selvbevidsthed vel være selvbedrag."

"Som den største del af den menneskelige lyksalighed."

"Derfor varer også største delen af den menneskelige lyksalighed så ubeskrivelig kort og efterlader sig så bitre efterveer, når selvbedraget ophører. Men jeg vil endog sætte, hvad jeg virkelig tror om Dem, at denne selvbevidsthed ville

være grundet; tror De, den derfor blev varig? Når De nu ofte, idelig, stedse så Deres uskyldigste, Deres rosværdigste handlinger og hensigter miskendte, misdømte, mislønnede! det er sådan, at denne miskendelse ville i begyndelsen give Deres selvfølelse styrke! men det blev fortvivlelsens krampestyrke; den ville afløses ved afmagt; da synker De igen, som De rejste Dem; De får øjeblikke, hvori De ser Dem selv og Deres handlinger i det hulspejl, miskendelsen rækker, og hvorledes står det da med dydens egen uadskillelige løn? Vist nok vil også denne paroksysmus igen gå over; De vil atter føle, at De sker uret! Men tror De, at man kan føle det idelig, levende og længe uden at fristes til had og hævngerrighed og hovmod? Deres miskendere vil så længe pålyve Dem disse laster, til De endelig smittes af dem! og hvorledes går det så med selvbevidstheden? Evig at lade sig miskende, og dog evig at blive den samme, var kun en Sokrates givet, og han var ikke blevet så navnkundig for dette forhold, hvis det havde været så let at gøre ham efter."

Under denne samtale, som varede temmelig længe, var vejret opklaret; så gerne Melnek end havde talt længere med den gamle, følte han dog, at han skyldte sin hest at ride et sted hen, hvor den kunne blive forsørget, og han måtte altså til at tage afsked. Efter nogle forlegenhedsudflugter sagde han omsider:

"Jeg føler nok, at jeg ikke tør byde Dem penge; men er der ingen ting, jeg kunne gøre Dem en fornøjelse med ..."

"Jeg trænger til intet," sagde den gamle: "jeg har her i min lange ensomhed vænnet mig til at forsage alle de ønsker, det ikke står til mig selv at opfylde. Den eneste fornøjelse, De kunne gøre mig, var, om De ved lejlighed ville se til mig igen."

"Må jeg det?" spurgte Melnek glad.

"De skal have tak, om De vil," sagde den gamle; "det er forunderligt, jeg har nu i 18 år levet her, uden enten at have eller behøve nogen slags omgang, og nu, da De rider bort, er det for mig, som jeg blev første gang ene."

Men hvoraf kom også denne besynderlige godhed, som den gamle så straks fattede for dette unge menneske? var Melnek kanske ...

Jeg ser, kære læser! hvor Deres indbildningskraft vil hen; hvis jeg skrev en roman, ville der nu intet være mig lettere end at bilde Dem ind, at Melnek var en uægte søn af en stor herre, at hans faders letsind havde kostet hans moder livet; at faderen havde erfaret hendes død, at ruelse og nag havde pisket ham rundt, som Orests furier, at han omsider i dette bomhus havde fundet et fristed, og at de forsonede guder ved denne hændelse havde ført hans søn igen i hans arme; jeg kunne da her tillige tage anledning til at tale meget om naturens og blodets lønlige stemme; men jeg vil rent ud erklære, at naturen og blodet herved har ikke det mindste at gøre, at Carl Heinrich Melnek efter alt, hvad jeg om ham har kunnet erfare, var herremanden Georg Melneks rette ægte og eneste søn, undfanget og født på en tid, da bemeldte bommand i det mindste var gode hundrede mile derfra, og at bommanden ikke er ham i mindste måde pårørende eller vedkommende.

Men hvem var denne gamle?

Det er just det, kære læser! jeg længes efter at komme til at fortælle dig, men først ...

Men først, hr. forfatter, skulle vel de grundsætninger, denne gamle fremsatte, være så aldeles rigtige?

Dette spørgsmål, må man tilgive mig, jeg ikke tror mig forpligtet til at besvare; det er nok, når vi af det følgende ser, at disse grundsætninger virkelig var den gamles, og hvordan han vel var kommet til dem! jeg fortæller dem kun og forsvarer og gendriver dem ikke; men jo længere her, siger ordsproget, jo senere der! man tillader mig altså, at jeg fortsætter min fortælling.

Det var ingen sædvanlig og tom kompliment af Melnek, at han så glad havde modtaget den gamles anmodning om at besøge ham tiere. Da bomhuset ikke lå uden et par mile fra den gamle Melneks gård, red han flittigt hen til det, og jo nøjere han lærte at kende oldingen, jo mere fandt han ham, en mand af de mest udbredte kundskaber, den fineste kendskab til verden og mennesker, i højeste grad fortrolig med Europas politiske tilstand, som den for omtrent tyve år siden havde været, og desmere uvidende om alt, hvad der siden havde tildraget sig. Hver dag blev det Melnek mere og mere ubegribeligt, hvem denne forunderlige mand kunne være; hver dag blev han mere begærlig efter at erfare det, og hver dag fik han mindre og mindre mod til at fritte om det. Imidlertid havde den gamle efterhånden, som han blev mere kendt med Melnek, af ham ladet sig låne de bøger, som i fordums dage havde været hans yndlingslæsning, og som han i sin ensomhed stundom havde ønsket at læse engang endnu. Deriblandt var Rousseaus *Heloise*, og hans *Emil*. En dag bragte Melnek ham de sidste dele af denne; mens nu Melnek efter sædvane red sin hest til nærmeste landsby for ikke at være nødt til, som første gang, at bryde op, før han ville, havde den gamle bladet i disse to dele og der fundet fragmentet *Emil og Sophie*, eller *De ensomme*. Da dette var

ham aldeles nyt, og titlen lokkede ham, gav han sig straks til at læse i den; men da han her traf på det så skrækkelige og sande skilderi af Emils smerte ved Sophies utroskab, gik det ham, som Plutark fortæller, det gik Porcia ved at se afbildningen af Hektors og Andromaches afsked. De ilde tillægte sår brød op; han genkendte her sine fordums lidelser og følte dem derved på ny. Hans tilstand var skrækkelig. "Unge menneske! hvad er det, De har bragt mig?" råbte han Melnek fortvivlet i møde, da han så denne komme langt borte. En smerte som denne kender ingen lise, ingen lægedom uden at udgyde sig i en venskabelig barm; han betroede da Melnek sine ulykker med den forpligtelse ikke at åbenbare dem for nogen, så længe han levede; hans død har nu løst hans ven fra sit løfte; men inden vi begynder på denne fortælling, må vi forud erindre, at der findes adskilligt deri, som Melnek først ved senere og mangeårig omgang erfarede; for i hin smertefulde time gled den gamle over alt det øvrige, for at dvæle ved sine ulykker og sine lidelser. Derimod ønskede forfatteren at kunne foredrage disse mod den kraft, hvormed Melnek, som den gamles ord og tone uophørligt svævede for sjælen, vidste at fremstille dem. Enkelte steder, hvor han fremførte den gamle selv talende, tror jeg endnu at kunne erindre mig, og hvis de ikke taber alt for meget ved at gentages, bliver de sikkert de mest energiske i det hele.

Hin ædle olding var født i en af Tysklands sydlige provinser; hans familienavn fortav naturligvis Melnek, men at han hverken var af fattig eller ringe byrd, viser det følgende noksom. Hans moder døde i barselseng med ham, og hans fader fulgte to år efter hende i graven; herved tilfaldt det hans farbroder at drage omsorg for hans opdragelse. Dette var en

mand af fortræffelig karakter og sjældne kundskaber; men der i sin ungdom ved en ledighed havde troet sig forbigået af regeringen, i misfornøjelse herover forladt tjenesten og siden opholdt sig på en liden gård, hvor han levede af sine midler. Måske havde også ulykkelig kærlighed bidraget noget til at indskyde ham denne beslutning, i det mindste troede hans brodersøn at have adskillige grunde til at formode det. En tid lang levede han der i filosofisk tilfredshed for videnskaberne og sine venner; men da disse sidste tid efter anden adspredtes, forandredes, ældedes, bortdøde, begyndte hans ørkesløshed at blive ham til byrde. I denne epoke var det, at hans brodersøns opdragelse faldt i hans hænder.

Jo mere han bebrejdede sig selv, at han ikke var sit fædreland til nogen nytte, jo mere alvorlig måtte det blive hans forsæt at afsone sin brøde ved at danne det en nyttig og værdig borger i Astolph. Da han selv besad alle de nødvendige kundskaber til at danne denne, holdt han det for uforsvarligt at give ham i lejesvendes hænder; han tog drengen til sig og blev hans lærer, hans vejleder og hans ven. Historie, matematik og de levende sprog havde især været hans yndlingsvidenskaber, og i dem vejledte han sin fostersøn; dog dannede han ikke således hans hoved, at han forsømte hans hjerte; tværtimod anså han de undervisninger, han kunne meddele sin Astolph i samtale og omgang, for de allerværsentligste og vigtigste; frem for alting søgte han at indskyde denne et næsten romersk borgersind; og da han forudså, at den betydelige formue, Astolph havde arvet, meget let engang i tiden kunne friste ham til at blive uvirksom, for at være uafhængig, søgte han stedse at indskærpe ham, at denne formue, langt fra at fritage ham for statens tjeneste,

meget hellere gjorde ham det til pligt at opofre sig dertil, da den satte ham i stand til at efterkomme sine pligter med en frimodighed, som man ikke altid kunne vente, ja måske ikke engang altid æske af den, der satte sit og sines velfærd i vove derved. I øvrigt vidste han således at afveksle snart med samtaler, snart med læsning, snart med tegning, snart med legemsøvelser (for også heri besad han megen færdighed) at Astolph var stedse sysselsat, og dog aldrig træt af at have noget at bestille. Det eneste, denne retskafne mand ikke lærte sin brodersøn, var at kende mennesker, som de findes i verden; da han egentlig selv kun kendte dem, som de findes i bøger, og hans ædle hjerte havde ingen mistanke om alle de fordomme og usselheder, der fornedrer andres; han opdrog sin brodersøn, som om han skulle have siddet i et romersk senat, og hans bestemmelse var at leve ved et tysk hof. Ikke rigtigere var hans begreb om det andet køn; uden tvivl dømte han dem alle efter hende, han i sin ungdom havde elsket, og hende havde han da naturligvis set med kærligheds øjne. Imidlertid nåede Astolph under denne anvisning sit nittende år, og nu ville farbroderen være draget med til residensen, for selv at vejlede denne ved hans indgang i verden; men en hidsig sygdom, som grasserede på egnen, bortrev pludselig denne værdige mand. Jeg græd, da han døde, sagde hin ærværdige olding, da han kom til dette sted i sin fortælling; og unægtelig var hans død for mig et uopretteligt tab; men han kunne dog ikke have afvendt mine ulykker, og altså, Gud være lovet, han ikke blev vidne til dem! Astolph tog nu til residensen, blev forestillet og i betragtning af sin formue og sin familie udnævnt til kammerjunker. Han, der af sin farbroder havde lært at holde duelighed for det eneste

middel til at forfremmes i statens tjeneste, anså naturligvis den klasse, hvori han var hensat, som en planteskole for tilkommende embedsmænd og statsstyrere, og nærmede sig med ærbødighed sine ældre kolleger som mennesker, han troede langt over sig i kundskab og duelighed. Men hvor studsede han, da han mærkede, at det eneste, de lagde vind på, var at kende dagens forargelige historie og alle dens anekdoter samt at være vel underrettede om de nyeste moder; at de anså alle andre kundskaber for at være langt under deres stand, og at de i højeste grad lod hånt om ham og hans borgerlige opdragelse. Da nu Astolph kededes ved vigtiggjorte småting, væmmedes ved dumheder og afskyede udsvævelser, fandt han snart, at hans jævnlige var intet selskab for ham; han forsøgte da på at nærme sig til ældre og vigtigere mænd; disse tog også meget artigt imod ham, bad ham til bords og til bal, indlod sig i nogle minutters samtale med ham om vejret og det sidste hofbal og den sangerinde, der var ventet fra Italien, og, med et ord, omgikkes ham som en anden kammerjunker, men trak sig ufortøvet tilbage i stiv superioritet, så snart han begyndte at ville indlade sig med dem om det mindste, der angik stats- eller embedssager. Dette fortrød ham; skønt han siden efter, da han lærte at kende de fleste af dem, fuldkommen indså, at der kunne ikke gives nogen mindre interessant omgang for en nitten års sværmer, end med en gammel hofkryber, der ved munke- eller frillegunst havde gjort og befæstet sin lykke; og af sådanne bestod for det meste det **nch**ske ministerium på den tid.

Da han altså intet sted kunne finde omgang for sig, måtte han forslå tiden med læsning og sværmeri, og han var allerede

stærkt på vejen til at lyde de idelige rejseopmuntringer, der gjordes ham af dem, som ikke vidste, hvad de skulle foretage med ham hjemme, da hans stilling med et fik en uformodentlig vending.

Der kom en ny envoye fra ***sd** til **nch** Note 27) og bragte sin kone med sig. Vor Astolph – vore læsere ved, hvorfor vi fremdeles må vedblive at kalde ham ved sit døbenavn, da vi ikke ved familienavnet – måtte nu, som hans øvrige ligemænd, gøre visit dér, og gjorde den, som alt, hvad der kun gøres af etikette, med temmelig ulyst. Men man kan tænke sig hans forundring, da han ved de første vedtægts spørgsmål til gesandtinden, hvorledes hun syntes om **nch**, i stedet for det ubetydelige svar, han havde ventet sig, hørte hende udlade sig om byen og dens kunstværker, om egnen og dens naturskønheder, med en smag og en finhed, som i fruentimmermund var noget ganske nyt for ham, hvis landsmandinder ikke kendte nogen anden konversation end at lade sig sige fleuretter Note 28) og modtage disse efter omstændighederne med et smil eller en afvisning, som begge krævede flere, og forresten at bagtale enhver, de misundte, på et sprog, som man i **nch** almindeligt antog for at være fransk, men som i Paris sikkerlig ville være blevet anset for et ganske fremmed tungemål; deres modersmål værdigedes de ikke at tale, uden til den pøbel, der hverken fortjente eller forstod fransk tiltale, og sandt at sige var det tysk, de talte, også både i stil og dialekt så pøbelagtigt, at det havde været skam at byde skikkelige folk.

Desmere henreves Astolph ved at høre gesandtinden, uagtet hun talte fransk med en elegance og præcision, som om hun havde lært det i Racinernes og Chaulieus selskab, dog at

foredrage sit modersmål, som på hendes læber fik en sødhed og en velklang, der var de **nch**ske damer så aldeles ubekendt, at de i deres harme sagde, hun talte luthersk tysk, og en finhed og en fynd, som især på den tid var det nordlige Tysklands skribenter næsten ene egen, og som Astolph af sin afdøde *oncle* havde lært at sætte pris på hos disse. Hertil kom, at hun, om man så kan sige, havde prydet sig med blomsterne af alle kundskaber og i højeste grad besad den kunst, uden mindste skin af prætension, at oplive konversationen hermed. Lægger man nu end ydermere hertil, at hun den gang var i sin skønheds fuldeste flor, og at hun var det første virkelig elskværdige fruentimmer, Astolph havde mødt, at hun straks ved første samtale kendeligt gjorde forskel på ham og på hans jævnlige og – hvilket ikke var tilfældet med hans landsmandinder – gav ham fortrinnet for disse, da kan man vel ikke undres over, at Astolph modtog indbydelsen med glæde, da man ved slutningen af hans visit, der var blevet tre gange så lang, som den efter etikettens regler skulle være, bad ham uden ceremoni at komme igen, når og så ofte han ville.

Imidlertid var dels denne utvungne gæstfrihed alt for afvigende fra den stive tone, der herskede ved det **nch**ske hof, hvor forholdet mellem indbydelser og visitter på lod og kvint var bestemt, dels var også indbydelsen selv ham alt for kær og interessant til, at han så straks turde uden omstændighed benytte sig af den. Han besluttede tværtimod at indskrænke sig til de formelige og vedtagne visitter og oppebie de sædvanlige ordentlige indbydelser. Men gesandtinden hævede snart alle disse betænkeligheder, dels ved den måde, hvorpå hun ligesom uden hensigt lod et ord falde om, *i morgen*

eller *overmorgen*, når de så ham igen, dels ved de idelige og forskellige anledninger, hun gav ham til at komme, dels ved ligefrem at forudsætte, at han måtte og skulle være med til alle de lystpartier, de foretog for at kende egnen, så at Astolph uden ret selv at vide, hvorledes det var gået til, snart fandt sig at være en daglig gæst der i huset. Da han vidste sit hjerte rent for enhver nederdrægtig tanke, og den wertherske slags kærlighed den gang aldeles var ubekendt, faldt det Astolph aldrig ind, at gesandtinden kunne være farlig for ham; han nød hendes virkelig fortryllende omgang med den fuldkomneste tryghed; ja han indbildte sig endog selv, at han kom der vel så meget for gesandtens skyld som for hendes. Også var virkelig gesandtens omgang Astolph meget lærerig og interessant, da det var en mand af megen erfaring, indsigt og menneskekundskab, og han besad en åbenhed, som Astolph undredes over at finde hos en mand i gesandtens stilling, siden han den gang endnu ikke havde lært, at den sikreste maske at skjule hemmeligheder under, er at lade, som man aldeles ingen hemmeligheder har. Men jo længere Astolph kom der i huset, jo mere tabte gesandtens omgang for ham i interesse, og jo mere vandt hendes.

Da han imidlertid var meget ung og især meget ung i verden, og altså slet ikke forstod sit eget hjerte, var måske hans lidenskab gået over som en ungdoms drøm, uden at efterlade sig spor og uden at mærkes af ham selv, dersom andre ikke havde gjort ham opmærksom på det.

Astolphs jævnbyrdige, som fra begyndelsen af havde haft den dybeste foragt for ham, og anså ham for et kryb, der var skabt til at leve i bogstøv, kunne hverken begribe eller tilgive det

fortrin, han syntes at have i gesandtens hus; og de **nch**ske damer, som gesandtinden var både meget for vakker og for vittig, og som havde et uforsonligt nag til hende, fordi hun ikke ville lade sig indespærre bag det bolværk af stivhed og etikette, hvormed de så dem nødsagede at forskanse deres kedsomhed og dumhed, var såre villige til at forene deres våben med disses. Junkerne holdt det vel for en fuldkommen umulighed, at et væsen som Astolph kunne gøre en erobring, og afmalede ham derfor som en sukkende Corydon, der ubønhørt hensmægtede for en grusom Amaryllis; men for damerne var det ikke nok at vide, han elskede hende, hun måtte også elske ham, og endskønt de var enige med kavalererne om, at det var et meget slet valg, var de dog så meget villigere til at antage og udsprede det; da just det, mente de, beviste, at gesandtinden ikke havde nær den forstand, hun blev råbt ud for.

Det varede ikke længe, inden denne bagvaskelse kom Astolph for øre; hans jævnlige tillod sig at badinere Note 29) med hans formente *bonne fortune*, og damerne, hver gang han var så ulykkelig at falde i hænderne på nogen af dem, entretenerede Note 30) ham bestandig om gesandtinden på en måde, som de anså for meget fin ironi, men som man må have hørt den fornemme pøbel i sit *medisance* Note 31) element for at have begreb om. Sig bevidst, at de i højeste grad gjorde hende uret, ville han også gerne indbilde sig selv, at de gjorde ligeså ved ham. Men jo mere han undersøgte sig, jo mere blev han bestyrket i den frygt, at det dog vel kunne være, han var forelsket i hende, og jo mere forelsket blev han. Lidenskaber, især kærlighed, er ligesom sår; skal de læges, må man lade dem være i fred; jo mere man ser til dem og rører ved dem, jo værre

bliver de. Uden imidlertid ret at ville gå til bekendelse for sig selv, at han virkelig elskede hende, fandt han dog, det var hans skyldighed at gøre ende på den mistanke, der hvilede over dem, og drage sig ud af en omgang, der var farlig for dem begge. I et af de øjeblikke, da man dristigt beslutter umuligheder med en lønlig bevidsthed om, at man næste øjeblik kan kalde sin beslutning tilbage, og dog til sin tid bringe sig selv den til regning, som en forehaft heltegerning, fattede han det forsæt, aldrig at se hende mere; men næste øjeblik udfandt han igen, at han, ved så pludselig at afbryde en omgang, der hidtil havde været så nøje, just ville forøge det rygte, det var hans hensigt at undertrykke; han indskrænkede sig da til at løse dette bånd lidt efter lidt, og det uimodsigeligste bevis, at hin første beslutning, som han med så megen selvfølelse fattede, var aldrig hans alvor, er dette, at det aldeles ikke faldt ham ind, at han uden mindste opsigt kunne have sat den i værk ved at tiltræde den rejse, han for kort siden havde haft for. Men hin anden beslutning behagede ham meget mere; her kunne han bestandig ofre til sin kærlighed, idet han lod, som han hyldede sin pligt. Vel tvang han sig til at se hende sjældnere; men han og elskov tabte intet derved; de timer, da han nødte sig til at savne hende, tilbragte han med at tænke på hende og længes efter hende; og så skøn, så indtagende hun virkelig var, kunne hun dog aldrig være halvt så fortryllende som det billede, indbildningen i slige øjeblikke foreholdt ham; også blev han herved mere og mere fortrolig med sin elskov, ved det at han, under påskud at eftergranske og bestride den, kunne sysselsætte sig med den uden ophør. Måske var dette sværmeri, når det havde brændt sin tid, omsider lidt efter lidt gået ud af sig selv; måske havde med

tiden andre forestillinger, andre genstande bemestret sig hans indbildningskraft og draget den fra hende; men nu indtraf en ny tildragelse, der med et forandrede tingenes hele stilling. Men da denne er blandt dem, Melnek har overantvordet os med Astolphs egne ord, vil vi hellere træde til side og lade ham tale.

"Jeg havde allerede i nogen tid begyndt at drage mig tilbage fra gesandtens" – fortalte da Astolph – "da jeg blev indbudt til en forehavende lystfart på *s*r*** til et nærliggende vinbjerg. Da vi stod af båden, tog hun min arm, og under det påskud, at hun ville op på den højeste spids, for derfra at overse den hele omliggende egn, ilede hun med mig bort fra de andre. Da vi var kommet et stykke fra dem, gik hun nogen tid tavs og ligesom i forlegenhed. "Dersom jeg vidste, De ikke var vred, havde jeg nok noget at bede Dem om!" begyndte hun omsider med en slags forvirring, som naturligvis formerede min i højeste grad. "Det lader," blev hun med noget mere fatning ved, "som De har i sinde at drage Dem bort fra vor omgang, og det, jeg ville bede Dem om, ville rigtig nok nøde Dem til, i det mindste i nogle få dage at komme der flittigt." Melnek! jeg har hørt mange skønne stemmer i mine dage; men mage til hendes melodiske tale hørte jeg aldrig, og når hun nu oven i købet, som her, ved tonen ville give den indsmigrende sødhed, og nu det hulde blik, hvormed det skønne sorte øje, ligesom for at understøtte mundens bøn, søgte mit, og hendes hånd, som under disse sidste ord noget fastere hvilede sig på min arm! Om hun således havde bedet mig om at styrte mig ned af klippen for hendes fødder, jeg havde ikke kunnet betænke mig et øjeblik. Lige så lidt kunne jeg give hende svar på hendes begæring; jeg begyndte at stamme noget, som skulle være en undskyldning,

en forsikring, en kompliment, jeg ved ikke selv, hvad det var; men hun, uden at oppebie enden på det eller lade, som hun mærkede forvirringen i det, tog ordet igen med den blideste tone: "Det er om få uger min mands geburtsdag," sagde hun, "jeg ville så gerne gøre ham en surprise ved en dåse med mit portræt i; men hvis jeg enten går til en maler eller lader nogen komme til mig, kan han så let få nys om det, og så er den hele spøg forbi. Jeg ved, De maler nydelig miniature; nu kom det da an på, om De ville vise mig det venskab at spilde en tre-fire timers tid på at male et hverdagsansigt." De ser selv, at så levende jeg endog følte faren i at opfylde denne begæring, så umuligt havde det dog været mig at afslå den, om den endog ikke var blevet understøttet af det påtagne halvforlegne smil, af det nedslagne, men dog opskimtende øje, og af den stærkere hvilen på min arm, som henrev mig så ganske, at jeg ude af mig selv trykkede hendes hånd til mine læber. "Man skulle snart tro, det var mig, som gjorde Dem en tjeneste!" sagde hun med en tone, som bragte mig til mig selv igen, og som i senere dage ofte er rundet mig i tanke; og nu begyndte hun med den fuldkomneste fatning at tale med mig om de omliggende egne og drog i det samme sin hånd til sig, som for dermed at pege på de steder, hun enten ville gøre mig opmærksom på eller have underretning om. Men hvis hun med et havde fået sin hele fatning igen, så snart jeg havde samtykket i hendes begæring, da gik det lige tværtimod med mig; jeg var i en ubeskrivelig tilstand; var på engang angst og glad over dette arbejde, jeg her havde påtaget mig, bebrejdede mig min glæde, og på samme tid fordømte min angst. Når hendes ynde gjorde mig urolig, måtte hendes ømhed for hendes mand betrygge mig igen. På den

anden side foruroligedes jeg ved hendes sidste anmærkning; jeg troede, jeg havde forrådet mig ved min glæde, jeg formodede endog af den hastighed, hvormed hun vendte talen til andre emner, at hun angrede sin begæring, og vist ville være betænkt på midler til at gøre denne aftale til intet; ja der var endog øjeblikke, hvor jeg anså det hele forslag for en fælde, der var sat mig, at jeg derved skulle forråde mig selv; og havde hun ikke af sig selv gjort nøjere aftale om tiden, da jeg skulle komme, jeg havde vist aldrig vovet at nævne det oftere. At jeg i denne stemning hverken var det morsomste selskab, eller den bedste ledsager, vil De let selv kunne begribe; jeg var adspredt, gav enten ingen, eller forvirrede svar, kendte ikke de byer, jeg selv ejede, viste hende en og den samme kirke fire forskellige steder, gjorde den hellige Antonius til en maler, og ville kort sagt være blevet latterlig eller modbydelig for enhver anden end et fruentimmer, der i denne min forvirring erkendte med velbehag virkningerne af sine yndigheder.

Vi kom endelig tilbage til selskabet, og Julie holdt nu med så megen varme og så megen veltalenhed en lovtale over de skønne egne og fortryllende udsigter, at intet menneske skulle kunne være faldet på, hun havde sysselsat sig med det allermindste andet på vor vandring; og da det ikke var hendes lejlighed, nogen anden skulle mærke, hvor forvirret og uselskabelig jeg var, eller befatte sig med at udgrunde årsagen dertil, gav hun sig til at gøre sig lystig over, at hun havde gået mig så træt, og med så meget lune at lade mig høre denne min træthed, at jeg umulig kunne have haft hjerte til at modsige denne usandhed, om den endog ikke var kommet mig så ubeskrivelig vel tilpas, som den virkelig kom. Imidlertid

styrkede selv denne hendes omhu mig i den mistanke, jeg undervejs havde fattet, og denne forlod mig ikke, førend hun om aftenen, da vi skulle skilles ad, sneg sig til at sige mig, at hun ventede mig næste morgen mellem ti og elleve, og at ledsage dette med et håndtryk, som, så flygtigt det var, dog var nok til at betrygge mig for, at hun på ingen måde mistænkte en elskov, som jo i hendes øjne måtte være en brøde.

Den kom da, den næste morgen, og dette farlige arbejde skulle begynde; så inderligt jeg havde længtes efter denne time, så længe den endnu var noget borte, så såre frygtede jeg den, efterhånden som jeg så den at nærme sig; jeg sinkede mig selv under tusinde forevendinger og blev glad som et barn, da jeg allerede var under hendes vinduer og nu med et mærkede, at jeg måtte hjem igen efter mine malersager, som jeg havde ladet ligge på bordet, hvor jeg forrige aften meget omhyggeligt havde sanket dem sammen, af frygt for at spilde tid næste morgen med at søge dem op. Men også denne korte frist løb til ende; jeg kom, jeg skulle male hende … O Melnek! så mange år er nu henrundne siden hint øjeblik, og endnu står hendes billede lige levende for mig. Denne hulde majestæt i hendes hele åsyn og væsen, som dæmpedes og forskønnedes ved denne indtagende blidhed; de to store, sorte, tindrende øjne, der snart slog sig beskedne til jorden, snart søgte skjul under øjenlågene, som om de undså sig ved at skulle betragtes og males; disse to skønne buer, der hvælvedes over dem, og ved et lidet tungsindigt træk, hvor de nærmedes mod hinanden, formildede den højhed, hendes majestætiske pande og hendes romerske næse ellers ville udbredt over hendes ansigt; disse kinder, der vel ikke mere havde den første ungdoms blomstrende farve, men dog

forsmåede kunstens hjælp, som om de vidste, hvor meget de forskønnedes og oplivedes ved den afvekslende, skønt svagere rødme, der i interessante øjeblikke gav dem så skønne skatteringer; håret så ganske i sin egen skønne kastanjebrune farve, hængende så naturligt, så frit, som om det blot var af en hændelse, de to lokker rullede ned at hæve den trinde og snehvide hals; denne lette morgendragt, hvis hele koketteri lod til at bestå i, at den ved sin simpelhed syntes at tilstå, at den prøvede ikke at pryde, hvad den dog ikke kunne forskønne; det var des farligere for hjertet, jo mindre den forrådte for øjet! … Og nu jeg – jeg, som i det mindste fra det øjeblik af, jeg kom til at mistænke min lidenskab, kun havde stjålet mig til at kaste et øje på hende, og nu turde, kunne, måtte beskue hende, dvæle ved hvert et træk! Melnek! har De nogen tid elsket, behøver jeg ikke at sige Dem, at jeg, over at se på hende, havde nær glemt at male; og da jeg nu et øjeblik vågnede af min rus, forlegen og skamfuld ville begynde, mit hjerte bankede, min hånd sitrede, jeg vidste ikke selv, hvad jeg skulle gøre, hvad jeg skulle tage fat på, hvad jeg skulle bruge! Jeg begyndte, og lagde an, og forkastede, og begyndte igen, og forkastede atter; og jeg tror ganske sikkert, at havde der ikke været en vis tid, til hvilken jeg nødvendigvis måtte være færdig, dette portræt var blevet uendeligt, som Penelopes arbejde. Men dagen nærmede sig, og det måtte fremmes. Så sent det imidlertid gik fra hånden, tabte hun dog ikke tålmodigheden; tværtimod afbrød hun mig ofte, når mit arbejde slet ikke ville lykkes, og da bortsladrede vi den øvrige tid.

Nu var dagen for døren; jeg tog nu maleriet hjem med mig under det påskud, jeg kunne gøre klæderne hjemme; men i det

sted tog jeg en kopi af det til mig selv; og da nu omsider originalen var færdig, kunne jeg ikke overtale mig til at skille mig ved det stykke, hun havde siddet for, men lagde i en hast den sidste hånd på kopien og gav nu denne i stedet, uagtet det elfenben, de var malet på, var af kendeligt forskellig størrelse og form. Julie lagde ikke mærke til dette bytte, uagtet guldsmeden, som skulle sætte stykket i dåsen, i min nærværelse højlig beklagede sig over, at det ikke var det mål, han først havde fået; dåsen blev imidlertid færdig, gesandten fik den, overvældede sin kone med kærtegn og mig med taksigelser, fordi han skyldte mig så kær en foræring; hele verden roste portrættet; men uagtet det måske nok var det bedste, jeg nogen tid havde malet, var der intet, jeg selv havde været mindre fornøjet med.

At imidlertid dette arbejde var alt andet end lægedom for et hjerte, der ville forvinde sin kærlighed, er meget let at begribe; også fik mit sværmeri i mine ensomme timer ny næring ved hendes portræt, som jeg her havde tilvendt mig; desuden havde det foretagende gjort min omgang der i huset endnu mere daglig og fortrolig end nogensinde før; jeg var i denne epoke blevet vidne til så mange små huslige scener, var kommet over så mange træk af veldædighed og sindsblidhed og deltagelse og mildhed, at jeg følte, jeg måtte have tilbedt hende, om hun havde været så grim, som hun var skøn. Da også på samme tid hin bagtalelse ophørte eller sagtnedes, rimeligvis fordi den havde varet sin tid, var der ingen grund mere for mig at frasige mig hendes omgang, der var blevet mig mere dyrebar og umistelig end nogensinde, og det så meget mindre, da mit selskab just nu lod til at blive mere interessant for hende, og da hun daglig syntes at fatte alt mere og mere tillid og fortrolighed

til mig. Tillige foregik der efterhånden en kendelig forandring med hende; den munterhed, den sindsblidhed, der tilforn havde været hende så egen, og som hun, når der var flere til stede, endnu bestandig vedligeholdt, gav rum for en blid og stille tungsind, når vi var ene; ja selv i større selskaber, midt i det hun glimrede mest ved sit lune og vid, overraskede jeg hende ofte, når hun troede sig uset, i en tungsindig stemning, som hun heller ikke dulgte for mig, skønt hun endnu påstod bestandig, hun vidste ingen årsag dertil. I begyndelsen troede jeg dette og frygtede for, at hendes helbred havde lidt; men snart opdagede jeg, at hun havde sikkert en årsag, som hun vidste ret godt; men som hun dog fortav mig; og at hendes tungsind var af en mørkere og bitrere natur, end hun lod mig se. Mere end engang, når jeg trådte umeldt ind, fandt jeg hende med hånd under kind fordybet i mørke tanker; stundom sprang hun pludselig op, som om jeg havde overrasket hende, vendte sig fra mig som for at borttørre en tåre, jeg ikke måtte se, og kom mig nu i møde med et kendeligt påtaget smil. At hun havde nogen lønlig græmmelse, var tydeligt nok, men hvorover græmmede hun sig? – Havde hun måske erfaret den bagtalelse, min uforsigtighed havde udsat hende for! denne forestilling forfulgte mig og dræbte ordet på mine læber, så tit jeg ville spørge om grunden til hendes kummer. Men den skulle ikke længe blive mig skjult.

En dag, som jeg kommer derhen, finder jeg hende siddende i sin ottoman, ganske hensunken i kummer; hendes hoved lå i hendes hånd, og hendes tåre randt strømmevis ned på et bord, hvorpå hendes albue hvilede; hun blev siddende ubevægelig uden at mærke min nærværelse. Uvis om jeg skulle forstyrre

hende eller liste mig umærket bort, blev jeg stående for at betragte dette mig så pinlige syn. Med et rejste hun sit hoved, hendes hånd faldt med styrke ned på bordet, de to store sorte øjne hævede sig sørgelige mod himlen.

"Nej!" sagde hun med en smertelig stemme: "Nej! Før dø tusinde gange end se mig således lønnet!"

Dersom de første ord opflammede min begærlighed efter at gennemtrænge hendes skjulte sorg, da gav dette sidste mig mod; for jeg så klart, jeg ingen andel havde i den. Jeg fløj da mod hende, greb hendes hånd, spurgte hende med kærligheds ømmeste, inderligste deltagelse om årsagen til denne grusomme smerte. Hun syntes yderlig forbavset over at være således overrasket; det lod, som hun i dette øjeblik ikke var i stand til at samle eller fatte sig, og i denne forvirring fandt hun sig nødsaget at åbenbare mig, hvad, efter hendes anmærkning, et menneske, hvis hjerte var mindre rent, og hvis sæder mindre ubesmittede end mine, måtte for længe siden være blevet va'r, at et fruentimmer, der under navn af selskabsfrøken var hos dem, i grunden var slet ikke andet end hendes mands frille, at hun bestandig så sig tilsidesat og opofret for denne, og at denne besad frækhed og nedrighed nok til ved enhver lejlighed at lade hende føle det fortrin, gesandten gav sin frille for sin kone; at der i denne morgenstund havde været en scene, da hun ikke længere kunne tåle frøkenens uartigheder og var blevet varm, og denne havde indskudt sig under gesandtens vinger og der fundet et medhold, som måtte krænke en stakkels elskende kone på det smerteligste; at han havde ladet et par vink falde om, hun kunne tage hjem til sin familie, hvis hun ikke fandt sig vel ved at leve med ham.

Den hele opdagelse overraskede mig på den skrækkeligste måde; jeg havde hidtil stedse tænkt mig Julie elsket og lykkelig, med et så jeg hende i en utro, uværdig mands hænder; hans ligegyldighed og uskønsomhed syntes mig i dette øjeblik at gøre min kærlighed mere lovlig. Hertil kom nu faren for at skilles fra hende for stedse; mit fulde hjerte var ikke længere herre over sine følelser.

"O Julie!" brød jeg med heftighed ud: "Så skal heller ikke De være lykkelig! Han skal ikke kunne føle Deres værd! Mens jeg skal føle det så ganske! Kan jeg gøre noget for at redde eller hævne Dem! sig, tal! tro, jeg lider i dette øjeblik mere end De."

Ved disse ord kastede hun sig om min hals! det var det første kys, jeg siden min barndom havde fået! og af hende og i sådant et øjeblik! Fra det af ved jeg intet mere af mig selv, og jeg fik først min samling igen ved at se os skyldige i en forbrydelse, som ... En time tilforn ville jeg før have troet det muligt for mig at myrde Julie end vanære hende.

Jeg vågnede nu af min rus, men vågnede til rædsel; ikke nok, at jeg havde overtrådt gæsteretten, misbrugt venskabs fortrolige tillid; men jeg havde vanæret, fornedret en engel; stedse havde Julie stået for min sjæl som det reneste, helligste, uskyldigste væsen! og hvad var hun nu! og ved hvem? Afsindig rev jeg mig fra hende, ilede hjem; men synet af de steder, hvor jeg så idelig havde sysselsat mig med Julies minde og nu ikke mere turde tænke på hende, martrede mig ikke mindre end synet af Julie selv. Endnu samme eftermiddag kastede jeg mig på min hest og red ud på mit gods med det forsæt aldrig mere at betræde et sted, hvor så afskyelige erindringer martrede mig;

jeg vidste ikke, at disse skulle forfølge mig allevegne, og mindst drømte jeg om, hvorledes jeg omsider skulle befris derfra.

Blandt alle de rædsomme følelser, der kunne martre et menneskes hjerte, er der ingen så skrækkelig, som had og foragt for sig selv. Mine nag, mine selvbebrejdelser lod mig ikke nogetsteds eller nogen tid ro, de røvede mig al omgang om dagen; for enhver, der så på mig, var mig en rædsom dommer, hvis blik jeg ikke kunne udholde; de jog mig op af mit søvnløse leje om natten, og afnødte endelig mathed mine trættede øjne en blund, svævede Julie for mig i den samme martrende forfatning, som jeg befandt mig i selv. Jeg så hende trøstesløs, fortvivlet, afsindig at vride sine hænder, kalde mit navn med vilde skrig, fordre sin uskyldighed, sin sindsro tilbage og forbande mig. Er ensomhed et veldædigt fristed for den uskyldig ulykkelige, da er derimod især ørkesløs ensomhed et helvede for den, der bringer nag og en såret samvittighed med sig derhen."

Så meget end denne fortælling nødvendigvis har måttet tabe ved at overantvordes på tredje hånd, vil man dog uden tvivl deraf kunne se, hvor rædsomt et indtryk disse tildragelser i deres nyhed have måttet gøre på Astolph, da de efter så mangfoldige år endnu så levende virkede på ham. Endelig randt hans afdøde farbroders formaninger ham i tanke; han følte, at hans forbrydelse på ingen måde kunne fritage ham fra, hvad han skyldte sit fædreland; men da han ikke mere kunne tænke på at vende tilbage til residensen, og en af hans pårørende just skulle gå som gesandt til **rl**, besluttede han at nytte denne lejlighed, tilbød sig at gå med som gesandtskabs kavaler og forrette legationssekretariatet, og blev imodtaget

med megen fornøjelse, da denne gesandt just ønskede sig en sekretær, der kunne og ville forrette, hvad han ikke selv havde enten lyst eller evne til. Astolph fik altså her en del at bestille, og da han snart fandt, hvor velgørende arbejdsomhed var for hans sårede hjerte, besluttede han at anvende den tid, han havde til overs fra forretninger, på at dyrke de kundskaber, hvortil han hos sin farbroder havde lagt grund; og i en by, som man med grund har kaldt det tyske Athen, fandt hans videlyst stedse tilstrækkelig næring. På denne måde lykkedes det ham vel at neddysse sine nag, dog beholdt han stedse had til sig og lede til livet. Hans venner, for hans forhold og kundskaber skaffede ham snart venner, troede, at hans megen stillesidden og studering gjorde ham tungsindig, og søgte derfor at drage ham ud og adsprede ham; men de bedrog dem; for aldrig var han i tåleligt lune, når han ikke ved en ti til tolv timers flid havde således udmattet sin sjæl, at den ikke havde kræfter at ødsle på de mørke forestillinger, der ville oprøre den. Da han i nogle år havde været legationssekretær, forlangte hans fætter tilladelse at gøre et besøg til sine godser og efterlod sig Astolph som *chargé d'affaires*; og dette opfyldte han så ganske til sit hofs fornøjelse, at han, da envoyen ved sin hjemkomst søgte at blive fri for at gå igen til **rl**, på den forbindtligste måde blev beordret at blive der som envoye.

Ikke tilfreds med at lægge vind på historie, matematik og skønne kunster, studerede Astolph også med yderste flid såvel den indvortes som udvortes statsforfatning, og hertil kunne vel næppe lykken have anvist ham en ypperligere skole end den store konges regering, hvortil han her var et øjenvidne. Han så et folk, som langvarige krige havde nedtrykt, rejse sig,

finanserne ophjælpes, kunster og videnskaber trives, og han lærte, hvad almagt Forsynet har givet en vis og god regering i hænde. Da han så ung havde forladt sit fædreland, hvis forvaltning despotiet desuden efter sin sædvanlige politik havde indhyllet i den giftigste tåge, kendte han kun lidet til dets bestyrelse; imidlertid var dette lidet alt tilstrækkeligt til at vise ham en uendelig afstand mellem ****ss** og det. Ofte ønskede han sig da i sit fædreland igen for at kunne angribe og omstyrte de fordomme og misbrug, der modsatte sig dets lyksalighed; han lovede sig at lægge disse så klart for dagen, at enhver med glæde skulle gå ham til hånde i hans kamp mod disse, uden at tænke på, hvor mange just af disse fordomme og misbrug havde deres fordel, og han græmmede sig inderligt over, at han havde gjort sig landflygtig. Men tiden nærmede sig, da hans landflygtighed skulle ophøre, og han blive sat i stand til at udføre sine sværmeriske planer.

Der opholdt sig på samme tid i **ri** en gesandt fra det ***nske hof, en mand omtrent på Astolphs alder og af den elskværdigste karakter; Astolph havde meget at gøre med ham, da der just var en vigtig underhandling i gære, hvori begge deres hoffers fordel stemte på det nøjeste overens; de fattede snart godhed for hinanden, da de fandt hinanden indbyrdes fri fra den fejl, som ellers mellem statsmænd er så almindelig, at ville bedrage bestandig. Da de omgikkes hinanden med al den åbenhed og ærlighed, deres pligt kunne tillade, tiltog deres indbyrdes fortrolighed hver dag og gik snart over fra de offentlige anliggender til deres egne. Kun hin ulykkelige tildragelse dulgte Astolph for sin ven; og hvorledes skulle han betro nogen, hvad han så inderligt ønskede selv ikke at vide?

Hvorledes skulle han have dristet sig til at åbenbare nogen anden en handling, der gjorde ham afskyelig for sig selv?

En dag var denne gesandt hos Astolph, og de havde aftalt deres embedssager med hinanden, da det faldt denne ind at ville vise sin ven et privat brev, han i anledning af disse havde fået fra sit hof; han gik til sit skrivebord for at søge det; men det var hændelsesvis gledet bag ud af den skuffe, hvori det var lagt. Ved at lede efter det kom han til at trække den skuffe ud, hvori hint ulyksalige portræt gemtes, hastigt stødte han den ind igen; hans ven, som af en hændelse havde fået øje på det og kendte det, og som nu så denne hans adfærd, begyndte at spøge med ham, fordi han blev så forvirret over, at man så en smuk kones portræt hos ham. Vel havde tiden stillet Astolphs sår, så de ikke blødte mere, men de var langt fra lægt, og den sagteste berørelse var nok til at oprive dem på ny. Med yderste heftighed besvor han sin ven ikke at røre ved denne streng, så kært som deres venskab og hans rolighed var denne; han kaldte sig det ulykkeligste, det afskyeligste af alle mennesker; han ville ikke, at hans ven måtte tale mere om denne materie, og dog kunne han ikke forlade den selv. Hans ven søgte at tilfredsstille, at berolige ham, men forgæves.

"De knuser mig under Deres agtelse og venskab," brød han afsindig ud, "og jeg fortjener det ikke; jeg fortjener intet menneskes venskab! En engel havde skænket mig sit, og da jeg kunne misbruge det … O, greve! der er ingen ting i verden, der kan betrygge Dem for, at jeg jo også i et ligedant øjeblik kunne støde dolken i Deres barm. De skal vide, hvor afskyeligt det menneske er, De har fattet venskab for. O, men had mig, foragt mig dog ikke; jeg er så ulykkelig, lige så ulykkelig som jeg er

strafværdig; dog had mig kun! det har jeg fortjent, men for alting, ikke en ufordelagtig tanke om hende; hendes eneste brøde var, at hun havde godhed og tillid til en uværdig."

Nu fortalte han sin ven sin tildragelse, skildrede ham sin lidenskab, sin forbrydelse, sine nag med de mest brændende farver; men nu kan man tænke sig hans forbavselse, da hans ven åbenbarede ham, at denne tilbedte, forførte, ulykkelige Julie var den koldeste, rænkefuldeste kokette, der til fuldkommenhed vidste at påtage sig udseendet af alle følelser og dyder uden at besidde en eneste; at hun i sine ugifte dage havde haft en kærlighedshistorie med arveprinsen af **chs**, og at man derfor, da denne skulle formæles, ligeledes havde set at få hende gift med en, der ville forlade hoffet; at hendes mand ved at tage hende, var blevet gesandt ved det ***ske hof, hvor han havde været, førend han kom til **nch**, og hvor greven, som den tid var legationssekretær der, havde lært at kende hende og med hende haft en elskovshandel, der var fuldkommen pendanten til Astolphs, når man blot undtager, at hun havde haft mindre ulejlighed med at bringe hin til målet, og at han, som ikke besad Astolphs delikatesse eller uerfarenhed, havde fortsat forbindelsen med hende, endog efter at hans lidenskab var forbi, og i denne fortrolige omgang, da han ikke mere så hende med kærligheds øjne, lært at kende hende til fulde; at det stedse var hendes politik at vælge, og på en måde opdrage sig sin elsker blandt sværmere, da både disses entusiastiske lidenskab var mere interessant end libertinernes lunkne attachement, og da hun desuden måtte vogte sig for elskere, der gjorde ry af deres *bonnes fortunes*, siden det var hendes plan, så snart hendes prins kom til regeringen, at vende tilbage til

ham igen, indbilde ham, at hun hidtil havde været et offer for sin troskab mod ham, og på denne måde bemestre sig ham og herredømmet. At hendes mand var så langt fra at lægge hende den mindste hindring i vejen for hendes planer, at han tværtimod var hendes fortrolige, og havde fra det øjeblik af, de havde haft bryllup, vidst at udnytte ministrenes frygt for hans kones indflydelse hos prinsen, til at tilvende sig betydelige fordele; og at han endnu truede med at komme hjem, så ofte han ville sætte nogen ting igennem; at selskabsfrøkenen rigtig nok var hans maitresse, men tillige hans kones fortroligste veninde, og at dette ægtepars første lov var i enhver henseende at lade hinanden have fuldkommen frihed.

I begyndelsen ville Astolph intet høre og intet tro af det, hans ven sagde ham til hans tilbedede Julies forklejnelse; men denne havde så mange øjensynlige og umodsigelige småting at give sin fortælling den fuldkomneste troværdighed med; hans beretning indeholdt så mange små anekdoter, som ligeledes var indtruffet med Astolph, men som denne havde fortiet, da han følte, de satte Julie i et mistænkeligt lys; gesandten tilbød sig desuden – hvilket han også siden opfyldte – at godtgøre sine ord med skriftlige vidnesbyrd; Astolph havde så mange bevis på hans uplettede sanddruhed og redelighed, hans fortælling oplyste så mange ting i Julies forhold, som hidtil havde været hendes elsker uforklarlige – Astolph kunne ikke mere modstå venskabs og sandhedens sprog; målløs og ubevægelig blev han siddende at høre på gesandtens fortælling, og først, da den var aldeles til ende, blev han va'r, at han under den, uden selv at vide af det, havde knust hendes portræt i tusinde stykker.

Der var nu svundet en tåge fra hans øje; han var i det mindste ikke mere forfører. Hans selvhad, hans rædsomme nag faldt bort tillige med hans kærlighed til Julie; hun stod nu for ham i det foragteligste lys; og det var, som han nu ville hade hende til hævn, fordi hun havde forledt ham til uskyldig at hade sig selv. Først i senere dage formildedes denne bitterhed; han følte, at også hun fortjente at ynkes, at undskyldes. Virkelig lidenskab lader sig aldrig ganske fordrive; den viger undertiden en stund; men det er kun for at komme des stærkere igen. Der måtte imidlertid en anden følelse til at indtage den plads, kærligheden hidtil havde haft i hans hjerte; for den, der en gang er vant til at elske med lidenskab og nu pludselig ophører, ville være det ulyksaligste menneske på Jorden, hvis han skulle gå over til fuldkommen ligegyldighed. I sådant et øjeblik var det, den ædle, ømme Racine blev pietist; den, der i femten år har været elsket af den elskværdigste blandt skabninger, kan ikke finde trøst for hendes forlis, sagde han, uden i Skaberens arme. Astolphs kærlighed faldt på hans fædreland. Hans afdøde *oncles* formaninger levede atter op i hans sjæl, og han blev nu patriot med al den ild, al den entusiasme, hvormed han havde været elsker. Hint studium, som hidtil kun havde været en morskab, en adspredelse for ham, blev ham nu dobbelt vigtigt og kært, da han kunne lægge vind på det med hensyn til sit fædreland; da han kunne se den dag i møde, hvorpå det ville høste frugten af hans flid. Imidlertid var det hans urykkeligste forsæt aldrig at se Julie mere og ikke at forlade sin landflygtighed, så længe hun var i **nch**. Men et par år derefter døde den gamle fyrste i **chs**, og hendes prins kom til regeringen; og nu hvilede, som Astolphs ven havde forudsagt, hun og hendes ægtefælle rigtig

nok ikke, førend de fik tilladelse at komme tilbage. Så snart de var draget fra **nch**, søgte Astolph ligeledes om at blive hjemkaldt, og så gerne man end havde ladet ham blive på en post, som han så fortræffeligt beklædte, kunne man dog ikke afslå hans fordring. Imidlertid var man ved hans hjemkomst såre forlegen med at finde ham en passende plads. Indtil videre hensatte man ham da, som *surnumeraire*, i skatte- og domænedepartementet med den løn, han som envoye havde haft. Så lidet fordelagtige Astolphs tanker end havde været om landets forvaltning, studsede han dog ved at se de åbenbare uretfærdigheder, udsugelser og uordener, som her uden sky gik i svang. Det hele øvrige kollegium sad egentlig kun for et syns skyld, og ikkun præsidenten havde en mening, som de andre af fornødenhed samtykkede i; og i alle ting, som ikke angik excellencens egen høje fordel – hvor han unægtelig var meget kyndig og virksom – var atter denne mening i en sekretærs hænder, der, ved at gå Hans Excellence trolig til hånde i hans ran, havde erhvervet sig den fuldkomneste stjælefrihed for sig og for sine. Overalt var excellencen en billig mand, som følte, at embedsmænd burde leve af staten og derfor aldrig havde noget imod, at enhver melede sin kage så godt, som han kunne. Da han desuden havde den dybeste ærbødighed for adelens rettigheder, og aldrig tillod borgerlige at besudle de pladser, hvis indtægter gjorde dem adelens opmærksomhed værdige, troede han sig forpligtet til at se igennem fingre med alle ulovligheder, slige adelsmænd, eller på deres navn og ansvar deres borgerlige fuldmægtige, gjorde sig skyldige i. Astolph vovede forgæves at opløfte sin stemme mod adskillige misbrug. Det var den røst, der råbte i ørken. Forgæves prøvede han at tale

indsigters og fortjenesters sag mod højbåren dumhed eller skændige forhold, som hine skulle stå tilbage for; man lod ham tale og gjorde endda, hvad man ville. Forgæves nægtede Astolph sin underskrift til adskillige forestillinger, der umodsigeligt fremmede enkelte mægtiges og yndedes fordel på det almindeliges bekostning. Forestillingen var naturligvis lige så gyldig, skønt hans navn stod ikke på den; altså undværede man dette med megen fornøjelse. Endelig kom en sag, hvis vigtighed aftvang ham endnu eftertrykkeligere adfærd. En stor del af landets afgifter havde hidtil været bortforpagtet, og da forpagterne på godt gammelt fransk vidste at dele med vedkommende ministre og yndlinge, havde de ikke alene medhold mod alle de klager, der indløb over deres og betjentenes vold og ran, men kunne naturligvis gøre sig regning på de allerfordelagtigste vilkår. At undersåtternes udsugelse og mishandling svarede til hines vinding, ja vel endog overgik den, følger vel af sig selv. Imidlertid havde disse mennesker – dog, som man vil sige, ikke uden efter høje vedkommendes udtrykkelige og eftertrykkelige tilskyndelse – den frækhed nu, da deres forpagtningsår var løbet til ende, at indgive en allerunderdanigst ansøgning, hvori de på det ynkeligste forestillede de store tab, de i de senere åringer ved deres forpagtning havde lidt, men dog tillige erklærede sig beredvillige, siden de dog havde antaget folk og gjort indretninger til afgiftens hævelse, at vedblive forpagtningen, når fyrsten uden foregående auktion nådigst ville bevilge dem samme med en tredjedels afslag i forpagtningssummen. Astolph, der just ivrigt havde arbejdet på at skaffe sig en nøjagtig kundskab om den hele sag, og der havde det forsæt og

det håb at lægge slige forpagtningers skadelighed – som han i ****ss** havde lært til fulde at kende – på det allertydeligste for dagen, blev som himmelfalden over denne dumdristighed, og endnu mere, da chefen med den andægtigste højtidelighed holdt disse brave folks uegennyttighed en lovtale og fandt megen billighed i at skaffe dem tåleligere kår, om de derved kunne sættes i stand til at forvinde det tab, de hidtil havde lidt. Forgæves indvendte Astolph, at disse mennesker, endog efter den allerlaveste beregning, måtte have haft uhyre fordele, forgæves ivrede han mod den skændighed, således ligesom i vennevold at drive snighandel med statens vigtigste indtægt; forgæves påstod han, at man i det allermindste skyldte sig selv at lade det komme til offentlig auktion, på det at denne indretning, der var så trykkende for undersåtterne, dog for statens kasse måtte blive så fordelagtig som muligt. Man prøvede på at betyde ham, at næsten alle landets formuende var interessenter i den nærværende forpagtning, og hvis disse blev stødte for hovedet ved det, at man afslog deres ansøgning, var det meget at befrygte, at man ved auktionen næppe ville få noget antageligt bud, i det mindste ingen tilstrækkelig sikkerhed for afgiften.

"Så meget des bedre," udbrød Astolph med varme, "i så fald kommer staten til at lade sig den selv tilslå; og jeg vil stå inde for, at den da ville få næsten to gange så meget af den, som den nogensinde har haft i forpagtning, og det skulle endda blive undersåtterne til betydelig lettelse."

Man ville nu gøre ham begribeligt, at forpagtningsindretningen var således indflettet i sportul-

systemet, at den ikke kunne hæves, uden at alt for mange mennesker ville tabe i deres indtægter.

"Jeg mærker altså," gav han bittert til svar, "hvis her var kvægsyge i landet, ville man heller ikke have den udryddet af frygt for, ravnene skulle mangle ådsler."

Chefen, som aldrig var vant til så lange modsigelser og debatter, tog nu med megen salvelse ordet: "Jeg ser nok", sagde han til Astolph: "at vor nye kollega vel efter sædvane vil undslå sig for at underskrive vor allerunderdanigste forestilling, og det er smukt, at en ung mand handler så strengt efter pligt og samvittighed; men han vil heller ikke fortænke os i, at vi følger vores ..."

"Min pligt og samvittighed, Deres Excellence!" faldt Astolph ind: "lader sig her ikke nøje med det, jeg ikke underskriver. Den befaler mig at lægge Hans Durchlauchtighed alt det skadelige og uretfærdige i dette forslag for øje."

"Ja!" sagde excellencen med et helligt suk: "man kan jo derom indgive sin underdanigste remonstration; skal tillige med forestillingen allerunderdanigst blive Hans Durchlauchtighed forelagt. Min kære sekretær! han opsætter os forestillingen straks, at vi kan få den underskrevet, inden vi skilles ad."

"Jeg ville ønske os så megen virksomhed i alting," brød Astolph med bitterhed ud, "imidlertid glemmer De ikke, hr. sekretær! at lade mig få ufortøvet en kopi af det."

"Ja! ja! min kære hr. baron! hvis forretningerne bare tillader sådant privat skriveri. Sekretæren har mangfoldige ting at forrette, og ..."

"O! Deres Excellence har ret; jeg vil da heller ikke sinke ham; men så snart kollegiet er til ende, gå ned og afskrive den af

kopibogen selv; så bliver min afskrift des mere pålidelig."

Excellencen fnøs og tav.

Astolph holdt ord. Næste morgen ganske tidlig havde præsidenten en afskrift af hans deduktion, og, hvad det værste var, konseilets ministre havde hver sin. Disse havde længe luret på en lejlighed at styrte denne præsident som et offer, hvorpå de ville vælte det hele had, hele hans ministerium havde pådraget sig, og denne sag var nu en sand finding for dem.

Da han ved sit referat af forestillingen ville dels forbigå, dels fordreje Astolphs deduktion, fandt han alle, indtil fyrsten selv, så vel underrettede, at han blev bragt i knibe ved det ene ubesvarlige spørgsmål efter det andet; han mærkede da nok, hvad uvejr der drog op over ham, besluttede i tide at undvige stormen, begærede samme dag sin afsked, og fik den – sig selv til velfortjent straf og alle ligesindede til eksempel – med en stor pension; og da et par ord, Astolph havde ladet falde om indtægternes mulige forøgelse, klang vel i et forlegent ministeri og en trængende fyrstes øre, blev ham forsædet i dette *departement ad interim* overdraget for at bringe den ny indretning i stand; og fik han tillige sæde i konseilet med stemme i de sager, som hørte under hans departement.

Folket, som inderligt, og efter fortjeneste, hadede den afgangne minister, jublede over hans fald og velsignede Astolph, som lettede dets byrder og hævnede dets forurettelser; men det glemte snart denne velgerning. Forpagterne og deres rovfugle, store og små, tilsvor ham det uforsonligste had, og de glemte det ikke.

Astolph arbejdede nu med yderste utrættelighed, ikke blot på at organisere den ny oppebørsel Note 32), men også på at hæve de

mangfoldige misbrug, han havde fundet og dagligt mere og mere lærte at kende, at hæmme udsugelser, indbringe orden og virksomhed i forretningernes gang, fremdrage fortjenester og flid og sætte uduelighed og ladhed ud af stand til at skade. De retskafne og indsigtsfulde så vel hans kække og ædle færd med beundring; men deres tal var kun lidet; derimod tiltog hans uvenners dagligt. Hvert misbrug, han hævede, havde været en eller anden til fordel, og denne skreg da naturligvis mod den ny skik som en uskik; udsugelserne var for en stor del hævdede ved tiden, og de, der havde anset dem som vedbørlige sportler, fandt et skår i deres indkomst, som de ikke kunne synes om; de, som var vant til magelighed og skødesløshed, fandt sig højligt besværede ved det, deres ny chef ville af dem fordre samme arbejdsomhed, som han udviste selv; og de fortjente mænd, han forfremmede, blev ham ikke nær så forbundne, fordi de skete ret, som de tilsidesatte dosmere var forbitrede, fordi de troede at vederfares uret. Da han imidlertid var sig selv sine handlingers og hensigters ustraffelighed bevidst, gik han sin vej ganske roligt fremad; ved den store konges hof havde han desuden intet lært at kende til hofkabaler, siden dette store fyrstemønster intet hof havde. Ja! han var så langt fra at frygte disses vælde, at han ikke engang drømte om deres tilværelse. Imidlertid begyndte de allerede at rejse sig mod ham, og en ny sejr, han vandt ikke længe derefter, bragte dem end ydermere i harnisk.

Det var en gammel politik der ved hoffet, at inddysse den gode, men svage fyrste med morskab og vellyst, for at kunne tage statsroret af hans hånd, mens han sov. Man blændede den dårlige mængde med optog og glimrende højtider, lod fyrsten

nyde dens jubelskrig og kaldte disse det lykkelige og glade folks røst. Ved hoffets eksempel fristede man hovedstaden til ødelæggende overdåd, og nu anførte man fyrsten dette som bevis på landets velmagt og den almindelige velstand. Hans fødselsdag nærmede sig, og man havde gjort planer til at forherlige den ved al optænkelig pragt, så meget mere, da man på samme tid havde hans minde fornødent til nye finans-operationer. Man havde i sinde til denne højtid at opbyde alt, hvad Noverres, Servandonis og Genoncinis Note 33) kunst kunne frembringe. Overslaget var gjort til et par tønder guld, og overhofmarskallen gjorde den dybsindige anmærkning, at hoffets glans nødvendigvis krævede, man denne gang måtte gribe sig an, siden en meget ringere og fattigere nabofyrste nylig havde givet sig selv en *fête*, der havde gjort opsigt over hele Tyskland og Frankrig. Astolph, som heri ikke havde stemme, tav længe, så meget det end kostede ham. Men da han så, alle var enige i at tilråde denne afsindige ødselhed, kunne han ikke længere tvinge sig.

"Siden jeg da ser," tog han ordet, "her er uformodentlig kommet penge i kassen, skønt jeg ikke begriber hvorfra, skulle jeg underdanigst bringe de forslag i erindring, der forleden blev bevilget og henlagt til bedre tider."

"De kunne da ingen slettere vælge," tog skatmesteren ordet: "der er næppe penge nok til de ordentlige og løbende udgifter."

"Og endda," svarede Astolph: "vil man bortkaste et par tønder guld til unytte!"

"Til unytte!" faldt overhofmarskallen, der hidtil havde været en vigtig mand i dette konseil, Astolph hidsigt i talen: "kastes da det til unytte bort, der anvendes til hoffets glans, kunsternes

fremelskning, fyrstens ære og fornøjelse og hans allerhøjeste fødselsdags forherligelse?"

"Hoffets glans!" svarede Astolph med en mere dæmpet varme, da han her følte sin overmagt: "Deres Excellence må forlade mig; jeg har levet for længe ved den store konges hof til at forstå dette udtryk. Kunsternes fremelskning! Der er kunster, Deres Excellence! der forædler og danner sæderne, der er andre, der fordærver og blødgør dem. Det være langt fra mig at misvurdere mænd af så almindeligt erkendte fortjenester; men Tyskland, men vort eget fædreland har mange mænd, hvis langt gavnligere og vigtigere kunst og talent bør fremelskes, langt hellere end disses! Og ve overalt hver en kunst, der ikke kan fremelskes uden ved fyrstelig overdåd! Fyrstens fornøjelse! den største glæde for en fyrste må være den vished, at hans folk er glad og lykkeligt og er det ved ham; hans ære er den overtydning, at der i hans hele land ikke rinder en tåre, som fældes for hans skyld; og da forherliges hans fødselsdag bedst, når det er en glædesdag for hver af hans undersåtter fra slottet af og til den fattigste hytte. Men kan det være så, når vi håner undersåtternes armod ved at bortødsle på tant, hvad de erhvervede med møje, hengav med smerte, eller måske røvedes med vold? Kan det være glædes tåre, en udtrællet, udsuget, udpantet almue fælder på sådan en dag? Man taler om en nabofyrste, som man ikke bør vige. Skulle vor menneskekærlige regent da virkelig misunde ham, at han ved sin dårlige hovmod og overdåd har gjort sig til sit lands plage og udlændinges spot?"

"Vor Sully Note 34)," svarede skatmesteren med et fremtvunget smil, "taler, som om Hans Durchlauchtighed havde et forarmet

eller vrangvilligt folk at regere; men man behøver kun at se den andel, undersåtterne tager selv i alle disse højtider, de frivillige omkostninger, de sætter sig i, for at forherlige dem, og man vil let erfare, at den vindskibelige og agtværdige del af folket hverken mangler evner eller vilje."

"Ve den fyrste," faldt Astolph med fyrighed ind, "der dømmer sit folk efter sin hovedstad og især efter den glimrende del af den! Jeg kunne bede Dem at undersøge, om disse formuende familier er af statens nærende eller dens tærende lemmer; jeg kunne erindre Dem, at det stedse er tegn på, at træet er sygt, når snylteplanterne trives for vel; jeg kunne gøre fyrsten opmærksom på, hvor ofte denne foregivne velstand er glimrende armod; men jeg vil gøre Hans Durchlauchtighed et andet forslag, der sætter ham i stand til at se med hans egne øjne. Nådigste herre! De kender ikke Deres folk. Prøv blot otte dage forklædt og ukendt at gennemvandre Deres land; se tilstanden i landmandens hytte, lær at kende, hvor møjsomt den vindskibelige håndværker fortjener brødet til sig og til sine; beregn da de byrder, de pålæg, der trykker disse, da ved jeg, hver skærv af statens formue vil blive Dem hellig; med rædsel vil De bortvende Deres øje fra hver ødsel forlystelse, som armodens tåre klæber på; det vil blive Deres kæreste fryd, Deres eneste ære at lette dens kår, og hver af Deres kommende fødselsdage vil blive dobbelt kær og højtidelig for Deres undersåtter, som da ville levende genkalde sig, hvor meget deres fyrste siden sin sidste fødselsdag har gjort for deres lyksalighed."

Sandhedens og hjertets sprog er så ukendt for de fleste fyrster, at det ved selve sin nyhed må virke på dem, når det

engang uventet kommer dem for øre; fyrsten blev rørt af den varme, hvormed Astolph talte, og som han var aldeles uvant at høre. Han befalede at henlægge det indgivne forslag, og da man i det håb, underhånden at få ham drejet, forestillede Hans Durchlauchtighed, at det i dag kun var til ventilation og først næste dag efter den engang indførte orden skulle resolveres, svarede han med varme, at denne orden kun gjaldt ansøgninger fra hans undersåtter til ham, men at denne var en begæring fra ham til hans folk, som det stod i hans magt uden videre at tage tilbage. Næppe var heller konseilet hævet, førend Hans Durchlauchtighed – og det virkelig af *højst egen drift*, hvilket han ellers ved mange andre lejligheder ganske uforskyldt havde haft ord for – udnævnte Astolph til virkelig chef for det departement, han hidtil kun *ad interim* havde forestået, og gav ham tillige fast sæde og stemme i konseilet. Dette modtog Astolph med glæde, da han anså det som vissere lejlighed til at gavne sit fødeland; men da fyrsten tillige ville give ham ministergage, frabad han sig ikke alene denne, men frasagde sig endog gesandtlønningen, som han hidtil havde oppebåret, og udbad sig som en nåde bestandig at måtte tjene uden løn, i hvad post Hans Durchlauchtighed nådigst skulle behage at tildele ham.

Denne uegennyttighed fordoblede fyrstens agtelse og yndest for Astolph, og daglig vandt denne alt mere det herredømme, som store sjæle så let erhverver sig over de svagere. Med yderste mishag så de hidtil almægtige ministre, at Astolph gav fyrsten smag på at regere selv, at han vænnede ham til at fordre alle vigtige ting fremsat for sig med den tydelighed og fuldstændighed, der udmærkede alt, hvad der kom fra Astolphs

departement. En så urimelig og skadelig minister måtte styrtes jo før jo hellere; imidlertid turde ingen selv prøve styrke mod denne kolos, der hver dag voksede alt mere og mere i fasthed og magt; man måtte se sig om efter fremmed bistand. En fyrste, som denne, kunne naturligvis ikke leve uden maitresse; vel havde den nærværende aldrig villet blande sig i statssager, og endnu mindre misbruge sin indflydelse til at gøre noget menneske ondt; men da hun var fyrig og ilsindet, og Astolph ubøjelig og – som de kaldte det – stolt, troede man, det ville blive en let sag at ægge disse to mod hinanden, og da ved hendes hjælp at undergrave Astolph hos fyrsten. Man begyndte følgelig med at gøre hende opmærksom på, at han var den eneste, der aldrig havde gjort hende sin opvartning, da derimod alle de øvrige, fra den højeste til den ringeste, hyldede dagens gudinde; og da Astolph, hvis begreb om kvindekønnet og agtelse for det ikke just var overmåde store, ved en lejlighed havde tilladt sig nogle småsarkasmer, som så omtrent kunne hentydes på hende, forsømte man ikke ved første bekvemme anledning at meddele hende disse, efter at man dog først havde haft den godhed at gå trækkene lidt efter og forstærke dem med et par småtryk, der gav dem lidt mere kraft og betydning. Da hun nu var således forberedet, fattedes man kun en gunstig lejlighed til at få hende til at bryde løs mod Astolph, og da hun hændelsesvis havde talt med et par af dem for et ungt menneske, der nylig var kommet hjem fra universitetet ****ldst** og dér var forlovet mod en ung pige, som Elvina – sådan vil vi kalde hende, af mangel på at kunne sige hendes rette navn – for ikke længe siden af medlidenhed havde taget til sig, da denne ved sin faders og moders pludselige død havde

været uden tilstød, kom de nu triumferende for at fortælle hende, at der i Astolphs departement var blevet en meget fordelagtig oppebørselsbetjening ledig, og glædede sig i det visse håb, at enten Astolph skulle forløbe sig, hvis fyrsten uden hans vidende bortgav den efter hendes anmodning, eller at hun skulle blive Astolphs fjende, hvis det lykkedes ham at gøre hendes beskyttelse uvirksom ved denne lejlighed. For at være des vissere på deres sag lod de underhånden ved et menneske, de havde afrettet til at snige sig ind i Astolphs yndest, denne underrette om, at Elvina havde lovet et af sine kreaturer denne tjeneste; dog lykønskede man sig tillige med, at den tid ikke var mere, da slige skændige konneksioner formåede alt.

Deres plan syntes virkelig at ville lykkes. Astolph modtog denne efterretning med megen heftighed og forsikrede, han af alle kræfter skulle sætte sig mod en så uretfærdig forfremmelse. Elvina fortalte sine rådgivere med megen misfornøjelse, at fyrsten vel ikke havde afslået hendes begæring, men henvist det unge menneske til Astolph, som han – var fyrstens ord – ikke gerne ville påtvinge nogen betjent mod hans vilje. Man gav nu Elvina det råd personligt at henvende sig til Astolph om sagen, og omendskønt man ikke utydeligt gav hende at forstå, at det var ikke umuligt, at hans trodsighed ville gøre sig en glæde af at kunne byde hende spidsen ved denne lejlighed, lod man hende tillige føle, hvor grov denne fornærmelse ville være, og hvor fuldkomment det stod i hendes magt at hævne sig over ham. Endelig fik man hende bestemt til dette besøg, og man lovede sig de herligste følger af en sammenkomst mellem disse to således forberedte personer.

Næste morgen, som Astolph just skulle køre til sine forretninger, blev Elvina meldt hos ham. Han studsede over dette besøg, men var en mand af alt for megen levemåde til ikke med artighed at tage imod hende; han vidste ikke, med hvad sindelag hun kom til ham; han havde hidtil intet haft udstående med hende, og han var ikke den mand, der kunne have noget imod, at hun var, hvad Julie havde forledt ham til at anse alle fruentimmere for at være eller ville være. Læg nu hertil, at hun – uagtet måske ingen skønhed – var i højeste grad indtagende, og at Astolph, skønt han naturligvis havde set hende mere end en gang på offentlige steder, aldrig før havde set hende så ganske i hendes medfødte ynde! Lessing lader et fruentimmer gøre den anmærkning, at smukke fruentimmere er smukkest upyntede, og om fruentimmere af Elvinas smukhed er den dobbelt sand. Hendes ansigt, som langt fra ikke var regelret smukt, men som havde sin fornemste ynde fra den ånd og det vid, som svævede på det, fra de to spillende, muntre, nøddebrune øjne, fra den store livlighed og træk i hendes smil og miner og fra den skønne, friske ungdoms farve og hud, som gav det hele sin højning, tog sig allerbedst ud, som i dag, under en simpel engelsk hat, kastet oven på det løseligt ophæftede hår, og var ikke nær så skabt til at figurere under en bjerghøj frisure, hvorpå et babylonisk hovedtøj optårnede sig; hendes raske, ranke, men trinde og fyldige vækst var for skøn fra naturens hånd til ikke at tabe ved at indpines i snøreliv, og et stift fiskebensskørt kontrasterede alt for kendeligt mod det flygtige og levende i hendes væsen og adfærd. Med få ord, naturen havde meget for meget forkælet denne sin datter til, hun enten nogensinde skulle komme synderlig i nåde hos

kunsten eller gøre sig megen umage for det. Den, på hvem – jeg vil ikke sige, skønhed, men – ynde ikke gør virkning, må være et overnaturligt eller unaturligt væsen, en mand er han ikke. Uagtet altså Elvina, som havde et horn i siden på Astolph, ikke kunne bare sig for straks ved hendes første indtrædelse at give ham et lidet stød og sige: At, så inderligt hun end havde ønsket at lære at kende en mand af hans forstand og fortjenester, havde hun dog ikke dristet sig at påbyrde ham et uangenemt bekendtskab, hvis hun ikke havde haft noget nødvendigt at tale med ham om, havde Astolph dog politesse nok til, mens han ledte hende til sæde, at svare hende med en kompliment, som han virkelig mente. Hun syntes noget at studse derved, men gik nu over til sit egentlige ærinde og bad ham at forestille hendes klient på det bedste.

"Det er min skyldighed, madame! ved enhver, der søger et embede, hvortil jeg skal forestille; men De må tillade mig at sige Dem, at jeg meget formoder, han vil få adskillige kompetenter, hvis grunde og adkomster uden tvivl vil langt overgå hans."

"Derfor vil jeg tillige bede Dem," sagde Elvina, som man havde forberedt på dette, "at forestille ham jo før jo hellere, inden disses ansøgninger kommer ind."

"Det må De forlade mig, madame!" svarede Astolph: "det står ikke i min magt. Det er min skyldighed som minister at bidrage efter evne til, at den dueligste og værdigste bliver forfremmet, og hvis det er en åbenbar uretfærdighed at undertrykke eller disrekommandere dennes ansøgning, da er det en endnu skændigere og lumpnere despotisme at forebygge den og at stjæle embedet fra staten, inden værdige hænder kunne nå det."

"Det er at sige," afbrød Elvina, som det allerede begyndte at koge hos: "De vil ikke hjælpe det menneske!"

"De må forlade mig, madame!" svarede Astolph: "jeg har her ingen vilje."

"Ah! det er sandt," faldt hun ind med en sarkastisk smil; "det kommer alt sammen an på fyrsten; jeg ved det. Altså – De *vil* ikke, at fyrsten må *ville* hjælpe ham her."

"Madame!" sagde Astolph, som begyndte at blive varm: "min vilje bestemmer ikke fyrstens; men hvis mine grunde og min mening har nogen indflydelse på ham ..."

"O! Hvem tvivler om det!" brød hun af.

"Så vil Deres klient," vedblev Astolph og tvang sin opblussende forbitrelse: "næppe komme i nogen betragtning."

"Det har jeg også formodet mig," tog Elvina nu ordet med bitterhed: "hvor skulle De også give slip på den første lejlighed, De har haft, til at byde mig trods."

Nu var Astolphs tålmodighed udtømt. "Da indser jeg ved Gud dog ikke, madame!" gav han med fasthed til svar: "hvad vi to kunne have udstående sammen. Jeg tror ikke, De attrår min post, og De ser selv, jeg har ingen fordring på Deres. Men uagtet jeg, som De i begyndelsen af Deres visit behagede at lade mig høre, ikke har attrået Deres bekendtskab, det er at sige, ikke har kunnet fornedre mig til at synes at tilbetle mig Deres protektion, og altså lige så lidt frygter Deres uvenskab ..."

"O nej!" brød hun ham hånligt af: "hvad skulle også en mand, som De, kunne frygte?"

"Nej, madame! Jeg frygter intet, uden at vanære eller fornedre mig. Men desuagtet tror jeg dog at skylde Dem regnskab for de grunde, jeg handler efter."

Elvina rejste sig, og gjorde mine til at gå.

"Jeg udbeder mig som en godhed," blev han ved, "at De hører mig. Fuldmægtigen hos den afdøde er en mand på nogle og halvtredsindstyve, han har i mere end tredive år med udmærket flid og duelighed beklædt sin post, har først på de allersidste år haft henimod fem hundrede daler om året og har dermed født en kone og tretten børn. Skal nu den mand have løn for så mange års tro tjeneste, skal han have tålelige dage på sin gamle alder, skal han engang kunne lukke sine øjne uden at gyse for sine efterladtes skæbne, da ser De selv, det er den høje tid, at man tænker på ham, og at det ville være højst uretfærdigt at sætte ham tilbage for et ungt menneske, der lige fra universitetet skulle springe ind i sådan en post. Jeg skal give Dem mandens adresse; De kan selv tage derhen og undersøge, om alting er, som jeg siger; og har De da hjerte til det, kan De anvende Deres indflydelse hos Hans Durchlauchtighed på at få denne mand sat tilbage; men jeg må erklære Dem, at jeg finder mig forpligtet at gøre for ham alt, hvad jeg kan."

Under denne Astolphs forklaring hæftedes Elvinas øje alt stadigere på ham; hun tav et øjeblik, rakte ham derpå hånden, og sagde: "De er ikke den mand, man havde beskrevet mig Dem at være. Jeg tager min anbefaling tilbage hos fyrsten; i morgen skal det unge menneske komme til Dem, og jeg tror, De vil finde, han er værd, De ved en anden lejlighed skal tage Dem af ham. Jeg ville bede Dem om Deres venskab, hvis jeg ikke var – hvad jeg er." Ved disse sidste ord trykkede hun med varme hans hånd, drog derpå pludselig sin fra den studsende Astolph, var som et lyn ude af døren, nede af trappen og i sin vogn, uden at han kunne hente hende ind eller følge hende ud; trak sig tilbage

i krogen af vognen og syntes ganske fordybet i den ydmygende følelse, der fremlyste i hendes sidste ord.

At Elvina efter denne dag talte med yderste højagtelse om Astolph, at altså ingen regning var mere at gøre på hendes bistand imod ham, er meget naturligt. Også steg han dag fra dag i fyrstens nåde, i de retskafnes og skønnendes agtelse og i de forrige herskeres had. Så betydeligt det endog var, der blev vundet ved den nye oppebørsels indretning, han havde fået indført, var det dog langt fra tilstrækkeligt til at standse den underbalance, der fandtes i kassen. Man havde hidtil bestandig søgt at bøde på dette ved finansoperationer, der, som sande palliativer, kun dulgte og forøgede det onde. Astolph holdt for, at ingen virkelig gavnlig finansoperation kunne tænkes, som ikke enten bestod i at formere indtægterne eller formindske udgifterne; at gøre det første umiddelbart og ufortøvet, så han ingen lejlighed til; for at bebyrde det allerede noksom betyngede folk med flere pålæg, havde været grusomt og mere ødelæggende for det, end fordelagtigt for kassen; og et smukt forslag om en tontine og et tallotteri [Note 35)], som skulle have listet sig bag efter forslaget om geburtsdagshøjtiden, satte Astolph sig med yderste afsky imod som fordærvelser, der ikke alene ødelagde den nærværende slægt, men endog udbredte laster og ladhed over kommende generationer. Det eneste lægemiddel, han da vidste for de syge finanser, var sparsomhed; hofholdningens overdåd indskrænkedes; overflødige og højtlønnede embeder, der ikkun var rige hvilesteder for højbåren udygtighed eller ladhed, blev tid efter anden inddragne; man holdt det ikke mere nødvendigt at besætte de øvrige med grever og baroner, der måtte aflægges således, at de

kunne leve af embedet efter deres stand og endda lønne en borgerlig for at forrette det; men de adelsmænd, der ville forfremmes, måtte tjene sig op som andre og blev lønnede som andre; man skabte ikke mere embeder for personers skyld, men søgte tværtimod at simplificere statens maskine så meget som muligt, man ophævede udsugelser, straffede underslæb og påså orden og regnskab med yderste omhu. Vist nok vandtes på denne måde store summer, som bødede svarlig på statens balance, formindskede dens gæld og satte Astolph i stand til at anvende betydelige kapitaler på at fremelske vindskibelighed og kultur, da han hos den store konge havde lært, at det bedste middel til at forøge fyrstens indtægter, er at fremme statens velstand, og at ingen summer forrenter sig rigeligere, end de, der med klogskab anvendes på dette. Men de utallige, der havde høstet eller sanket aks, hvor hoffets overdåd såede, de, der tabte ved pensionernes og de arbejdsfrie betjeningers ophævelse, de, der fandt deres udsigter fordærvede ved det, at fortjenester alene gav adgang til befordring, de, der havde levet i overflod af sportler, som ikke var fuldkommen lovlige, eller siddet inde og ågret med betydelige kapitaler af statens penge; disse og deres frænder og venner og tilhængere og tilhængeres tilhængere sammensvor sig mod Astolph; dog forgæves. I et anfald af aristokratisk partiånd nedlagde de fleste af de gamle ministre deres poster; og da disse for det meste var hidtil blevet forvaltet af deres underbetjente og blot beklædt af hine, blev de nu ikke besat. En stor del af deres forretninger dyngede fyrsten på Astolph, til hvem hans fortrolighed bestandig tiltog, og lidt efter lidt blev denne i gerningen, hvad han siden også blev af titel, første minister. Men vi vil forlade hans offentlige

forvaltning lidt for at kaste et blik til hans huslige forfatning, og denne vil vi lade ham selv afbilde os.

"Midt i den fryd," fortalte da Astolph, "som jeg virkelig følte ved at se mine anlæg lykkes, folkets byrder lettes, fyrstens hengivenhed til mig og virksomhed for det almindelige at tiltage, var der dog bestandig en tomhed i min sjæl, som gjorde mig min stilling ubehagelig. Når jeg havde opofret dagen til mine forretninger, var det mig så tungt at være fordømt til, enten at tilbringe mine hviletimer i ensomhed, eller at bortkaste dem i kedsomme forlystelser og stive ceremonielle samkvem. Jeg havde ikke her, som i **rl**, nogen ven, jeg kunne nyde mine aftener med; jeg havde ikke, som dér, en cirkel af store og oplyste mænd, der interesserede mit hoved, om endog mit hjerte blev ligegyldigt. Jeg var ene og følte, jeg var det. Min *oncle* havde i min barndom indpræget mig meget høje begreber om huslig lyksalighed, som havde gjort så meget stærkere indtryk på mig, siden alle hans skildringer af denne havde længslens og det uopfyldte ønskes brændende kolorit. Disse vågnede hos mig igen. Jeg sukkede efter at blive mand og fader. Elske med lidenskab kunne jeg imidlertid ikke mere; således som jeg elskede Julie, kan man kun elske en gang i sine dage. Jeg ønskede altså at finde en mage, som, ung og uerfaren, ikke var i stand til at savne det hjerte. Jeg ikke kunne give hende; der kunne nøjes med min ømhed og agtelse indtil den lykkelige time, da fælles børn kunne give vor indbyrdes kærlighed mere liv, og da vi ved at elske disse kom til at elske hinanden. Jeg behøvede ikke længe at se mig om efter sådan en pige. Der var nylig død en gammel generalinde, og hendes familie arbejdede for at få hendes pension tillagt hendes eneste

datter, som hun havde efterladt sig i yderst mådelige omstændigheder, og som aldeles ingen anden udsigt havde. Aloysia var den gang nys trådt ind i sit sekstende år, hun forlod klosteret, hvor hun hidtil havde været i kost, og kom til hovedstaden for at formå en gammel *oncle*, hun havde, at understøtte hendes ansøgning. Han bød mig til bords og forestillede hende for mig. Hun interesserede mig ved det allerførste øjekast. Hendes forlegenhed, da hun næsten som supplikantinde blev forestillet mig, forøgede endnu hendes naturlige blyfærdighed, som klosteropdragelsen havde vedligeholdt. Hendes kinder blussede, hun slog sine tvende dejlige blå øjne ned til jorden og var ikke i stand til at sige et ord. Den liden delikatesse, hendes *oncle* havde forestillet hende med, gjorde mig hende endnu mere interessant; jeg følte en drift og en slags forpligtelse til at holde hende skadesløs for den. Jeg begyndte da at sige hende meget forbindtligt i anledning af hendes afdøde fader, som virkelig havde været en meget værdig mand, og som var død fra hende så tidligt, at hans minde ikke kunne være hende smerteligt; jeg talte om den pension, hun søgte, ikke som en almisse, staten skulle give hende, men som en erkendtlighed, den skyldte en fortjent mands uforsørgede datter, og forsikrede hende, jeg anså det for min pligt at tage mig af denne sag, så meget det stod i min magt. Denne behandling af en fremmed var alt for forskellig fra den, hendes pårørende havde vist hende, til den ikke skulle give hende en art af fortrolighed til ham. Jeg drejede nu samtalen på ting, som var mindre ydmygende for hende, og jeg fandt med fornøjelse, at hendes forstand, skønt den manglede politur og kundskab til verden, dog ikke var udyrket, og efterhånden som

hendes undseelse noget tabte sig, undslap der hende adskillige naiviteter, som behagede mig så meget mere, da de så ganske afveg fra den tone, jeg var vant til at høre af de damer, jeg var fordømt til at leve iblandt.

Hendes hjerte var åbent, ømt og uskyldigt. Med et ord, jeg troede i hende at finde den, jeg søgte og trængte til, ikke en tilbedet herskerinde, men en mage, af hvem jeg kunne danne mig en trofast veninde og selskabssøster på livets bane. Hertil kom den synderlighed, at, uagtet hun var virkelig smuk, måske lige så smuk som Julie, var hun hende dog fuldkommen ulig, ja næsten ganske modsat af skønhed; så der altså var ikke et træk, der genkaldte mig denne. Aloysia var overmåde blond; hendes store milde, skønt mørkeblå øjne havde intet af den ild, der tindrede i Julies sorte; de syntes ikke at kende det mindste til deres egen skønhed, og endskønt hjertets følelser tydeligt malede sig i dem, havde de ikke mindste fordring på veltalenhed. Blidhed, fromhed og sindsfred stod malet i hendes ansigt, der i øvrigt, uagtet det havde tabt den barnagtige rundhed og ubetydelighed, endnu ingen udmærket karakteristiske træk havde fået af lidenskabernes hånd. Hendes meget veldannede pande og næse havde intet af det majestætiske, der udmærkede Julies; og hendes figur, den allerfineste og mindste, men tillige den nydeligst skabte, jeg nogen tid så, var den sande kontrast til Julies kongelige vækst. Med et ord, Julie syntes skabt til, at hendes elsker skulle leve for hende; Aloysia derimod til at leve ganske for sin. Overtydet om, at hendes hjerte var ufordærvet og frit, gjorde jeg mig umage for at vinde det; og hendes familie, som snart fik mistanke om, hvad jeg slet ikke attråede at skjule, talte uden tvivl min sag

uanmodet med særdeles styrke og forestillede Aloysia dette parti som en forunderlig og ubeskrivelig lykke. Hun tog da – som det syntes – med megen glæde mod min hånd; endog de mindste beviser på ømhed og opmærksomhed, jeg gav hende, blev modtaget med yderste erkendtlighed; den uvante overflødighed, hun levede i, hæftede hende mere og mere til den, hun havde at takke for det; og om hun end ikke elskede mig som en mage, havde hun mig dog kær som en søster; og kunne jeg vel vente eller fordre mere? Min elskov havde jo Julie taget bort med sig for stedse.

Min ægtestands første dage var såre lykkelige. Dagligt så jeg min Aloysia blive mig mere hengiven, dagligt så jeg hendes fuldkommenheder mere udvikle sig, hendes skønhed modnes, hendes forstand poleres, hendes klosterlige undseelse nedstemmes til elskværdig beskedenhed og hendes naivitet få dobbelt interesse ved hendes forstands kultur. Fyrsten, hvis bevågenhed og fortrolighed tiltog bestandig, gav det hele hof eksemplet at udmærke min kone. Hyppigt var hun hans dame ved baller, taffel, og lystpartier; jeg, som kendte min kones uskyldighed og fyrstens hengivenhed for mig, så det med glæde; det smigrede mig at høre det hele hof beundre hende og misunde mig, og jeg følte, hoffet havde ret. Imidlertid voksede mine forretninger dagligt tillige med fyrstens fortrolighed. Mine erklærede avindsmænd havde nedlagt deres embeder, og de af mine modstandere, der var blevet tilbage, forandrede aldeles deres sprog; talte ved alle ledigheder med største berømmelse om min duelighed og retskaffenhed, fandt, at ethvert vigtigt anliggende var ingensteds så vel som i mine hænder, opmuntrede og understøttede mig til at lægge hånd

endog på mine vidtløftigste og vanskeligste planer og lokkede mig på denne måde endnu dybere ud i det svælg af forretninger, hvori jeg allerede var færdig at drukne. Naturligvis rev disse forretninger mig meget fra min unge kone; men da det eneste, jeg troede at have at befrygte af den grund, var, at tiden skulle falde hende kedsom, og jeg så det hele hof – fyrsten selv ikke undtagen – omhyggeligt sørge for at more hende, vænnede jeg mig til at undværes; ak! Jeg vidste ikke, hvor ivrigt man stræbte efter, at jeg ikke skulle savnes.

Således gled vinteren i forretninger for mig og forlystelser for min kone. Mod enden af den behagede fyrsten at udnævne mig til gehejmekabinetsminister. Jeg frabad mig i begyndelsen med megen iver denne ophøjelse. Men da fyrsten blev ubøjelig, og da jeg betænkte, at jeg i grunden ingen vinding havde af det, siden jeg ingen gage nød, og min indflydelse derved aldeles ikke forøgedes, anså jeg det kun som en tilvækst i arbejde, og dette troede jeg ikke at kunne afslå, så længe det ikke blev mine skuldre for tungt.

Virksomhed og iver for det gode er ikke altid omhyggelige nok til at undgå ubeskedenheds skin.

Foråret nærmede sig. Den mængde mennesker, min nye post forbandt mig til at modtage, gjorde det nødvendigt, man måtte tænke på rummeligere værelser end dem, der hidtil havde været mig indrømmede på **mph***, hvor hoffets sommerophold var; også ville denne sværm på slottet være til ulejlighed. Man besluttede derfor at indrette mig et hus, der lå ved siden af slottet, og hvis have stødte til slotshaven, så at jeg til alle tider uset kunne lukke mig igennem til fyrsten, som jeg idelig arbejdede med, skønt hans arbejdsomhed på de senere tider

syntes at tabe sig i en grænseløs tillid til mig. Overhofmarskallen, som i begyndelsen havde været blandt mine afsagteste fjender, men som for nærværende tid var min varmeste og hengivneste ven, var uudtømmelig og utrættelig i at sørge for min bekvemmelighed og mit behag i denne sommerbolig. Han og hele hoffet vidste, at det bestandig havde været mit ønske at se fyrsten gift, og at jeg af den årsag anså hans maitresse for et væsentligt onde, skønt jeg ikke kunne nægte den nærværende – som jeg imidlertid kun kendte fra det ene møde – min personlige medynk og agtelse. Som han derfor engang var hos mig i anledning af et arrangement i mine værelser, lod han ligesom hændelsesvis talen falde på hende, anmærkede, at fyrsten på nogen tid ikke mere syntes hende så hengiven, at alle gode undersåtter sukkede over en forbindelse, som betog dem den lyksalighed, at eje en landsmoder og en tronarving, at han derfor var faldet på den idé, at man skulle se til at lade hende blive tilbage i hovedstaden under det påskud, at hendes sædvanlige værelser var ikke i fuldkommen beboelig stand, og at jeg da skulle benytte denne skilsmisse til at udrive fyrsten aldeles af hendes bånd. Uagtet jeg ikke elskede det uædle kunstgreb, vi her skulle gribe til, forekom dog sagen selv mig af så megen vigtighed, og fyrstens adskillelse fra hende så nødvendig, at jeg samtykkede deri. Men da han tillige mente, at man i så fald kunne ligefrem lade hende forvise, og sørge selv for sin videre skæbne, kunne jeg ikke dølge min uvilje, og sagde ham rent ud, at jeg anså det for fyrstens pligt at forsørge hende anstændigt.

"Men *cher ami*!" sagde han, der til fulde havde gjort sig mester af det patriotiske sprog, som han troede at måtte føre med mig:

"Hvad gavn har *hun* gjort staten? Hvad fordring har *hun* på dens kasse?"

"Slet ingen!" sagde jeg, "men des mere på fyrstens, og det er af den, hun skal forsørges."

"Fyrstens!" sagde han med et tvetydigt smil: "har fyrsten nogen anden kasse end statens?"

"Lad os ikke spænde strengen for stærkt!" gav jeg til svar: "jeg tror, De ved, at statens formue er mig så hellig som nogen; men ilde var fyrsten lønnet for sit møjsomme arbejde og tunge ansvar, hvis han ikke til sit eget private brug havde så meget, at han ikke behøvede at lade en person, han havde stået i den forbindelse med, blive udsat for trang eller skændsel."

Overhofmarskallen gav efter og iværksatte sin øvrige plan. Jeg gjorde da også, hvad mig var overdraget, og endskønt det var mig ikke uventet, at fyrsten var lunken mod hende, især da han allerede havde haft hende en tre-fire år, må jeg dog tilstå, at jeg studsede ved den så overmåde liden modstand, jeg fandt. Hun blev da afskediget med en anstændig pension og flyttede fra residensen til et lidet lyststed på de *** grænser. Mit forslag om at få fyrsten bortgiftet, ville derimod ikke gå nær så lykkeligt; dertil havde han slet ingen øren. Imidlertid håbede jeg dog ved ufortrøden vedholdenhed at bestemme ham omsider til dette for folkets lykke så vigtige skridt.

Sommeren løb nu omtrent som vinteren. Med et begyndte en underhandling med en nabofyrste om nogle grænsestridigheder, der hidtil var gået meget lykkeligt, at komme i vildrede. Den derværende *charge d'affaires*, som jeg kendte for en meget duelig mand, og som havde været legationssekretær under mig i **rl**", klagede en gang efter

den anden over de uforklarlige vanskeligheder, der mødte ham. Fyrsten blev utålmodig og drev bestandig på, der måtte gå en anden derhen. Så overtydet jeg end var om den nuværendes duelighed og retskaffenhed, måtte jeg til sidst give efter; men af alle dem, jeg bragte Hans Durchlauchtighed i forslag, var ham ingen til måde. Nu blev også jeg utålmodig, og da sagerne var af større vigtighed og vanskelighed end vidtløftighed, og desuden den by, hvor de afgjordes, kun lå nogle timers rejse fra **mph*** gjorde jeg omsider fyrsten det tilbud, at jeg ville gøre selv en rejse derhen. Han modtog dette med en glæde, som rigtig nok forekom mig større, end tingen var værd, gav mig fuldkommen *carte blanche*, og da jeg endnu tog bort samme aften, benådede han mig om eftermiddagen med en visit, for, som han sagde, at undskylde sig hos min kone, fordi han berøvede hende mig, og overvældede mig ved denne lejlighed med lovtaler, som jeg rødmede ved at modtage af min fyrste og væmmedes ved at høre gentaget af overhofmarskallen, der var hans sande ekko, kun at han mod ekkoers sædvanlige natur forstærkede alt, hvad han gentog.

Alt dette burde vist nok have givet mig mistro; men den lykkelige er aldrig mistænksom. Jeg vidste, hvor ubesmittet min Aloysias hjerte var, da hun gav mig sin hånd; og jeg sporede ingen forandring hos hende; eller hvis jeg mærkede noget, som ikke var ganske efter mit sind, tog jeg det for et foster af min indbildning og af en vrantenhed, som de trættende, evige forretninger undertiden kunne friste mig til. Den største del af mine gamle uvenner, smigrede jeg mig med, var blevet forsonede ved at se min fuldkomne uegennyttighed og min iver for det almindelige vel; jeg troede, at fyrsten og folket elskede

mig; for jeg følte, jeg havde gjort alt for at elskes af dem. Hvad kunne jeg frygte? Jeg ilede til min nye forretning, utålmodig efter at tilendebringe den, og da finde min løn i min fyrstes tilfredshed og min lykke i Aloysias arme.

Jeg mødte i begyndelsen en del vanskeligheder, hvis udspring bestandig blev mig forborgent; men min iver og min uindskrænkede fuldmagt overvandt dem snart alle. Jeg fik stridighederne afgjort, og da denne korte adskillelse havde lært mig, hvor højt det daglige samlevned og hendes virkelige fortrin havde bragt mig til at elske min kone, fik jeg det indfald at overraske hende uventet og nyde hendes glæde ved uformodentlig at se mig igen.

Jeg satte mig da på min hest og red ud ad eftermiddagen fra ** for at komme til **mph*** henimod midnat. Men uden selv at vide af det, havde jeg i min længsel redet så stærkt, at jeg længe før solens nedgang var på den sidste station, to mile fra **mph***; for nu ikke at blive set og forrådt undervejs, måtte jeg da opholde mig her, til omtrent solen begyndte at dale. Jeg gav mig nu på vejen; det var en skøn aften, solen gik dejligt ned, og aftenrødens hulde skær forskønnede alle genstande, som nu alt blev mig mere og mere interessante, jo nærmere jeg kom til mit hjem; jeg red langsomt og overlod mig til dette blide indtryk, nød i forestillingen alle de glæder, der ventede mig; det var, som om jeg vidste forud, jeg ikke skulle være lykkelig længe, og nu ville være det, så længe jeg kunne. O, kære Melnek! smil, om De vil; men i dette øjeblik føler jeg samme vanskelighed ved at forlade disse søde erindringer og gå over til de skrækkelige, der afløser dem.

Lidt efter midnat kom jeg til **mph***; for ikke at blive set eller mærket, red jeg til en slotshavelåge, som gik ud til marken, bandt min hest ved stakittet og lukkede mig gennem haven ind i min. Som jeg trådte derind, syntes mig nok, jeg hørte min kones kammerpige i en underlig samtale med nogen henne i et lysthus; men uden at give mig tid at agte på det, gik jeg ind i huset. Der var ganske stille; i havestuen brændte lys, men der var intet menneske; jeg tager et af lysene, lister mig ind i min kones kabinet, som var ved siden af, og ser – Aloysia sove i Hans Durchlauchtigheds arme. Min første begyndelse var at opofre dem begge til min hævn. Men i det samme svævede Julies erindring for mig.

"Der er afregning i!" sagde jeg med en græsselig kulde, og gik igen ganske sagte ud af værelset med den beslutning at ride bort uden at ses af noget menneske og at skjule i en ubekendt egn min forbitrelse, min fortvivlelse og min skam. Som jeg kom ud i den anden stue, blev jeg et bureau va'r, hvor jeg havde mine vigtigste papirer. Det randt mig nu i tankerne, at mange, som i ærlig tillid havde givet mig vigtige underretninger, ville falde i mægtige fjenders vold, hvis disse brevskaber kom i ildesindedes hænder. I det forsæt at borttage de betydeligste, gik jeg med lyset i hånden mod pulten og åbnede den. Ved et vindpust svævede flammen hen imod nogle papirer, der lå på klappen. I sådant et øjeblik er alting orakel. "Også det!" sagde jeg med samme skrækkelige ligegyldighed, tændte disse papirer og de nærmeste skuffer, holdt derpå lyset til gardinerne, og hvad andet i værelset let kunne fænge, gik så med samme kulde ind i kabinettet, hvor min kone og fyrsten sov, stødte på dem og fik dem vågne: "Vil De behage at stå op!" sagde jeg: "huset brænder

over Dem," nød nu et øjeblik den forstenede fyrstes forbavselse, min kones skræk og skam, hvormed hun søgte at skjule sit ansigt i fyrstens arme, gik derpå ganske langsomt ud af værelset igen, satte lyset og ville bort. Idet jeg ville træde ud i haven, kom kammerpigen og hendes kavaler farende til; blusset af luen havde kyset dem op af deres tête-à-tête, og da de nu så et menneske komme ud fra det brændende værelse, gjorde de i begyndelsen mine til at ville holde ham an; men genkendte mig i det samme, fløj forfærdede hver til sin side og lod mig ubehindret gå bort. Jeg gik da ganske rolig ud midt imellem dem, fortsatte i al magelighed min vej gennem begge haver, stod på min hest og lod den gå med mig, hvor og som den ville.

De store sinds- og legemssår bløder ikke straks, siger Rousseau i den fortælling, De gav mig at læse, og det var en af de sandheder, som slog mig så skrækkeligt, da den så levende genkaldte mig hine gyselige øjeblikke. Jeg var som lynslagen, uden tanke, uden følelse, uden bevidsthed. Det første, jeg kan erindre mig, er, at jeg på en høj bakke, hvorfra jeg kunne overse slottet og egnen, holdt nogen tid stille, hørte på brandtummelen, så på flammen af mit hus og nød det brændoffer, jeg selv havde bragt mig. Omsider brød jeg ud i en afsindig latter, der ligesom vakte mig af min dvale. Sans og følelse kom igen, og jeg følte al min elendighed, min hele fornærmelse. I denne sindsstemning stødte jeg begge sporerne med voldsomhed ind i hestens sider, som for det, den skulle bringe mig bort fra min marter. Det voldsomme ridt var mig i denne forfatning en lise; det rev mig hen i en rus, som i det mindste ikke tillod mig at tænke mig nogen ting tydeligt. Sommernætterne i mit skønne fødeland er korte. Morgenrøden

brød frem; ved dens lys genkendte jeg de steder, hvor jeg forrige aften havde overladt mig til hine henrykkende drømme; dens rødlige skær, som udbredte sig over genstandene, forøgede ligheden og forstærkede idéassociationen fra forrige aften. Uvilkårligt lod jeg hesten gå sagtere. Jeg overlod mig til disse indtryk. Her havde jeg for få timer siden drømt mig min fyrstes ven, min hustrus elskede, mit fædrelands yndede og værdige søn; nu så jeg mig fornærmet og mislønnet af fyrsten, forrådt af min husfrue, udstødt af mit fædreland, ene og fremmed på Jorden. Men længe kunne jeg ikke dvæle ved en så martrende betragtning, atter forsøgte jeg på at fly den; min hest var ikke i stand til at flyve stærkt nok afsted for min rasenhed; men jeg red stærkt, blot for at ride stærkt; for jeg er mig fuldkommen bevidst, at tanken om at sætte mig i sikkerhed ikke et øjeblik opkom i min sjæl. Også lykkedes det mig atter at beruse mig ved denne hastige fart, og uden tvivl må jeg, uden at vide af mig, være fløjet en temmelig tid afsted med denne voldsomme il, da min hest, som allerede dagen tilforn var temmelig medtaget, og som nu så mange timer i rad hverken havde fået hvile eller foder, styrtede under mig; dette bragte mig igen til mig selv; min forrige fortvivlede kulde kom tilbage: *Du også!* sagde jeg: *for mig gerne, jeg kan undvære dig!* Og fortsatte min vej til fods; da jeg var gået et lidet stykke, blev jeg en skovvej va'r; uden at vide eller bekymre mig om, hvor den bar hen, valgte jeg den; nok, skoven, hvorigennem den gik, var meget tyk og mørk, og denne skumring var yderst tillokkende for mig. Jeg fordybede mig nu i mine mørke forestillinger og gik således en tid lang, til jeg fandt mig ved bredden af en å. Dennes blide spejlklare vande smilede mig så venligt i møde, dens rislen

indbød mig så venskabeligt at søge et fristed i dens fredelige skød, og jeg blev tvivlrådig stående, betragtede vandet, overvejede, om jeg ikke skulle følge dets kald, da i det samme en fruentimmerstemme nævnte mig forundret ved navn. I min sindsforfatning havde jeg naturligvis ikke lyst til at have med noget menneske, og mindst med et fruentimmer at skaffe, jeg ville altså fortsætte min vandring, da stemmen gentog: "Astolph! min Gud! tør De være her?"

Jeg standsede, dette spørgsmål forbitrede mig. "Jeg tænker, jeg tør være, hvor jeg vil," gav jeg opbragt til svar. Ved disse ord vendte jeg mig og genkendte Elvina. Jeg ville gå; men hun slyngede sig om mig: "Astolph!" sagde hun: "gode, ulykkelige mand! hør mig; De ved ikke ..."

"Jeg ved alt for meget," sagde jeg, "og hvis De ved det samme, som jeg, ser De, det er ikke mig, der behøver at gå af vejen for nogen; men at der var de, der før burde gå af vejen for mig. Farvel!"

I det samme faldt mine øjne hen på hende, tårerne strømmede ned af hendes kinder; ufrivilligt blev jeg stående.

"O Astolph!" sagde hun: "De kender endnu ikke det hof, De ..."

"Jeg skulle tro, det har lært mig at kende sig!" gav jeg til svar, men hvor stor blev min forundring, da hun nu rakte mig et brev, som hun samme morgen tidligt med en ekspres havde fået fra en af sine forrige tilhængere, og hvor man gav hende en fuldstændig efterretning om den hele tildragelse med tillæg, at man søgte mig allevegne for at sætte mig fast.

Denne efterretning opvakte min hele rasenhed på ny: "Det skal de ikke have nødig," sagde jeg, "jeg vil selv komme tilbage, selv give mig i deres hænder, og se, hvad de vil gøre mig."

Men Elvina besvor mig med tårer og med en inderlighed, som jeg ikke kunne modstå, i det mindste at oppebie eftermiddagen, da der var, som jeg selv havde set, lovet hende et nyt og udførligt brev i denne anledning. O Melnek! der er intet, der har så forunderlig balsamisk en kraft i hjertets sår, som et ædelt, deltagende fruentimmers tåre. Elvinas kvægede og lettede mit martrede hjerte; jeg fulgte hende hjem til hendes landlige bolig, der just lå i den skov, hvor hændelsen havde ført mig – men her må jeg vel sige med Deres Lessing! intet under solen er hændelse, mindst det, hvoraf hensigten ligger så klart for øjnene. Uden min hests fald, uden Elvinas møde, hvem ved, hvad min skæbne da kunne være blevet? Måske havde jeg fulgt fortvivlelsens kald og lagt hånd på mig selv, var død som selvmorder, død med de græsseligste tvivl om menneskegodhed, om dyd, om Forsynet selv. Melnek, når jeg tænker på disse tilsyneladende småtilfælde, hvorved Forsynet styrer os på de veje, der bærer til vort vel, og som vi ellers ikke havde fundet eller ikke valgt; når jeg genkalder mig de rolige, blide dage, jeg nyder i denne ensomhed, den trøst, den lægedom for mit syge hjerte, jeg fandt i Elvinas venskab, og begynder at finde i Deres, da føler jeg så levende, hvor hellig, hvor glædelig en sandhed det er, at end ikke en spurv falder til jorden, uden vor fader i Himlen har sin vise, velgørende hensigt med det.

Da jeg var kommet hjem til Elvina, følte jeg først, hvor udmattet jeg var, hvilket jeg i min rasenhed ikke havde fornummet. Hun overtalte mig til at nyde nogle timers hvile, og da jeg atter vågnede, viste hun mig det nye brev, hun havde fået fra **mph***. Jeg havde troet, min forbitrelse ikke kunne

tiltage; men forestil Dem, at hendes klient i dette brev berettede hende, at man havde benyttet sig af fyrstens forvirring og forlegenhed til at aflokke ham en befaling om at bemestre sig min person, hvor den fandtes, død eller levende, da man måtte have mig af vejen, på det at denne histories sande sammenhæng ikke skulle komme for lyset; at det var besluttet, hvis man kunne fange mig, da at hensætte mig ufortøvet for livstid på fæstningen ***, uden at det enten skulle blive mig tilladt at se eller tale med nogen; at man, for at besmykke dette despotiske skridt, havde udspredt: at jeg under det gesandtskabs påskud var blevet bortsendt til **, da man var på sporet af adskillige bedragerier og forræderier af mig, hvilke man i min nærværelse ikke ret kunne komme til at undersøge; men at jeg ved et af mine kreaturer havde fået nys om det, og var uden tilladelse ilet hemmeligt hjem for at tilintetgøre alt, hvad der kunne tjene til bevis imod mig; at jeg nu var kommet i angst for at blive overrumplet i dette arbejde; og for da at få alting des hastigere og sikrere af vejen, havde stukket ild på mit hus. Ydermere erfarede jeg, at min kone om morgenen ganske tidligt var rejst til det kloster, hvor hun havde været i kost; at fyrsten vel af særdeles højfyrstelig nåde havde tilstået hende nydelsen af min formue for livstid, men strengeligt forbudt alle og enhver indtil videre at få hende i tale. Dog, alt dette kunne jeg endda forestillet mig; men at folket, for hvis vel jeg havde opofret alt, og som jeg nu selv blev et offer for, at dette frydedes, jublede over mit fald som over en sejr; at den **nch**ske pøbel i sin rus – dog som man forsikrede, ikke uden forklædte og fornemme formænd – ydede sin harme på vinduerne i mit stakkels hotel og forslog et uskyldigt menneske, der lod sig se i

mit liberi; det var mere, end jeg var beredt på eller kunne bære; det slog mig til jorden og betog mig al den trods, der besjælede mig, så længe jeg kun troede at have med fyrsten og hans lumpne forførere at gøre. Melnek! det er en skrækkelig ting at blive således miskendt. Men også her har jeg siden ved sindigere overlæg måttet erkende en højere hånds veldædige styrelse. Havde denne tidende ramt mig, inden jeg havde fundet Elvina, da måtte jeg være sunket under dens magt; men hendes deltagelse, hendes medynk, hendes venskab lettede mig byrden; når jeg fristedes til menneskehad ved at finde uretfærdighed og forfølgelse der, hvor jeg troede at have grundet fordring på kærlighed og erkendtlighed; da formildedes jeg igen ved at møde ømhed og godhed, hvor jeg kun kunne have ventet mig fjendskab og hævn."

Astolph fortalte endvidere, med hvor søsterlig deltagelse denne ædle veninde omgikkes ham; hvorledes han snart lærte at kende hendes store hjerte og at angre, at han nogensinde havde dømt hende efter den fornedrelse, hun ved en række af omstændigheder syntes nedstyrtet i, da han første gang fandt hende. Fader- og moderløs, ung og uerfaren var hun faldet den vellystige fyrste i øjnene; han var på den tid i sin fagreste ungdom; han syntes at elske hende; hans snedige håndlangere, hvoriblandt ovenomtalte overhofmarskal havde snart udfundet, fra hvad side hun måtte tages; de smigrede hende altså med drømme om en forbindelse, der ikke skulle være mindre ubrødelig og hellig, fordi omstændighederne ikke tillod den at stadfæstes med ceremonier; de forestillede hende, at det var grusomt, om en fyrste derfor skulle berøves en elskværdig mage, som elskede ham, og som han elskede, fordi udvortes

vedtægter ikke tillod ham at give hende navn af fyrstinde, og at dette navn var alt, hvad hun skulle fattes. Hun elskede fyrsten og troede at elskes, var troskyldig og svag, og blev et offer for vellyst, idet hun troede at lønne kærlighed. Nogen tid varede denne søde drøm; men efterhånden begyndte hun at føle forskellen, og hendes forbindelse at blive hende en skændig lænke, men som hun manglede mod til at bryde; hun stræbte da efter mellem hoffets forlystelser og smigrernes virak at beruse sig, for at glemme, hvad hun ikke troede at kunne ændre. Men nu indtraf hin samtale med Astolph; den var et lynglimt, som oplyste hende; hun hørte af hans mund, med hvilke øjne de retskafne anså hende; hun følte nu alt det ydmygende i sin forfatning til fulde, og hun besluttede at rive sig ud derfra, jo før jo hellere. Det var hende altså en sand velgerning, da man ikke længe derefter udvirkede hendes afsked, og langt fra at hade Astolph, som hovedhjulet dertil, anså hun det for en sand velgerning, hun havde haft ham at takke. Hun var da så langt fra at ville ind igen, at tværtimod hendes eneste idræt og tanke var at udfinde en måde, hvorpå hun kunne erhverve sit udkomme og frasige sig den pension, der ydmygede hende som en amindelse af hendes forrige fornedrede tilstand og løn for hendes skam. Uagtet hun nu aldeles ingen hemmelighed gjorde af denne tænkemåde, anså hendes gamle tilhængere den dog for *bonne mine a mauvais jeu* Note 36), og troede, hun nok ville tale af en anden tone, så snart kortet kom til at sidde anderledes. Der er visse dyder, man ikke tror på til hove, fordi man sjældent eller aldrig ser prøver på dem, og deriblandt var denne art af stolt delikatesse. Hendes gamle klienter, der dømte hende efter dem selv, var altså fuldkommen overtydede om, at hun intet

hellere ønskede end igen at komme i sin forrige herlighed, og de troede følgelig at gøre hende en stor tjeneste ved at give hende en nøjagtig underretning om alt, hvad der forefaldt, og på nogen måde kunne befordre hendes igenkomst; ligesom de også ved brev på brev skyndte på hende, at nytte Astolphs og Aloysias katastrofe og komme ufortøvet til **mph*** for at tage herredømmet igen over den uselvstændige og ubeherskede fyrste. Men de erfarede snart, hvor langt Elvina var fra at nære sådanne hensigter. Imidlertid satte denne deres tjenstvillighed hende i stand til at underrette Astolph om den hele skrækkelige række af djævelske kabaler, der havde været spillet imod ham for at berøve ham fyrstens hengivenhed, folkets højagtelse og hans husfrues kærlighed, og som nu på så afskyelig en måde var lykkedes. Også denne fortælling hører hen mellem dem, vi ikke kan give med Astolphs egne ord, da Melnek måtte samle den fuldstændige udvikling deraf fra flere og forskellige samtaler og selv siden ordne og forbinde, hvad han stykkevis havde erfaret.

Aldrig så snart havde man ved det **nch**ske hof mærket, at den vellystige fyrste fandt Aloysia smuk, førend man straks fattede det håb, og tillige den beslutning, at det skulle blive Astolphs fordærvelse. Man kendte fyrstens skrøbelighed fra denne side; man kendte Astolphs strenge begreb om ære og hans hengivenhed til sin husfrue, og man gjorde regning på, at hendes uerfarne ungdoms forfængelighed ville gøre dem sejren let. Skulle dette imidlertid end ikke lykkes, var herved dog endnu intet tabt; for i dette tilfælde behøvede man kun at underrette Astolph om fyrstens hensigter og anlæg, og da var man vis på, at han ufortøvet ville forlade hoffet, ja vel rimeligvis

forlade det på en måde, der ville forårsage et uforvindeligt brud mellem ham og fyrsten, som desuden måtte være glad ved at blive skilt ved en mand, han således havde fornærmet. Bedre var det dog stedse, hvis det ville lykkes at gøre Aloysia utro; for både var Astolphs forhold, når han blev underrettet om sligt, ikke allermindste tvivl underkastet, og tillige blev man ham på denne måde ikke blot kvit, men fik tillige den grusomste hævn over ham. Til at fremme dette djævelske anlæg sammentrådte nu en skrækkelig koalition. Marskaller og modehandlersker, hofdamer og skriftefædre, afskedigede ministre og kammerpiger forenede her deres våben. At oppuste fyrstens velbehag til lidenskab var ikke vanskeligt; både havde virkelig Aloysia mere end yndigheder nok til at optænde et så let fængende hjerte, også gjorde hendes ukunstlede, uforvanskede naivitet dobbelt indtryk på ham, da det var ham noget fuldkommen nyt; og man havde da intet videre nødigt, end blot at give ham flittig lejlighed til at se hende og tale med hende og at smigre hans lidenskab ved idelig at ophøje hendes fortrin.

Da der ingen fyrstelig familie var, kunne man uden mindste udseende af noget hemmeligt anlæg letteligt mage det så, at den første ministers gemalinde ved taffel, land- og andre lystpartier næsten idelig blev Hans Durchlauchtigheds dame; og selv ved slige lejligheder, hvor lodkastning skulle bestemme partierne, var jo lodderne i den ovenomtalte overhofmarskals hånd, der i nødvendigt tilfælde meget godt forstod at rette lykken, som Lessing kalder det, og lænke den under sine fingre. Næppe havde man fået fyrstens ønske efter at vinde Aloysia ret heftigt og brændende, førend man var betænkt på at skaffe ham det opfyldt. De små betænkeligheder, han i begyndelsen selv

havde herved, og som rejste sig af hans venskab og ærefrygt for Astolph, fik man hastigt ryddet af vejen. Fyrsten var så gammelvant til at anse alt sligt for et galanteri, havde så ofte blandt sine hofmænd fundet mænd, der førte det franske

> Quand on le sait, c'est peu de chose,
> Quand on ne le sait pas, ce n'est rien [Note 37)]

i munden, ja hvor glæden vel endog tindrede i det ene øje, mens de lod, som de lukkede det andet, at han ikke var i stand til at forestille sig, at Astolph virkelig fornærmedes ved det. Men med Aloysia havde det større vanskeligheder. Vel elskede hun Astolph næsten mere som en datter end som en hustru; hun anså ham mere som sin velgører end som sin mage; men hendes uskyldige hjerte havde endnu sin hele medfødte afsky for en forbrydelse, som uerkendtlighed endnu gjorde sortere. Man begyndte imidlertid med at drage hende og Astolph ud fra hinanden ved at indvikle ham i forretninger og henrive hende i en sværm af uafbrudte forlystelser. Umærkeligt havde dette levnet virkning på hendes tænkemåde. Den, der idelig vandrer blandt vellystens roser, beruses lidt efter lidt af den stærke duft, de udånder. Hun var ung og smuk; hun så, at hun behagede; det smigrede hende; glæden over at behage mange bliver let til ønsket at behage alle, og for at opnå dette ønske tilsidesætter man snart den væsentligere pligt, at behage sig selv ved at handle efter sine grundsætninger. Vel tillod hun sig nu mange ubetydelige ting, som før havde mishaget hende hos andre, men som hun troede ikke at kunne undlade uden at udmærke sig ved særhed; vel tvang hun sig til at smile over det, der egentlig jog blodet op i hendes kinder, men hvorover hun så hele verden smile; imidlertid var hendes hjerte endnu

ubesmittet, og denne følelse gjorde hende tryg. Nu begyndte hendes så kaldte veninder ligesom i spøg at give hende vink om, hun i fyrsten havde gjort en betydelig erobring. Aloysia, hvis hjerte var for rent til at tænke sig, hvad der lå under dette ord, fandt sin forfængelighed smigret ved at behage en fyrste, lagde mærke til hans forhold og opdagede snart, at hendes veninder havde ret. Nu var det første skridt gjort; men det vigtigste var endnu tilbage. Hun vidste, at fyrsten elskede hende; men man måtte bringe hende til at høre det af fyrstens egen mund; for fik man hende først til at høre ham, var der temmelig sikkert håb om, hun ville bønhøre ham med tiden. Så snart man altså først havde vænnet hende til den tanke, at hun var elsket af fyrsten, kaldte man hendes skriftefader til hjælp. Denne var en jesuit og hadede Astolph af sit ganske hjerte, ikke blot, fordi denne, der havde opholdt sig så længe i **rl**, var mistænkt for at have der indsuget ateisteriets eller den endnu farligere lutherdoms gift, men især, fordi han ved mange lejligheder havde indskrænket munkeregimentet, ja endog prøvet på aldeles at kuldkaste det ved at ville indføre trykke- og tænkefrihed, hvilket vel munkene lykkeligt fik afværget, men måtte dog se censuren, der hidtil havde været i deres hænder, overdraget til en mand, hvis rettroenhed var næsten ligeså betænkelig som Astolphs. I følge dette uforsonlige had, var da denne ærværdige fader med megen beredvillighed indtrådt i sammenrottelsen; og, da han i en høj grad besad Aloysias fortrolighed, og hun dog ikke ganske kunne holde sig fri for nogle små skrupler over det behag, hun fandt i, at fyrsten elskede hende, varede det ikke længe, før hun udgød sit hjerte for ham; men han, der i *casuisteri* [Note 38)] gjorde sin orden ære, i stedet for at bebrejde hende, takkede Himlen,

hvis nådige styrelse det var, at fyrstens hjerte omsider var faldet til en person, der ville anvende denne hans lidenskab til Himlens ære og menneskenes gavn og udrive ham af de farlige og syndige hænder, hvori han havde været så længe. Han formanede hende til omhyggeligt at vedligeholde og stadfæste den magt, hun herved fik over fyrsten, og at nytte denne hans rene og himmelsendte kærlighed til at hellige hans hjerte og hans vandel; for at fyrstens hele elskovshandel med så dydig en dame ville blive ren og uden synd, det var han fuldkommen overbevist om. Til slutning advarede han hende om ikke at betro sin mand noget om dette, på det han ikke af jordiske og dårlige fordomme skulle modsætte sig Himlens styrelse. Den forblindede Aloysia efterkom alt for nøje dette farlige råd, der i hendes forfængelighed fandt så meget medhold. I den faste overbevisning og det stadige forsæt ingen utroskab at begå mod Astolph, så og nærede hun nu fyrstens lidenskab; han blev dette va'r og ytrede den alt tydeligere og tydeligere; og nu var det, hun, efter jesuittens tilskyndelse, fordrede Elvinas afsked, som man siden fik Astolph til at drive på, og som han undrede sig over, så let at udvirke.

Dette fyrstens offer berettigede ham naturligvis til at fordre mere overbærelse af hende; og skønt hun endnu bestandig indbildte sig i sit hjerte at være Astolph tro, vandt fyrsten det daglig mere og mere. Hertil kom, at Astolphs mange og møjsomme forretninger gjorde ham mindre skikket til at omgås og more en ung kone i de få fritimer, han havde at skænke hende, og hvor forlystelser ikke kaldte hende fra ham; og dobbelt følte hun dette, hvis hun endnu oven i købet, som undertiden indtraf, havde måttet opofre forlystelser for dog

engang imellem at unde ham sit selskab. Men det, som endnu allermest udhulede dybet imellem dem, var, at hun, trods alt munkens *casuisteri*, følte, hun handlede uret i at fortie ham fyrstens kærlighed, ja vel endog i at tåle den; og vi er så villige til at undvige den, vi handler uret imod. Tingene var da, som man ser, i fortræffelig gang. Man begyndte nu at angribe hendes erkendtlighed mod Astolph; man gav hende ikke utydeligt at forstå, at hun, hvis hun havde været fri, kunne have gjort sig temmelig rimeligt håb om fyrstens hånd; man skildrede hende denne udsigt så tillokkende og tillige så sandsynlig, at hun ikke kunne undlade at sukke over, hun selv havde tillukket den for sig. Alt, hvad Astolph havde gjort for hende, alt det, hun hidindtil havde været så taknemmelig for, var kun småting mod det, hun derved var berøvet. Også begyndte man nu tid efter anden at anstille sammenligninger mellem fyrstens brændende lidenskab og Astolphs lunkne ømhed; og Aloysia, der – uden at vide det selv – ønskede at finde, at Astolph fejlede mod hende, siden hun hemmeligt følte, hvor meget hun fejlede mod ham, lånte alt for villig øret til dem, der beskyldte hendes mand for uskønsom kulde. Også erfarede Aloysia dagligt, at den, der først har tilladt en elsker det allermindste, har siden yderste vanskelighed ved at sætte ham grænser. Hun havde begyndt med at se igennem fingre med ufrivillige udbrud af fyrstens kærlighed, snart dulgte han den aldeles ikke for hende; nu varede det ikke længe, førend han erklærede hende den, på den mundtlige erklæring fulgte skriftlige. En underkøbt kammerpige førte da fyrsten ind til hende. Vel var der endnu intet strafværdigt, hverken i hans breve eller hans besøg; han var stedse så ærbødig, så varsom; og hvis det end i lidenskabens

heftighed undslap ham et enkelt øjeblik at forglemme sig, udsonede han straks sin brøde ved så uskrømtet anger; men disse sammenkomster, disse breve, der holdtes hemmelige for Astolph, forøgede bestandig frastanden mellem Aloysia og ham; de pånødte desuden Aloysia fortrolige mellem hendes folk, og disse benyttede dem af den indflydelse, de herved havde fået, til at fremme fyrstens tarv på alle mulige måder. Bestormet fra så mange forskellige kanter, beruset af forfængelighed og forlystelser, udrevet fra sin mand, dåret af fyrstens heftige lidenskab, begyndte Aloysia allerede at vakle; men afsky for lasten holdt hende endnu fra det sidste skridt. Hendes hjerte var fyrstens; men desuagtet troede hun ikke at være utro og gøs for den tanke at blive det. Man begyndte nu under Hans Velærværdigheds kraftigste medvirkning at bestorme denne sidste forskansning; til al lykke erindrede man sig Astolphs historie med Julie, der ikke havde været nær så ubekendt, som han troede; man gav den nogle forbedringer efter tidernes lejlighed; men for dog aldeles at vinde sejr måtte man have Astolph af vejen. Man sendte da en pålidelig mand til ***, med fuldmagt at handle lige tvært imod den derværende gesandt og forvikle grænsestridighederne så meget som muligt; herved lykkedes det, som man har set, at lokke Astolph derhen; nu fik fyrsten og den hele kabale frit råderum; Aloysia faldt.

Det var kabalens venskabelige forehavende, ved først givne lejlighed at underrette Astolph om det forefaldne; dette deres ædle forsæt tilintetgjorde tilfældet, da den på en så uventet og skrækkelig måde skaffede ham kundskab om det. Da de imidlertid ikke ville, at han, når han forlod hoffet, skulle tage den almindelige agtelse med sig, og de måske engang ved den

offentlige stemme nødes til at kalde ham tilbage, havde de ikke blot fra begyndelsen af båret omsorg for at gøre folket opmærksomt på fyrstens lidenskab for Aloysia; hvilket også var en af de årsager, hvorfor de ved alle offentlige lystpartier så omhyggeligt sørgede for, hun skulle blive hans dame; men de havde tillige den godhed at udsprede, at det var en ting, Astolph meget vel vidste og højligt billigede, da de lænker, hvori han havde fyrsten og følgelig folket, naturligvis blev så meget des ubrødeligere, når kærligheds demantskæder forenedes dermed; og for at give denne bagvaskelse endnu mere vægt, og folket des mere lyst til at tro den, var det, de havde overtalt fyrsten til at udnævne ham til geheimekabinets-minister. Alle Astolphs uvenner og avindsmænd understøttede naturligvis dette rygte, enten de nu troede det eller ikke; de politiske sladderhanke bestyrkede det ved fordrejede eller opdigtede anekdoter, de efter sædvane med en vigtig mine fortalte; og den lettroende mængde hørte det fra så mange kanter og med så mange omstændigheder, at den villigt greb denne lejlighed til at tro sig fritaget fra den højagtelse og erkendtlighed, den ellers følte at skylde denne sande store mand; og heraf kan man da forklare den jubel, hvori folket udbrød over Astolphs fald, og den forbitrelse, det viste mod en mand, der havde gjort og lidt så meget for dets vel, og hvis savn det snart så bitterligt skulle føle. Uagtet hin sammenrottelse ikke havde den glæde umiddelbart at frembringe katastrofen, havde den dog, som man ser, fuldkommen forberedt den, og var i stand til at styre den til sin endelige slutning; endskønt tilfældet skyndede den frem, før de var ganske belavede på det.

Ofte tilstod Astolph, han aldrig kunne have båret denne række af afskyeligheder, når ikke Elvinas deltagelse havde formildet dem; men han følte ved denne lejlighed, at der er intet så trøstende for en ulykkelig, intet så balsamisk for sjælens sår som ædelt kvindeligt venskab. Havde han kunnet blive hos hende, havde hun holdt hans hjerte skadesløst for alt, hvad Julie og Aloysia havde kostet det; hans retskaffenhed og hans ulykker gjorde Elvina ham dyrebar; og hendes ædle deltagelse vandt igen fuldkommen hans hjerte. Men også denne trøst måtte berøves ham; det var aldeles umuligt, at han længere kunne opholde sig inden for **y**ns grænser; vel havde hans styrtede hest bragt hans forfølgere på et urigtigt spor, ved det at den var fundet uden for grænsen, og de mindst kunne indbilde sig, at han skulle være gået tilbage i deres hænder igen; imidlertid havde den dog bestyrket dem i den formodning, at han ikke kunne være synderlig langt borte; og endskønt det just ikke var at vente, at han skulle have taget sin tilflugt til den, hvis uvenskab han i deres tanker havde forskyldt og måtte besidde, er dog had og ond samvittighed alt for mistænkelige til ikke også at undersøge det usandsynlige. Elvina måtte altså gøre ham det forslag, at han, for umistænkt at slippe sine fjender af hænderne, skulle forklædt som kusk køre hende til næste rigsstad, der lå nogle mile derfra. Gerne havde hun tilbudt sig til end videre at ledsage hans flugt og dele hans skæbne, men både ville dette have fordoblet hans fare, men også vovede hun ikke at tilstå sig selv, han var blevet hende så kær, og endnu mindre at håbe, at hun skulle være ham kær nok til, han skulle samtykke i det. Hendes forslag blev antaget og udført; de slap lykkeligt ud af det **y**ske; vel stod der ved

grænsebommen en spejder i vinduet; men da han genkendte Elvinas livré og så bommanden, der havde været tjener hos hende, bukke dybt med huen i hånden, tog han ikke videre vare på kusken. Da de nu var i sikkerhed og kommet et godt stykke ind i en skov, bad Elvina Astolph at holde, ombyttede livrésurtouten, han var klædt i, med en borgerlig overkjole, hun havde medbragt, og sætte sig i chaisen hos hende at køre.

"Det er de sidste øjeblikke, jeg har Dem," sagde hun: "dem må jeg holde tilråde med, så godt jeg kan."

De nåede nu rigsstaden **, og så snart de var steget af i værtshuset, flyede hun ham en pakke med en borgerlig klædning, som hun ligeledes havde medbragt, bad ham lade sig give et kammer at klæde sig om i, og derpå komme ned for at spise med hende. Da han modtog pakken af hendes hånd, ville han takke hende for denne uafladelige omhu og godhed med et håndkys; men hun forekom ham, ved at bøje sig over imod ham og række ham munden. Han kyssede hende med megen varme; hendes kys var tørt, brændende, højtideligt, et sandt afskedskys. Nu gik han op på værelset, følte dybt, at han nu snart skulle skilles fra det eneste menneske, der var tilbage i verden for ham, og skyndte sig at klæde sig om, for des før at komme ned til hende igen. Som han var næsten færdig med omklædningen, hørte han et stød i et posthorn, og i det samme rullede en chaise ud af gården. Ganske mekanisk gik han til vinduet, så ud efter denne chaise, syntes nok, den særdeles lignede den, han var kommet i, men gjorde sig endnu ingen tanker. Vinduet, han havde lukket op for at se ud af, var overmåde trangt, han havde måttet bruge begge hænder for at få det op, og derved havde han kastet vesten fra sig, som han

just stod med i hånden for at tage på; den var faldet på gulvet; som han tog den op, syntes han nok, den forekom ham så underlig tung; næsten ufrivilligt lod han sin hånd glide ned ad den, og traf i den underste linning på noget rundt og hårdt, der syntes indsyet i den. Halvt begyndte han nu at gætte sammenhængen, rev hastigt linningen op; og nu faldt ham en række louisdorer i hånden med følgende seddel:

> Modtag herved mit farvel; når De finder dette, har vi set hinanden for sidste gang. De undveg mig så omhyggeligt i går, hver gang jeg ville underrette mig om Deres kasses tilstand, som jeg imidlertid let kan forestille mig ikke er forsynet til en sådan stedsevarende rejse; jeg følte deraf, at jeg måtte betjene mig af slige midler som dette, hvis jeg ville betale Dem noget af på min gæld; og hvor meget denne gæld trykker mig, kan De se af, at jeg for at komme til at afdrage på den, har opofret de sidste øjeblikke, jeg kunne have nydt i Deres selskab. Berøv mig da ikke en glæde, jeg køber så dyrt. Jeg vil ikke erindre Dem om, hvad De sagde mig i går, da jeg spurgte, om jeg ikke kunne håbe efterretning fra Dem: at Deres hånd var for kendt til ikke at blive anholdt på posthusene og forråde os begge; jeg vil ikke forestille Dem, at De altså ville udsætte os for samme fare ved at sende mig hoslagte tilbage; jeg vil blot sige Dem, at De ikke kan forskyde det uden på den hårdeste måde at lade mig føle, at jeg er ikke den, af hvis hånd en mand af ære kan modtage noget, at intet i verden er i stand til at udslette den vanære, jeg engang har pådraget mig, og at jeg aldrig kan blive ædles venskab og agtelse værdig. Jeg sagde Dem engang, jeg ville bede om Deres,

når jeg ikke var, hvad jeg var da. Jeg er det ikke mere. Tak ske Dem! De gav mig mig selv igen og frelste mig fra den grusomme nødvendighed at ombytte skændsel med skændsel. Enkelte øjeblikke har jeg vovet at håbe, at jeg måske nu turde attrå, hvad jeg den gang med grund følte mig uværdig til. Men er dette håb end for stolt, o da knus mig dog ikke ved at betage mig det på en så ydmygende måde; hav medynk med den, der har så megen med Dem; og tænk på, at om den arme Elvina end ikke er værd at være Deres veninde, har De dog ingen ven på jorden, der ærer og elsker Dem højere end hun.

P.S. Her i posthuset er bestilt en chaise med fire heste til Dem, benyt Dem af den, afrejs lykkelig; mine ønsker, taksigelser og velsignelser følger Dem; lev evig, evig vel og tænk undertiden med godhed på den stakkels

Elvina.

Dette brev, Elvinas ømme hengivenhed, den ædelmodighed, hvormed hun havde opofret ham næsten hele sit nylig hævede kvartal, aftvang Astolph de første tårer, han havde fældet i sin ulykke; men de var veldædige, lindrende tårer.

"Ja! Der er dyd og godhed i verden!" råbte han: "Gud være lovet! Dyden er ingen drøm!"

I det samme kom man op for at bringe ham et kort, hvor Elvina på fransk havde skrevet ham endnu et farvel, og for at sige ham, at chaisen var færdig. Han satte sig i den, og uden at have nogen bestemt rejseplan, blev han ved at tage nord på. Da han kom til *nn** og steg af i værtshuset, kom værten ham med

megen snaksomhed i møde; og da Astolph efter sin borgerlige klædedragt syntes at måtte være en middelstands mand, der måtte bo i nærheden, siden han slet ingen bagage førte med, og just den dag de offentlige bomme skulle bortforpagtes, fandt værten på den slutning, at det var i den anledning, han måtte være kommet; drejede altså straks samtalen hen på denne materie og glædede sig over, at han i så fald kunne have den ære at følge herren derhen, siden han just selv havde i sinde at gå derhen og forsøge sin lykke. Astolph var undervejs kommet forbi det bomhus, der siden blev hans; dets højst ensomme beliggenhed havde behaget ham; i sin nærværende ubestemte forfatning anså han denne hændelse som et højere vink, fulgte med værten, forpagtede bommen og betalte den straks af Elvinas penge. Dagen derpå flyttede han did og levede der mange år som en fuldkommen eneboer; kun en kort tid havde han antaget en dreng til at passe bommen, mens han arbejdede på at forbedre og forskønne sin bolig ved at anlægge med egne hænder en liden have og rundt om hytten fremelske sig nogle træer til skygge. Disse landlige sysler og denne stille ensomhed var lægedom for hans sårede hjerte, og skønt dets sår aldrig ganske helbrededes – som vel slige sår næppe nogen tid gør – holdt de dog op at bløde og smerte. Det eneste, han stundom havde ønsket sig, var en ven, der engang kunne lukke hans bristende øje, og denne bragte nu skæbnen ham i Melnek, der adskillige år der efter modtog hans sidste suk, begravede ham under fire birke, han selv havde plantet, tilkøbte sig huset, fik bommen forlagt derfra, fandt her et fristed, indviet ved hans ædle vens minde og grav og stræbte, som Astolph, at forvinde der, hvad han led. Men dette vil vi gemme til hans egen historie.

Der står nu blot tilbage at give en kort beretning om de øvrige personer, hvis tildragelser har været sammenflettede med Astolphs, og mellem disse er Elvina uden tvivl den, hvis skæbne man mest interesserer sig for. Den beslutning, hun så længe var gået frugtsommelig med, at rive sig ud fra alt, hvad der mindede hende om hendes forrige fornedrede tilstand, fik ny styrke i de dage, hun tilbragte med Astolph. Pludselig tilbagesendte hun fyrsten de få foræringer, hun endnu havde fra hans hånd, frasagde sig sin pension og forsvandt. Folk fra **nch** har siden troet at kende hende igen i mad. **w**, der omtrent på samme tid kom til det ****rm**ske teater, uden at nogen vidste hvorfra, var skuepladsens sir ved skønhed, talenter og geni og dens hæder ved sin vandel.

I hin skrækkelige nat forsvandt med et tågen for Aloysias øjne, hun så, hvilken mand hun havde opofret, og for hvem! Få dage efter hun var kommet som kostgængerske i klosteret, tog hun nonnesløret der og opofrede sin hele øvrige levetid til at udsone ved den bitreste anger og strengeste bod sin ungdoms forbrydelse.

Fyrsten fik ny maitresse, nye yndlinge og nyt ministerium. For at han ikke skulle falde på at kalde Astolph tilbage eller angre sit forhold mod denne, styrtede man ham i de tøjlesløseste udsvævelser. Folket lærte snart at føle, hvor uskønsomt det havde været mod Astolph, og jo mildere det under ham havde været bestyret, jo hårdere følte det nu de gamle udsugelser og undertrykkelser, der med fordoblet vægt begyndte på ny. Adskillige gange har i de senere tider Frankrigs eksempel fristet dette højst forurettede og mishandlede land; dog vovede det ikke at gøre noget valg mellem despotiet og

anarkiets rædsler; endelig har lykken givet det i hænder, der er dette Jordens paradis værdige.

Endnu står os tilbage at sige et par ord om Julies senere skæbne. Da hun kom hjem, fandt hun det håb, hun havde gjort sig om sit forrige herredømme over prinsen, ganske at glippe. De ni mellemløbne år havde gjort en mærkelig forandring både i hans sind og hendes skønhed. Han så hende igen med den fuldkomneste ligegyldighed, og de mægtige mærkede ikke så snart denne forandring, førend de på det eftertrykkeligste tog hævn for den tid, da hun og hendes gemal foreskrev love. Dette krænkede Julies stolte sjæl på det føleligste; hun overtalte sin mand til at forlade hoffet og tage ud på sine godser. Men landlevneds ensomme stilhed var ikke for et hjerte som Julies; dets sår æddredes her, hvor kedsomhed og uafbrudt græmmelse uafladeligt gød deres gift i dem. Klingen fortærede skeden; og i hendes tre og tredivte år lagde en tæring hende i graven.

Selvmorderen af kærlighed

Tåre, sig, hvorfor du rinder
På den stoltes blege kinder
Ved et ubesjælet ler?
Elskte lad! lad af at græde,
Ak du spilder kun din smerte,
Det af sorg bespændte hjerte,
Som din medynk skulle glæde,
Ak! Det hjerte slår ej mer.

(J. Ewald: Balders død.
Akt 1, sc. 2.)

"En titel, som lover et meget forslidt emne, og umoralsk oven i købet. Man skulle dog tro, at wertheriadernes dage var ugenkaldeligt forbi."

"Heller er dette ingen wertheriade, ligesom jeg overalt, uden i mindste måde forresten at forandre mine tanker om hint poetiske mesterværk, vel kunne være fristet til at benægte, at man kunne give det ovenstående titel."

"Og hvad var det da, når det ikke var selvmord af kærlighed?"

"Også her, som så ofte ellers, forbytter man forlibelse, elskov med kærlighed; den første af disse lidenskaber er egenkærlig, den anden velvillig; den første gør alt for sig selv, den sidste alt for den elskede; den første var unægtelig Werthers, uagtet han, som næsten altid er tilfældet, søgte at blænde sig selv ved at adle sig sin forlibelse under kærligheds navn; den sidste ..."

"Skal formodentlig være hovedhjulet i følgende fortælling; jeg begriber det; men det være nu, som det vil, kan De dog ikke nægte, at selvmord altid bliver umoralsk."

"Man må forlade mig, at jeg ikke indlader mig i denne strid; den nyere sædelære, som så rask hen bestemmer handlingernes absolutte moralitet og immoralitet uden at se hen til dens grunde eller tilsigtede følger, har aldrig nogensinde villet enten i mit hoved eller i mit hjerte. Filantropien og den sunde menneskeforstand bevare mig fra nogensinde at blive selvmords talsmand; men at alle kunne affærdiges med en dom ... Dog – var det ikke bedre, først at læse min fortælling, inden man bedømte – eller rettere – fordømte den?"

I Lisenhain, en have – sådan kalder hamborgerne deres skønne lystgårde og landstæder – nær de fortryllende elvbredder, levede trende mennesker et så lykkeligt liv, som faderlig, barnlig, søsterlig og broderlig kærlighed kunne skænke. Disse tre mennesker var Balthasar Ehrmann, forhen en meget anset købmand i Hamborg, hans datter Magdala, en pige i sin fagreste fremvækst, og hans brodersøn August, en ung kandidat, som Balthasar havde fra hans første forladte barndom holdt som sin egen søn, og som nu til gengæld gik ham til hånde i Magdalas undervisning og opdragelse.

Da Magdala var ni år gammel, mistede hun sin fortræffelige moder, Elise Ehrmann, hvis eneste datter hun var. Balthasar, der fuldt ud følte, han aldrig kunne få, aldrig ville finde Elises lige, og der – som han selv udtrykte sig – anså sig alt for mere end rig nok til, at hans eneste datter i tiden kunne blive ulykkelig, overdrog sin handel til en ung mand af sin forrige principals pårørende, hvem han havde for ikke længe siden taget i kompagni med sig, og som havde ægtet en vidtløftigt beslægtet af hans afdøde kone; hos denne sin eftermand nedsatte han sin formue, forlod Hamborg og flyttede for

bestandig ud til sin lystgård, for der at leve med begge sine børn, for August var hans hjerte lige så nær som hans Magdala.

Da Balthasar tog denne beslutning, havde han bragt sin formue til noget over de første 100.000 mark, som efter kyndiges sigende for en købmand skulle være vanskeligere og senere at vinde end den følgende million; og som han, der var af de gammeldags købmænd, hvem det lå mere på hjerte, ved stræbsomhed at erhverve, og ved klogskab og sparsomhed at bevare, end ved et uophørligt *va banque* uafladelig at svæve mellem millionæren og stodderen, vist nok havde været længere om at samle, end – især i de senere dage – mangen anden er om at vinde en titulær formue eller gøre en virkelig fallit på millioner; men for ham, der var aldeles usmittet af senere dages rasende købmandsluksus, var også hin formue til et anstændigt husligt vellevned og til rund godgørenhed mere end tilstrækkelig.

Så længe hans elskede Elise levede, havde hun været sin Magdalas eneste lærerinde; og det ville måske have været lige så vanskeligt at finde nogen, der havde hendes ånd og indsigter som hendes hjerte dertil. En ualmindelig ypperlig opdragelse og undervisning var den eneste arv, Elise efter sin fortræffelige fader, en meget oplyst, men fattig landsbypræst, havde fået; men denne arv havde hun også sin hele levetid således vidst at gøre frugtbringende, at man med føje kunne sige, hun havde fordoblet den; også blev de kundskaber, hun egentlig til sin egen fornøjelse og forædling havde indsamlet, hende syvfold vigtige og kære, da de kunne tjene til hendes elskede datters uddannelse. Allerede i sit niende år kunne da Magdala skikkeligt fransk, var ikke ganske ukyndig i engelsk og havde

læst, hvad der i hendes fædrenesprog var passeligt for hendes alder, uden derfor at have forsømt de kvindelige hussysler og færdigheder, så vidt hun endnu var i stand til at lære disse; og alt det havde hun lært af sin moder, som – så driftig en husmoder hun tillige var – dog rundeligt havde fundet tid til alt dette, da hun havde hverken franske eller tyske komedier at flane dagligt på Note 39), ingen ugentlige eller ideligere baller at udholde og udsove, ingen kæde af uafbrudte forlystelser at gennemsværme. Også var arbejdet hende let, da hendes Magdala var så lærvillig og lærenem, som børn, der med fornuftig kærlighed betimeligt anføres til at lære, bestandig vil findes. Magdala elskede inderlig sin moder; det var hendes lyst at være hende til fornøjelse, og allerede denne grund ville have været nok til at gøre hende flittig, om end ikke Elise havde vidst så passende at vælge sin undervisning, at den var datteren en behagende syssel.

Men nu reves moderen fra hende, og faderen, der, skønt en mand af dyrket forstand, ikke havde haft lejlighed til at erhverve sig sin kones kundskaber, men dog alligevel besad den sjældne egenskab at skønne på deres værd, var såre glad, at han i sin fostersøn fandt en duelig medhjælper i denne henseende. August havde just fuldbragt sin akademiske løbebane i Kiel og forlod dette universitet ledsaget af sine læreres agtelse og sine medstuderendes kærlighed, da Elise døde. Det havde været Balthasars tanke, at August nu skulle have gået nogen tid på rejser; men nu – sagde han – havde han ham selv behov; og med inderlig glæde bortbyttede August den fornøjelse at se fremmede lande for den glæde at leve med sin velgører og med Magdala. Også kunne man ikke lettelig være bedre skikket til

sådan undervisning end August var; de levende sprog havde han, allerede inden han forlod Altonas skole, således lært, at han deri ikke havde videre behov end den ædle velvillighed, hvormed Kiels professorer, især den ejegode Christiani, åbnede ham deres velforsynede bogsamlinger; i øvrigt havde han over Eckermann, Moldenhawer og Geyser lige så lidet forsømt sin gamle altonaiske lærer, den kielske Gellert eller Carl Cramers forelæsninger over Tasso eller den smagfulde Fumars, som den skarpsindige Tetens, naturens fortrolige Fabricius eller historikeren Hegewisch. Også var han Magdala en overmåde kærkommen lærer.

Så længe hun kunne huske, havde det været Magdala en fest, når August i sin skolegang hver søndag, i hine fire universitetsår hver ferie, kom hjem. Inderligt glædede hun sig altså til at høre, at han nu skulle være hos dem bestandig, skulle læse med hende, skulle være hendes og hendes faders daglige selskab.

Heller ikke glædede hun sig uden føje. Med inderlig glæde tiltrådte August sin nye forretning, og daglig blev den ham kærere; for daglig var Magdala gladere ved at læse med ham, og daglig gjorde hun hurtigere og skønnere fremgang. Også lærte hun ikke, som desværre så ofte er tilfældet, med hukommelsen ene, men med hele sin sjæl, med ånd og hjerte tillige. Bestemte læretimer havde de ikke, og behøvede de ikke, for da de var hele dagen sammen, var den hele dag deres læretid; ligesom man i en anden henseende med føje kunne sige: den hele dag var deres fritid, så lidet var det for nogen af dem arbejde at undervise eller at undervises; ja selv de af undervisningens dele, der ellers nødvendigvis er de tørreste og kedsomste, blev

dem ofte til leg og til morskab. Således gjorde nu og da Magdala sig en spøg af om morgenen at liste sig op før de andre og da f. eks. binde en buket af alle havens forskellige blomster, og når hun bragte dem frem, tillige at sige enhvers franske eller engelske navn, som hun samme morgen havde lært sig; således på faderens eller Augusts fødselsdag kunne hun overraske dem, nu med at bringe sin fader en nydelig afskrevet og selv udarbejdet oversættelse af et eller andet fransk eller engelsk stykke, der, når August om aftenen læste dem for, særdeles havde behaget ham; nu ved at foredeklamere August med sin søde, nydelige stemme et eller andet lidet fransk eller engelsk, passende vers, som hun til dette brug havde opsøgt og udvalgt; således lykønskede igen August hende med et lidet fransk, engelsk eller italiensk brev eller smådigt til hendes fødselsdag, og dette blev da naturligvis ikke blot med begærlighed læst og tydet, men endog lært udenad; således, når de var i marken eller ude at sejle, eller på nogen anden lysttur, var det ofte deres moro, hvem der kunne opgive den anden ting, hvorpå denne ikke vidste navn. Og alt dette skete, som man let kan tænke, uden al affektation, al undervisningskunstleri; skete ganske naturligt hos mennesker, der søgte deres fornøjelser i og om dem selv, og som alt fornøjede fra hinanden, fordi alt skete for at fornøje.

Vist nok led en del af Magdalas kvindelige dannelse ikke lidet under hendes nærværende opdragelse; det nemlig, som man så ofte udelukkelsesvis kalder husholdning, og som ikke sjældent er det modsatte. Fik end Magdala dag for dag mere og mere et dyrket hjerte og en dannet ånd, da gjorde hun derimod des mindre fremgang i tærtebagning og i at lave fine retter, siden

naturligvis sligt aldrig kom på Balthasars velbesatte, men simple og tarvelige bord, hvis mad var lige så let lavet, som køkkensedlen skrevet.

"Men," sagde nu og da en gammel pige, der fra Elises tid havde været i huset og nu forestod det – som det kaldes af dem, der anser køkkenet for husets vigtigste del – "det skulle dog liden Magdala lære; det hører dog til et *fuldkomment* fruentimmer."

"Lige så lidt," svarede da Balthasar smilende: "som det hører til en fuldkommen mand at finde smag i der."

Og gerne så Magdala, at hendes fader tænkte således; des mindre havde hun nødig at være fra ham og August.

Bedre gik det derimod med det kvindelige håndarbejde, der lod sig foretage inde i stuen, som syning, strikning og deslige. Da læste August af en eller anden morsom bog – og Magdala havde ikke fået modens opdragelse nok til at tro, at ingen bog kunne være morsom, undtagen komedier og romaner – en interessant rejseberetning, et mærkeligt levned, en buffonsk beskrivelse over en eller anden mærkværdig dyreart o. s. v., alt sådant var for hende morsomt i højeste grad; og endnu morsommere var det, når ikke sjældent Balthasar i læsningen afbrød August, og de nu meddelte hinanden, hvad de selv over lignende emne eller ved lignende anledning kunne have hørt, tænkt, erfaret.

Det er mig desværre ikke vanskeligt at forestille mig, at mangen læserinde ved at gennemløbe denne beskrivelse vil tænke sig deres levned som det kedsommeligste i verden; ak! der er kun så få, der har begreb om, hvor fornøjet man kan være, når man er skikket og villig til at fornøje sig selv.

Således henrandt fire glade lykkelige år, næsten som en dag; ingen kummer, intet vanheld, ingen skrantning forstyrrede dem; alle var så raske, som det sunde, fornøjede, landlige samliv kunne gøre. Magdala, der var nær sit trettende år, blomstrede som en vel passet blomst hver dag skønnere frem; August, der var elleve år ældre, brammede med al den kraftfulde ungdoms skønhed, man i den alder kan have, når man er lykkelig nok til at være fuldkommen uforknyttet af stillesiddende trældom, ufortæret af lidenskaber og ufordærvet af al slags uordentlighed. Balthasar var nær ved de tresindstyve; men havde – hvad digteren kalder – en *grøn ælde* [Note 40)]. Vel var hans Elises død gået ham overmåde til hjerte; vel forvandt han aldrig hendes savn; men hans følelse derved var mere længsel end smerte; dybt og levende gennemtrængt af kristendommens beroligende lære så han i hendes død kun en kort skilsmisse, der snart ville lønnes med en evig gensamling; mere end engang sammenlignede han sine nærværende dage med den lange tid, da han, både inden og efter de blev forlovede, med længsel så det øjeblik i møde, at hun engang kunne blive hans. Med inderlig vellyst, som intet tabte i sødhed ved at være krydret med vemod, talte han ofte om, hvorledes han ved sin Elise var blevet alt, hvad han var; hvorledes han som en fattig dreng var kommet i huset hos den købmand, hvor hun tjente som husjomfru; hvorledes han der straks efter sin ankomst var faldet i en heftig sygdom, under hvilken hun med så megen omhyggelighed og ømhed havde plejet ham, at dette havde lagt grunden hos ham til den erkendtlighed, godhed og kærlighed, som siden havde, så at sige, gjort udslaget for hele hans liv; hvorledes han, for at være hende til måde, havde lagt vind på

sædelighed, orden og flid; hvorledes han derved således havde sat sig i yndest hos sin principal, at denne, for at opmuntre og belønne ham, idelig sagde: når han således blev ved, ville han med tiden blive en brav og en holden mand; hvorledes han nu lidt efter lidt begyndte at vove at tænke på muligheden af, at hun i så fald engang kunne blive hans kone, og i dette ønske, i dette håb stedse blev ordentligere og stræbsommere, indtil hans principal, meget før han havde ventet, overraskede ham med – efter de tiders måde – at gøre ham til karl; hvorledes han nu lidt efter lidt stræbte efter at erhverve og samle for at kunne tænke på at byde hende sin hånd, og hvorledes nu Gud – som han af sit fulde hjerte sagde – for hans Elises skyld havde velsignet hans stræben og sparen, så han var blevet en holden og en lykkelig mand og glad havde kunnet se tilbage på hver møjsom og urolig time, han havde haft. Således forestillede han sig nu også, hvor glad og lykkelig han ville blive, når han for evigt fik sin Elise igen, og langtfra at hensynke til tungsind over deres skilsmisse, glædede han sig meget mere til deres genforening og især ved den tanke, at han imidlertid levede for hendes Magdala og så denne have lykken med sig og fremmes. Hans almindelige sindsstemning var altså blid, meget ofte endog jovial, og ikke sjældent krydret med en bonhomistisk lune, som man mellem de retskafne af hans stand ikke ualmindeligt finder den. Kort sagt, alle tre besad, hvad digteren angiver som menneskets vigtigste ønske, sunde sjæle i sunde legemer.

Men nu kom det første stød, som for nogen tid forstyrrede deres lykke og rolighed, og endskønt det efter nogen tid syntes

forvundet, dog med føje kan anses, ikke blot som forvarslet, men endog som udspringet af de rædsomme følgende.

Som alle ufordærvede mennesker, og børn frem for alle, var Magdala særdeles godhjertet. En dag, i en skyllende regn, så hun fra sit vindue en tiggerkone med tvende halvnøgne, af kulde og væde næsten forkomne, børn stå uden for huset uden at gå i ly i deres forstue. Hun troede, den måtte være lukket, og fløj ned at åbne den; men den var åben. Hun kaldte nu på konen, som sagde, hun havde ikke turdet gå ind, og i det samme tog de våde gennemregnede pjalter af børnene og viste Magdala dem i det ynkeligste og væmmeligste syn dækkede af koppesår. Den til overvættes renlighed vante Magdala fik næsten ondt af dette syn, uden at hun dog vidste, hvad børnene fattedes; men i det samme kom den gamle pige til, og ville med megen iver drive konen ud, da hun kunne befænge hele deres hus. Magdala tog konen i forsvar; begge tyede til Balthasar, som vel gav Magdala for så vidt medhold i, at konen skulle anvise et sted, hvor hun kunne være under tag med sine børn, så længe til vejret gik over; men som ikke des mindre således billigede husholderskens forsigtighed for Magdalas skyld, at denne nu først kom efter, at hun havde sat sig i fare.

Måske bidrog denne frygt til, at Magdala både skrantede tidligere og mere, end vel ellers tilfældet havde været. En sygdom af et så modbydeligt udsende, der desuden forestiltes så farligt, måtte naturligvis forurolige et barn, der aldrig kunne mindes at have været sygt, og kanske ikke engang havde nogensinde set syge, sin moder på dødslejet undtagen. Hun havde da, inden kopperne brød ud, temmelig voldsomme feberanfald, hvori hun snakkede over sig, og var, kort sagt,

mere syg, end der behøvedes til at sætte sin fader og August i dødelig uro. Begge veg, så at sige, ikke fra hendes leje, især August, der, uden at bekymre sig om, at han ikke selv havde haft kopperne, vågede hos hende dag og nat og ingen rolighed nød, før lægen forsikrede, at faren var ganske forbi. Også havde – som ordsproget siger – frygten været større end faren; skønt hun havde haft mange kopper, var de, takket være hendes sunde opdragelse og lykkelige natur! så gode, at hun ikke fik så meget engang som et ar.

Des uheldigere var August, som blev smittet af hende. Ved den idelige vågen og den bestandige sindsuro for hende var legemet så ilde forberedt, at kopperne næppe brød frem, før man straks så, at de var af en overmåde ondartet natur; med usigelig møje reddede Altonas ypperlige læge hans liv; men ikke blot fik han en skade på det ene øje, som han endog nær rent havde mistet; men den hele venstre side, særdeles armen og foden, blev endog ligesom vanfør.

Nu var da den hidtil så raske ungdommeligt skønne August en vanheldet krøbling; men så stor havde hans fare været, at han, som de andre, i glæden over sin lidet ventede redning ikke agtede på sit tab. Meget mere syntes han derved at være blevet især Magdala kærere, da hun ikke kunne se på ham uden at mindes, at han havde lidt så meget for hendes skyld. Også efterhånden som smerte og fare forsvandt, begyndte den gamle levemåde, de gamle sysler, de gamle glæder på ny. Således henrunder endnu tvende lykkelige år, da med et deres hele lyksalighed tog en lige så uventet som sørgelig ende.

På et fiskerleje, så godt som under Lisenhains vinduer, opkom i en våd og stormfuld oktobernat en ulykkelig ildsvåde;

man kunne på gården høre de ulykkelige trøstesløse kvinders og børns jammerskrig, kunne se, hvor de forvildede løb om mellem flammerne, uden at kunne få betimelig hjælp enten fra det ved nattetider så omhyggeligt tillukkede Hamborg eller fra deres fædre og mænd, der var ude på vandet. Ikke nær så øjensynlig eller overhængende havde faren behøvet at være for at bringe den menneskekærlige og raske Balthasar i bevægelse. Ved det allerførste genskin af flammerne var han oppe af sin seng, i sine klæder og med sin håndsprøjte og gårdens karle nede ved ilden, efter at han først havde overdraget sin datter og de andre fruentimmere at pleje, hvad børn og svage han kunne sende op til dem, og August, der ville have fulgt ham, men over hvis skrøbelige helbred han var omhyggeligere end over sin egen, at blive ved hånden for at have øje med, hvad tøj de brandlidte kunne bjerge derhen. Uden at agte på møje eller fare, arbejdede han med ungdoms iver og ungdoms styrke hele natten igennem og havde den glæde, at så godt som ved hans hånd mere end den halve del blev reddet af lejet, som man allerede havde givet forloret. Heller ikke gik han derfra, før al faren var fuldkommen ovre, og han havde rakt en trøstende hånd til dem, han var kommet for sent til at hjælpe. Gennemvåd, udslæbt, følte han ved sin hjemkomst et lidet anstød af feber; stolende på sin stærke natur troede han at kunne helbrede sig selv ved det simple husråd at gå til sengs og drikke der noget varmt; men desværre: forkølelsen var betydeligere, end han tænkte. Efter en urolig slummer vågnede han op i en meget stærk feber, som lægen, der ufortøvet blev hentet, erklærede at være en overmåde stærk nervesyge. Uden samling, uden at tale, uden at synes at kende nogen, ja endog at

se eller høre, lå han otte dage hen som i en dvale; den niende syntes han at vågne ligesom af en dyb søvn og hæftede sine øjne stift på Magdala og August, der hans hele sygdom igennem troligt havde våget hos ham. For mat til at tale gav han dem med sit afmægtige hoved et svagt vink om at komme hen til ham, rejste sig lidt i sengen, tog en af deres hænder i hver af sine, syntes i begreb med at lægge dem i hinanden, drog i det samme et dybt suk, sank tilbage og var ikke mere.

I deres overvættes sorg over hans pludselige død agtede og følte såvel August som Magdala såre lidet dette sørgelige forvarsel. Ofte i senere dage, når August fortvivlet så Magdala dagligt mere og mere hensvimle mod elendigheds afgrund, hvori han omsider måtte styrte sig for at frelse hende, når Magdala trøstesløs vred sine hænder over den trofastes afsides grav, erindrede de deres døende faders sidste tanke og følte, at hele deres livs lykke var hendød med ham.

Endnu var begge i den første smertes fuldkomne døvelse, græd ikke, jamrede ikke, følte og tænkte så godt som ikke, da en glimrende wiensk rejsevogn med et par fyrstelige dejlige heste og en rigtklædt tjener og kusk kom farende ind i gården. Uden at lade sig melde, uden altså at kunne afvises, fløj et par unge damer, klædte i sorg, men så glimrende, så flanende, som de skulle til bal eller andet marked, ud af vognen og ind i huset; efter dem kom langsomt og med tjenerens hjælp en stram elegant, midaldrende affældig mand. August gik dem i møde for at sige dem, at Magdalas fader samme formiddag var død, og hun var altså aldeles ude af stand til at tage mod fremmede; men til sin store forundring erfarede han, at det nu var ham, der blev fremmed i huset; at den stramme herre var Ehrmanns

forrige kompagnon, preussisk kommerceråd Trattheim, der, ved det første bud om Ehrmanns død, som Magdalas nærmeste frænde – for August, som en uvederhæftig person, kunne jo ikke komme i betragtning – havde af Hamborgs magistrat ladet sig beskikke til hendes værge og nu kom for at tage alt i bestyrelse og besiddelse. Også forholdt han sig fuldkommen som herre i huset, anordnede alt og befalede over alle, særdeles over August, hvem han behandlede halvt som et tjenestetyende, halvt som et almisselem.

Ikke vant til denne behandling ville den ærekære, kildne August sikkert til enhver anden tid ikke have ladet den gå således hen; men han var for dybt bedrøvet til at være let at fortørne eller fornærme. Først da hr. kommerceråden nu og da omtalte hans afdøde faderlige velgører med en slags ynksom ringeagt, som en mand, hvis tossegodhed af enhver havde ladet sig misbruge; da han, ikke nøjet med at lade alting med den fornærmeligste omhyggelighed lukke og låse, slog om sig med idelige vink: at det rigtig nok var allerede for silde, men hvad der var borte, var borte; da han ydermere talte til August om kostpenge til faredag som de andre, forgik tålmodigheden ham, og han forsikrede hr. kommerceråden, at mellem hans afdøde faders velgerninger var det ikke en af de mindste, at han havde ladet ham lære så meget, at han ikke havde nødig at modtage almisse gennem hænder som hans. Imidlertid havde kommerceråden ved denne behandling og de idelige henkastede vink om uværdig egennytte gjort det aldeles umuligt for August at gøre nogen indsigelse mod hans dispositioner såvel i henseende til Magdala som hele det øvrige husfolk.

Af Magdala havde midlertid de tvende unge damer taget besiddelse, og de havde ikke talt fem minutter med hende, før de sagde du til hende, omgikkes hende, kort sagt, som de havde været bekendte hele deres livstid, og overvældede hende med alle mulige kærtegn og smigrerier, som imidlertid i deres øjne havde meget mere forbindtligt end i Magdalas, da de samtlige gik ud på hendes udvortes, som hun aldrig havde lært at være stolt af. Vel blev hun noget underlig, at de straks bad hende skynde sig og lave sig til for at følge med dem til Hamborg, da hun naturligvis ikke havde mindre end tilbøjelighed til at forlade – ikke blot sit kære hjem, men end mere sin elskede faders levninger og sin broder August; men da de bragte hende dette budskab så aldeles bestemt, som der ikke kunne være mindste tvivl om eller indvending imod; da de idelig gentog for hende, ikke blot, hvad deres fader havde befalet i denne anledning, men også hvad både han og de havde opofret, han en postdag, de et nyt meget udskreget syngespil på den franske komedie, kunne Magdala – der egentlig hidtil aldrig engang havde vidst, hvad lydighed, end sige hvad ulydighed var – ikke falde på at sige noget imod, da de kaldte på pigen og bad hende hurtigt kaste noget af jomfruens linned o. s. v. i en kuffert, da kommerceråden nok snart ville afsted; klæder, føjede de til, behøvede hun ikke at tage med, for nu i Hamborg måtte hun dog have alting fra nyt, og indtil hun fik dette, kunne hun bruge af deres; og nu remsede de op med så flydende tunge og så forekommende tjenstvillighed alt, hvad hun behøvede og hos dem kunne få, og var så glade over, hvor charmant sorgen ville klæde til det lyse ansigt og det dejlige hår, at de ikke blot rent overdøvede Magdala, men også bevirkede, at hun, så liden pris

hun end satte på de tilbudte tjenester, efter sin naturlige godmodighed ikke kunne andet end få deres velvillighed kær; og derfor lagdes herved den første grund til den ulykkelige tillid og det venskab, hun siden fik for dem, og som fik så stor indflydelse på hendes følgende skæbne.

Nu var hr. kommerceråden færdig med at efterse, lukke, afskedige og give befalinger, lod køre frem og sendte tjeneren ind at spørge, om hans niece snart befalede at tage bort. Magdala kunne ikke svare uden med tårer; men hendes selvbeskikkede kusiner svarede for hende, lod kufferten bære ned, at binde på vognen, kastede en salop [Note 41)] om hende, og førte hende ned til deres fader, som allerede, indsvøbt i sin kappe og med sine galocher på, stod udenfor den åbne rejsevogn, da han havde for megen falsk levemåde til enten at gå først ind, inden hans niece havde nødt ham, eller at sidde på højre side af en dame. Magdala fik altså ikke engang tid til at tage afsked enten med August eller nogen af huset; for kommerceråden var allerede ved vognen og kunne let blive forkølet. De fløj med hende igennem værelserne ned af trappen og op i vognen, hvor, så snart de var nogenlunde kommet til sæde, rouleauerne [Note 42)] blev trukket op for vinduerne – ikke imidlertid for, at synet af de kendte og elskede egne, hun forlod, skulle forny Magdalas smerte, men fordi den gigtfulde kommerceråd frygtede trækvind og aftenluft.

I vognen begyndte kommerceråden, efter en meget kort og kold kondolence, hvortil han havde ikke hidtil haft lejlighed, at tale til Magdala om hendes formuetilstand; men hun svarede ham kun med lydelige tårer. Kusinerne ville da trøste hende med sammenligninger af det fornøjede liv, hun herefter skulle

føre, og det kedsommelige levned, det i hendes forrige udørk måtte have været; men jo mere de talte om henrundne dage, jo mere græd Magdala, så fader og døtre omsider overlod hende til sig selv med de ord, at hun var et *barn*.

Forskellen mellem barnagtige og barnlige tårer måtte man naturligvis ikke vente, at enten en sådan fader eller sådanne døtre skulle føle.

Man må imidlertid ikke gøre sig nogen urigtig forestilling om de tvende demoiseller. Det var – hvad man i store stæder almindeligvis kalder excellente og charmante piger – sande bagateller, med nogle hel- og halvdyrkede omgangstalenter, men uden al enten ånds eller hjertes kultur, pjadrede flydende engelsk og fransk, men ville have haft vanskelighed ved at komme ud af den letteste bog ikke blot deri, men i deres modersmål; havde færdighed og såkaldt smag i musik, men ikke mindste følelse derved; var – som skik og brug er – hvermands ven, og følgelig ingens; godmodige, så vidt deres letsind og flanelevned tillod det, men uden at tage hjertelig andel i nogen ting; bagtalerske, uden at mene ondt med det, kort sagt: sådanne, som de i enhver stor og overdådig stads glimrende cirkler i skokkevis findes; forresten med så kendelig fordring på smukhed, at man ikke vovede at gøre dem den stridig, siden de netop just ikke var grimme, samt i højeste grad ligegyldige for alt, hvad der ikke enten kom deres forfængelighed eller forlystelser ved.

Efter deres måde holdt disse tvende virkelig af Magdala, så meget mere, som de, skønt de ikke kunne miskende hendes naturlige skønhed, dog hemmeligt smigrede dem med, at hun ved sit landsbyvæsen ville være ligesom en folie for deres

glimrende kultur; også var hun dem så meget mere velkommen, som de, under påskud af at fornøje deres nykomne kusine, havde en grund til at fordoble deres fornøjelser; og blev nu deres hele liv så overvættes fornøjeligt, at man med sandhed kan sige, de kunne have været fornøjede med den tiende del og Magdala rent uden det alt sammen.

Da imidlertid Magdala troede dem på deres ord, at alt dette skete for at fornøje hende, var hun også meget for godmodig til ikke at fornøje sig over det. Vel følte hun i begyndelsen meget levende sin faders død, Augusts fraværelse, savnet af sin hele forrige levekreds; men hun var i de år, da det nye er temmelig sikkert på at behage; snart gjorde sværmen og det evindelige kredsløb af adspredelser og forlystelser hende ligesom svimmel, og hun glemte alt, eller rettere fik ingen stunder at sanse nogen ting.

Imidlertid mætter alting til sidst; og så frugtbart Hamborg – ikke til sin lykke – end i de sidste ti år er blevet på alskens forlystelser, overfløj dog de tvende kusiner dem alle med sådan en il, dyngede dem den ene således oven på den anden, at det varede såre kort, inden Magdala kendte dem, og uden tvivl var blevet mæt af dem alle, havde ikke imidlertid hendes kusiner lidt efter lidt indviet hende i den store hemmelighed, at nyde det eneste, som den menneskelige forfængelighed ikke så let bliver ked af, sig selv. I sin faders ærbare hus havde Magdala ofte hørt tale om at være en *god pige*, og at blive dette var hendes gladeste håb og ivrigste bestræbelse. Her hørte hun aldrig tale om andet, end at være en *smuk pige*, som overalt smukhed i husets dameværelser var det samme som rigdom på kontoret, det eneste fortrin, der agtedes, og hvortil alting henførtes; og

ligesom en *brav mand*, en mand, der var *god*, i Trattheims sprog betød en mand, der kommanderede nogle 100.000 mark banco, enten af sine egne eller af fremmedes, således var i hans niecers mere poetiske sprog en *charmant pige* den, der i klædedragt og væsen var således på moden, at man ikke turde andet end tro, hun var køn. I ovenomtalte bevidsthed om deres eget store forspring i denne henseende, gjorde de dem al mulig umage at forskaffe Magdala denne store egenskab og, sandt at sige, var de måske heldigere med det, end de havde ønsket; for skønt hun ubestridelig aldrig havde været mere indtagende end i sin simple, stedse overordentlig renlige, huslige dragt, med håret i sin egen skønne farve og i lokker, som naturen selv dannede, hjemme på Lisenhain, var det dog ikke muligt, endog efter den merveilleuseste mode, således at ugle hende ud, at hun dog endnu bestandig vedblev at være smuk. Også hørte hun dette nu så ofte af bekendte og ubekendte, af sine kusiner og tjenestefolkene, af deres 11.000 veninder og deres legion opvartere, højt og sagte gentage, at det dag fra dag blev hende en kærere vished, og at hun nu umærkeligt ikke nøjedes med at vide det selv, uden hun tillige så det erkendt af andre. Fra nu af beregnede hun naturligvis ikke nogen forlystelse uden efter det tilløb, den havde, fornøjede sig ikke der, uden i forhold til den hyldning, hun fandt, og blev, kort sagt, tid efter anden en fuldkommen dame.

Måske vil nogen undres, hvorledes det var muligt, at Magdala med den opdragelse kunne blive således forandret; men, man må erindre, at der i hele hendes dannelse aldeles ikke var gjort regning på det nærværende tilfælde. Balthasar, hvis stadige beslutning det var, at hans elskede datter skulle vandre ved

hans faderlige hånd, indtil han kunne give en ædel og kærlig ægtemand hende i hænde, og som upåtvivlelig havde udset hende denne i August, gjorde sig aldeles ingen forestilling om, at de begge kunne pludselig blive bortrevet fra hende, og hun uden vejleder, uden rådgiver udstødt i den slibrige, forføreriske verden; han havde altså lige så lidt som August nogensinde skøttet om at fordærve hendes glade godtroenhed til menneskene ved at gøre hende bekendt med den store verdens laster og elendigheder; det ville – sagde han engang ved en lejlighed – være det samme, som når man fyldte hovedet på tyske børn med frygt for løver og tigre, krokodiller og klapperslanger. Vant til at finde alle mennesker, og – nær havde jeg sagt – alting, således som det viste sig, kunne hun ikke let andet end lade sig blænde af den forbindtlige og smilende udside, alt i den store og fine verden uafladelig brammer med; måtte hun nødvendigvis tro, at glæde og venskab havde der sin stadige bolig.

Den eneste, der skulle have kunnet udrive hende af denne forblindelse, vække hende af denne rus, advare hende for den blomsterdækkede afgrund, hun således på roser dansede i møde, var August. Også var det så langt fra, at han var ubekendt med eller ligegyldig ved hendes fare, at meget mere dag for dag, eftersom den i hans øjne tiltog, hans kærlighed ikke blot syntes at tiltage med den, men endog at blive af ganske anden natur. Fra begges tidlige barndom af var de vant til at elske hinanden som søster og broder; denne søsterlige og broderlige kærlighed var tilvokset med dem; men det var al den forandring, der da var foregået, og der i deres uforandret glade liv kunne foregå med den.

Da Balthasar så uventet døde, da de skiltes, var deres faderlige velgørers tab dem begge for smerteligt til, at nogen anden følelse kunne trænge sig frem. Med hensyn til ham så, følte, tænkte de alt, og det sørgeligste ved deres egen skilsmisse syntes dem at være, at de nu skiltes fra den, med hvem de kunne tale, sørge, græde over deres afdøde fader. I den døvende hvirvel, hvori nu Magdala henkastedes, blev efterhånden denne følelse neddysset hos hende uden at give nogen anden følelse plads; men det ensomme frydløse liv, der blev Augusts lod, lænkebandt ham så at sige til sine erindringer og sorger og nødte ham ene at sysselsætte sig med disse.

Af det fragment af en samtale mellem ham og Trattheim, vi forhen anførte, vil man let slutte, at August skyndte sig at holde op at modtage nådsensbrød gennem hans hånd. Så snart en rustvogn fra Trattheims havde afhentet Balthasars lig for at bringe det til Hamborg, at det kunne blive jordet ved Lises side på Ottensee kirkegård, var der intet mere, der kunne binde August til Lisenhain; samme dag ilede han derfra og flyttede til Hamborg med den inderlige lønlige overbevisning, at tillige med hans gamle glæders bolig også alle livets glæder med et lukkedes for ham.

Kendt og agtet af mange af Hamborgs og Altonas værdigste mænd, der til dels havde været hans egne personlige lærere, fandt han det ikke vanskeligt med sine kundskaber at erhverve sig udkomme. Mellem de flere veje, der åbnedes for ham, valgte han at give undervisning i levende sprog; og da Hamborg på den tid, mere end nogensinde, vrimlede af udlændinge, der til dels måtte vælge sig et nyt fædreland og altså behøvede at lære dets sprog; og da disse igen for hamborgerne gjorde fremmed

sprogkundskab mere nødvendig end nogentid, varede det ikke overmåde længe, før han søgtes, betaltes, og – næsten – underviste, som en T. C. Bruun [Note 43)] mellem os. Mere end overflødigt havde han, som enkelt mand, altså at leve af; men desværre er det ikke alt, hvad der gøres behov til at leve; hans arbejde var uden løn, hans hvile uden sand vederkvægelse. Jeg vil ikke tale om den ubeskrivelige forskel, der var imellem at undervise den nemme, lærevillige, elskværdige Magdala, og at give time til en indbildsk dum hamborgsk incroyable [Note 44)], der egentlig kun, fordi det var tone, holdt sig en sprogmester, uden at have lyst, tid eller hoved til at lære noget af ham; eller en med al undervisning forhen uvant fortrædelig udlænding, fuld af ringeagt for det barbariske sprog, han skulle lære, og som ligesom udgød sin harme på det over den bitre nødvendighed, der tvang ham, at besmitte sin hukommelse og sin tunge med det; men hvad endnu var det allerværste: når August nu således fra den tidlige morgen til den sene aften havde gennemtrællet sin dag, hvem, hvad havde han da arbejdet for? hvem takkede ham for det? hvad vandt han ved det? Sit rigelige udkomme! vil man sige. Men – et stykke brød og en drik vand kunne han meget lettere have haft; og hvad mere behøver vel den, som skal nyde det ene? Vist nok var der mere end lejlighed nok i Hamborg, hvor han kunne undfly denne ensomhed; vist nok frembød sig offentlige steder, adspredelser, forlystelser for ham i hundredvis; o! Men for den, der engang har haft et hjem, som Lisenhain var, er den vildeste udørk mindre ensom og øde end hine kolde, glimrende, fremmede kredse. Heller gik han derfor, når hans dagværk var endt, hjem på sin ensomme celle og nærede der sin tungsindighed ved at genkalde sig den

marterfulde, men kære erindring af henrundne dage, genkalde sig, hvor lykkelig han da havde været, og hvorledes han havde drømt at være det evigt.

I begyndelsen var stedse Balthasar hovedfiguren i hin hensvundne lyksaligheds gruppe; men jo længere og længere Augusts indbildningskraft syslede med det, jo mere syntes denne, om ikke at synke tilbage i skygge, dog at fordunkles af Magdala, hvis figur dagligt ligesom mere og mere sprang frem. Uvilligt havde han straks på Lisenhain hørt, at hun skulle til Trattheims, men kun fordi han var i den overtydning, at hun umuligt der kunne finde sig vel; måske også – skønt han ikke ville tilstå sig det selv – fordi det af alle stæder var det, hvor han selv var mindst for at komme. Men nu efterhånden, som han mod sin formodning erfarede, at Magdala der befandt sig særdeles vel; som han så, hørte, vidste hende at være dagens afgud, dronningen ved alle forlystelser; som han ikke kunne gøre et skridt uden at møde hendes navn, hendes forgudelse, spørgsmål eller fortællinger om hende; som hist angliserende gække drev ham fra gæstebordet, i hvad *auberge* han end spiste, ved at skråle hendes navn til deres første toast; her kalkulerende og koketterende lapser i stedet for sprogundervisning krævede besked af ham om hende, vel endog af ham æskede anvisning eller anførsel til at blive nærmere kendt med den skønne eller rige pige; som han på lyststæderne uden for Hamborg sjældent kunne se ud af et vindue, hvor ikke en eller anden rude brammede med hendes navn, ikke sjældent ledsaget af hjertebrækkende suk i allehånde tungemål; som han øjensynlig opdagede, at Magdala kendte, yndede, søgte al denne hylding; o! da måtte han vel med smerte erindre, hvem hun havde været,

hvem hun havde lovet at blive; og ufrivilligt indtrængte sig alt oftere og mere levende forestillingen om, hvad den afdøde Balthasar havde været i begreb med at gøre, da døden, måske et eneste pulsslag for tidligt for deres lyksalighed, bortrev ham.

Dog – så idelig og levende end denne forestilling kom igen, var endnu August ikke ret blevet opmærksom på det; endnu troede han bestandig at elske Magdala blot som en søster; endnu var ikke de storme begyndt, der skulle oppuste denne ømme broderlige kærlighed til den ulykkelige elskers vildeste lidenskab. Allerede foregik imidlertid ikke ubetydelige forandringer med ham; lidt efter lidt havde den evindelige *mention honorable* af Magdala begyndt at give rum for en *chronique* i det mindste *demi scandaleuse*; vist nok havde man ikke noget egentlig ondt at sige om hende; men man begyndte alt mere og mere ligesom at undres over, at man intet havde endnu; og holdt sig imidlertid efter evne skadesløs ved at tale så meget des værre om alt, hvad der omgav hende, i det håb, at der i det mindste på denne måde skulle komme nogle stænk hen på den, som man var ked af, midt i sølen at finde uplettet. Men så pinligt som dette for August endog måtte være at høre, søgte han dog nu at høre tale om Magdala næsten lige så omhyggeligt, som han i begyndelsen havde skyet det; efterhånden begyndte han endog på sådanne offentlige steder, hvor han kunne vente at mødes med hende, at blive en vis mand, for at holde øje med hende – indbildte han sig selv – mere ligefremt kunne han måske have sagt: for at se hende der; også kom han, trods al sin ikke ubeføjede afsky for Trattheims hus, alt flittigere og flittigere, og omsider dagligt, til Magdala for at tale alvorlig og broderlig med hende om den fare, hun

styrtede sig i – gav han til påskud for sig selv – men skønt han som oftest gik tre gange forgæves, hver gang han traf hende en gang; skønt han, når han traf hende, stedse fandt hende omringet af opvartere og opvartersker, tilbedere og veninder og især omlejret af de tvende ham uudståelige demoiselle kusiner; skønt han altså dagligt mere og mere erkendte umuligheden af at få nogensinde talt et fornuftigt ord med hende mere, og altså dagligt gik bort med det forsæt ikke mere at komme igen, fandt han sig dog, uden selv at vide hvordan, næste dag til samme tid ved Magdalas dør.

Også tog vist nok Magdala bestandig med synlig glæde og godhed mod ham; men – desværre – var næppe den første modtagelse forbi, før hundrede andre til dels højst ubetydelige ting havde krav på hendes opmærksomhed, hendes glæde, hendes deltagelse, så at hun næppe fik siden et eneste øjeblik mere for ham. Kunne Moritses *Anton Reiser* aldrig forglemme, at hans ungdomsven Philip dengang, da Anton var hos ham for at rådføre sig med ham om et foretagende, hvorpå hans hele fremtids lykke beroede, havde været uendelig sysselsat med en kokarde til sin hat; da kan man let slutte, hvad indtryk det måtte gøre på den dag fra dag mere lidenskabeligt elskende August, snart at blive afbrudt for et par knappenåle, så tilsidesat for en garnering, vel endog forglemt over et hæfte Pandora, eller en modealmanak. Især kunne han aldrig glemme en gang, da han midt i en meget varm skildring af forgangne dage og glæder afbrødes af Magdala, som spurgte en af sine kusiner, hvad slags flor man ved en ubetydelig hofsorg, der om få dage indtraf, skulle bære. Denne yderlige letsindighed bragte ham til at gyse, så meget mere, da han fuldkommen indså, at

det ville være en aldeles umulighed at bringe Magdala til at føle, der kunne være nogen brøde i så ganske at hengive sig til ting, der ikke engang var af så megen betydenhed, at man kunne sige, der i sig selv var noget ondt ved dem.

Sysselsatte imidlertid Magdala sig så lidt med ham, da havde derimod de tvende kusiner, dels fra deres fader, som anså ham for en insolent bogorm, dels for deres egen regning, da de sarkastiske hug, han ikke nænnede at tildele Magdala, i desrigere måde regnede ned over dem, desuafladeligere med ham at bestille. For store flaner til at have skønsomhed enten for hans ånd eller hjerte, vidste de kun de tvende ting om ham, at han var – som de kaldte det – ond – dvs. bitter – og vanskelig, hvilket rigtig nok hans stilling dagligt gjorde ham mere og mere – og at han var en grim krøbling; og denne sidste væsentlige last, som i deres øjne naturligvis intet, uden måske en formue af et par millioner, var i stand til at afsone, besad de abeondskab og abevid nok til stedse at sætte i det latterligste lys. Straks fra begyndelsen havde de gjort dem megen umage for at få Magdala til, om ikke at vise, dog i det mindste at lukke ham sin dør, for på denne måde at blive en besværlig sandsiger kvit; men da dette var forgæves, siden Magdala på ingen måde ville være sig selv bekendt, at hendes broderlige ungdomsven var hende det mindste mindre kær, end han på Lisenhain havde været, blev deres eneste trøst og tilflugt at gøre ham latterlig.

I begyndelsen krympede vel Magdalas naturliggode hjerte sig ved det, så meget mere, som hun endnu ikke ganske havde glemt, at det var broderlig ømhed for hende, der havde pådraget ham den sygdom, hvis ulykkelige følger man var følelsesløs nok til at spotte med. Men latteren kan ikke længe

blive ved at være så nøjeregnende; de to demoiseller var uudtømmelige i at opfinde pudserier, hvorved et menneske med Augusts legemlige mangler måtte gøre en højst latterlig figur; snart vidste de f. eks. til den tid, han skulle komme, således at barrikadere Magdalas plads med stole og allehånde boskab, at der for et menneske, som ikke egentlig havde uden en arm og et ben til sin rådighed, var næsten en alperejse til hende; så vidste de at lade noget falde, som han ikke uden vanskelighed kunne tage op, at anmode ham om en eller anden ubetydelig villighed, som han ikke kunne vægre sig ved, og hvor han blev sat i en grotesk stilling; således havde den yngste, som med sin tegnemesters hjælp ikke tegnede ilde, fundet på at gøre karikaturer af ham i adskillige latterlige situationer; kort sagt, man overraskede på så mange måder Magdala til at le af ham, at hun til sidst selv havde løjer, først af at se og snart at sætte ham i adskillige latterlige situationer, hvorhos hun dog bestandig gentog for sig og for andre, hvilket ypperligt menneske det var, og hvor meget hun holdt af ham. Arme letsindige pige! du vidste ikke, at hver gang du belo ham, bortlo du vel ikke noget af hans værd, men dog af din evne til at skønne på det.

Mens således August – Magdala selv ubevidst – dagligt blev lettere og lettere i hendes vægtskål, fik han pludselig en ny modvægt, der snart på det fuldkomneste gjorde udslaget mod ham, og hvis vægt uafladeligt steg i endnu stærkere grad end Augusts aftog.

Blandt andre ting, herr kommerceråden, uden ret selv at vide hvorfor eller hvordan, gjorde megen påstand af at være, var en stor politicus; og da nogle andre købmænd, hvis større

handelsånd, udmærkede indsigter og kloge driftighed han ikke kunne miskende, og altså måtte misunde, var i råb for at være ivrige demokrater, kastede han sig med heftighed i det modsatte parti og – uden at mindes, han selv var borger af en fristat – ydede alt, hvad republik og republikaner var, det had og den harme, avind indskød ham mod hine hans lykkeligere handelsmedbejlere. Dette hans almindeligt bekendte sindelag gjorde snart hans hus til sammelpladsen for alt, hvad der i Hamborg var af ørkesløse glimrende emigranter, som på kontrarevolutionens velgående spiste hans mad, drak hans vin og gjorde kur til hans døtre; og som til gengæld for hans gæstfrihed ikke alene forgudede hans politiske indsigter og rettroenhed, men også i dybeste løndom indlod ham i alle deres kontrarevolutions forhåbninger, planer og drømme, ja endog ofte med den vigtigste højtidelighed meddelte ham ubetydelige papirsbillinger, undertiden malede fulde med kragetæer, som de udgav for koder, undertiden vel endog egenhændigt skrevet i selve Hamborg, og hvoraf han, før nogen anden i verden, fra en sikker hånd fik at vide alt, hvad en vis journal, blandt hvis kilder man snart skulle tro hr. von Trattheim at have været, med det vise tankesprog: *Es kann nicht so bleiben!* nu i tolv år måned for måned har ladet os vente – og finde.

I dette gæstfrie, glimrende og velsindede hus, som i emigranternes cirkel endog var adlet med navnet *le petit Coblence* [Note 45)], blev naturligvis enhver ankommen emigrant af *ton* og *qualité* indført og velkommen. Men, så mange stjerner af første og anden størrelse der end glimrede på dette firmament, fordunkledes de dog alle med et, da vicomten af Beaufort Joyeuse lod sig se mellem dem. Nedstammende fra en af

Frankrigs ældste adelsslægter, som endog, skønt lidt til venstre hånd, gjorde påstand på at være af gammelt kongeblod, født til umådelige ejendomme og indbringende og glimrende hofcharger, havde han ved selve Frankrigs hof spillet en udmærket rolle; så meget mere, da han fra sin allerførste ungdom af i ødslinger, gæld og alskens udsvævelser havde vovet at binde an med den berygtede Egalité Note 46) og alle sin alders og stands navnkundigste forødere og vellystlinge, af hvem han i det mindste smigrede sig i ingen henseende at være overvundet. Aldeles uvant og ukendt med enhver slags gavnlig syssel, alt for overmættet fra barndommen med alskens adspredelser og forlystelser til at finde ringeste morskab i de uskyldige af disse, var uhyre lykkespil, al slags intrige og forførelse hans eneste moro; af ørkesløshed, vane og stolthed var han intrigant, forfører og spiller.

Med alle disse laster forenede han ikke blot alle udvortes fortrin, der gemenlig erhverves i selvsamme skole, et ved overvættes færdighed i alle såkaldte ridderlige øvelser ualmindelig uddannet legeme, udmærket lethed og anstand i adfærd og bevægelse, den højeste grad af fuldkommenhed i de tusinde småting, der tilsammen udgør, hvad man kalder den fineste levemåde, og en overordentlig verdenskundskab, dvs. færdighed i at omgås alle mennesker efter den forudsætning, at de enten var eller måtte og ville blive lige så fordærvede som han; men han besad tillige skinnet af adskillige sandere fortrin, som dog i grunden ligeledes udvældede fra hans laster. Han havde således ved sine mangfoldige galnings og vellystlings eventyr mødt og trodset så mange farer, at han ingen mere agtede eller kendte; han var for ødsel med penge til ikke, når

hans hensigter eller forfængelighed eller lune krævede det, at kunne vise sig gavmild og ædelmodig; han – dog, hans udførlige karakteristik ville udkræve mere rum og tid, end vi her kan anvende på det; i Augusts efterladte papirer findes imidlertid overflødige bidrag dertil, som måske til en anden tid kunne nyttes.

Ikke så snart lod en så fuldkommen kavaler sig se i Hamborg, før han straks blev dagens afgud. Alle glimrende huse åbnedes for ham, alle skønheder myldrede ud for at se ham og ses af ham; et blik, en hilsen, et smil af ham var en lykke, som de med enhver opofrelse af tid, penge og, hvad man i ældre dage kaldte anstændighed, bejlede til. Den eneste af dagens skønheder, der ikke ganske således kom ham i møde, var Magdala; ikke, fordi hun ikke var forfængelig nok til at ønske hans opmærksomhed og udmærkelse; men fordi hun var stolt nok til at gøre fordring på, at den skulle søge hende og hun ikke den. Også bidrog uden tvivl just denne fremfærd ikke lidet til, at hun frem for alle de øvrige snart faldt ham i øje. Straks ved deres første sammenkomst viste han hende mere end sædvanlig opmærksomhed, og hans øvede øje opdagede snart, at hun intet mindre end forsmåede den hylding, hun ikke syntes at søge.

Havde det været Magdala smigrende, at en så tilbedt døgngud udmærkede hende, da forøgedes hendes triumf ikke lidet ved den misundelse, hun snart erfarede, denne udmærkelse hos Hamborgs øvrige damer, og især hos hendes tvende indtil dette øjeblik så overvættes venskabelige kusiner, havde opvakt. Virkelig – havde de af Beaufort Joyeuse været betalt for at anbefale ham hos Magdala, at gøre hende denne

erobring interessant, kunne de ikke med større flid og held have gjort det. Hele dagen igennem fortalte de Magdala om ham; alle hans skridt, alle hans bevægelser, hvert ord, han sagde, var de underrettede om; og alle vidste de med bitterhed at hentyde på hans lidenskab for Magdala. De vidste, at han havde afslået en *petit souper* hos en fransk teaterskønhed, der lige så vel var dagens gudinde, som han var dens gud; at han på et prægtigt bal havde vægret sig ved at danse og ligesom syntes at gemme sig til en dame, som ikke kom; at han allevegne var tankespredt og uglad, så snart ikke Magdala var der; men at han, så snart han fik øje på hende, oplivedes med et; og hundrede deslige ting, som Magdala dels selv havde set, og som dels ved den opsigt, han gjorde, havde offentlighed nok til, at være hende desuden bekendte, men som fik uendelig højere interesse og troværdighed på misundelige medbejlerskers læber.

Daglig blev således denne erobring Magdala vissere og interessantere; og da Beaufort Joyeuse intet mere lønnende i Hamborg kunne finde at forslå sin ørkesløshed med, gjorde han troligt alt sit til at bestyrke hende mere og mere deri. Ved første øjekast havde han opdaget, at Magdala hos sin elsker ville gøre fordring på tilbedelse, og han tilbad. Sikker på, at intet af hans adfærd ville undgå hendes opmærksomhed eller blive hende ubekendt, spillede han den tilbageholdne og ærbødige elsker, der vil dølge sin kærlighed og kun ufrivilligt overraskes af dens overmagt til at røbe den; men dette gjorde han så hyppigt og så kendeligt, at denne lidenskab snart var den offentlige hemmelighed.

Naturligvis kunne den heller ikke længe blive August ubekendt. Ikke blot kunne han næsten ikke gøre et skridt, ikke se et menneske uden at høre tale om Joyeuse og Magdala, der så ganske var dagens anliggende, at man endog på Børsen snakkede om det; men også foregik med ét sådan en forandring med de tvende kusiner, at de, i stedet for at drive gæk med ham, nu behandlede ham med udmærket artighed, ja endog i fortrolighed gav ham idelige vink om, at han dog skulle advare sin unge kusine om hendes uforsigtige omgang med denne franskmand.

Skønt ikke meget bekendt med den store verden havde dog August sunde øjne nok til at se, at hele deres hensigt var at gøre ham til våbendrager for deres misundelse og gennem ham få Magdala sagt, hvad de let kunne forestille sig, i deres mund ville blive taget for jalousi og altså snarere smigre end såre Magdala. Han vogtede sig altså særdeles for at gå deres avind til hånde; at imidlertid Magdalas adfærd med Beaufort Joyeuse ikke var ham ligegyldigt, end sige behageligt, kan man let tænke. Vist nok troede han ikke, at denne glimrende vellystling i nogen måde kunne være Magdalas hjerte farlig; nødvendig, tænkte han, måtte hun fordre hjerte hos den, til hvem hun skulle bortskænke sit; heller ikke kunne han nedværdige Magdala så dybt, at frygte, at det, man egentlig kalder forførelse, nogensinde kunne blive farligt for hende; men både var det ham dybt indprentet, at om man end slap fra en vellystling med det mest uplettede hjerte, undslipper man ham aldrig med aldeles usmittet rygte; ligesom han også fuldkommen troede med Rousseau, at et agtværdigt fruentimmer måtte der slet intet tales om, og at ethvert rygte, der gik om en pige, på såre få

tilfælde nær var et vanrygte; og desuden, just fordi han anså det hele for, hvad det endnu i sig selv også var, en flaneris og forfængeligheds sag, just derfor var det ham særdeles modbydeligt. Også foresatte han sig ofte alvorligt og ene at tale med Magdala om det; men hvornår traf han hende alene? Og overalt – om det også hændtes iblandt; hun tog så venligt imod ham, når han kom, var så godmodigt munter, så blid; hvor kunne han da nænne at tale til hende om noget ubehageligt? Og hvad skulle han da også sige? Hvad egentlig strafværdigt var der i det, hun gjorde? Hvad kunne hun gøre for, at denne udlænding fandt hende smuk? Hun lod sig tilbede af ham! hvad kunne hun gøre? overtrådte hun nogentid den strengeste anstændigheds grænser? var der i hele hans forhold det mindste, hun kunne og burde optage ilde? Men hun fandt behag i hans hylding! Nu vel! og hvad egentlig strafværdigt var der i det? og var han da den første eller den eneste, med hvem dette var tilfældet? og hvorfor talte August da just nu? Bestandig foresatte han sig da at udsætte det til en bekvem lejlighed; men denne kom aldrig, og kom så meget mindre, jo mere han udsatte det; for med hvad føje skulle han påanke i dag, hvad han havde været tavs om til i går? Og når han selv måtte tilstå sig, Magdala var brødefri, hvad brøde havde han da at bebrejde hende? Skulle han måske også ligesom de tvende kusiner være misundelig? misundelig over Beaufort Joyeuse ligesom de over hende? Denne tanke bandt ganske hans mund, ja forledte ham endog nu og da at holde med Magdala mod hendes kusiner, selv når han i sit hjerte ikke kunne misbillige deres ord, så lidt han end bifaldt deres grunde.

Men på denne punkt stod ikke tingene længe. Hvad der i begyndelsen blot havde været en forfængeligheds og letsindigheds sag for Beaufort Joyeuse, fik tid efter anden et andet udsende i dennes øjne. Remisserne fra Frankrig var på senere tider udeblevet; de øvrige kilder udtørredes også efterhånden; og så stor en antirepublikaner Trattheim end var, og så fuldt og fast han end troede på kontrarevolutionen, var han dog købmand nok til, ikke på en sikkerhed af sådan natur at gøre noget betydeligt lån eller forskud. En levemåde som Beaufort Joyeuses krævede imidlertid hyppige og betydelige penge; og da han nu hørte, at hans nye herskerinde var en rig arving – og når en køn ung pige ejer tredivetusind daler, bliver de altid i rygtets mund i det mindste til fem gange så mange – fik han ikke ilde lyst til at *gøde sit stamtræ af denne mødding* (som den fordums franske adel udtrykte sig, når den giftede sig ind i en rig borgerlig familie) eller i det mindste, ved at lade som dette var hans faste forsæt, at gøre Trattheim troskyldig nok til at åbne vicomten sin kasse, i den tanke, af sin myndlings formue i sin tid at kunne holde sig skadesløs. I følge af denne plan begyndte han, uden i mindste måde at udlade sig det ringeste med nogen slags hensigter på Magdala, ofte at tale med Trattheim, om der ikke i nærheden af Hamborg skulle i Holsten findes et anseligt jordegods, hvor han kunne – som han meget galant udtrykte sig – leve *en homme de qualité, qui s'est retiré du monde*; ikke – sagde han – fordi han i mindste måde tvivlede om, at han jo snart ville i sit fædreland blive indsat i alle sine ejendomme og rettigheder igen, men fordi *andre omstændigheder* kunne gøre ham det ønskeligt at vælge et andet levested.

I så mystisk en tone han imidlertid talte om disse *andre omstændigheder*, var det dog langtfra ingen hemmelighed, hvori disse bestod. Daglig spillede han mere og mere øjensynligt den sværmeriske og tilbageholdne elsker, der kæmpede for at dølge den lidenskab, som uoverstigelige hindringer modsatte sig. Den såkaldte følsomme tone, der i *bestandighedsordenens* dage en kort tid mellem det franske hofs vellystlinge havde været mode, var ham endda ikke så langt af minde eller af vane, at han ikke endnu besad den i en langt højere grad, end der behøvedes til at skuffe en troskyldig og forfængelig pige, der alt for gerne troede, hvad der smigrede hendes forfængelighed, og som ikke af egen erfaring havde lært, hvor let det var at lege med følelser. Vis på, at Magdalas øjne og øren fulgte ham allevegne, gjorde han sig synlig umage med at pålægge sig tvang i hendes nærværelse, for at røbe sig des stærkere, når han kunne lade, som han troede sig ikke bemærket af hende. Således midt i de mest blodig-politiske samtaler ved Trattheims bord, når hans staldbrødre med ild og sværd banede vej til deres forrige herligheder og Frankrigs frelse, skildrede ham med *rousseauske, florianske og raciniske* farver den stille huslige lyksaligheds fortrin, når man med en elsket mage i en landlig afkrog levede ukendt og glemt; afbrød sig nu ofte midt i sådan en skildring med et halvundertrykt suk, og udråbte da heftigt: dog – når man hedder Beaufort Joyeuse, er det ikke tilladt at tænke således! og henfaldt nu resten af måltidet til en tankespredt tungsind, som ikke var vanskeligt at fortolke. Overalt foregik i hans hele væsen og adfærd en øjensynlig forandring. Han var mere skødesløs i sin påklædning, mindre glimrende i samtale, højst ligegyldig for de forlystelser, han ellers syntes at sætte

mest pris på; ja selv hans politesse syntes ikke altid at blive ham tro; hans tanker var ofte fraværende, og han var endog mod Magdala selv uopmærksom; mod andre stundom vranten og studs. Hans fødsel, hans stand, hans glimrende stilling syntes at være ham en tung byrde, som han imidlertid ærede for meget til at turde afkaste den.

Hele Hamborg lagde mærke til denne adfærd, og hele Hamborg vidste, hvad vicomten fattedes. For at ægte en borgerpige måtte han opofre, hvad han hidtil havde sat så meget pris på; det var naturligt, at et sådant offer måtte koste; men man havde ikke mindste tvivl om, at det jo ville blive bragt og Magdala sejre. Ikke let forgik nogen dag, at jo flere enten lykønskede eller fikserede Magdala med denne glimrende erobring; og ikke er det at undres, at hun snart anså for en betydelig lykke, hvad misundelse og deltagelse ligesom kappedes om at udråbe for en sådan. Ligesom hun nu var i den urokkelige overbevisning, at hun var elsket af ham, så behøvede hun ikke heller lang tid til at overtyde sig om, at hun elskede ham ikke mindre. Den glæde, hendes forfængelighed følte, ved at smigres på engang fra så forskellige sider, at elskes af en så forgudet, så indtagende og derhos så letsindig mand med en så sværmerisk lidenskab, der bragte hende så store og så besværlige ofre, kunne af et så uerfarent, og med sig selv så ubekendt hjerte ikke let blive taget for andet end kærlighed; overalt var det af alt, hvad der omgav hende, så enstemmigt afgjort, at hun elskede og ikke kunne andet end elske den elskværdige, tilbedelige vicomte, at det ville været ganske forgæves, om hun selv ville have vovet at tvivle på det.

Mellem dem, som især ville have bestyrket Magdala i denne overbevisning, hvis der havde været behov, var hendes tvende kusiner. Så fremmede, så kolde, så uvenskabelige de havde været mod Magdala, da hun røvede dem en tilbeder, deres forfængelighed gjorde fordring på, så meget blidnedes de nu med et, da hun ved så glimrende et parti havde udsigt til at omgive familien med en glans, der naturligvis ville kaste et genskin på dem. Ligesom de tilforn hele dagen igennem havde plaget hende med spidser og finter, da de i det hele kun troede at se en forfængeligheds og koketteris handel, som de egentlig dog blot misundte hende, da gjorde de det nu mere end godt igen ved uafladeligt at forgude vicomten, aldrig at tale om andet end hans fuldkommenheder og hans elskov og uden ophør være sysselsatte med at gøre ham Magdala mere elskværdig og mere forelsket, da de syntes næsten mere bekymrede end hun for, at dette glimrende parti skulle kuldkastes.

Også havde han nær givet lejlighed til, at deres veltalenhed og nidkærhed for ham kunne være kommet på en højst alvorlig prøve, da han ved en uventet hændelse på samme tid blev røbet i en forbindelse, der ikke alt for godt stemte med den sværmerisk romantiske lidenskab, han gav sig udseendet af at føle for Magdala. Der var nemlig hos en fremmed gennemrejsende købmand blevet bortstjålet en betydelig sum rede penge, og alle omstændigheder syntes at vise, at tyveriet måtte være sket ved hjælp af en tyvenøgle, da intet spor til indbrud var at se. Dette tyveri blev naturligvis behandlet med al den alvorlighed, en pengesag i Hamborg må have, og der blev da blandt andet gjort forespørgsel hos alle smede, om nogen af

dem nylig havde haft en egen hovednøgle at gøre. En opgav da, at han for en meget navnkundig fransk sangerinde, som på den tid var Hamborgs jordiske Venus, ligesom Magdala den himmelske, havde i stor løndom forfærdiget en meget betænkelig nøgle. Alle hendes indvendinger og al hendes mægtige beskyttelse uagtet, måtte nu sangerinden møde for retten og gøre den forklaring, at hun havde ladet den gøre til en landsmand, som ved den – dog ikke uden først at være krøbet over en havemur og vandret nogle andre hemmelige og møjsomme veje – af en bagtrappe kunne inkognito lukke sig ind i hendes boudoir, hvor hun havde sit lidet bibliotek; og denne landsmand var – Beaufort Joyeuse. Skønt denne sag nu ikke kom videre, da den bestjålne tilfældigvis kom efter, at den, der havde taget hans penge, ingen tyvenøgle havde behøvet, da det var et fruentimmer, der rejste med ham som hans kone og var hans egen nøgle betroet – var dog den opsigt, den havde gjort, da den angik to så offentlige personer, derved langtfra neddysset.

Naturligvis kom da denne begivenhed også for Magdalas øren; og så megen levning af hendes Lisenhainske begreber var der hos hende endnu, at den krænkede hende usigeligt. Hendes kusiner, der ikke var vant til at se sligt i så alvorligt et lys, ville i begyndelsen henslå det i spøg og hellere finde deri et for Magdala smigrende bevis på hendes elskers tilbedelighed; men til denne flane-filosofi var Magdala endnu ikke moden; de forandrede altså tone og prøvede at gøre hele sagen til digt, hvilket imidlertid ville have haft sine vanskeligheder, havde ikke Beaufort Joyeuse, der forudså den streg, dette kunne gøre i hans planer med Magdala, vidst at skaffe sig en dueligere

talsmand og at give det hele en vending, så at det tværtimod endog blev til hans fordel hos hende.

Han havde nemlig – så snart han mærkede, sagen var på vej til at komme for lyset – med megen tilsyneladende fortrolighed og forlegenhed vendt sig til Trattheim og bedt ham gøre sig al optænkelig umage, for at denne sag ikke blev videre undersøgt, da der stak en politisk løndom af yderste vigtighed derunder. En person, som han ikke turde nævne, og som man måske af alle mennesker på Jorden mindst drømte om at være i Hamborg, havde der sine lønmøder med ham; og da det naturligvis i højeste grad ville være ubilligt, at den loyale sangerindes rygte skulle lide under hendes *lojauté*, og da han ulykkeligvis var af de mennesker, man ikke kunne tåle at se hos en smuk ung pige uden at tillægge ham hensigter, havde han valgt hint ugennemtrængelige inkognito, som nu ved denne fatale hændelse var røbet.

Så strengt – eller måske jo strengere – han pålagde Trattheim tavshed med, hvad han her havde betroet ham, kendte han ham dog for vel til at tvivle på, at han umuligt kunne tro sig i besiddelse af en så betydelig politisk hemmelighed uden at gøre sig til af det; også var han overtydet om, at jo mindre han ved denne hele confidence havde ladet til at have hensyn på Magdala, jo snarere ville Trattheim give hende del i den, og jo fuldkomnere tiltro ville den vinde hos hende. Det menneske kendte sine folk. Næppe var om middagen ved bordet døtrene begyndte at tale om denne historie som den almindelige bysnak, før Trattheim med en mystisk og vigtig mine pålagde dem tavshed og advarede dem, at jo mindre der, i det mindste fra hans hus, blev talt om den

sag, jo bedre var det; og da Magdala, som mærkede, at han troede at vide de nærmere omstændigheder, i den – måske hende selv ubevidste – hensigt at udlokke disse, gav sin ømfindtlighed mod Beaufort Joyeuse temmelig frit løb, afbrød han hende med den forsikring: "at vicomten ikke alene var fuldkommen uskyldig; men at han endog aldrig havde lært at kende ham fra en ærværdigere side end i dette øjeblik, da han udsatte sig for miskendelse og eftertale, for ikke at ..." Her afbrød han sig betydende og tilføjede: "nok! det er en ædel mand, en stor mand, en *chevalier sans peur et sans reproche*."

Dette med så megen tilforladenhed, så megen højtidelighed givne vidnesbyrd ikke blot beroligede Magdala aldeles, men bragte hende tillige til at angre, at hun uden føje havde kunnet mistænke, fordømme sin elsker; og da denne – som var snu nok til at opdage, at hans list havde gjort sin virkning – nu tillige besad den snedighed med en mismodig og ængstelig mine at holde sig tilbage fra Magdala, og ligesom ikke at turde nærme sig hende, i den visse forudsætning, hun måtte være ham vred, uden at han kunne retfærdiggøre sig, troede hun at være ham skyldig med fordoblet blidhed og ømhed at komme ham i møde og lade ham føle, hvad hun ikke turde sige ham.

Dette mærkede den listige ikke så snart, før han besluttede at udnytte det til at fremskynde knudens opløsning. Hidtil havde han bestandig lagt øjensynligt dølgsmål på sin kærlighed, og kun ladet den ligesom ufrivillig røbe sig; og selv hermed havde han, siden hint rygte begyndte, været varsommere end nogensinde; ligesom han også med et holdt op at tale om at bosætte sig i det holstenske. Nu, da Magdala mere og mere kom ham i møde, syntes hans indvortes kamp at fordobles; han

vidste med sand fransk sørgespiller-lethed at falde fra entusiastisk glæde til mørk mismod, indtil han endelig engang, da de havde fordybet sig i den såkaldte "engelske have" på Trattheims pragtfulde lyststed, ligesom overvældet af sine følelser udbrød: "O Magdala! dersom jeg turde tro det! dersom De elskede mig?"

"Jeg elsker Dem!" sagde den trohjertige pige, der troede under hine omstændigheder at skylde ham denne tilståelse.

Med velspillet henrykkelse sank nu den snedige bedrager for hendes fødder for derfra at kaldes i hendes arme. I det samme fattede han sig, og vendte tilbage til sin rolle som mand af grundsætninger: "Elskværdige, elskede pige!" sagde han, "siden da vore hjerter har overrasket os, er det forgæves at ville tie; men det er ikke her, ikke i denne forførerisk farlige ensomhed, jeg bør sige, hvad der endnu står tilbage. Følg mig til Deres *oncle*."

Bevinget af glæde, af kærlighed, af stolthed ilede nu den henrykte pige med ham til Trattheim, og i største hemmelighed betroede Beaufort Joyeuse ham nu, at han elskede hans skønne niece; at han, henrevet af sin lidenskab, i dette øjeblik havde gjort hende tilståelsen, og nu kom for at gentage den i hendes anden faders nærværelse, at det var hans forsæt at købe sig godser i det holstenske; men at det var nødvendigt for den højstvigtige politiske underhandling, der i dette øjeblik var i hans hænder, og hvorpå Frankrigs og hele Europas frelse beroede, at det hele blev en hemmelighed, til han kom tilbage fra en lønrejse, han inden kort tid i de vigtigste anliggender måtte gøre. Inden han frasagde sig sit fødeland for ene at leve for kærlighed og huslig lykke – lagde han sværmerisk til- var

han fortryllet over at kunne ende sin bane med en udmærket tjeneste, der forvissede ham et ærefuldt sted i fædrelandets taknemmelige erindring. Ikke nær så megen list eller veltalenhed havde været behov til at dåre Trattheim og Magdala, der troede ham for gerne til ikke at være lettroende.

Mens her alt var i den mest jublende glæde – for Beaufort Joyeuses hemmelighed blev naturligvis ikke bedre bevaret, end han ventede, og end slige hemmeligheder plejer – var den arme August et rov for det mest sønderknusende mismod. Allerede fra det første øjeblik af, da man i Hamborg begyndte at ymte om, at Joyeuse Beauforts hensigter turde være af en alvorligere natur, at det turde være hans hensigt at ophøje Magdala til sin gemalinde, havde August med bitter anger bebrejdet sig sin hidtil iagttagne svage og feje tavshed; at han, dåret af den drøm, at Magdala hos den, hun skulle tro sig elsket af, end sige elske, ville fordre hjerte og ånd, som hos ingen vellystling kunne være at vente, havde han ganske tabt af minde, hvor lidet en uerfaren troskyldig og ydermere forfængelig pige vidste at skelne mellem glimmer og guld. Nu var det for silde at tage bladet fra munden, og med hvad skin af ret skulle han også gøre det? Når det virkelig var så, at Joyeuse Beaufort alvorligt bejlede til Magdala, ville man da ikke deri finde alt, hvad August mod ham som vellystling og forfører kunne have at sige, tilstrækkeligt gendrevet? Og hvem var desuden August, at han turde tale mod sådan en lykke, der blev hans kusine tilbudt? af hvilke kilder ville man udlede dette hans forhold?

Imidlertid indtraf den ovenomtalte begivenhed med sangerinden og tyvenøglen; og begærligt greb August denne lejlighed til at sige, hvad han så bittert bebrejdede sig at have

fortiet. Så meget troede han endnu at kunne lide på Magdalas hjerte, at, jo mere hun elskede Beaufort Joyeuse, jo heftigere ville hun blive forbitret over en så uværdig adfærd af ham. Men han kom for silde; allerede var hun af Joyeuse ved Trattheim blevet forudindtaget til hans fordel. Med yderste kulde hørte hun Augusts fortælling om en begivenhed, hvorom hun troede selv at være langt bedre underrettet; med yderste fortrødenhed afbrød hun hans betragtninger over Joyeuses karakter; også blev hun troligt understøttet af sine tvende kusiner, der naturligvis, efter deres nærværende forsoning med Joyeuse, måtte være August lige så fjendske, som de nys havde været ham nådige, og da han i fortsættelsen af den temmelig levende samtale blandt andet lod falde disse ord: *at kærlighed var blind*, afbrød den yngste kusine ham med det spottende spørgsmål: "Om han troede, det var bedre, hvis den var enøjet?" og idet han med et foragteligt blik ville tage hævn over denne lumpne uartighed, faldt hans øje på Magdala, og så tydelig, at det usædvanlige hånsmil, der i dette øjeblik vanhældede hendes skønne læber, ikke var misfornøjelse med hendes uartige kusine.

Dette lynglimt opklarede ham med et; han så nu, hvorledes Magdala, og hvad der omgav hende, udtolkede hans forhold; så, at hvert ord, han ville sige mod Beaufort Joyeuse, ville blive udtolket som virkning af en ussel, latterlig, hos en ulykkelig krøbling dobbelt latterlig skinsyge; det hævede blik sank til jorden uden at ramme den uvittige kusine; tavs tog han Magdalas hånd, kyste den med et suk og gik bort. Det var – følte han – hos Magdala aldeles ude med ham! ak! og i samme øjeblik følte han mere levende, mere uimodsigeligt end

nogensinde, at kusinerne havde ret, at han – elskede Magdala, og det ikke blot som en søster.

Havde han imidlertid allerede ved sin formente ubillighed mod Joyeuse forspildt Magdalas godhed, da drev hans stemning og omstændighederne ham til alt mere og mere at sætte sig i hendes ugunst. Ingensteds kunne han komme, uden man talte om Joyeuse og Magdala, og naturligvis henvendte man oftest talen til ham som Magdalas frænde; højst naturligt var det, at August, hvis hele sjæl var fuld af bitterhed mod den, der ikke blot gjorde Magdala uvenlig, uretfærdig mod ham, men som også – derom var han overbevist – måtte gøre hende ulykkelig, ved slige lejligheder ikke omtalte ham mildt; højst naturligt, at der undslap ham mangen sarkasme, hvis galde var alt for blandet med salt til ikke at flyve fra mund til mund, og som omhyggeligt, vel undertiden endog lidt forstærket blev hjembragt Magdala, snart af dem, der misundte hende Beaufort Joyeuse, snart af dem, der hadede August. Jo kærere hun fik Joyeuse og troede at være ham, jo utilgiveligere synder måtte naturligvis disse uretfærdige bitterheder være i hendes øjne, så meget mere som hun i en vis måde skrev dem på sin regning og følte, at det var af skinsyg lidenskab for hende, den ellers så milde godmodige August var så bitter; og så villige fruentimmer er til at tilgive den yndede elsker hans skinsyge, om den endog fortrædiger dem, lige så lidt tåler de den af den forskudte, især hvis den på nogen måde fortrædiger yndlingen.

Det var ikke Beaufort Joyeuse ubekendt, hvorledes August talte om ham; men han gav sig mine af at foragte det; og da Trattheim, der hadede August af sit ganske hjerte, og blandt andet gav sig og andre til påskud, at det var en jakobiner og en

sansculot (fordi han nu og da havde udladt sig med, at der var en stor forskel på enkelte handelsmatadorers tilsyneladende rigdom og på almindelig velstand eller vel) engang ved sit taffel spurgte Joyeuse, hvorfor han ville tåle de insolencer, svarede denne med en uoversættelig *gallicismus*: *que ce seroit attenter aux droits de l'homme, que de ravir a ce maître de langue l'usage libre du seul organe, qui etoit a sa disposition; au reste* – hviskede han i det samme til Magdala, som var hans borddame: *il a l'honneur de vous appartenir* [Note 47]. Men således at skænke Magdala sine forurettelser, var efter hendes tanker at pålægge hende den forpligtelse at hævne dem; og var hun da ved enhver lejlighed, især hvor Joyeuse kunne se det, eller få det at vide, så kold, så fremmed, endog så synligt stolt mod August, at denne, som siden ovenanførte samtale havde holdt op at komme til hende, nu også besluttede at sky hendes møde.

Overalt martrede det August alt for meget, ikke at kunne gøre noget eneste skridt uden at hjemsøges af idelige erindringer om det, han så lidet behøvede at mindes om; uden vanskelighed besluttede han sig da til at trække sig med et ikke blot ud fra de få forbindelser og adspredelser, han hidtil havde haft, men endog fra al menneskeomgang. I den tid, han havde givet sprogundervisning, havde han tjent så vel, at han med sine få fornødenheder havde oplagt så meget, som han for nogle måneder behøvede for at leve; med et opgav han da alle sine undervisninger og levede usynlig og ene på sit ensomme værelse i *Stadt Copenhagen*, et den tid ikke meget søgt værtshus i en udkant af Hamborg.

Imidlertid blev han ikke længe her fuldkommen ene; da det var et af de mindst glimrende og mindst dyre værtshuse der i

byen, havde en fransk, alt andet end rig emigrant valgt det til sin bopæl, og med ham kom August snart i en såre nøje forbindelse. Inden revolutionen havde han været *abbé*, og var i septembermordene ved en synderlig lykkelig hændelse undgået det blodbad, der skete i fængslet St. Firmin, hvor han med flere af sine ordensbrødre var indespærret. Der var nu for ham intet andet at gøre end at udvandre, da han, skønt sand republikaner i sit hjerte, således var udstødt af sit fædreland. I øvrigt besad han mange og mangehånde kundskaber og var især blevet August interessant ved sit ualmindelige bekendtskab med sit fædrelands revolution, på hvis store, skrækkelige og underværdige scener August ofte og gerne hæftede sit øje for at unddrage sine tanker fra, hvad der martrede ham selv.

Men snart fik de et endnu nøjere berøringspunkt. Denne emigrant – Saint Firmin kaldte han sig, til erindring om sin forunderlige redning nysnævnte sted – var Beaufort Joyeuses svorneste fjende; han havde en inderlig elsket søster, som denne slange ved en lang række af de mest sataniske kunstgreb havde forført, derpå forladt og gjort ulykkelig, og som nu vanvittig og indespærret henjamrede sit liv i et hospital for afsindige. Fælles kærlighed siges i almindelighed at knytte hastige og inderlige venskaber; men der gives tider og tilfælde i verden, da fælles had knytter dem langt fastere og varigere. Hele timer, ja ofte hele nætter sad de hos hinanden og nærede og mættede deres had med at tale om Beaufort Joyeuse, eller rettere, August hørte med skinsygens hele begærlighed til, mens St. Firmin med forbitrelsens veltalenhed beskrev alle de kunstgreb, voldsomheder og alskens nederdrægtigheder, den uværdige havde iværksat for at få hans arme søster i sine

hænder, og frem for alt den umenneskelige kulde, hvormed han efter en kort besiddelse, lige døv for medlidenheds og retfærdigheds stemme, havde aldeles forskudt hende, og tryg bag det ugennemtrængelige hegn, hvormed fødsel, rang og rigdom omgav ham, spottede søsterens jammer og broderens forbitrelse.

Vel kunne August ikke forestille sig, at en lignende skæbne kunne forestå Magdala; men levende, umodsigeligt følte han, at hun med et sådant menneske nødvendigvis måtte blive ulykkelig; også var han bestandig efter enhver sådan natlig samtale næste morgenstund, al foregående afvisning og hånlig behandling uagtet, ved Magdalas dør; men for ham var der ingen Magdala mere; og domestikkerne selv, der i et hus, der lignede så meget et hof, havde den sædvanlige hofkundskab om, hvorledes vejrglasset stod, troede sig ikke i mindste måde forbundet til at dølge en så uvelkommen person, at det var ene *for* ham, jomfruen var ikke og aldrig ville være til stede.

Mens August således gentog sine spildte forsøg til Magdalas mulige redning, var uden hans vidende hans nye ven i en mere lovende virksomhed. Hans deltagelse i Augusts lidelser havde vakt hans hævngerrighed mod hans søsters forfører til ny driftighed, og hævnen skulle bestå i at tilintetgøre Beaufort Joyeuses nærværende planer på Magdala, hvilke han ikke kunne forestille sig at være så ligefremt, som den endnu stedse troskyldige August antog. Midlet hertil kom ham af sig selv i hænde.

Han var fra deres fædreland af en gammel bekendt af titomtalte sangerinde, der endog var hans bysbarn. Med føje forudsatte han, at den hemmelige forståelse mellem hende og

Beaufort Joyeuse ikke over tyvenøglehistorien var afbrudt; og han kendte hin forfængelige vellystling nok til at vide, at jo mere han satte en ære i at kunne spille til fuldkomneste bedrag enhver rolle, jo stoltere var han og af, så snart han var uden for scenen, at vise sig i sin sande karakter og bramme med, at hint blot var komedie; han havde altså ingen tvivl om, at Mimi – således var hin sangerindes teaternavn – til fulde kendte Joyeuses hensigter.

Heldigvis var der på samme tid en heftig teaterfejde mellem Mimi og en nyankommen sangerinde, som med mindre kunstværd havde dog vundet en betydelig beskyttelse. I denne krig tog St. Firmin en såre eftertrykkelig del; og da han var et menneske af talent, vidste han med så meget held at betjene sig af alle parisiske teaterkrigsvåben, sarkasmer, tilsyneladende impromptuer, epigrammer, bidende sangvers, at sejren øjensynlig hældede til Mimis side. Naturligvis kunne en så ivrig og mandig våbendrager ikke være hende ligegyldig; ved første lejlighed fornyede hun gammelt kendskab, og meget snart blev han husets ven. I denne fortrolige omgang mærkede han meget snart, at hun i sit hjerte var noget stødt på Beaufort Joyeuse, fordi han af politik, langt fra at understøtte hende med sin stemme – som ville have haft så usigelig vægt blandt hans landsmænd, der søgte en ære i at være hans aber, og igen i de unge hamborgere havde deres aber i mængde – affekterede ikke blot en ligegyldig neutralitet, men endog snarere nogen overhængen til den modsatte side.

Næppe opdagede St. Firmin denne gnist, før han i et så fængende hjerte fandt det let at oppuste en levende flamme af den. Da han havde sat hendes virtuosforfængelighed i den

fornødne gæring over ikke at understøttes mod hendes kunstrivalinde, oprørte han tillige hendes skønhedsforfængelighed over at opofres, og det for en tyskerinde. I begyndelsen ville hun ikke indlade sig på det; men St. Firmin vidste fra så mange sider at ægge hende, at hun rent ud sagde ham: "det vidste hun bedre, og det var ikke hende, der blev taget ved næsen." Men endnu bestandig blev St. Firmin ved at spille den vantro så længe, til hendes tærgede [Note 48)] stolthed – måske og for at berolige sig selv for de tvivl, St. Firmin dog ikke kunne andet end hemmeligt vække i hendes bryst – henrev hende til at sige ham rent ud, hvad han rigtig nok altid havde troet, at planen egentlig gjaldt Magdalas eller rettere Trattheims penge, for hvilke Beaufort agtede med sangerinden at gøre en rejse til et langtfraliggende land, hvor hun var engageret; at det forstod sig selv, hvis Magdalas person ved samme lejlighed for nogle øjeblikke faldt i Beauforts hænder, ville han vel ikke forsømme lejligheden; men at han forresten idelig spottede over den flove smægtende rolle, han måtte spille for den tyske følerindes fødder; og da St. Firmin endnu ikke ville være overtydet, lovede hun at give ham troen i hænderne.

Næppe trådte St. Firmin følgende dag ind ad døren til sangerinden, før hun med en triumferende mine fløj ham i møde og rakte ham følgende seddel:

> Te voila dans une grande Colere, ma Mimi! et le pis de l'affaire est, que je ne saurai te voir de trois jours, bien que j'aie des choses de la derniere importance a te communiquer. Mais de quoi diable t'es tu aussi avisée de faire la sotte, et de manquer au rendesvous hier au soir; et tout cela, parceque tu prends la fantaisie tout d'un coup

d'etre jalouse de la pauvre langoureuse? est ce, que tu n'as ni des yeux, ni des miroirs, petite innocente? passe encore, si c'etoit la sentimentelle, qui s'avisoit d'etre jalouse de toi; elle auroit bien raison, la pauvrette!

Mais treve de guerre! des raisons d'une nature tres pressante, m'obligent de trancher le denouement de ma comedie; et voila, que je vais tres secrettement epouser ma Madeleine aprez demain a la maison campagnarde de msr. Trattheim; l'oncle ayant demandè, que nous fussions mariès par un pretre trez inconstitutionel et non assermenté, j'ai pris la peine de faire un pretre de ma facon; et ce sera monsieur Navarre, notre Mercure ordinaire, qui fera la ceremonie. Tu vois bien, mon ange! que je serai marié de la bonne maniere. Malgré cela il faudra bien, que j'y passe la soirée, pour faire les honneurs de cet hymen ridicule, mais le Samedi de grand matin je m'en arracherai, pour voler me dedommager dans les bras de l'amour. Adieu, l'amour! dans huit jours je partirai pour ***, dont tu me feras un Paradis de Mahomet, de tous les Paradis terrestres et celestes le seul, qui soit de mon gout, s'il y aura des Houris comme-toi.

Les preparatifs necessaires pour cet Impromptu de Campagne m'obligent de passer ces deux jours hors de la ville, et après ces deux jours maussades, grands Dieux, quel troisième! – Adieu m'amour! plains moi bien, si tu m'aimes.

B. J.

> *Hvad sprogurigtigheder i dette brev måtte findes, ombedes læseren at tilgive, da det er skrevet af en mand at høj fødsel, og disse næsten allevegne, blandt mange andre højadelige rettigheder og herligheder, også besidder den, ikke at skrive deres modersmål rigtigt. Hvad altså af mindre kyndige kunstdommere vil anses som et tegn på, at brevet er opdigtet, vil derimod i de kyndigeres øjne som et* criterium internum *godtgør dets ægthed.*
>
> *Forf. anm.*

Det stilistisk korrekte, men i ortografisk henseende højst mangelfulde brev lyder i oversættelse:

> Du er nok blevet dygtig vred, kære Mimi, og det værste er, at jeg ikke får dig at se i tre dage, skønt jeg har ting af yderste vigtighed at meddele dig. Men hvorfor pokker har du også været så dum at udeblive fra stævnemødet i går aftes, og det blot fordi du på én gang giver dig til at være skinsyg på den stakkels smægtende? har du da hverken øjne eller spejl, du lille fæ? lad gå endda, hvis det var den sentimentale, som gav sig til at være skinsyg på dig; det kunne der være mening i, det skind.
>
> Men lad os ikke tale mere om det. Meget tvingende grunde nøder mig til at gøre en ende på komedien, og i overmorgen holder jeg i al hemmelighed i hr. T.s landsted bryllup med min Madeleine; da min onkel har forlangt, at vi skulle vies af en meget ukonstitutionel og ikke-edsvoren præst, har jeg sat mig for at skaffe en præst på min manér; det bliver hr. Navarre, vor sædvanlige postillon d'amour, som skal forrette vielsen. Du ser nok, min engel, at jeg

bliver godt gift. Jeg må dog blive hele aftenen på landstedet for at gøre honnør ved dette latterlige bryllup; men tidligt søndag morgen river jeg mig løs for at holde mig skadesløs i kærlighedens arme. Farvel, min elskede, om 8 dage rejser jeg til ***, som du vil gøre til et Mahomeds paradis for mig; det eneste paradis på Jorden og i Himlen, som jeg bryder mig om, hvis der da er hurier som du.

De nødvendige forberedelser til denne improviserede landtur nøder mig til at tilbringe disse to dage udenfor byen; men efter disse to dage, store Gud, hvilken tredje! – Farvel, min elskede! Beklag mig, hvis du elsker mig.

St. Firmin gøs ved at finde faren så gyselig og så overhængende. Dog beholdt han besindelse nok til at dølge sin forfærdelse og indvikle sangerinden i sådanne samtaler, at hun aldeles glemte sedlen, som han derpå fik lejlighed til at snappe og fløj med den hen til August, uden dog at gøre ham rede for på hvad måde han havde fået den i hænde. Nu var gode råd dyre. Næste dag var det, ulykken skulle ske. St. Firmin havde hundrede anslag; enten ville han, man skulle angive sagen for øvrigheden, som da kunne lade den selvgjorte præst pågribe og forhøre; eller at man skulle søge Beaufort Joyeuse, sige ham i øjnene, at man vidste den hele sammenhæng, og true ham til at rejse straks; og hvis han ville gøre mindste vanskelighed, var St. Firmin villig at veksle kugler med ham; eller også betjene sig af den adgang, enhver emigrant havde til Trattheim og gøre ham bekendt med sagens sande sammenhæng. Ingen af alle disse planer behagede August; enten fandt han, de ville gøre en opsigt, hvorunder Magdala ville lide, eller også bortrev de kun

Beaufort Joyeuse fra Magdala uden tillige at udslette ham i hendes hjerte. Hende og hende ene ville han have underrettet om faren, hende ville han sætte i stand til ene og stille at drage sig ud derfra. Han skrev da følgende linjer:

Magdala!
Deres første og ældste ven, han, De så tit har kaldet Deres broder, besværger Dem at læse indlagte brev. Det gælder Deres hele lyksalighed; det viser Dem, hvor skrækkeligt De er bedraget af den mand, De tror Deres elsker. Tro ikke, at nogen egenkærlig hensigt bringer mig til at handle; jeg er ikke dårlig nok til at håbe, De nogensinde kan blive min; jeg er endog villig til aldrig at se Dem mere, når jeg kun tør håbe, De bliver lykkelig. Det har fra Deres tidligste barndom været mit første, det ville blive mit sidste, det er mit eneste ønske.

August Ehrmann.

Inden i lagde han Beaufort Joyeuses brev, forseglede sit, og gik nu selv med det til Trattheims. Domestikkerne ville efter sædvane vise ham af, inden han endnu spurgte efter nogen; men han sagde dem, at han ikke forlangte andet, end at de skulle fly hans kusine det brev, og gik hjem. Næppe var han på sit værelse, før en tjener fra Trattheims spurgte efter ham. Hans hjerte bebudede ham alt skrækkeligt; han gik ud, og tjeneren leverede ham et brev fra Magdala. Tjeneren forsikrede, der intet svar behøvedes; men August trykkede ham en speciedaler i hånden og bad St. Firmin opholde ham, mens han gik ind og

læste brevet. Han åbnede det; deri var hans eget brev uåbnet, med et nyt omslag fra Magdala, hvori følgende linjer:

> Det øjeblik, hvori jeg får Deres brev, lader mig formode dets indhold og gør mig til pligt ikke at tillade, at De om en person, der er mig hellig og kær, taler til mig i en tone, som det tit nok har smertet mig at vide, den, der kalder sig min ungdoms første ven, søger en glæde i at tale om ham til andre. Det eneste bevis på venskab, jeg ville ønske af Dem, var, at De ville glemme mig og være lykkelig.

Ikke stort længere, end der behøvedes til at læse disse ord, varede det, inden St. Firmin og Trattheims tjener hørte et skud. De fo'r til og fandt August svømmende i sit blod og i sidste åndedrag. På hans brev til Magdala var blot til udskriften føjet disse ord: "Den døende August Ehrmanns afsked til sin søster Magdala". Ved siden deraf lå fem louisdorer på et papir med hosskrift: "For hosliggende brevs tro og ufortøvede aflevering efter udskriften".

Endda var tjeneren uvis; dog, da enhver af husets folk, som stimlede til ved larmen af skuddet, var rede at påtage sig det i hans sted, bekvemmede han sig til det; men da han ikke måtte slippe derfra, inden en synsforretning var taget over selvmordet, som da ingen tvivl kunne være undergivet, da August lå med den tomme pistol i hånden, var rygtet om denne sørgelige begivenhed allerede kommet til Trattheim, der med sand rigmands kulde var i begreb med at fortælle det til sine døtre og Magdala, da tjeneren kom med brevet. Hun modtog det, læste og, uden at åbne det indlagte, sank til jorden. Da hun kom til sig selv igen, forlangte hun nok engang Augusts brev, og

da hun havde læst det, lagde hun Joyeuses, uden at læse det, i et omslag, hvori hun skrev følgende ord: "Den mand, der elskede mig af sit hjerte og har beseglet sin kærlighed med sin død, har sagt mig, at indlagte fra Dem viser Dem som en bedrager. Det sendes Dem herved tilbage. Jeg forlanger og behøver ikke at læse det. Men så længe jeg lever, skal jeg sørge over at have kendt Dem."

Joyeuse, som af Mimi var blevet underrettet om, at hans seddel til hende var forsvundet, var ilet tilbage til Hamborg, for om muligt ved snedighed at afbøde dette slag; han blev just meldt, som Magdala ville sende sin seddel hen til hans; i stedet for andet svar, lod hun ham den levere; han hørte de øvrige omstændigheder og var glad ved at kunne ile bort fra Hamborg med sin skam; så meget mere, da St. Firmin på en seddel til Mimi, som havde bebrejdet ham misbrugen af hendes fortrolighed, havde undertegnet sig den af Beaufort Joyeuse forførte Nanon Lacreuzes broder og forførerens fjende til døden. Efter at have i adskillige fremmede lande ført et usselt og foragteligt fornemt tiggerliv skal hin elendige omsider, i følge hans udsvævelser, være død en afskyelig død, som samvittigheds nag endnu gjorde rædsommere.

Magdalas helbred, og end mere hendes sindsro, fik ved hin rædsomme katastrofe et stød, som de aldrig forvandt; og med føje kan man på hende anvende digterens melankolsk dejlige skildring:

Hun svinder, som liljen i enge Note 49).

Hun er flyttet til Lisenhain, som hun aldrig skulle have forladt, og hvor tusinde sørgeligt søde erindringer nærer og lindrer hendes smerte. Med en årlig pension understøtter hun

den trattheimske familie, hvis indbildte rigdom i et af de seneste handelsjordskælv gik til grunde; men hun ser aldrig nogen af dem.

Børnekopperne

Ej skal kommende år lunkne hans kærlighed;
Ej skal synes ham mat blegnede læbers kys;
Ej skal mindre begærlig
Søges aldrende favnetag.

Stenersen.

Ikke længe efter den danske oversættelse af Marmontels fortællingers første del var udkommet, havde et af de få eksemplarer, der overlevede Københavns ildebrand, listet sig ud på et landsted, hvor et udsøgt og altså intet mindre end talrigt venneselskab var samlet. Formiddagen anvendte enhver til de forretninger eller sysler, han havde medbragt, eftermiddagene nød man derimod i samkvem. En regnfuld eftermiddag havde man just forslået et par timers tid med at forelæse af hine fortællinger og havde hørt op med forelæsningen, da de tilstedeværende, der samtlige var mennesker af hoved og hjerte, havde nu mere end tilstrækkeligt emne til den øvrige aftens underholdning. Man havde just læst den interessante kæde af fortællinger, hvor enhver gør regnskab for sit livs lykkeligste øjeblik, og umærkeligt kom de tilstedeværende, der samtlige kendte og agtede hinanden nok til at kunne gøre det uden mindste betænkelighed, på den idé ligeledes at skiftes til at gøre rede for, hvad enhver anså for den lykkeligste begivenhed i sit liv; og hvad der var det besynderligste: Næsten altid var det, der nu fremstiltes i dette lys, en ting, der i sin nyhed var blevet anset for et vanheld. Én nævnede således den dag, da han ved en offentlig og fortjent ydmygelse var blevet pisket op af den

ladhed og det sløseri, hvori han indtil den dag havde været neddysset; en anden gav fortrinnet til den dag, da han fra sin formynder var blevet underrettet om, at hans fædreneformue var tilsat, og da han altså først lærte at kende værdien og behageligheden af at erhverve og fortjene, hvad han behøvede; den tredje foredrog den, da en nærpårørendes efterladte hjælpeløse familie var tilfaldet ham at forsørge, og han således lærte at kende veldædig virksomheds og huslig nøjsomheds uskatterlige glæder; den fjerde anførte den, da en dunhaget dosmer, der blev ham foretrukket, med et udrev ham af forgemakkernes forfængelige og fordærvelige lediggang og æggede ham til at søge sin lykke ad en renere, uafhængigere vej; den femte gav prisen til den, da en pige, med hvem han var forlovet, gav ham en kurv, fordi hun dagen tilforn havde vundet de 15.000 i lotteriet. Og jeg – sagde endelig konen, i hvis hus dette selskab var samlet, – jeg anser for mit livs lykkeligste dag, den dag, jeg fik småkopper.

Herved studsede alle og slog pludselig øjnene op på hende, ligesom det var dem noget aldeles nyt, at hun ustridig var særdeles koparret; og virkelig havde de også over den uendelige godmodighed, den inderlige deltagelse og den elskværdigvittige ånd, der var udbredt over hele hendes ansigt, for længe siden ophørt at blive dets kopar va'r. Nu – da de hørte dem nævne som en lykke, lagde de ligesom med forundring mærke til dem på ny; imidlertid havde ingen af dem hjerte til at spørge, hvori denne synderlige lykke bestod?

Hun mærkede det og tog ordet igen. Jeg var sytten år, sagde hun, det år, da kopperne grasserede så stærkt, og – måske man nok, når det er så aldeles forbi, har lov at snakke om sligt; jeg

var noget nær en ret vakker pige; i det mindste var der nok, der gjorde dem umage for at få mig til at tro, at jeg var guddommelig dejlig; og det – kan De da nok forestille Dem – faldt just ikke så særdeles vanskeligt. Da der var så mange, der gjorde af mig, gik det da, som det gemenlig går, når man har overflødigt at vælge i; der var ikke en eneste af dem, der ret stod mig an; og sandt at sige, var det, jeg den gang fordrede, nok heller ikke så aldeles let at bringe til veje. Den lykkelige, jeg skulle finde værdig min hånd, måtte være ung, det forstod sig; men på samme tid skulle han i det mindste være lige så højt på strå som min fader, der efter fyrretyve års tjeneste netop havde fået foden inden for anden klasse.

Allerede disse to betingelser var, især i de dage, ikke så lette at forene; for et menneske, der havde et stamtræ og altså var født højt oppe på ærens trappe, havde aldrig nedladt sig til at se til en borgerlig pige som jeg, med mindre hun i det mindste havde haft en tønde guld at stå på, som da langt fra ikke var tilfældet med mig; og en borgerlig måtte gøre regning på at blive både gammel og grå, inden han kom så højt, som jeg ville have ham; men foruden det, fordrede jeg endnu, at han ikke blot skulle være uslukkelig rig, men og tillige så ganske sin egen herre og min slave, at hans formue, hans tid, hans person uafladelig stod på pinde for hvert af mine vink; tillige skulle han naturligvis både være smuk og galant, men derhos for alting ikke det mindste forelsket i sig selv, eller ubeskeden nok til at indbilde sig, at han i nogen mulig henseende bar vand imod mig; han skulle være usigelig forelsket i mig, men uden i mindste måde at være jaloux; tværtimod skulle han så at sige på engang bestandig være både nærværende og fraværende;

nærværende for at vogte på det mindste af mine vink, fraværende for ikke med noget blik eller nogen mine at pålægge mig det allermindste skin af tvang. De vil lettelig kunne forestille Dem, at min kære ægtefælle, som der sidder, umuligt havde holdt ud at måles med den alen; og at jeg altså aldrig i evighed var blevet hans, hvis alting var blevet, som det dengang var; ville jeg altså være meget galant, kunne jeg her afbryde min fortælling og lade som min lykke bestod i, at jeg fik kopperne, og ham; men ærlighed er bedre end alle komplimenter, og jeg vil hellere rent ud tilstå, at, som jeg dengang var, havde vi været lige ilde tjente med hinanden.

De kan let forestille Dem, at jeg i den tid havde nok at gøre både med at mønstre alle mine tilbedere og at se mig efter værdigere, eller i det mindste nyere, og med at lade dem føle mit herredom og deres trældom; og at jeg overalt fandt mig meget for fuldkommen til noget øjeblik at tro, jeg enten kunne trænge til at danne mit hoved eller mit hjerte. Man sagde mig, jeg dansede som en engel, klædte mig som en engel, og – hvad endnu er mærkeligere – spillede l'hombre som en engel; De kan da altså let begribe, at jeg da umuligt kunne andet end holde mig selv for en komplet og *toutafait* engel i alle måder. Men til min ulykke eller lykke blev jeg snart en af de faldne engle. Kopperne begyndte som sagt at grassere, og så ængsteligt jeg endog søgte at vogte mig for disse skønhedens svorne fjender, faldt jeg dog – jeg havde nær sagt, af bare ængstelighed – meget snart i deres hænder; og da formodentlig en forsnøret og forsværmet balprinsesses konstitution nok ikke er den allersundeste, fik jeg ikke blot mange, men også, som man sagde, temmelig ondartede kopper. Det var kanske endda gået

af så som så, havde jeg ikke selv gjort det onde værre ved at rådføre mig med en klog kone, der gav mig noget at smøre mig med for ikke at blive arret; men som havde den uheldige virkning, at i stedet for at jeg måske ellers til nød kunne være sluppet med små forvokselige hulninger, hvor højst en lille Cupido kunne have leget skjul, fik jeg nu alle disse bakker og dale, hvor fru Venus med sin duevogn umuligt kunne køre et skridt uden at vælte.

Naturligvis vendte nu hele verden den faldne engel ryggen – på min tro Corydon derhenne nær, tænker De vel! – men langt fra! han havde tværtimod hidindtil aldeles ikke haft forstand til at skønne på mine fortjenester; lige så lidt endelig, som jeg på hans; han var da heller ikke andet end slet og ret fuldmægtig hos min hr. fader; og altså et såre ringe væsen i mine øjne, og jeg var i hans øjne en knibsk impertinent tøs, fordi jeg for det første ikke nejede fjerdeparten så dybt for ham, som for en klodset rig herremands søn, her var ovre fra Jylland, og der af og til gjorde os den ære at unde os sit behagelige selskab, end sige som for nogen af de kammerjunkere, vi måtte have til at gøre vor borgerlige mad og vin ærlig, når den skulle ellers smage os; og dernæst fordi det nok kunne falde mig ind at lade ham bie et par minutter på min hånd engang imellem, imedens jeg klappede min hund, når han stod og ville byde mig godmorgen eller velbekomme.

Men nu lå jeg der; og ikke måtte jeg se nogen ting, at ikke mine øjne skulle tage skade; og om jeg også måtte og kunne have set, havde jeg dog hverken mit kønne ansigt eller mine mange tilbedere at se på, som var det eneste, der morede mig; så af bare kedsommelighed bed jeg i det sure æble og lod hr.

fuldmægtigen anmode, om han ikke ville være af den godhed at komme lidt op engang imellem og læse mig noget for af en morsom bog, da tiden faldt mig så lang. Og det syntes han da, siden han var i min faders brød og hus, ikke vel, han kunne nægte mig, hvorvel han i begyndelsen var sej nok at få til det; og jeg ved da endelig også nok, at han sagde: at enten han tog Abceen eller Rabener og Gellert og læste i for mig, det ville nok more mig lige meget. Men så, tid efter anden, mærkede han dog nok, at det lod sig gøre at more mig; og så lod det da også, som det lidt efter lidt begyndte at more herren; og – ja jeg kunne gerne sige, hvilken den første bog var, der begyndte at bringe os hinanden lidt nærmere; og lidt efter lidt – ja så fik jeg da godt i mine øjne, og så kunne jeg da gerne have læst selv; men så var det morsommere, når han læste mig for; og så lod han sig da engang mærke med, at han så overmåde godt kunne lide, når man sad ved sit arbejde, mens han læste for; og se! – pynt og stads havde jeg ingen lyst mere til, for det ville ikke til at klæde mit ansigt, og altså lærte jeg efterhånden at gøre gavn – som herren kaldte det – og jeg mærkede ham snart af, at jo flittigere jeg var, jo hellere og bedre læste han for mig; og jeg syntes, jeg burde dog igen gøre ham nogen fornøjelse for al den, han gjorde mig – for, hvorledes det så gik og ikke gik, så megen lyst, kan De nok tænke, jeg ikke kunne have til at komme omkring og være skumpelskud, hvor jeg var vant til at være afgud; og jeg blev altså smukt hjemme, og hver aften kom han smukt op at læse for mig; men så inden vi vidste et ord af det, så snakkede vi i stedet for at læse; og så må vi da nok til sidst have været på veje at få afsnakket; for så en aften, kan jeg huske, vi sad en lang stund, og ingen af os sagde noget, førend med et, så

tog han min hånd, og den var da også straks følgagtig, og så spurgte han mig, om jeg kunne overtale mig til at dele skæbne med ham? Og i den skynding må jeg da nok have svaret ja, kan jeg begribe, for så trykkede han min hånd op til sine læber, så jeg tænkte, jeg havde aldrig fået den derfra, og hvem ved også, hvad der var sket, havde jeg ikke rakt ham munden i det samme; og så fortalte han mig da, at han havde fået denne tjeneste herude; og så flyttede vi da herhid; og når De nu har set, hvordan vi har levet i disse dage, og De så ved, at således lever min mand og jeg dag ud og dag ind, og år ud og år ind, blot med den forskel, at ellers fornøjer vi os alene og med vore børn, i stedet for vi i disse dage tillige har vore gode venner at fornøje os med, så vil jeg give Dem selv at betænke, om ikke den dag, jeg fik de børnekopper, der af en stakkels elendig flane har gjort mig til en lykkelig – og jeg tror – en ganske brav kone, har ret til at stå øverst i hele mit liv? –

Udgiverens bemærkninger

De fem historier af Knud Lyne Rahbek står her så nogenlunde, som Rahbek skrev dem. Dog har jeg min sædvane tro tilføje "oversættelser" af (nogle af) de gammeldags ord og vendinger i selve teksten, hvor det har forekommet naturligt, og en række noter og forklaringer fra de forskellige udgivere er ligeledes i et vist omfang medtaget.

Desuden har jeg søgt at opsplitte Rahbeks ofte *meget* lange afsnit i mindre dele, ikke mindst af hensyn til læseligheden på skærmen; det har dog ikke altid været muligt, og hvor der ikke har været naturlige steder at indsætte afsnit – har jeg ladet være.

Endelig følger her et par bemærkninger til nogle af fortællingerne, som det ikke har syntes naturligt at indsætte i teksten:

Bomhuset:

I rammefortællingen i *Bomhuset* er brugt en vis Melnek som fortæller. Denne figur har Rahbek også brugt andetsteds, nemlig i *Carl Melnek : Roman i tre dele*: Han fortæller i romanen udførligt om Melneks skolegang og ophold ved universitetet, hvorfra han vender tilbage til faderens gård og undervejs møder Astolph første gang; herefter følger beretningen om hans ophold i hovedstaden, ansættelse i statens tjeneste og hans forbindelse med en embedsmandsdatter. Efter hendes faders død må den unge pige, mens Melnek er bortrejst, gifte sig med en anden, hun dør efter at have bragt et dødfødt barn til verden,

og i sin sorg over dette bliver Melnek eneboer. Han dør i Bomhuset, ramt af en fransk kugle, mens han søger at beskytte en gammel bekendt, der som flygtning har søgt tilflugt i hytten.

Der optræder i løbet af historien en række bynavne, der er camoufleret ved at erstatte en del af bogstaverne i navnene med stjerne. Jeg har "oversat" et par stykker, men langt fra alle; når man i øvrigt ved, at historien foregår i en ikke nærmere bestemt af gamle de tyske småstater, vil det næppe volde læseren synderlig vanskelighed at regne de fleste af dem ud, hvis man skulle være således inklineret.

Iflg. O. Thyregod i *Fortællinger fra Oplysningstiden* passer skildringen af de pekuniære forhold (korruptionen) godt på flere af de tyske stater i midten af det 18. århundrede, især på Bayern under Maximilian III. Josef (1745-77), hvor der indførtes enkelte forbedringer inden for industri og agerbrug mm., men hvor embedsmændene fortsatte med at udsuge befolkningen, og den jesuitiske gejstlighed søgte at holde folket hen i uvidenhed. Som modsætning hertil anfører Rahbek "den store konge", der formentlig er Frederik II. af Preussen (1740-1785), senere kaldet "den store", som bl.a. protegerede kunst og kultur og gik stærkt ind for oplysning af menigmand.

Den "sparsomme minister", som skatmesteren sarkastisk hentyder til, er naturligvis Maximilien de Béthune, baron af Rosny, hertug af Sully (1559-1641), der under Henrik IV i Frankrig rettede op på tidligere tiders udsugelse af almuen. Han fik generelt rettet op på Frankrigs finanser som overskatmester, men havde også ry for at rage til sig, når lejlighed bødes.

Selvmorderen af kærlighed

Historien om den stjålne hovednøgle syntes at være sand, idet Rahbek i sine erindringer meddeler, at en fransk emigrant havde i Hamburg været under streng forfølgelse for en hovednøgle, hvormed han var pågrebet. Han ville på ingen måde tilstå, at han havde anvendt den til at lukke sig igennem adskillige haver for at skaffe sig adgang – inkognito og på utilbørlige tidspunkter – til en landsmandinde, den smukke skuespillerinde Chevalier.

Man kan vel antage, at Rahbek som så mange andre forfattere har indflettet egne oplevelser og historier, de er kommet under vejr med, i sin fortælling, men man kan selvfølgelig ikke deraf slutte, at *hele* historien bygger på virkelige begivenheder.

Om "Fem fortællinger"

Forfatter: Knud Lyne Rahbek (1760-1830).
Denne udgave baseret på: *Anna von Ostheim* og *Mindesmærkerne* er hentet i *Vers og Prosa af Knud Lyne Rahbek*. Chr. Steen og Søns Forlag, København 1883; *Bomhuset*, *Selvmorderen af kærlighed* og *Børnekopperne* i *Fortællinger fra Oplysningstiden af Rahbek Pram og Tode*, Gyldendalske Boghandels Forlag, København 1902.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Caspar David Friedrich (1774-1840): *Frau am Fenster* (1822).

ISBN 978-87-7979-925-7

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-164-0 (Ølstykke 2008).

www.ebib1800.dk

Note 1: Jeg må indrømme, at en elskelig og dydig kvinde er det mest fortryllende, naturen har at opvise, det, der mest formår at bevæge et følsomt hjerte og tilskynde det til det gode.

Note 2: **Hamborgs Bach:** Komponisten og virtuosen Carl Philip Emanuel Bach (1714-1788). *Red.anm*.

Note 3: **Minna:** Hovedpersonen i Lessings skuespil *Minna von Barnhelm*.

Note 4: **Lotte:** Person i *Den unge Werthers lidelser*.

Note 5: **Subskriptionsbal:** Et bal, hvortil hvem, der vil, kan indtegne sig som "gæst".

Note 6: Minauderi: Sødtalenhed

Note 7: **Agaceri:** Leflen

Note 8: **Fixeret:** Narret

Note 9:

N. Men De kender altså stederne? De har været i B**, i omegnen af ***?

A. Flere gange, og jeg forsikrer Dem, at jeg hverken har hørt tale om ** eller ** der. Jeg har være i **, og jeg har ikke set noget, der ligner det beskrevne hus.

Note 10: **Dans archipelagus:** Danmarks øhav.
Red.anm.

Note 11: **Jens Zetlitz** (1761-1821). *Red.anm.*

Note 12: **Erik Pauelsen**, dansk portræt- og landskabsmaler (1749-1790). *Red.anm.*

Note 13: **Henry Drevon** (1734-1797), hollandsk oberst og landskabsarkitekt, som opholdt sig i nogle år i Danmark. *Red.anm.*

Note 14: **Geleide:** Følgeskab.

Note 15:

Araberen taler med sin hest, hyrden med sit får, jægeren med sin hund, negeren med sin slange, og den arme fange endelig med sin edderkop og sin mus. Jo mere mennesket lærer at kende en dyreslægt og omgås fortroligt med den, jo mere vænner begge sig til hinanden og meddeler hinanden af deres egenskaber. Han tror at forstå den, og at den forstår ham.

> *Johann Gottfried Herder:*
> *Zerstreute Blätter.*

Note 16: *Pythagoræerne,* en græsk filosofisk skole, hvis tilhængere bl.a. ikke spiste kød

---

Note 17: **Curtius:** Latinsk forfatter, der har skrevet Alexander den Stores levned.

Note 18: **Separatist:** Kætter.

Note 19: **Per la bocca dolce:** "Til den søde mund", dvs. som lækkerbisken

---

Note 20:

... Er over os
en magt – og at der er, det råber højt
Naturen gennem alle sine værker –,
da må den fryde sig ved dyd – og hvad
den frydes ved, må blive lykkeligt;
Men når? og hvor?
Det Himlen er, som viser et herefter
og giver manden vink om evighed.
O! frydefulde tanke! Evighed.

Joseph Addison (1672-1721)
Cato, 5. akt 1. scene.

Note 21: **Thomas Thaarup** (1749-1821), dansk digter og skuespilforfatter.

Note 22: **Aristides og Phocion:** To ædle, af deres landsmænd uretfærdigt og utaknemmeligt behandlede grækere i oldtiden.

Note 23:

Did hæved sig da tanken, hvor hun er,
hun, som jeg søger, men ej finder her.

Note 24: Hvad der forbavser endnu mere, er, at der i den tid, hvorom det drejer sig, ikke dør en eneste betydelig mand i Europa.

Note 25: De mennesker, han ville tvinge til at kende sig
var alt for lave til ikke at straffe ham for det.

Note 26: **Palliativ:** Smerte- eller symptomlindring.

Note 27: *****sd** og **nch**:** Dresden og München

Note 28: **Fleuretter:** Smigrende komplimenter.

Note 29: **Badinere:** Spøge.

Note 30: **Entretenere:** Underholde.

Note 31: **Medisant:** Bagtalerisk.

Note 32: **Ny oppebørsel:** En nyordning af skattevæsenet.

Note 33: **Noverre, Servandoni og Genoncini:** På den tid hhv. Europas navnkundigste balletmester, dekoratør og fyrværker. Forf.anm.

Note 34: **Vor Sully:** Dvs. "vor sparsomme minister".

Note 35: **Tontine og tallotteri:** Tontine har intet med lotteri at gøre, det var en art livrenteordning, som på den tid ansås for lige så ondartet som lotterierne. *Red.anm.*

Note 36: **Bonne mine etc.:** Gode miner til slet spil.

Note 37:

Når man ved det, er det lidet,
Når man ikke ved det er det intet.

Note 38: **Casuisteri:** Spidsfindigheder.

Note 39: Dvs. hun kom ikke ofte i teatret. *Udg. anm.*

Note 40: *Viridis senectus*. Vergil: Æneiden VI, 304

Note 41: **Salop:** En lang kåbe

Note 42: Rouleau: Rullegardin

Note 43: **T. C. Bruun:** Populær sproglærer i København på Rahbeks tid.

Note 44: **Incroyable:** Spradebasse

Note 45: Byen Koblenz modtog store skarer af emigranter, derfor blev Trattheims hus til "det lille Koblenz".

Note 46: **Borger Egalité**, et tilnavn, som antoges af den antibourbonske Philip af Orleans (1747-1793)

Note 47: Det ville være at gøre indgreb i menneskets rettighed at berøve denne sprogets mester – eller sproglærer, heri det uoversættelige ordspil – den fri brug af det eneste organ, som stod til hans disposition; for øvrigt … har han den ære at tilhøre Dem.

Note 48: **Tærgede:** Drillede, udfordrede.

Note 49: Fra Thaarup: *Peters Bryllup*.